

EDUCAȚIE DE CALITATE PENTRU PIAȚA MUNCII

MIHAI KORKA
Coordonator

EDUCAȚIE DE CALITATE PENTRU PIAȚA MUNCII

QUALITY EDUCATION FOR LABOR MARKET

Rezultate și recomandări ale Proiectului Phare 2006/018-147.05.01
„Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”

Programul Phare2006/018-147.05.01

Proiectul Adaptarea activă a educației la cerințele pieței muncii

Editorul materialului : Editura Universitară

Data publicării: Noiembrie 2009

Date de contact pentru proiect: SC Educația 2000+ Consulting SRL
Str. Căderea Bastiliei, București, sector 1
Telefon: +21.212.07.80; Fax: +21.212.07.79.
E-mail: cedu@cedu.ro, www.cedu.ro

Avertisment: Conținutul acestui volum nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene

Pentru informații și sesizări despre programele PHARE în România, contactați cfcu_phare@mfinante.ro.

www.editurauniversitara.ro

**EDUCAȚIE DE CALITATE
PENTRU PIAȚA MUNCII**

**QUALITY EDUCATION
FOR LABOR MARKET**

<p>Programul PHARE 2006 Proiectul <i>Adaptarea activă a educației la cerințele pieței muncii</i></p> <p>Proiect implementat de asociația alcătuită de compania <i>Mott McDonald</i> Ltd din Marea Britanie, împreună cu SC <i>Educația 2000+ Consulting</i> SRL și Fundația <i>Centrul Educația 2000+</i> din România.</p> <p>Beneficiar: Agenția Romană de Asigurare a Calității în Învățământul Superior – ARACIS.</p> <p>Finanțator: Uniunea Europeană și Guvernul României în cadrul schemei de finanțare PHARE 2006, linia de finanțare RO2006/018-147.05.01, prin Oficiul de Plăți și Contractare Phare, aflat sub egida Ministerului Finanțelor Publice.</p> <p>Perioada de implementare: 1 Decembrie 2008 – 30 Noiembrie 2009</p> <p>Scop: Proiectul <i>Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii</i> a urmărit centrarea ofertei educaționale universitare pe dezvoltarea competențelor viitorului absolvent, în vederea proiectării unor instrumente transparente care susțin inserția absolventului pe piața muncii.</p> <p>Localizare geografică: Proiect implementat la nivel național</p> <p>Managementul proiectului : Mihai Korka, Team Leader Orventina Leu, Director Proiect Experți cheie: Mihaela Vlăsceanu Mihai Păunescu Alina Ioana Tudor, Asistent Proiect</p>	<p>PHARE Program 2006 The <i>Quality Education for Labor Market</i> Project</p> <p>The project has been implemented by an <i>association</i> which reunites the British company <i>Mott McDonald</i> Ltd and two Romanian entities: the <i>Educația 2000+ Consulting</i> Company SRL and the <i>Centrul Educația 2000+</i> Foundation.</p> <p>Beneficiary: Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education – ARACIS.</p> <p>Financier: The European Union and the Romanian Government according to the RO2006/018-147.05.01 financing line, by the Phare Contracting and Financing Unit, under the authority of the Romanian Ministry of Public Finance.</p> <p>Financing due from 1st of December 2008 up to 30th of November 2009.</p> <p>Goal of the <i>Quality Education for Labor Market</i> Project: To design and to pilot a model that correlate the university education to the labor market needs by considering the learning outcomes which facilitate the employability of graduates.</p> <p>Geographical location: National</p> <p>Project Management Team: Mihai Korka, Team Leader Orventina Leu, Project Director Key Experts: Mihaela Vlăsceanu Mihai Păunescu Alina Ioana Tudor, Project Asistent</p>
---	---

MIHAI KORKA
- Coordonator -

EDUCAȚIE DE CALITATE PENTRU PIAȚA MUNCII

QUALITY EDUCATION FOR LABOR MARKET

**Editura Universitară
București**

Tehnoredactare: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu (Badea)

Copyright © 2009
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33,
Sector 1 , București
Tel./Fax: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KORKA, MIHAI

Educație de calitate pentru piața muncii / Mihai Korca. –
București : Editura Universitară, 2009
Bibliogr.
ISBN 978-973-749-758-1

37:331

ISBN 978-973-749-758-1

Introducere

Proiectul Adaptarea activă a educației univeristare la cerințele pieței muncii - Quality Education for Labor Market, al cărui beneficiar este Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior – ARACIS, a fost implementat de asociația alcătuită de compania *Mott McDonald Ltd* din Marea Britanie, împreună cu societatea comercială *Educația 2000+ Consulting SRL* și Fundația *Centrul Educația 2000+* din România, având o durată de 12 luni (în perioada Decembrie 2008 –Noiembrie 2009).

Proiectul a fost finanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României în cadrul schemei de finanțare PHARE 2006, linia de finanțare RO2006/018-147.05.01, prin Oficiul de Plăți și Contractare Phare, aflat sub egida Ministerului Finanțelor Publice.

Proiectul Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii a urmărit centrarea ofertei educaționale universitare pe dezvoltarea competențelor viitorului absolvent, în vederea proiectării unor instrumente transparente management, care susțin inserția absolventului pe piața muncii.

În acest scop, a fost desfășurată o amplă activitate de cercetare și proiectare în patru mari domenii de studii: Calculatoare și Tehnologia Informației, Drept, Inginerie Mecanică, Științele Comunicării, în vederea **elaborării unor standarde de calitate a conținutului formării**. Pe acest teme, au fost **generate programe-cadru de formare în cele patru domenii**, de a căror implementare asistată au beneficiat 20 de facultăți (câte cinci pentru fiecare domeniu de studii).

Activitatea de evaluare a stării de fapt a ofertei de educație universitară, de proiectare și implementare pilot a fost realizată de 52 de cadre didactice universitare din cele patru domenii de studii, precum și de 12 cercetători specializați în anchete sociologice. Profesionalismul și abnegația acestora au asigurat succesul implementării proiectului, potrivit viziunii și strategiei echipei de management.

Implementarea proiectului a fost sistematic susținută atât de către beneficiarul direct Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior – ARACIS, cât și de comunitățile academice din cele 14 universități invitate să participe la realizarea activităților proiectului.

Managementul proiectului a fost asigurat de o echipă de profesioniști alcătuită din: *Mihai Korka* - Team Leader, *Orventina Leu* -Director Proiect, *Mihaela Vlăsceanu și Mihai Păunescu* - Experți Cheie, *Alina Ioana Tudor* - Asistent Proiect si *Alina Mușat* - Responsabil Management Financiar.

Prezentul volum însumează șapte capitole, după cum urmează:

- **primul capitol** prezintă contextul european și internațional al asigurării calității în învățământul superior,
- **al doilea capitol** se concentrează asupra premiselor metodologice și factuale de implementare a proiectului,
- **capitolele 3-6** prezintă pe larg diagnoza și rezultatele proiectării pachetului de instrumente de management intern al calității, care poate sprijini adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii,
- **capitolul 7** este dedicat recomandărilor de politici și instrumente de management pentru ARACIS și pentru universitățile românești și se încheie cu analiza viabilității rezultatelor proiectului.
- În **încheiere**, volumul prezintă, cu acordul beneficiarului, sinteza implementării proiectului în limba română și limba engleză.

Mulțumim Editurii Universitare pentru sprijinul acordat în tipărirea acestui volum.

Echipa de management al proiectului
Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii

Noiembrie 2009

CUPRINS

Introducere	5
Cuprins	7
Capitolul 1: Contextul european și internațional al unei noi culturi a calității în managementul învățământului superior din România	9
Capitolul 2: Premisele metodologice și factuale ale adaptării educației universitare românești la cerințele pieței muncii	31
Capitolul 3: Rezultate specifice ale Proiectului în domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației	77
Capitolul 4: Rezultate specifice ale Proiectului în domeniul Drept	117
Capitolul 5: Rezultate specifice ale Proiectului în domeniul Inginerie Mecanică	155
Capitolul 6: Rezultate specifice ale Proiectului în domeniul Științele Comunicării	195
Capitolul 7: Recomandări de politici și instrumente de implementare o adaptării ofertei universitare la cerințele pieței muncii	229
Sinteza Implementării Proiectului	253
Executive Summary of the Project Implementation	265
Contents	278

Capitolul I

Contextul european și internațional al unei noi culturi a calității în managementul învățământului superior din România

Autor: Mihai Korca

- 1.1. Perspectiva istorică a culturii calității în context european și internațional**
- 1.2. Societatea contemporană reclamă o nouă cultură a calității în universități**
- 1.3. Etape în asigurarea calității învățământului superior din România**

1.1. Perspectiva istorică a culturii calității în context european și internațional

Încă de la începuturile sale, în epoca medievală, universitatea¹ a fost percepută ca o sursă de *știință/cunoaștere de bună calitate*, în sens de știință și practică avansată, utilă membrilor comunității, indiferent de nivelul bunăstării lor. În fapt, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, în orașe precum Bologna, Paris, Oxford, Montpellier, Padovam Salamanca. Valladolid sau Lisabona, asociații de tineri urmau lecțiile unui învățător pentru a obține acea cunoaștere pe care nici o școală formală nu o putea oferi la acea vreme. *Faima cunoștințelor și buneii practici a învățătorului* (profesorul de mai târziu) recunoscută în comunitatea locală și deseori răspândită în comunitatea mai largă constituiau o garanție a calității învățăturilor sale. Această faimă îi determina pe învățăcei (mai târziu recunoscuți de societate ca fiind studenți) să îi urmeze lecțiile.

Partea precumpănitoare a științei istoric acumulate de societatea medievală se afla depozitată în bibliotecile mănăstirilor sau în palatele episcopilor locali. De aceea, în numeroase cazuri, recunoașterea noii entități educaționale fie de către sfântul scaun, fie de administrația episcopală a constituit pentru multe secole certificarea formală (acreditarea de astăzi) a calității educației date de noile universități.

Altfel spus, la începuturile educației universitare, calitatea era o dimensiune intrinsecă a însuși conceptului de universitate². *Calitatea educației universitare era dată de faima corpului profesoral și recunoscută de autoritatea care încuviința funcționarea universității.*

Misiunea universităților și recunoașterea publică a acestora ca furnizoare de educație de bună calitate s-a schimbat semnificativ de-a lungul secolelor. În epoca modernă, însuși conceptul de calitate a educației a cunoscut o serie de prefaceri pentru ca universitățile să răspundă mai bine așteptărilor tot mai variate ale membrilor societății în mijlocul cărora ființau și funcționau.

De la începutul secolului al XIX-lea până spre mijlocul secolului XX, una dintre misiunile fundamentale asumate de universități era aceea de a furniza elita intelectuală a societății, respectiv absolvenți bine educați, care să slujească în instituțiile laice și religioase ale vremii, precum și în serviciile furnizate de statul modern (sănătate, educație, apărare etc.).

În percepția publică, universitățile care erau integral sprijinite financiar de către autoritățile naționale ofereau studenților lor educație și instruire de calitate (altfel nu avea sens ca statul să investească în acestea). Pe plan internațional, primele instituții private de

¹ Termenul *Universitas* pare să fi fost utilizat oficial pentru prima oară într-o bulă papală din 1215, document în care termenul este folosit cu sensul de *corporație autonomă a profesioniștilor din domeniul cunoașterii*, respectiv învățători/profesori și studenții lor din Paris.

² Vezi, de exemplu: Marie Laure le Foulon, Jean-Maurice de Montrémy (2008): *L'Europe des universités*. Paris, Editions Gallimard, pp. 13 – 25

învățământ superior au apărut ca o alternativă de calitate cel puțin egală cu universitățile finanțate de stat.

Calitatea educației era dovedită atât prin profesionalismul absolvenților, cât și prin recunoașterea pe plan național a performanței cunoașterii științifice a profesorilor activi în respectivele instituții.

Altfel spus, *calitatea învățământului superior a devenit în epoca modernă una dintre valorile definitorii ale vieții între zidurile cetății universitare (Alma Mater) și ale afirmării universității în societate.*

Universitatea – această invenție de o incontestabilă relevanță pentru mileniul al II-lea al erei noastre – a fost deseori comparată cu *un turn de fildeș* pentru a sublinia perenitatea preocupărilor comunității universitare din campus de a-și apăra libertatea academică în domeniul educației și cercetării științifice, perenitatea capacității interne a instituției universitare de a defini și de a garanta ea însăși valorile sale.

Altfel spus, *universitatea își autodefinea calitatea, răspunzând comenzii/comenzilor sociale așa cum credea ea că este cel mai bine.* Societatea accepta această atitudine a turnului de fildeș. Până acum 20-25 de ani societatea era mulțumită de garantarea calității „dinăuntru” universității.

Ar fi greșit să credem că universitatea a rezistat eroziunii timpului prin imobilism și închistare. Dimpotrivă, ea s-a adaptat continuu acelor cerințe ale societății, pe care ea le-a considerat compatibile cu propria misiune și viziune. Multe dintre universități au știut să cultive o anumită apropiere, dacă nu chiar subordonare a contextului economic, social, cultural și politic, pentru a-și promova rostul în societate, potrivit propriilor valori, convingeri, și atitudini ale membrilor comunității academice.

Universitatea contemporană are mai multe funcții decât am fi tentați să credem la o primă analiză³. Așteptările societății moderne bazate pe principiile libertăților democratice, ale economiei de piață și ale competiției dintre operatorii activi în același segment al vieții sociale nu pot fi satisfăcute decât prin exercitarea concomitentă a funcțiilor, pe care orice instituție de învățământ superior ar trebui să aibă capacitatea instituțională de a le promova și demonstra. Declarația fiecărei instituții de învățământ superior cu privire la *misiunea* sa în societate reprezintă un mix al funcțiilor enumerate mai jos, iar *viziunea* universității nu este altceva decât strategia adoptată de comunitatea academică pe termen mediu și lung pentru a implementa misiunea constituită din mixul acestor funcții:

- **Funcția formativă** numită și *funcția social-economică* a educației constă în nevoia, socialmente exprimată, de a cultiva, la nivelul educației terțiare, aptitudinea de a munci și de a favoriza inserția rapidă în viața profesională activă. Formarea formatorilor este o componentă esențială a acestei funcții îndeplinite de către universitate.
- **Funcția inovativă** numită și *funcția de cercetare științifică* a universității constă în stimularea producerii și valorificării inovației și creației originale fără de care orizonturile cunoașterii și performanțele acțiunii umane nu s-ar fi dezvoltat.

³ Vezi, între altele, Mihai Korca: *Universitățile românești în fața integrării în Spațiul European de Învățământ Superior*. București, Editura Politeia, 2002, p. 8-12.

- **Funcția de mobilitate ocupațională** presupune asistarea competentă a părții superior instruite din populația activă în efortul continuu de adaptare rapidă la schimbările permanente de pe piața muncii produse sub influența progresului tehnic din fiecare domeniu al activității umane, dar și prin impactul noilor tehnologii informatice și de comunicare, al globalizării vieții economice, culturale și politice.
- **Funcția de transmitere a culturii** constă în producerea și, mai ales diseminarea de către membrii comunității academice a creației culturale și științifice în interiorul comunității universitare și în mediul extrauniversitar, recurgând la cele mai variate mijloace de comunicare, de la dialogul personal la prezența activă în mass media și la folosirea instrumentelor moderne de comunicare în spațiul virtual.
- **Funcția politică** presupune promovarea consecventă și apărarea premiselor democratice ale construcției sociale și ale guvernării, în promovarea cetățeniei active, a moralității și eticii profesionale în toate împrejurările activității și vieții.
- **Funcția de perpetuare** a universității constă în pregătirea noilor generații de cercetători și de dascăli, în selectarea atentă, atragerea și motivarea celor care vor fi primiți în staff-ul academic, astfel încât universitatea să fie și în viitor un punct de referință al societății.

După al doilea război mondial, mediul social, științific, cultural, politic și economic a cunoscut schimbări dramatice în fiecare țară. Pe de altă parte, eficacitatea funcționării organizațiilor internaționale create după marea conflagrație a adus cu sine primii pași către ceea ce numim astăzi „globalizare”⁴. Impactul noilor tehnologii de informare și comunicare (TIC) nu face decât să accelereze acest proces inexorabil. Noi trăim globalizarea. Ea nu mai este pentru mediul academic o sfidare ci o realitate cotidiană care determină un anumit comportament.

Sub influența acestor factori ai societății moderne și post-moderne, dar și multor altor cauze/cerințe locale și/sau regionale, asistăm la:

- Masificarea învățământului superior, mai întâi, în majoritatea statelor dezvoltate, iar mai târziu și în statele emergente;
- Creșterea numărului și diversificarea furnizorilor publici și privați de programe de formare compatibile din punct de vedere al rezultatelor învățării cu oferta universităților;
- Dezvoltarea rapidă a învățământului superior nu numai ca un serviciu public, dar și ca un serviciu negociat pe baze comerciale fie pe piața locală, fie în cadrul unor tranzacții internaționale;
- Schimbarea dramatică a interacțiunii dintre profesor și student pe măsură ce se liberalizează și devine tot mai ieftin accesul la mijloacele moderne de informare și comunicare încă din anii fragezi ai copilăriei;
- Creșterea rapidă a cooperării internaționale între universități, precum și a mobilității internaționale a studenților, cercetătorilor și a cadrelor didactice universitare.

⁴ În esență, globalizarea tinde să netezească diferențele moștenite din trecut și să contureze un viitor comun al omenirii la scară mondială. Viitorul nostru, al speciei umane, nu poate fi gândit în afara dorinței de a clădi punți între nevoile locale și aspirațiile globale ale *satului mondial* (*global village*), potrivit opiniei lui McLuhan.

Contextul social, politic, economic și cultural extrem de dinamic din ultimii 50-60 de ani, a avut un impact puternic asupra calității învățământului superior.

În competiția pentru studenți și resurse, furnizorii de programe de studii de nivel terțiar au adoptat atitudini și strategii diferite. Consecințele sunt lesne observabile în multe țări cu sisteme de învățământ terțiar diversificat. În timp ce universitățile tradiționale au încercat să păstreze conduita lor în privința asigurării calității educației universitare, mulți furnizori noi de programe de studii au trecut pe plan secundar calitatea educației oferite. Interesele comerciale, financiare sau personale au prevalat și continuă să fie prioritare în multe dintre noile entități care concurează oferta universitară tradițională. Există, din nefericire, numeroase situații de conduită neloială, mai ales din partea acelor profesori care predau aceeași disciplină în două sau mai multe entități, care se află în competiție pe piața serviciilor de educație. Există situații de exploatare ilegală a unor drepturi de proprietate intelectuală, prin preluarea neautorizată a planurilor de învățământ (curricula) și a cursurilor și seminariilor, cu tot cu materialul bibliografic de referință. Uneori, sub masca exigenței față de cantitatea de factori de input pentru noile oferte de programe de studii, au fost încurajate astfel de practici, deși nu copierea planurilor de învățământ ci competiția între furnizorii de programe asemănătoare ar fi trebuit să fie promovată.

Diversitatea parcursurilor educației universitare care facilitează inserția absolventului pe piața muncii este o valoare recunoscută a Spațiului European de Învățământ Superior, dar gradul de înțelegere a modalității de implementare/gestionare a acestei diversități în condițiile unei nevoi socialmente recunoscute de a avea *standarde comun acceptate de calitate a conținutului educației* rămâne deocamdată pentru multe comunități academice fie o preocupare colaterală, fie o enigmă.

În acest context fluid al învățământului superior, în ultima parte a anilor 1970, în diverse țări europene, dar și pe alte continente și-au făcut apariția primele autorități de acreditare.

Calitatea învățământului superior era astfel definită și garantată nu de universitate, ci din afara universității.

Unele țări au preferat inițial trecerea acestei responsabilități publice asupra ministerelor sau departamentelor de învățământ superior. Ulterior s-a dovedit că de prea multe ori autorizarea de funcționare și/sau acreditarea se concretizau în încălcarea brutală de către administrația centrală a autonomiei universitare.

Într-un recent studiu, Jürgen Kohler⁵ afirmă: „*Calitatea*” învățământului superior este deseori pusă sub semnul întrebării când ea este discutată prin prisma libertăți garantate procesului de predare-învățare. Însăși esența inovației continue în procesul de predare, care își are originea în integrarea funcțională în procesul de învățare a rezultatelor celor mai recente ale cercetării poate fi pusă în pericol atunci când autoritatea de acreditare impune „jachete de salvare” prea strâmte pentru design-ul

⁵ Jürgen Kohler: „*Quality*” in *European Higher Education*. Paper prepared for the UNESCO Forum on Higher Education in the Europe Region: Access, Values, Quality and Competitiveness. București, 21-24 Mai 2009, p. 2.

programelor de studii, atunci când standardizarea și evaluarea externă sunt împinse prea departe și devin adevărate instrumente de cenzură în numele „asigurării calității”.

De aceea, în multe sisteme de învățământ din statele dezvoltate, dar și din statele emergente, constituirea unei autorități fie independente, fie sub umbrela parlamentului a fost considerată a fi o formulă mult mai potrivită pentru a asigura calitatea noilor furnizori de educație universitară și a programelor lor de studii, cu atât mai mult cu cât aceste autorități nu operau cu funcționari publici ci invitau cadre didactice din universitățile tradiționale și, uneori, cu experți universitari din afara țării pentru a face evaluarea academică pe baza principiilor reviziei colegiale (*peer review*). Autoritatea de acreditare nu mai era percepută ca un supraveghetor extern al „intrării pe piață” a noului furnizor de educație (*market watch dog*), ci ca fiind o *entitate colegială care supraveghează calitatea, dar și consiliază pentru atingerea standardelor minime de calitate, acceptate de toți cei care sunt deja activi pe piața educațională.*

Este locul pentru a reaminti aici faptul că „școala” își îndeplinește funcția de educare și instruire a persoanelor de toate vârstele dacă, absolventul/absolventa unui program de studii este capabil/ă să demonstreze că și-a însușit competențe cognitive, funcțional-acționale și alte achiziții ale învățării (valori, credințe, atitudini etc.) prin care concretizează cele patru scopuri fundamentale⁶ ale educației:

- **știe** (cunoaște și înțelege), respectiv dă dovadă că are cultură generală și de specialitate suficient de extinsă pentru a înțelege schimbările rapide determinate de progresul cunoașterii științifice, de democratizarea tot mai accentuată a accesului la cele mai recente rezultate ale cercetării științifice realizate cu mijloacele moderne de investigare, de comunicare și de transmitere de cunoștințe;
- **știe să facă**, respectiv să (re)acționeze rațional și eficient, pe baza cunoștințelor acumulate, la variatele circumstanțe de viață și de muncă, dovedind spirit întreprinzător și înclinație de a lucra în echipă pentru soluționarea practică a problemelor;
- **știe să fie el însuși / ea însăși** prin afirmarea unei atitudini oneste de auto-evaluare, de auto-cunoaștere și de respect de sine în situații care presupun inițiativă personală și asumare de răspunderi pentru realizarea de proiecte utile colectivității în care traiesc și muncesc;
- **știe să conviețuiască**, ceea ce presupune să cunoască, să accepte și să respecte diversitatea din punct de vedere al istoriei, tradițiilor, culturii și credinței. În atingerea acestui scop, nu este suficientă învățarea de limbi străine, ci promovarea formală și informală a comunicării interculturale, precum și inițierea și implementarea de proiecte comune, în beneficiul comunităților multiculturale de la fiecare loc de muncă sau din societatea civilă.

⁶ Pentru o prezentare detaliată, vezi Mihai Korca: *Social Cohesion and Quality – a Challenge for European Education*. În volumul: “*Fourth Conference of the European Ministers of Education: Strengthening the Common European House of Education*”. Lisabona, 2000, pp. 51-78. Cele patru scopuri ale educației au fost astfel formulate pentru prima oară de Jacques Delors în al său *Report to UNESCO*. Paris, 1996

Descriptorii Dublin și întregul eșafodaj de definiții, concepte și termeni care se folosesc astăzi în elaborarea cadrelor naționale ale calificărilor din învățământul superior, precum și în recomandările Consiliului Europei vizând Cadrul European al Calificărilor (EQF – European Qualifications Framework)⁷ își au originea în această istorică luare de poziție a lui Jacques Delors față de rezultatele necesare ale educației moderne, indiferent dacă vorbim de educația primară, de educația gimnazială sau generală, de educația universitară sau de cea post-doctorală.

În anii care au trecut după semnarea în 1999 a *Declarației de la Bologna*, universitățile și comunitățile lor academice au înțeles tot mai bine că:

- este în interesul lor să consolideze asigurarea internă a calității;
- să promoveze transparența măsurilor proprii de creștere a calității exprimate sub formă de rezultate ale învățării;
- să dezvolte o nouă strategie de comunicare cu cercurile interesate (*stakeholders*) din afara mediului academic, atrăgându-le în dezvoltarea de strategii instituționale, în design-ul de noi programe de studii, care răspund mai bine, mai vizibil cerințelor și așteptărilor acestora.

Altfel spus, *universitățile și comunitățile lor academice au adoptat o atitudine de responsabilitate publică (accountability) cu privire la calitatea educației furnizate și performanța cercetării științifice*. Strategia Lisabona 2000 nu a făcut decât să operaționalizeze unul din aspectele responsabilității publice a universităților: cum răspund ele la cerințele dezvoltării cetățeniei active într-o societate democratică, la cerințele pieței muncii? Cum contribuie ele la dezvoltarea coeziunii sociale, de exemplu, prin sporirea angajabilității (capacității de inserție) a absolvenților pe o piață a muncii deosebit de dinamică și, mai recent, aprig disputată, în contextul crizei economice și financiare care afectează întreaga umanitate?

Partea covârșitoare a lumii universitare recunoaște și susține astăzi că această responsabilitate publică a universităților pentru propria lor activitate și pentru rezultatele („produsele”) activității lor nu poate fi suplinită de existența și funcționarea unor instanțe de control extern al calității.

Agențiile de asigurare a calității învățământului superior înscrise în Registrul European de Asigurare a Calității – EQAR (vezi paragraful următor), ca de altfel și instituțiile similare existente în S.U.A. și Canada, în Extremul Orient sau Australia au misiunea public recunoscută de a contribui la sporirea transparenței mecanismelor de promovare și ameliorare a calității de către instituțiile de învățământ superior, de a certifica buna practică existentă în universități, de a ajuta furnizorii de programe similare de studii universitare să-și identifice corect poziția pe o piață tot mai aglomerată de oferte, pe o piață tot mai inventivă în promovarea de politici concurențiale.

Nu trebuie ignorat nici faptul că o agenție de asigurare a calității își îndeplinește întradevăr misiunea dacă promovează competiția onestă între furnizorii de programe de studii și manifestă transparență nu numai în privința universităților performante, dar și atunci când identifică practici eronate, standarde și indicatori de performanță sub nivelul

⁷ Vezi EQF – European Framework for Qualifications (in a Lifelong Learning Perspective), detalii pe: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ>

minim prevăzut de cadrul legal de funcționare a agenției. În măsura în care în astfel de instituții de învățământ superior cu deficiențe dovedite în timpul evaluării externe nu se acționează convingător în sensul corectării erorilor constatate și al îmbunătățirii managementului calității, agenția trebuie să informeze prin intermediul ministerului educației legiuitorul pentru a se retrage dreptul de operare. Doar astfel beneficiarii direcți și indirecti de educație universitară pot fi protejați, iar încrederea în calitatea educației universitare din partea angajatorilor, fie ei privați sau publici, va fi, la rândul ei, consolidată.

Un aspect recent legat de noua cultură a calității vizează *clasificarea (ranking) universităților*. Nu punem aici în discuție nici utilitatea și nici profesionalismul acestor clasificări. Ne place ori nu ne place, diverse instituții, publicații sau televiziuni își asigură vizibilitatea, audiența sau tirajul prin punerea periodică în circulație a unor astfel de ierarhizări. Este dreptul lor să le facă și să le vândă, doar că lumea universităților ar trebui să deschidă un dialog constructiv cu aceste entități pentru ca ele să înțeleagă complexitatea și diversitatea criteriilor în funcție de care se face o ierarhizare care să răspundă cât de cât onest nevoii de informare corectă a tuturor *stakeholders*. Pe unii dintre aceștia îi interesează rezultatele învățării din diversele instituții de învățământ superior care oferă programe similare de studii de licență, de masterat sau de doctorat. Pe alții îi interesează competitivitatea internațională a corpului academic antrenat în activități de cercetare. Nu există universități „foarte bune” și altele mai puțin bune, dacă nu sunt definite riguros și coerent criteriile de clasificare, respectivele criterii nu sunt aplicabile tuturor universităților observate etc.

În competiția pentru vizibilitate, pentru o poziție cât mai bună în *ranking*-uri unele dintre universitățile din cele mai dezvoltate țări ale lumii au înscris în propriile lor *declarații de misiune* că sunt instituții intensive de cercetare. Multe dintre instituțiile de învățământ superior existente pe toate cele cinci continente se consideră a fi universități de cercetare și formare, în timp ce altele declară că mențin ca obiectiv major al misiunii lor activitățile de predare-învățare. Între declarația de misiune și realitatea constatată de beneficiari (și de agențiile de evaluare externă a calității) se constată frecvent discrepanțe. În temeiul promovării transparenței și eticii profesionale, agențiile ar trebui să atenționeze universitățile asupra nevoii de a pune de acord realitatea cu declarația de intenție sau să ofere acestor universități un timp rezonabil pentru a remedia discrepanța, sub condiția afișării constatărilor și recomandărilor pe propria pagină web a fiecărei universități.

Diversitatea de misiuni ar trebui să fie încurajată prin prevederi neechivoce ale cadrului legal actualizat al învățământului superior din fiecare țară. Prevederile ar trebui să se refere nu numai la definirea clară a diferitelor categorii de instituții de învățământ superior, dar și la stimulentele acordate diferitelor tipuri de instituții pentru a-și realiza misiunea în mod corespunzător din punct de vedere calitativ și cantitativ.

Pe fondul unui cadru legal aprig disputat și peticit în funcție de interesele diferitelor grupuri de interese, universitățile românești au promovat ceea ce se poate înțelege prin sintagma „*conformare cantitativă formală*” la ceea ce este căutat sau cerut de către beneficiari. Prea mulți dintre furnizorii de învățământ superior din România s-au

declarat a fi universități de cercetare și formare. Că nu este așa, se poate ușor constata atunci când comparăm declarațiile de misiune cu:

- Calitatea calificărilor universitare promise absolvenților (comensurată prin capacitatea acestora de a-și găsi un loc de muncă în primele 12-24 luni după absolvirea studiilor) și, mai ales, cu
- „Producția” științifică de valoare, concretizată în proiecte, tratate, studii fundamentale și aplicative indexate în baze de date internaționale, publicate în reviste larg recunoscute internațional, înregistrate la OSIM sau la alte instituții similare la nivel de Uniune Europeană, în S.U.A. sau în orice alt stat al lumii.

Avem nevoie de reglementări clare și stabile, de proceduri transparente, de metodologii eficiente, care să nu permită manifestarea arbitrariului și a presiunilor din afara sferei profesionalismului științific. Numai astfel putem face o reală triere a ofertei de studii universitare și a furnizorilor de programe de studii și, de ce nu, o clasificare corectă în funcție de valoarea programelor de studii din același domeniu de cunoaștere, programe oferite de zecile de universități din țară.

În aceste reglementări, legătura dintre volumul și calitatea producției științifice și disciplinele pentru care un cadru didactic primește din partea comunității academice dreptul de a preda trebuie să-și găsească formularea clară sub forma unui criteriu, a unui standard și a unor indicatori de performanță specifici domeniului „Eficacitate educațională” din viitoarea metodologie actualizată a ARACIS. Probabil că o analiză multicriterială a acestei legături, cu ponderi rațional acordate fiecărui tip de legătură ar reprezenta o soluție care corespunde atât scopului (*fit for purpose*), cât și varietății de forme în care se manifestă influența cercetării științifice performante asupra calității prestației didactice în procesul de predare-învățare din fiecare program de studii, indiferent care ar fi ciclul de studii Bologna.

1.2. Societatea contemporană reclamă o nouă cultură a calității în universități

Calitatea educației este definită ca un set de caracteristici ale unui program de studiu și ale furnizorului acestuia, care satisface așteptările beneficiarilor⁸, precum și standardele de calitate. Cu alte cuvinte, în conformitate cu noua abordare, calitatea este direct legată de rezultatele învățării (nivelul de cunoștințe, competențe și aptitudini generice, valori, convingeri, atitudini)⁹.

În contextul preocupării împărtășite de guverne pentru creștere economică, competitivitate și convergența veniturilor, angajabilitatea absolvenților tuturor ciclurilor de studii devine o prioritate pentru reforma universităților europene încurajată de *Procesul Bologna*.

⁸ Beneficiarii educației sunt uzual abordați în două categorii distincte: beneficiari direcți (absolvenții programelor/ciclurilor de studii) și indirecti (părinții sau finanțatorii studiilor, între finanțatorii numărându-se statul, angajatorii absolvenților, asociațiile profesionale, întreaga societate civilă)

⁹ În realizarea acestui paragraf, au fost preluate unele pasaje din studiul *Implementarea conceptului modern de asigurare a calității în învățământul superior din România* realizat de Mihai Korca și publicat în volumul „*Creștere economică și convergență*”, coordonator Valentin Lazea. București, Editura Mustang, 2008, pp. 76-106.

Rapoartele unor cercetări calitative din diverse domenii ale mediului de afaceri ilustrează o varietate de practici atât de partea angajatorilor cât și de partea furnizorilor de învățământ superior. Există exemple de practici care perpetuează discrepanțele specifice dintre calificarea universitară și cerințele locului de muncă, după cum există bune practici bazate pe dialogul dintre universități și mediul de afaceri prin care discrepanțele sunt eliminate.

Discrepanțele se concretizează fie în supra-calificarea sau supra-specializarea absolventului (în condițiile în care piața nu absoarbe astfel de specialiști pentru că are nevoie de specialiști de execuție a unor opțiuni de decizie), fie în pregătirea insuficientă a absolventului (în contextul nevoii ca specialiștii din diferite domenii să poată interacționa pentru realizarea sarcinilor de la locul de muncă).

*“Schimbările în natura cererii de calificări sunt adesea dictate de constrângerile pieței muncii sau de presiunea pieței.”*¹⁰ În general, se recunoaște faptul că planificarea forței de muncă este prea puțin legată activ de planificarea afacerii pe termen mediu sau lung. Pe de altă parte, furnizorii de educație, în special, universitățile ar trebui să fie mai sensibile față de nevoile pieței muncii aflate într-o permanentă schimbare. Aceasta înseamnă că este nevoie:

- Pe de o parte, de întărirea dialogului cu angajatorii și alte grupări de interese în procesul de elaborare a noului curriculum și la furnizarea programelor de studiu, precum și îmbunătățirea comunicării cu restul societății pentru a face mai bine înțelese reformele ce au loc în învățământul superior;
- Iar pe de altă parte, de schimbarea culturii instituționale a calității în universități, astfel ca angajabilitatea absolvenților să devină pentru fiecare membru al comunității academice (cadru didactic, cercetător, student, alumnus, personal administrativ) o problemă-cheie a educației/instruirii.

Altfel spus, *în noua cultură a calității educației universitare, responsabilitatea pentru inserția absolventului pe piața muncii este o cauză comună a patru actori*, chemați să interacționeze pentru un obiectiv final comun:

- **Universitatea, facultatea și/sau departamentul** care oferă un program de studii care duce spre o calificare universitară oferită pieței muncii;
- **Fiecare cadru didactic** implicat în procesul de predare-învățare și de evaluare a rezultatelor învățării;
- **Fiecare student** care alege în cunoștință de cauză un anumit program de studii pentru a deveni un specialist cu calificare universitară distinctă pe o piață a muncii caracterizată, pe de o parte, prin competiție internă între absolvenții români ai unor programe de studii similare, pe de altă parte, prin deschiderea internațională (oferte de muncă în străinătate, dar și specialiști străini care concurează pe piața locală a muncii);
- **Angajatorii, recrutatorii de forță de muncă înalt calificată și asociațiile profesionale**, acestea având datoria socială de a transmite direct sau prin alumni (absolvenții din generațiile trecute) către universități opiniile și așteptările lor cu privire la ce ar trebui să poată demonstra fiecare nou absolvent atunci când își

¹⁰ Bevan St. and Cowling M. (2007) *Job Matching in the UK and Europe*. The Work Foundation, Londra

prezintă candidatura pentru un post/job fie la o companie privată, fie la o instituție din sfera administrației publice.

În Spațiului European al Învățământului Superior există o conștientizare crescută a faptului că preocuparea pentru calitate trebuie să se afle în centrul sistemului¹¹. Asociația Universităților Europene (EUA – European University Association) a promovat această abordare încă de la începutul anilor 1990, dar numai la Conferința Ministerială de la Berlin din 2003 s-a dat impulsul pentru o nouă dezvoltare în ceea ce privește mai buna înțelegere a rolului universităților autonome în ceea ce privește asigurarea calității în învățământul superior.

Miniștrii au recunoscut atunci faptul că “*Responsabilitatea primară pentru asigurarea calității revine fiecărei universități, iar aceasta asigură temeiul pentru o reală responsabilitate a sistemului universitar în interiorul cadrului național al calității*”¹². În realizarea acestui obiectiv, instituțiile de învățământ superior au înțeles faptul că, în îndeplinirea misiunii lor publice, rolul hotărâtor îl are *calitatea educației oferite (recunoscute prin angajabilitatea absolvenților) și performanța cercetării științifice* (măsurată prin vizibilitatea națională și internațională: citările în literatura de specialitate, proiectele finanțate și brevetele înregistrate).

În anul 2007, s-a lansat *Raportul EUA “Trends V: Universities shaping the European Higher Education Area” (Tendințe V: Universitățile configurează Spațiului European al Învățământului Superior)*. Schimbările constatate în acest Raport au oferit, la rândul lor, punctul de plecare pentru o intensă activitate care a avut ca obiectiv un acord cu privire la „*Standardele și recomandările pentru asigurarea calității în învățământul superior european*”¹³. Aceste standarde și recomandări au fost adoptate formal de către miniștrii educației la Conferința de la Bergen din 2005 la recomandarea *Rețelei Europene de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ENQA – European Network for Quality Assurance)*, iar de atunci ele au fost intens diseminate, discutate și promovate.

În plus, în martie 2008 a fost constituit *Registrul European al Asigurării Calității (European Quality Assurance Register - EQAR)*, care furnizează informații clare și credibile în ceea ce privește agențiile pentru asigurarea calității care funcționează în Europa. ARACIS a fost înscris în acest Registru European în octombrie 2009, în urma parcurgerii cu succes a unui amplu proces de evaluare internă (două evaluări, din care una efectuată de experți naționali care nu fac parte din structura Agenției) și evaluare externă (trei evaluări succesive efectuate de EUA, ESU și ENQA).

De fapt, Registrul European este o listă de agenții care sunt în conformitate substanțială cu *Standardele și recomandările pentru asigurarea calității*. Se așteaptă ca Registrul European să:

¹¹ Vezi *Trends V: Universities shaping the European Higher Education Area*. EUA, Raport scris de Crosier D., Purser L. și Smidt H. Brussels, 2007. Disponibil pe pagina web a EUA: [www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Publications/Final Trends Report May 10.pdf](http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Publications/Final_Trends_Report_May_10.pdf)

¹² *Communiqué of the Ministerial Bologna Follow-up Conference*, Berlin, 2003.

¹³ *ENQA – Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, adoptat la Bergen, 19-20 mai 2005

- Promoveze mobilitatea studenților prin asigurarea unei platforme pentru creșterea încrederii între instituțiile de învățământ superior;
- Reducă șansele de a câștiga credibilitate pentru "moriștile de acreditare";
- Ofere o bază pentru guverne de a autoriza instituțiile de învățământ superior prin alegerea oricărei agenții din Registru, în cazul în care aceasta este compatibilă cu aranjamentele naționale;
- Asigure mijloacele pentru instituțiile de învățământ superior de a alege între diferite agenții, în cazul în care respectiva agenție este compatibilă cu aranjamentele naționale;
- Acționeze ca un instrument de îmbunătățire a calității agențiilor și să promoveze încrederea reciprocă între ele.

În general, este acceptat faptul că *asigurarea calității în învățământul superior* constă dintr-un set de măsuri și acțiuni menite să potențeze capacitatea instituțională pentru elaborarea, planificarea și punerea în aplicare a programelor de studiu, care trebuie să dezvolte la beneficiari încrederea că furnizorul de învățământ îndeplinește standardele de calitate. Asigurarea calității reflectă capacitatea furnizorului de a oferi programe de învățământ care sunt în concordanță cu standardele pe care acesta le-a anunțat anterior. Pentru a putea gestiona problema calității, furnizorul de educație universitară desfășoară un *proces continuu de monitorizare internă a calității* pentru toate componentele procesului de predare-învățare.

Sporirea calității învățământului (Quality Enhancement) presupune evaluare, analiză internă și o *acțiune continuă de revizuire și îmbunătățire* a standardelor de referință de către însuși furnizorul de învățământ, pe baza selectării și adoptării celor mai potrivite proceduri, precum și pe baza alegerii și utilizării celor mai relevante repere.

În această nouă abordare, *acreditarea furnizorilor de învățământ și a programelor lor de studiu reprezintă parte a procesului de asigurare a calității*. Acreditarea reprezintă faza inițială de asigurare a calității, care atestă conformitatea resurselor (a factorilor de input) cu standardele enunțate în prelabil și anunțate public de către furnizori. În majoritatea statelor cu sisteme consolidate de învățământ superior, autorizarea temporară de funcționare este primul pas pentru obținerea ulterioară a acreditării.

Asigurarea internă a calității în învățământ: Fiecare furnizor care operează în domeniul învățământului superior își înființează *propriul departament de asigurare a calității*. Fiecare instituție de învățământ superior dezvoltă și pune în aplicare propriile strategii de asigurare a calității și propriile sale regulamente în ceea ce privește modul de funcționare a departamentului. Sarcinile departamentului sunt:

- a) dezvoltarea și coordonarea aplicării procedurilor și activităților de asigurare a calității și de evaluare, aprobate de către consiliul de conducere al furnizorului de învățământ, conform domeniilor și criteriilor prevăzute de articolul 10;
- b) elaborarea unui raport anual de evaluare internă a calității învățământului furnizat de către organizație. Raportul este prezentat tuturor beneficiarilor prin afișarea și/sau publicarea pe site-ul instituției;
- c) elaborarea de propuneri de îmbunătățire a calității la nivelul universității.

În asigurarea internă a calității, studenții joacă un rol cheie. Ei sunt încurajați de către instituțiile de învățământ superior să își dezvolte evaluarea independentă a cadrelor didactice, a programelor de studiu și a universității care furnizează programele.

Pe de altă parte, *auto-evaluarea* cadrelor didactice și *evaluarea colegială* sunt privite ca un exercițiu multi-criterial care combină evaluarea capacităților de predare cu *performanțele activității de cercetare în domeniul specific disciplinei/disciplinelor predate* (exprimat în termeni de granturi individuale sau de finanțare a unei echipe de cercetare) și cu recunoașterea națională și internațională a rezultatelor de cercetare ale fiecărui membru al personalului universitar al unei universități.

Raportul „*Tendințe V: Universitățile configurează Spațiul European al Învățământului Superior*” se bazează pe un studiu extins asupra a mai mult de 900 de instituții europene de învățământ superior. În Raport se arată că *"Accentul pus asupra calității în procesul de la Bologna a ridicat cu siguranță gradul de conștientizare în instituțiile de învățământ superior în ceea ce privește potențialele beneficii și provocări generate de asigurarea calității efective și de activitățile de îmbunătățire a acesteia."*

Rezultatele chestionarului aplicat universităților demonstrează că s-a acționat puternic pentru a dezvolta procese interne de calitate în instituții, deoarece 72% dintre respondenți declară că aplică sistematic evaluarea internă a programelor lor de studiu, 67% dintre instituțiile europene de învățământ superior aplică cu regularitate evaluarea individuală a cadrelor didactice și 65 % dintre acestea efectuează anual catalogarea activităților de cercetare. Alte domenii ale asigurării calității, precum serviciile pentru studenți (43% dintre instituțiile de învățământ respondente) sau evaluarea echipelor de cercetare (48%) par a fi de mai puțin interes pentru universitățile europene. Aceste rezultate arată că mai puțin de jumătate dintre instituțiile europene de învățământ superior aplică o abordare holistică a îmbunătățirii calității.

Doar 15 universități românești au oferit răspunsuri la chestionarul distribuit de către EUA tuturor membrilor săi. Acestea declară că cea mai mare parte dintre ele aplică evaluarea internă sistematică a programelor lor de studiu.

În același grup cu România sunt Bulgaria, Republica Cehă, Polonia și Slovacia. Doar țări mici, ca Letonia, Lituania sau Slovenia înregistrează o poziție ceva mai bună, deoarece *"Toate/Aproape toate instituțiile de învățământ superior"* aplică evaluarea internă a programelor lor de studii. Universități din Estonia și Ungaria au declarat că numai în majoritatea instituțiilor de învățământ superior se aplică sistematic acest tip de evaluare internă.¹⁴

Pe de altă parte, *serviciile pentru studenți* sunt evaluate în plan intern, numai de o mică parte a instituțiilor de învățământ superior din mai-sus-menționatele state membre ale Uniunii Europene din Europa Centrală și de Răsărit, cu excepția Letoniei, unde cea mai mare parte a instituțiilor de învățământ superior declară că aplică periodic acest tip de evaluare internă¹⁵.

¹⁴ *Tendințe V: Universități configurează Spațiul European al Învățământului Superior*. Raportul EUA realizat de David Crosier, Lewis Purser și Hanne Smidt. Brussels, 2007, p. 56-57

¹⁵ *Ibidem*, pp.57-58

Centrarea calității educației universitare pe rezultatele învățării, respectiv pe angajabilitatea asigurată prin calificarea universitară obținută la absolvirea unui program de studii aprofundează procesul intern de asigurare a calității.

În noua cultură a calității, efortul de reunire a factorilor de input necesari pentru derularea unui program de studii (faza acreditării) se completează cu grija pentru rezultatele cantitative și calitative ale parcurgerii și absolvirii unui program de studii.

Furnizorul se îngrijește sistematic, să monitorizeze continuu și să demonstreze beneficiarilor că dispune de proceduri și instrumente adecvate de comensurare a eficacității educaționale în termeni de standarde de calitate a conținutului procesului de predare-învățare, să demonstreze că a pregătit absolventul nu numai pentru a fi un bun specialist, dar și pentru a fi un cetățean activ al societății bazate pe libertăți democratice și responsabilitate liber asumată atât pentru sine cât și pentru colectivitatea în care trăiește și muncește.

În recentul Raport trienal asupra progresului realizat în domeniul asigurării calității în învățământul superior, Comisia Europeană subliniază că în cadrul *Strategiei Lisabona* s-a solicitat universităților modernizarea curriculumului programelor de studii, în contextul mai larg al recunoașterii importanței reformelor promovate prin Procesul Bologna, inclusiv în privința asigurării calității, al finanțării mai eficiente și al un management universitar mai performant.¹⁶

În noul document, Comisia Europeană afirmă că standardele de asigurare a calității ar trebui să acopere priorități ale învățământului superior contemporan, precum angajabilitatea absolvenților, calitatea serviciilor puse la dispoziția studenților, în general, calitatea consilierii studenților și absolvenților pentru alegerea carierei profesionale și/sau a locului de muncă, în particular.¹⁷

Evaluarea externă a asigurării calității are loc, la cererea furnizorului de învățământ superior sau a ministerului sau autorității naționale, care asigură finanțarea integrală sau parțială a diverselor activități desfășurate de instituțiile de învățământ superior. Evaluarea externă se bazează, în principal, pe rezultatele anchetelor interne referitoare la eficiența managementului de asigurare a calității.

Evaluarea externă a asigurării calității are drept scop asigurarea credibilității și fiabilității informațiilor diseminate de către furnizorul de programe de studii universitare de licență, masterat și doctorat actualilor și viitorilor studenți ai fiecărei instituții de învățământ superior cu privire la calitatea programelor de studii, competitivitatea calificării universitare obținute la absolvire și capacitatea instituțională de a gestiona corespunzător oferta de educație universitară.

¹⁶ Vezi: *Report on Progress in Quality Assurance in Higher Education*. Report from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Bruxelles, 21.09.2009, p.2

¹⁷ Ibidem, p. 10. Mobilitatea internațională a studenților, sporirea capacității instituționale în domeniul managementului financiar și în implementarea Cartei Europene a Cercetării Științifice și a Codului de Conduită pentru Recrutarea de Cercetători sunt alte obiective prioritare ale universităților europene care ar trebui să-și găsească exprimarea corespunzătoare în reformularea / actualizarea standardelor de evaluare internă a calității.

Este o bună practică a agențiilor de asigurare a calității de a antrena experți din alte țări europene, dar și din afara spațiului european în evaluarea externă a programelor de studii de nivel universitar, precum și în evaluarea externă a capacității instituționale a furnizorilor de educație universitară.

1.3. Etape în asigurarea calității învățământului superior din România

Reorganizarea, începând cu anul universitar 2005-2006, a învățământului superior pe cele trei cicluri succesive de studii recomandate de *Procesul Bologna*, liberalizarea accesului la studii în primul ciclu de studii universitare și transformarea acestuia în învățământ superior de masă, precum și deschiderea spre internaționalizare a pregătirii universitare a tinerelor și tinerilor reprezintă o realitate de netăgăduit în România.

În acest context, tematica asigurării calității și-a îmbogățit semnificativ agenda. Managementul calității în interiorul universităților românești, dar și factorii externi, precum competiția între furnizori autorizați/acreditați și nevoia de a dezvolta transparența și credibilitatea informațiilor puse în circulație de furnizorii aceluiași tip de programe de studii, nevoia de a face înțelese calificările universitare exprimate prin rezultatele învățării nu numai în mediul academic, ci și în afara universității, au impus *schimbarea succesivă a modului de a înțelege și de a operaționaliza asigurarea calității în învățământul superior românesc*. *Procesul Bologna și Agenda Lisabona 2000* au fost catalizatori ai acestei preocupări de aducere la zi și de compatibilizare europeană a teoriei, procedurilor, metodologiilor și practicilor instituționale de asigurare a calității.

Înființarea în 1993 a *Consiliului de Evaluare Academică și Acreditare din România (CNEAA)* a fost văzută, la acea vreme, ca o inițiativă curajoasă, ca o acțiune de pionierat la nivel european. Pe de altă parte, înființarea unei autorități naționale de acreditare a reprezentat o necesitate imperioasă în România. Pe fondul vidului legislativ al aceluși moment, un număr mare de societăți comerciale au declarat, printre alte multe alte activități, faptul că se ocupă cu furnizarea de programe de studii inițiale și/sau de învățământ superior continuu.

În acel moment, lipseau criteriile și standardele pentru coordonarea inițiativei private în domeniul învățământului superior. Nici în sectorul public nu au lipsit inițiativele, astfel că, peste noapte, au apărut o serie de universități noi, multe dintre ele avându-și originea în vechile institute pedagogice de trei ani sau în școli postliceale. Simpla statuare de criterii și standarde de înființare de noi entități de învățământ superior, eventual printr-o hotărâre de guvern, nu ar fi putut asigura în contextul istoric și social al perioadei post-decembriste respectarea acelor cerințe minime, care să fi garantat un învățământ de o calitate acceptabilă¹⁸.

¹⁸ Acest paragraf al capitolului I se bazează pe constatările cuprinse în *Raportul de Evaluare Independentă a Activității ARACIS în timpul Implementării Pilot a Metodologiei de Evaluare Externă pentru Asigurarea Calității*, realizat de Mihai Korca, Mircea Miclea, Luminița Nicolescu, Smaranda Angheni și Bogdan Florian la solicitarea ARACIS. 2007, p. 10-15

Sub patronajul Parlamentului din România, CNEAA a reușit să își impună propriile criterii și standarde și să procedeze la o sortare responsabilă a ofertelor de programe de studii din învățământul superior.

Obiectul de activitate al CNEAA a fost, de asemenea, sprijinit de prevederile din *Legea Învățământului* nr. 84/1995, care stipulează clar că învățământul din România este o activitate non-profit, de interes public, iar "intrarea pe piață" a unor noi furnizori este controlată de către autoritatea națională pertinentă (CNEAA) prin verificarea pe baza unor criterii și standarde transparente a fiecărui nou program de studii și a fiecărui nou furnizor de educație universitară.

Mulți furnizori nu au fost motivați sau nu a putut să îndeplinească toate criteriile și standardele, după cum s-a menționat mai sus. În consecință, CNEAA și-a câștigat reputația unei instituții dintre cele mai severe, temută chiar atât de către universitățile de stat, cât și de către cele susținute de inițiativa privată. Comunitatea academică română încă mai păstrează despre CNEAA imaginea unei instanțe de control, responsabile pentru calitate (un fel de "cerber" al sistemului de învățământ superior care asigură calitatea din afara instituțiilor furnizoare de educație universitară).

Prescrierea de standarde prea detaliate și rigide pentru fiecare *specializare* (program de studii de licență) de către comisiile permanente de experți ale CNEAA ca *indicatori minimali obligatorii de input* a avut un dublu efect. Efectul pozitiv s-a concretizat în „curățarea” învățământului superior de oferte inconsistente calitativ. Din nefericire, a existat însă și un efect negativ: acela de a fi dat *egală legitimitate* unor instituții de învățământ superior cu standarde de referință diferite de standardele „naționale” în ceea ce privește calitatea conținutului procesului de predare-învățare. Toate beneficiază de drept egal de *funcționare imperturbabilă* în sistemul românesc de învățământ superior.

Instituirea de mecanisme de control intern al calității a fost neglijată în favoarea autorizării temporare de funcționare și a acreditării¹⁹, care au fost percepute de către instituțiile de învățământ superior și de către alte părți interesate, inclusiv de către studenți, ca o responsabilitate externă pentru asigurarea calității în învățământul superior.

Punerea în aplicare a standardelor CNEAA a dus la *omogenizarea calitativă aparentă* a ofertei de studiu la nivel de specializare/program de studii.

În consecință, concurența între furnizorii aceluiași program de studii a fost grav afectată, iar caracterul formal uniform al ofertei a dezinformat studenții, părinții, angajatorii (beneficiarii direcți și indirecti ai învățământului).

CNEAA avea, în temeiul actului de înființare datorită de a evalua periodic universitățile și, respectiv, programele de studii acreditate. Hărțuită anual cu zeci și sute de cereri de autorizare temporară de funcționare și/sau de acreditare, CNEAA nu a procedat niciodată la reevaluarea periodică a instituțiilor sau programelor deja acreditate.

Oricum, CNEAA nu era dotată cu nici cu procedura și nici cu metodologia specifică evaluărilor periodice. Cadrul legal nu prevedea nici o diferență între acreditarea inițială și evaluarea periodică ulterioară. Logica ne spune că dacă s-ar fi ajuns la evaluare

¹⁹ *România: Învățământul Terțiar și Analiza Sistemelor Inovatoare: Reforma Politicilor de Țară Education and Innovation Systems Analysis: Country Policy Reform*, ECA – European Consortium for Accreditation in Higher Education, 2004

periodică, CNEAA ar fi recurs la *reacreditare*, respectiv, la verificarea, odată la cinci ani, a măsurii în care mai sunt întrunite cerințele de acreditare în instituția sau programul acreditat în trecut.

Sunt puține sisteme de învățământ superior în Europa în care a funcționat (temporar) instituția reacreditării. Majoritatea autorităților de acreditare au optat de la început pentru implementarea sintagmei *creșterea calității (quality enhancement)* pe măsura maturizării ofertei de educație universitară. Evaluarea periodică a programelor și instituțiilor acreditate presupune observarea creșterii calității, observarea îmbunătățirii capacității instituționale de a performa managementul calității.

Dispozițiile *Ordonanței de urgență a Guvernului cu privire la asigurarea calității în învățământ* Nr. 75/2005²⁰ – aprobată cu unele modificări prin Legea nr. 87/2006²¹ - a oferit o nouă abordare a relației dintre autoritatea de acreditare și furnizorii de învățământ și introduce termenul de parteneriat între cele două părți implicate în asigurarea calității, o responsabilitate publică comună pentru rezultatele învățării atinse de către absolvenți care au finalizat cu succes un program de studiu. Totodată, calitatea nu mai este abordată static, ci într-o perspectivă dinamică de ameliorare continuă.

În spiritul noii reglementări, *asigurarea calității este o dimensiune definitorie a fiecărui furnizor de învățământ*. Evaluarea internă trebuie să aibă caracter permanent, cu scopul de a îmbunătăți continuu diverșii parametri de calitate ai programului de studii și / sau ai activității instituției de învățământ superior. În acest fel, o *abordare holistică* a calității devine indispensabilă în *procesul de predare-învățare centrat pe student și pe rezultatele învățării*, care definesc calificarea obținută.

Este evident faptul că în timpul perioadei de funcționare a CNEAA, asigurarea calității nu cădea în responsabilitatea instituției furnizoare de învățământ, ci în cea a CNEAA. Noul cadru legal trece responsabilitatea calității în sarcina furnizorului de învățământ, iar agenția de evaluare externă acționează ca un garant al calității dovedite de către fiecare universitate.

În același timp, *autorizarea temporară și acreditarea au devenit pași ai unui proces continuu de asigurare a calității* și sunt acum faze preliminare ale evaluării periodice externe (cel puțin o dată la fiecare cinci ani) a asigurării calității programelor de studiu acreditate și a furnizorilor lor instituționali. Evaluarea internă, așa cum s-a mai subliniat mai sus, ar trebui să fie o preocupare continuă, sistematică nu numai la nivel instituțional/departamental, dar și la nivelul fiecărui membru al comunității academice, fie el dascăl, student, cercetător sau personal administrativ.

În concluzie, noul cadru legal a introdus *o schimbare radicală în abordarea asigurării calității (cultura calității la nivelul furnizorului de educație) și promovează o nouă relație cu instituțiile care solicită evaluarea externă*, indiferent dacă cererea se referă la autorizarea de funcționare provizorie, la acreditare sau la evaluarea externă periodică a instituțiilor deja acreditate.

²⁰ Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 642 din 20 iulie 2005

²¹ Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 334 din 13 aprilie 2006

Agenția Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS) are dificila misiune de a convinge prin criterii, standarde și indicatori de performanță și, de asemenea, prin proceduri de interacțiune cu furnizorii de învățământ superior și prin conduită că este o instituție europeană modernă, care promovează spiritul colegial, transparența, imparțialitatea, pragmatismul și etica profesională.

Recunoașterea de către ARACIS a unor standarde de referință ale universităților (superioare standardelor la nivel național promovate de ARACIS) este o dovadă a noii conduite a Agenției, comparativ cu abordarea rigidă a vechii autorități de acreditate.

Această misiune este cu atât mai dificilă, cu cât Agenția a inclus în propriul său *Registru al evaluatorilor* un număr de experți din fostul organism de acreditare, precum și părți ale documentelor operaționale utilizate la verificarea conformității cu standardele de autorizare/acreditare. Evident, există un avantaj deloc neglijabil al experienței acumulate în trecut, dar nu se poate ignora impresia indusă în comunitatea universitară de prezența și comportamentul acelorași persoane, care anterior au acționat în conformitate cu un alte criterii de conduită, iar acum aplică noua lege.

Recenta inițiativă a unor comisii permanente ale ARACIS (în bună parte contestată de comunitățile academice din universități) de a impune liste de discipline în locul unor standarde de calitate a conținutului predării-învățării exprimate în termeni de rezultate ale învățării este o dovadă a dificultăților de ajustare din mers a înțelegerii și conduitei unora dintre evaluatorii ARACIS.

Reacția de respingere a listelor de discipline, preponderentă în rândul comunităților academice din universități a determinat un nou început în abordarea temei Standarde de calitate a conținutului. *Proiectul Phare 2006/018-147.05.01 – Quality Education for Labor Market – „Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”* de ale cărui rezultate beneficiază atât ARACIS, cât și universitățile publice și private din țară poate fi perceput ca o dovadă a faptului că există interes pentru alinierea metodologiei și procedurilor de evaluare internă și externă a calității educației universitare la cele mai recente recomandări ale Consiliului Europei, respectiv, interconectarea temei calității educației cu definirea prin rezultatele învățării a calificării universitare obținute la absolvire și certificate de universitate.

Fiind conștienți de dificultățile și provocările relevate de schimbările din cadrul legal, de linia de conduită personală și instituțională, de stil, proceduri și instrumente de lucru, legiuitorul a stipulat pentru agenția nou-creată obligația de a dezvolta o nouă metodologie de evaluare externă, care să fie în concordanță cu *Standardele și recomandările ENQA*²².

Între timp, ARACIS a reușit performanța de a fi recunoscută ca agenție care respectă în *substanța activităților sale* „Standardele și recomandările ENQA” și a fost înscrisă în toamna anului 2009 în Registrul European de Asigurare a Calității (EQAR).

Revizuirea periodică a *Ghidului și Metodologiei de evaluare* a programelor de studii și a instituțiilor care le furnizează rămâne permanent pe agenda ARACIS, la fel cum această temă este întâlnită și la celelalte agenții din Europa sau din alte țări ale lumii.

²² *ENQA – Standarde și Direcții pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior European*, adoptate de Conferința Ministerială de la Bergen, 19-20 mai 2005

Includerea în lista de criterii, standarde și indicatori de performanță a celor mai potrivite formulări cu privire la calitatea procesului de predare-învățare, cu privire la felul în care fiecare universitate înțelege să răspundă cerințelor și așteptărilor pieței muncii constituie una dintre prioritățile pe care promovează toți actorii activi pe piața muncii înalt calificate în interacțiunea lor cu universitățile, fie că e vorba de absolvenți, de angajatori, de agenții de recrutare sau de asociații profesionale.

Referințe bibliografice

Agachi Șerban: *Performanțe și clasificări instituționale. Metodologii de aplicare*. Studiu prezentat în cadrul mesei rotunde organizate de UNESCO-CEPES și Fundația Elias a Academiei Române pe tema „Noi politici în domeniul învățământului superior și cercetării științifice din România”. București, 22 martie 2005

Aghion Philippe, Devatripont Mathias, Hoxby Caroline, Mas-Colell Andreu, Sapir André: *Higher Aspirations: An Agenda for Reforming European Universities*. Bruxelles, Bruegel Blueprint Series, mai 2008, Documentul poate fi accesat pe pagina web: www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/newsletter/BPJULY2008University.pdf

Aghion Philippe, Cohen Élie: *Éducation et croissance*. Paris. La Documentation française. 2004

Altbach Philip, McGill Peterson Patti: *Higher Education in the 21st Century: Global Challenge and National Response*. New York, Institute for International Education Report No. 29, aprilie 1999

Bevan. Stephen, Cowling Mark: *Job Matching in the UK and Europe*. 25th Research Report on Skills for Business, The Work Foundation, Londra, iulie 2007

* * * *Bologna Seminar on Learning outcomes Based Higher Education – The Scottish Experience*, Edinburgh, 21-22 februarie 2008. Document disponibil pe pagina web: www.ond.vlaanderen.be/Edinburgh?Feb08

* * * *Career Guidance. A Handbook for Policy Makers*. Paris, OECD, 2004

Comșa Mircea, Tufiș D. Claudiu, Voicu Bogdan: *Sistemul universitar românesc – Opiniile cadrelor didactice și ale studenților*. Studiu elaborat sub auspiciile Fundației Soros România. București, Editura AFIR, 2007

Dima Ana-Maria: *Utilizarea Cadrului Național al Calificărilor în dezvoltarea curriculumului universitar din perspectiva Procesului Bologna*. Studiu elaborat în cadrul Institutului de Științe ale Educației, București, 2008

Gibbons Michael: *Higher Education Relevance in the 21st Century*. Washington, DC, World Bank, Human Development Network, 1998

* * * *Ghiduri pentru instituțiile de învățământ superior, pentru studenți și pentru companii* pentru a obține cele mai bune beneficii ale experienței în muncă. Documentele suport au fost elaborate de **EFWE – European framework for Work Experience** și sunt disponibile pe pagina web: www.efwe.org

Iosifescu Șerban, Bârlogeanu Lavinia: **Calitatea educației și semnificațiile sale la nivelul școlii**. În volumul „*Cinci exerciții de politică educațională în România*” elaborat sub auspiciile Centrului Educația 2000+, București, Editura Vanemonde, 2008

Ivan Gabriel – coordonator: **Partners for Quality and Employability. From Knowledge Provision to Student Empowerment**. Proiect lansat de Consiliul Britanic din București în Decembrie 2007. Detalii: <http://www.britishcouncil.or/romania-support-to-education-partners-for-quality-and-employability.htm>

Kinch Thomas: **Methodological Note on Labour Market Intelligence Tools for Higher Education Institutions**. Studiu elaborat în cadrul proiectului “*Improvement of Region Specific Technical and Vocational Education and Training System, Technical Assistance, Romania*”, PHARE EuropeAid/121318/D/SV/RO, mai 2007

Kohler Jürgen: „**Quality**” in **European Higher Education**. Studiu elaborat pentru *Forumul UNESCO dedicat învățământului superior din Regiunea Europa: Acces, Valori, calitate și competitivitate*. București, 21-24 mai 2009

Korka Mihai: „**Labor Market Expectations Induce a New Approach of Quality Management in Universities**”, comunicare prezentată la conferința internațională organizată de ARACIS pe tema „*Institutional Strategic Management: From Minimum Requirements to Overall Quality Improvement*”, București, 14-17 octombrie 2009

Korka Mihai, Miclea Mircea, Nicolescu Luminița, Angheni Smaranda, Florian Bogdan: **Raport independent de evaluare a activității ARACIS în perioada de pilotare a aplicării Metodologiei de evaluare externă a asigurării calității în învățământul superior**. București, ARACIS, 2007

Korka Mihai: **Grade universitare și calificări profesionale din perspectiva Procesului Bologna. O nouă abordare a programelor de doctorat**. Studiu prezentat la Masa rotundă organizată de UNESCO-CEPES și Fundația Elias a Academiei Române pe tema „*Noi politici în domeniul învățământului superior și cercetării științifice din România*”. București, 22 martie 2005

Larson Allan: **Education for Employment in Europe**. Background Paper prepared for the Oxford Meeting on „*Education for Employment*”, Oxford, 18-19 martie 2000

Lazea Valentin – coordonator: **Creștere economică și convergență**. Volum dedicat lucrărilor conferinței organizate pe 21-22 aprilie 2008 pe tema „*Creștere economică, competitivitate și convergența veniturii real*” București, Editura Mustang, 2008

Luca Marcela Rodica, Pop Carmen Loredana: **Raport cu privire la testarea chestionarelor de investigare a inserției absolvenților învățământului superior.** Document pregătit în cadrul Proiectului Phare: *EuropeAid 121318/D/SV/RO-Modernizarea învățământului profesional și tehnic la nivel regional.* Romania, 2008

Marga Andrei: **Values of the University.** Studiu elaborat pentru *Forumul UNESCO dedicat învățământului superior din Regiunea Europa: Acces, Valori, calitate și competitivitate.* București, 21-24 mai 2009

* * * **Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior.** București, ARACIS, 2006

Miclea Mircea, Opre Dana: **Evaluarea academică.** Asociația de Științe Cognitive din România. Cluj-Napoca, 2002

Nicolescu Luminița *et alii*: **Evaluarea eficienței învățământului în Academia de Studii Economice din București.** Proiect instituțional prioritar 2006-2007. Editura ASE, 2007

Nicolescu Ovidiu – coordonator: **Strategia universității. Metodologie și studii de caz.** București, Editura Economică, 2007

* * * **Quality Assurance, Ranking and Classification in the Light of the Missions of Higher Education.** Declarație a *Steering Committee for Higher Education and Research (CDESR)*, Consiliul Europei. Strasburg, 5 Martie 2009

* * * **Report on Progress in Quality Assurance in Higher Education.** Report from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Bruxelles, 21.09.2009

Richardson Richard C. Jr, Reeves Branco Kathy, Callan Patricj M, Finney Joni E: **Higher Education Governance: Balancing Institutional and Market Influences.** Washington, D.C. National Center for Public Policy and Higher Education, noiembrie 1998

Sadlak Jan, Nian Cai Liu: **The World-Class University and Ranking. Aiming Beyond Status.** UNESCO-CEPES București, 2007, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2007

Salmi Jamil: **Le défi d'établir des universités de rang mondial.** The World Bank, Washington, DC, 2009

Scott Peter: **Shaking the Ivory Tower.** În revista „The Unesco Courier”. Paris, septembrie 1998

* * * **Strategia post-aderare a României**. București, Guvernul României, 2007.
Documentul poate fi accesat pe pagina web a Guvernului la adresa:
www.gov.ro/upload/articles/10007/strategie-post-aderare2a.pdf

* * * **Trendence Graduate Barometer**. Institutul Trendence din Berlin. Chestionarul pentru ancheta în rândul absolvenților - ediția 2010 este accesibilă la adresa:
<https://www.trend-surveys.com/uc/esb8/?a=1>

Usher Alex: **Ten Years Back and Ten Years Forward: Developments and Trends in Higher Education in Europe Region**. Studiu elaborat pentru *Forumul UNESCO dedicat învățământului superior din Regiunea Europa: Acces, Valori, calitate și competitivitate*. București, 21-24 mai 2009

Vasile Valentina (coordonator), Zaman Gheorghe, Perț Steliana, Zarojanu, Felicia: **Restructurarea sistemului de educație din România din perspectiva evoluțiilor pe piața internă și impactul asupra progresului cercetării**. Studiu elaborat sub auspiciile Institutului European din România. București, Apha Media Print, 2008

Zaharia Sorin Eugen: **Le passage d'un modèle d'université classique à une conception d'université entrepreneuriale**. Teză de doctorat. Universitatea din Rouen, 2008

Zgaga Pavel: **Higher Education in Transition: Reconsiderations on Higher education in Europe at the Turn of Millennium**. Monografie publicată de *Journal of Research in Teacher Education*, Universitatea din Umeå, 2007

Capitolul 2

Premisele metodologice și factuale ale adaptării educației universitare românești la cerințele pieței muncii

- 2.1. Metodologia fundamentării empirice a diagnosticării
interacțiunii dintre universitate și mediul extra-universitar
Autor: Mihai Korca**
- 2.2. Sinteza rezultatelor evaluării academice interne și externe
a programelor de studii universitare de licență
Autor: Mihaela Vlăsceanu**
- 2.3. Sinteza studiului comprehensiv privind inserția pe piața muncii
a absolvenților cu diplomă de licență din patru domenii de studii
Autori: Mihai Păunescu, Magdalena Balica și Bogdan Voicu¹**

¹ Asistați de Claudiu Tufiș, Paula Tufiș, Gabriel Hâncean, Marius Precupețu, Raluca Nahorniac

2.1. Metodologia fundamentării empirice a diagnosticării interacțiunii dintre universitate și mediul extra-universitar

Obiectivul general al proiectului „*Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii*” a constat în **elaborarea și fundamentarea empirică a unui model de adaptare a ofertei educaționale universitare la cerințele pieței muncii**².

Lista de obiective, așa cum este ea prezentată în *Caietul de Sarcini*, a determinat Prestatorul să propună Beneficiarului – ARACIS o metodologie, care îmbină *diagnosticarea stării actuale a programelor de studii de licență din cele patru domenii vizate de proiect, cu evaluarea opiniilor și așteptărilor de pe piața muncii înalt calificate, în vederea elaborării și aplicării unor noi instrumente și politici de intersecție optimă și dezvoltare convergentă a ofertei universitare cu cerințele calității academice și cu deschiderea către piața muncii*. Această convergență poate fi realizată doar în măsura în care standardele de calitate a conținutului programelor de studii exprimate în termeni de rezultate ale procesului de predare-învățare sunt considerate ca punct de referință în ajustarea ofertei de educație universitară și sunt monitorizate continuu de către facultăți / departamente în managementul universitar.

Cu alte cuvinte, metodologia proiectului a fost astfel concepută încât să asigure realizarea obiectivelor acestuia prin:

➤ **Fundamentare:**

Culegerea de date empirice privind:

- (i) Starea calitativă a programelor de studii din patru domenii de studii de licență din punct de vedere al listelor de competențe pe care ar trebui să le poată demonstra un absolvent. Rezultatul aplicării instrumentelor de evaluare recomandate de Ghidul și Metodologia ARACIS sunt analizate în paragraful următor (2.2).
- (ii) Cunoașterea cerințelor pieței muncii pentru absolvenți acestor domenii de studii din punct de vedere al nevoilor și așteptărilor de competențe în momentul angajării. Aici sunt luate în considerare atât opiniile și așteptările angajatorilor, agențiilor de recrutare a forței de muncă și ale asociațiilor profesionale, cât și cele ale absolvenților cu diplomă de licență (din cele patru domenii de studii) din generațiile recente. Metodologia de investigare și opiniile de ansamblu ale celor două categorii de actori de pe piața muncii sunt prezentate în paragraful 2.3, iar aspectele specifice fiecăruia din cele patru domenii de studii sunt inserate în capitolele următoare în paragrafele 3.2, 4.2, 5.2 și, respectiv, 6.2.

² Unele dintre ideile prezentate în acest paragraf au fost reluate în Sinteza Implementării Proiectului, document prezentat în reuniunea din 29.10.2009 a Consiliului ARACIS, reprodus în ultima secțiune a prezentului volum.

➤ **Diagnosticare:**

Prelucrarea și analiza comparativă a datelor empirice provenite, pe de o parte, din mediul universitar, iar pe de altă parte, de pe piața muncii înalt calificate a condus la identificarea dezvoltărilor de până acum și a tendințelor deja conturate pentru viitor prin *prisma inserției absolvenților* cât mai curând după obținerea diplomei de licență. Pentru finalizarea acestei activități, au fost analizate critic-constructiv *trei referințe*:

a) *Ghidul și Metodologia ARACIS*, precum și constatările, criticile și recomandările rezultate din consultările experților de evaluare externă cu reprezentanții furnizorilor de formare universitară (cele 20 de facultăți/departamente de profil din țară).

b) Activitatea de „*benchmarking*”, adică analiza comparativă a stării planurilor de învățământ și a programelor analitice disciplinare existente în țară și în străinătate (mai ales în sisteme de învățământ superior din Europa) prin prisma compatibilității cu așteptările pieței muncii și a necesității de a dezvolta un cadru unitar și totodată flexibil pentru asigurarea calității la nivel instituțional.

c) Rezultatele cercetărilor sociologice privind adaptabilitatea și inserția absolvenților de învățământ superior pe piața forței de muncă din perspectiva actorilor-cheie investigați (angajatori de forță de muncă, absolvenți din ultimii cinci ani ai universităților implicate în proiect, reprezentanți ai asociațiilor profesionale din cele patru domenii de studii).

Acum, la finalizarea proiectului, se poate afirma că, în cele patru domenii de studii de licență abordate, există germeni de interacțiune între universități și angajatori, între universități și absolvenții cu diplomă de licență, dar lipsesc procedeele și instrumentele care să faciliteze și eficientizeze dialogul, astfel încât rezultatele învățării în universitate să fie mai bine percepute în lumea angajatorilor (mai ales după adoptarea ciclurilor de studii Bologna), astfel încât să se poată lua operativ măsuri de sporire a angajabilității.

➤ **Construcție:**

Elaborarea unor noi instrumente și politici de asigurare a calității ofertei de studii, constând în specificarea unor noi standarde de calitate conținutului și a unor indicatori adecvați de performanță, precum și a instrumentelor academice optime de realizare a acestor standarde.

Etapa de proiectare-construcție a presupus **elaborarea unui pachet de instrumente de management al calității educației universitare, astfel încât să fie facilitată inserția absolvenților pe piața muncii:**

1. ***Lista de descriptori ai calificării obținute de un absolvent*** al unui program de studii din domeniul: Drept, științele comunicării, inginerie mecanică, respectiv, calculatoare și tehnologia informației). Această listă de descriptori are ca punct de pornire *Metodologia ACPART de realizare a Cadrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior*, dar, pentru a facilita inserția pe piața muncii, proiectul nostru vizează calificarea absolvenților **la nivel de domeniu de studii**. **Standardele de calitate a conținutului formării** printr-un program de studii de licență (180 sau 240 puncte ECTS) sunt exprimate, în esență, sub formă de **cunoștințe** (ce știe, ce știe să explice, ce știe să comunice cu argumente profesionale adecvate un absolvent), **abilități** (ce știe să facă pe baza cunoștințelor acumulate), **competențe** (în ce fel de contexte de muncă individuală și/sau de grup știe să acționeze, să rezolve probleme reale) **și alte achiziții ale învățării** (etică profesională, înțelegerea necesității și responsabilitate pentru pregătire personală

- pe tot parcursul vieții etc.) **la nivel de domeniu de studii constituind, astfel, standardele de calitate a conținutului educației universitare** (*content standards* sau *subject benchmark statement*) certificate de universitate prin diploma înmănată absolventului unui program de studii de licență. Este foarte important să nu se omită faptul că **standardele de calitate a conținutului educației universitare** (*subject benchmark statement*) reflectă **calificarea absolventului obișnuit**, adică a oricărui absolvent care a promovat examenul de licență, fie și cel care a obținut media minimă de promovare
2. Pe baza standardelor de calitate a conținutului educației universitare, experții universitari din cele patru domenii de studii au elaborat **programul-cadru**, respectiv, **planul orientativ de învățământ la nivel de domeniu de studii**, care asigură formarea tuturor cunoștințelor, abilităților, competențelor și a celorlalte achiziții ale învățării, care permit recunoașterea absolventului ca fiind inginer mecanic sau specialist în științele comunicării, în drept sau în calculatoare și tehnologia informației, indiferent care ar fi numele programului de studii. Este lesne de înțeles că rămâne o cotă de curriculum la dispoziția facultății pentru a adăuga elementele care, în opinia acesteia, sunt de natură **să sporească atractivitatea și originalitatea ofertei de studii** în respectiva instituție.
 3. Programul-cadru este însoțit de **fișele disciplinelor**, fiecare fișă conținând, **pe lângă binecunoscutele rubrici** referitoare la:
 - obiectivele disciplinei în cadrul planului de învățământ,
 - cerințele cognitive prealabile accesului la disciplina respectivă,
 - conținutul disciplinei, cu enumerarea mai mult sau mai puțin detaliată a temelor propuse pentru procesul de predare-învățare,
 - condiții de promovare a disciplinei (cerințe pe parcursul semestrului: laboratoare, proiecte etc.),
 - bibliografia minimală (acestea se găsesc pe CD-urile cu anexele tehnice la rapoartele de autoevaluare), **două rubrici noi**:
 - **rezultatele învățării** (*learning outcomes*), compatibile cu lista de descriptori ai calificării universitare,
 - **modalitatea detaliată de examinare**, astfel încât orice persoană interesată să poată înțelege cum se verifică acumularea de cunoștințe la respectiva disciplină, cum se evaluează competențele funcțional-acționale dobândite ca rezultat al învățării respectivei discipline.

➤ **Diseminare:**

Identificarea premiselor de aplicare optimă a noilor standarde de calitate a conținutului procesului de predare-învățare și a instrumentelor de management al educației universitare s-a realizat pe două căi:

- a. Prin **organizarea de mese rotunde** în cadrul celor douăzeci de facultăți/ departamente s-a urmărit:
 - (1) discutarea valabilității listei de descriptori ai calificării universitare la nivel de domeniu de studii, compatibilitatea acestora cu actualul plan de învățământ,
 - (2) s-au discutat, prin prisma utilității și viabilității lor, propunerile de noi instrumente de management al calității conținutului activității de predare-învățare, respectiv, programul-cadru la nivel de domeniu de studii și noul format al fișelor de discipline,

- (3) s-a organizat realizarea unei analize SWOT a implementării pachetului de propuneri de instrumente de management universitar în activitatea de zi cu zi a facultății/ departamentului, pentru a observa deschiderea universității pentru abordarea pro-activă a problemei angajabilității absolvenților.
- b. Prin remiterea pachetelor de instrumente de management al calității către alte 60 de facultăți din țară, în vederea unei posibile preluări a buneii practici
- **Cooperare:** formularea de recomandări de politici și instrumente către ARACIS în vederea perfecționării interacțiunii sale cu instituțiile de învățământ superior în asigurarea calității, precum și de recomandări către universități în vederea centrării managementului intern al calității programelor de studii pe rezultatele învățării exprimate în termeni de competențe cognitive și funcțional acționale (profesionale și transversale) solicitate de către angajatori în momentul angajării absolvenților de studii universitare.

Pentru aplicarea acestor principii metodologice au fost selectate tehnici și instrumente de cercetare cantitativă și calitativă, care au condus la realizarea obiectivelor propuse în proiect și care răspund așteptărilor ARACIS în calitate de beneficiar direct al rezultatelor proiectului.

Prin recomandările de îmbunătățire a metodologiei de evaluare internă și externă a programelor de studii, universitățile românești pot să compatibilizeze propria lor conduită de management al calității cu cele mai performante practici din Spațiul European de Învățământ Superior.

Centrarea educației universitare pe student, exprimarea rezultatelor învățării prin competențe cognitive și funcțional-acționale (profesionale și transversale), precum și prin alte achiziții (valori, convingeri, atitudini în cariera profesională și în viață) sunt de natură să sporească transparența și atractivitatea programelor de studii, competitivitatea și eficiența educațională a acestora.

2.2. Sinteza rezultatelor evaluării academice interne și externe a programelor de studii universitare de licență

Prezenta **sinteză** reprezintă rezultatul unei analize comparative a celor patru rapoarte sintetice la nivel de domeniu de studii³ realizate pe baza dosarelor de evaluare internă și externă a calității a 20 de programe de studii universitare de licență (ciclul I Bologna), câte cinci pentru fiecare din cele patru domenii de studii de: Calculatoare și Tehnologia Informației⁴, Drept⁵, Inginerie Mecanică⁶ și Științele Comunicării⁷.

³ Raportul de sinteză pentru domeniul *Științele Comunicării* a fost elaborat de prof. univ. dr. Mihai Coman; Raportul de sinteză pentru domeniul *Drept* a fost realizat de conf. univ. dr. Flavius A. Baias; Raportul de sinteză pentru domeniul *Inginerie Mecanică* a fost realizat de prof. univ. dr. ing. Simona Lache; Raport de sinteză pentru domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației* a fost realizat de prof. univ. dr. ing. Mihail Voicu.

⁴ Programele de studii universitare supuse evaluării, în domeniul *Calculatoare și Tehnologiei Informației* aparțin: Universității Politehnica București, Facultatea de Automatică și Calculatoare; Universității Tehnice din Cluj-Napoca, Facultatea de Automatică și Calculatoare; Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași, Facultatea de Automatică și Calculatoare și Universității Politehnica din Timișoara, Facultatea de Automatică și Calculatoare.

Sinteza este structurată în două părți.

În prima parte sunt prezentate, într-un mod cât se poate de sintetic, principalele concluzii ce au reieșit din analiza tipului de abordare și de structurare a informațiilor oferite de fiecare din cele patru rapoarte sintetice, știunt fiind că atât evaluarea internă cât și cea externă s-a realizat pe baza Ghidului și a Metodologiei ARACIS⁸, experții-cheie solicitând doar o radiografie mai atentă a domeniului „Eficiența educațională” prin prisma compatibilității criteriilor, standardelor și indicatorilor de performanță cu liste specifice de competențe cognitive și funcțional-acționale (profesionale și transversale), pe care membrii comunităților academice se așteaptă să le poată dovedi orice absolvent al programelor de studii evaluate în cadrul proiectului.

Partea a doua a sintezei este dedicată analizei propunerilor și sugestiilor făcute în fiecare din cele patru rapoarte sintetice (concluzii specifice fiecărui domeniu, concluzii comune, transversale, pe cele patru domenii de studii). Simbolurile utilizate în cadrul raportului general de sinteză:

RScti – Raportul de sinteză elaborat pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației;

RSd – Raportul de sinteză elaborat pentru domeniul Drept;

RSingm – Raportul de sinteză elaborat pentru domeniul Inginerie Mecanică;

RScom – Raportul de sinteză elaborat pentru domeniul Științele Comunicării.

Tipul de abordare, structura și conținutul informațional al rapoartelor sintetice la nivel de domeniu de studii de licență

Cele patru rapoarte sintetice prezintă un grad ridicat de similitudine în ceea ce privește structura utilizată în prezentarea informației colectate prin cele 20 de rapoarte de autoevaluare. Astfel, fiecare dintre cele patru rapoarte sintetice deține o secțiune

⁵ Programele de studii universitare supuse evaluării, în domeniul *Drept* aparțin: Facultății de Drept a Universității din București, Facultății de Drept a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj (FDUBB), Facultății de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (FDUI), Facultății de Drept a Universității din Craiova (FDUC) și Facultății de Drept a Universității „Titu Maiorescu” din București (FDUTM).

⁶ Programele de studii universitare supuse evaluării, în domeniul *Ingineriei Mecanică* aparțin: Universității „Dunărea de Jos” Galați, Facultatea de Mecanică; Universității Transilvania din Brașov, Facultatea de Inginerie Mecanică; Universității Politehnice București, Facultatea de Inginerie Mecanică și Mecatronică; Universității Politehnice din Timișoara, Facultatea de Mecanică și Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași, Facultatea de Mecanică.

⁷ Programele de studii universitare supuse evaluării, în domeniul *Științele Comunicării* aparțin: Universității din București (UB), Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării (FJSC); Școlii Naționale de Științe Politice și Administrative (SNSPA), Facultatea de Comunicare și Relații Publice (FCRP); Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (UBB), Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării (FSPAC); Universității Alexandru Ioan Cuza (UAIC) din Iași, Facultatea de Filozofie și Comunicare (FFC); Universității Constantin Brâncoveanu (UCB) din Pitești, Facultatea de Științe Juridice, Administrative și ale Comunicării (FSJAC).

⁸ Hotărârea Guvernului nr. 1418/2006 pentru aprobarea *Metodologiei de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță a Agenției Române pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior*. București, *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 865 din 23 octombrie 2006

introdutivă, în care se fac referiri la domeniul de studii. În acest context, trebuie făcută precizarea că rapoartele sintetice din domeniile *Inginerie Mecanică* și, respectiv, *Calculatoare și Tehnologia Informației* sunt mai sobre din punct de vedere al stilului de prezentare, în timp ce rapoartele sintetice din domeniile *Drept* și, respectiv, *Științele Comunicării* sunt mai literare, prezentând alături de date statistice și unele aprecieri subiective ale autorilor⁹.

În fiecare din cele patru rapoarte sintetice, autorii discută despre modul în care au fost aplicate Ghidul și Metodologia evaluare recomandate de ARACIS. Această discuție este extrem de utilă în cadrul proiectului „Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”, deoarece în fiecare raport sintetic sunt prezentate dificultățile cu care s-au confruntat evaluatorii în activitatea practică de evaluare. Informațiile pot constitui un reper valoros în construcția recomandărilor de modificare / actualizare a criteriilor, standardelor și indicatorilor de performanță ai ARACIS.

O altă caracteristică ce se regăsește în fiecare dintre cele patru rapoarte de sinteză este legata de profilul calificărilor universitare. În fiecare dosar sunt prezentate, cu mici deosebiri, competențele cognitive și cele funcțional-acționale care ar trebui să fie rezultatul învățării în fiecare program de studii de licență. Definirea profilului calificărilor este asociată de autorii rapoartelor sintetice cu analiza planurilor de învățământ, în acest context fiind identificate aspectele generale, la nivelul fiecărui domeniu de studii, și cele particulare, la nivelul unuia sau altuia dintre programele de studii evaluate.

Rezultatele generate de aplicarea analizei SWOT pe fiecare domeniu de studii sunt prezente în fiecare din cele patru rapoarte. Există însă unele diferențe din acest punct de vedere. Astfel, în cele patru rapoarte pot fi întâlnite modalități diferite de prezentare a acestui tip de rezultate de cercetare.

În sfârșit, un alt aspect comun pentru toate cele patru rapoarte sintetice este legat de faptul că se prezintă concluzii și recomandări. Nu se insistă aici asupra concluziilor și recomandărilor prezentate în cele patru rapoarte deoarece acest lucru va fi făcut în secțiunea a doua acestei sinteze. Am dorit doar să evidențiez existența unei corespondențe între cele patru documente și din acest punct de vedere.

În ciuda unei structuri similare, rapoartele de sinteză pe cele patru domenii prezintă și o serie de deosebiri sau diferențe minore. De exemplu, deși toate cele patru rapoarte prezintă aproape același număr de patru părți¹⁰, ponderea acestora în economia fiecărui raport este diferită. Spre exemplu, partea de raport în care sunt prezentate concluziile și recomandările variază de la o pagină la 3 pagini.

Un alt aspect care diferă de la un raport sintetic la altul se referă la modalitatea de prezentare a informației. Pentru același tip de informație, în unele rapoarte se preferă textul, în altele, prezentarea sub formă de tabel.

În fine, nu există uniformitate în realizarea sintezei dosarelor de evaluare. În fiecare raport sintetic, autorul a ales o modalitate personală de sintetizare a datelor și informațiilor analizate din cele cinci dosarele de auto-evaluare și a celor de evaluare colegială externă. Totuși, aceste diferențe nu au afectat decât într-o mică măsură valoarea informativă a analizelor prezentate în fiecare raport sintetic.

⁹ Paragrafele introductive ale următoarelor patru capitole (3.1; 4.1; 5.1 și, respectiv, 6.1) reprezintă, de altfel, o versiune scurtată a acestor rapoarte sintetice la nivel de domeniu de studii de licență.

¹⁰ Cu excepția *RScti*, unde în loc de 4 părți, se pot identifica 5 părți.

Analiza comparativă a concluziilor și recomandărilor cuprinse în rapoartele de sinteză

În prima parte a acestei secțiuni, sunt prezentate, în format tabelar, concluziile (c) și recomandările (r) făcute în cele patru rapoarte sintetice. Tabelul este construit pe două coloane. Prima coloană prezintă temele la care au făcut referire autorii rapoartelor sintetice, iar pe cea de-a doua coloană este descris conținutul asociat fiecăreia dintre temele abordate.

Astfel, grila de lectură a tabelului de mai jos este următoarea: Spre exemplu, primul raport sintetic prezentat în tabel corespunde domeniului *Științele Comunicării*. Există *trei teme abordate* în cadrul raportului la secțiunea „concluzii și recomandări”, prima fiind **procesul de evaluare și asigurare a calității (pe scurt, Evaluarea)**. Asociate acestei teme sunt 6 concluzii (6c) și 4 recomandări (4r), reluate așa cum apar în cadrul raportului. Următoarea temă abordată este legată de **planurile de învățământ**. Acestei teme îi sunt asociate doar două concluzii (2c). Ultima temă abordată este legată de **cadrele didactice**, căreia îi este asociată o singură concluzie (1c).

Din punct de vedere cantitativ, putem face observația că raportul sintetic elaborat pentru domeniul *Științele Comunicării* are, la nivel de concluzii și recomandări, un discurs centrat predominant pe ajustarea/modificarea unor proceduri de evaluare și acreditare. Această afirmație este susținută de faptul că, dintr-un total de 9 concluzii și 4 recomandări, 6 concluzii și 4 recomandări au făcut referire la tema evaluării, iar restul, la teme legate de oferta educațională (**planurile de învățământ și cadrele didactice**).

O comparație între discursurile fiecăreia dintre cele patru rapoarte sintetice este realizată puțin mai târziu în cadrul acestei sinteze (vezi matricea din Tabel 2.2).

Tabel 2.1.

Temele abordate la nivelul concluziilor și recomandărilor sugerate în cele 4 rapoarte sintetice

Raportul sintetic pentru domeniul Științele Comunicării – RScom	
Tema abordată	Descrierea conținutului asociat temei abordate
Procesul de evaluare și asigurare a calitatii - EVALUARE	<p>Constatări</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Durata vizitelor de evaluare este prea scurtă și nu permite analiza detaliată a rapoartelor de autoevaluare. 2. Cele 5 programe de studii din domeniul comunicării nu sunt deja acreditate ARACIS și sunt organizate în instituții de învățământ de prestigiu. Autorul apreciază că există programe de studii autorizate provizoriu, care nu respectă standardele și indicatorii de performanță, programe care nu au fost evaluate. 3. Lipsesc din standardele și indicatorii de performanță ARACIS modalități de evaluare calitativă, cum ar fi asistența la ore, discuții aprofundate cu corpul profesoral, studenții, alumnii și angajații. 4. Criteriile de evaluare ale ARACIS sunt formale. 5. Standardele și indicatorii de performanță ar trebuie împărțiți în două categorii: o categorie în baza căreia să fie atribuit dreptul de funcționare pentru un program de studii și o categorie în baza căreia să fie evaluată calitatea programelor de studii. 6. Multe standarde și indicatori de performanță au caracter formal prin faptul că implică bifarea prin da sau nu cu caracter constatativ a prezentei anumitor documente. <p>Recomandări</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Evaluările ARACIS trebuie să conducă la ierarhizări pe criteriul calității 2. Modificarea criteriilor, standardelor și indicatorilor de performanță ai ARACIS pentru evaluarea eficienței a corelației dintre conținutul programelor și competențelor profesionale și a procesului formativ 3. Introducerea de criterii, standarde și indicatori de performanță ARACIS care să permită evaluarea planurilor de învățământ nu numai pe baza titlaturii cursurilor, ci și pe baza unor liste unice de titluri bibliografice fundamentale și obligatorii și a unor programe analitice obligatorii 4. Evaluarea cadrelor didactice trebuie să se facă pe criterii specifice fiecărui domeniu de studii și nu numai pe criteriile formale ale CNATCDU
PLANURILE DE INVATAMANT	<p>Constatări</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nevoia de a corela planurile de învățământ de licență cu cele de masterat (există situații în care cursuri de masterat sunt predate la nivelul ciclului de licență) 2. Investițiile în fondul de carte sunt reduse: bibliotecile nu corespund în raport cu bibliografia recomandată în programele analitice și fișele de disciplină
CADRELE DIDACTICE	<p>Constatare</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Există cadre didactice care și-au obținut titlul în alt domeniu decât cel în care predau.
Raportul sintetic pentru domeniul Drept – RSd	
Tema abordată	Descrierea conținutului asociat temei abordate
PIATA MUNCII	<p>Constatări</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nu există date cu privire la numărul de absolvenți în domeniul dreptului pentru fiecare din cele 48 de facultăți de drept și cu privire la gradul de inserție a acestora pe piața muncii în domeniul pentru care s-au pregătit 2. Facultățile evaluate în proiect nu au un sistem propriu de orientare profesională și de urmărire a integrării profesionale a absolvenților <p>Recomandări:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ierarhizarea facultăților de drept în funcție de performanțele reale ale acestora, cooperarea internațională cu facultăți de prestigiu din mediul internațional; 2. Adaptarea standardelor și indicatorilor de performanță ai ARACIS la specificul facultăților de drept;

	<p>3. Proiectarea și realizarea unui sistem de orientare profesionala specific profesiei de jurist;</p> <p>4. Urmărirea încadrării în munca a absolvenților, în domeniul pentru care s-au pregătit, și a evoluției lor profesionale</p>
PLANURILE DE INVATAMANT	<p>Constatare:</p> <p>1. Planurile de învățământ ale facultăților evaluate în cadrul proiectului asigura cunoștințele, competențele și abilitățile specifice domeniului dreptului.</p> <p>Recomandări:</p> <p>1. Realizarea unui model minimal, flexibil de plan de invatamant pentru facultatile de drept, pe baza căruia sa fie evaluate;</p> <p>2. Analiza și modificarea periodica a planurilor de invatamant prin discutii cu reprezentantii profesiilor juridice (UNBR, UNNR, UNEJ, CSM etc.)</p>
CERCETARE	<p>Constatare:</p> <p>1. Nu exista planuri de cercetare colectiva pe termen mediu și lung, nu sunt implicate toate cadrele didactice în cercetare, în obținerea de proiecte de cercetare și de contracte de consultanta.</p> <p>Recomandare:</p> <p>1. Realizarea unor planuri comune de cercetare</p>

Raportul sintetic pentru domeniul Inginerie Mecanică – RSing

Tema abordata	Descrierea continutului asociat temei abordate
PLANURI DE INVATAMANT - CALIFICARI	<p>Constatare</p> <p>1. Exista diferente între programele de studii universitare evaluate din punctul de vedere al profilului calificărilor furnizate și al planurilor de invatamant</p>

Raportul sintetic pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației – RScti

Tema abordata	Descrierea continutului asociat temei abordate
Procesul de evaluare și asigurare a calitatii - EVALUARE	<p>Constatări:</p> <p>1. Exista standarde și indicatori de performanta ai ARACIS nerelevanti pentru evaluarea programelor de studii din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației (C&TI).</p> <p>2. Cerintele normative obligatorii și standardele și indicatorii de performanta specifici domeniului C&TI trebuie modificați sau actualizați.</p> <p>3. Dotarea corespunzatoare la nivel national a universitatilor cu sisteme informatice care sa permita colectarea datelor necesare evaluării standardelor și indicatorilor de performanta ARACIS</p> <p>Recomandări:</p> <p>1. Crearea și finanțarea la nivelul universitatilor de structuri institutionale care sa colecteze și sa prelucreze datele necesare evaluării, astfel incat sa fie minimizata implicarea cadrelor didactice în acest proces;</p> <p>2. Clasificarea universitatilor, la nivel local și regional, pe baza acreditării ARACIS și finanțare diferențiată în funcție de performanta</p>
FINANTARE	<p>Constatare:</p> <p>1. Lipsa unei strategii coerente pentru domeniul C&TI și subfinanțarea acestuia</p> <p>Recomandări:</p> <p>1. Reacreditarea centrelor de cercetare din domeniul C&TI și finanțarea acestora pe criterii de performanta;</p> <p>2. Introducerea unei taxe de studii pentru toti studentii, diferențiate în funcție de anumite criterii sociale și de performanță.</p>
STUDENTI	<p>Constatare:</p> <p>1. Exista studenti de inalta performanta și de elita în domeniul C&TI al căror talent trebuie valorificat</p> <p>Recomandări:</p> <p>1. Dezvoltarea unor programe speciale pentru studentii de elita din domeniu;</p> <p>2. Realizarea unui sistem de marketing universitar la nivel național în vederea atragerii studenților străini</p>

POLITICI	<p>Constatare: 1. Domeniul C&TI beneficiaza de un context international favorabil care reclama nevoia unor politici coerente și a unui sprijin financiar corespunzator</p> <p>Recomandări: 1. Dezvoltarea unei strategii naționale în domeniul C&TI, atât pentru învățământ cat și pentru cercetare; 2. Elaborarea unei legislații în domeniul C&TI care sa încurajeze firmele să investească în cercetare; 3. Elaborarea unei legislatii cu privire la scolarizarea studentilor straini din afara spatiului UE, care sa detina facilitati și elemente de atracție; 4. Cercetarea în domeniul C&TI trebuie sa devina o prioritate a invatamantului superior.</p>
-----------------	--

Tabel 2.2.

**Matricea temelor abordate sub formă de concluzii și recomandări
în cele patru rapoarte sintetice pe domenii de studii**

<p align="center"><u>Științele comunicării</u></p> <p align="center">Procesul de evaluare (10 / 6c+4r) Planuri de invatamant (2 / 2c) Cadre didactice (1 / 1c)</p>	<p align="center"><u>Drept</u></p> <p align="center">Planuri de invatamant (3 / 1c+2r) Cercetare (2 / 1c+1r) Piata muncii (6 / 2c+4r)</p>
<p align="center"><u>Inginerie Mecanică</u></p> <p align="center">Planuri de invatamant / calificari (1 / 1c)</p>	<p align="center"><u>C&TI</u></p> <p align="center">Procesul de evaluare (5 / 3c +2r) Studenti (3 / 1c+2r) Finantare (3 / 1c+2r) Politici de dezvoltare / strategie (5 / 1c +4r)</p>

Cum arată discursul celor 4 rapoarte sintetice, la nivel de concluzii și recomandări?

Matricea temelor abordate în concluziile și recomandările celor patru rapoarte prezentată Tabelul 2.2 de mai sus facilitează răspunsul la următoarea întrebare: Care este tema care a dominat discursul celor patru rapoarte sintetice la nivel de concluzii și recomandări? Sau, altfel formulat, care este tema față de care fiecare dintre cele patru rapoarte a „simțit” nevoia de a face recomandări și de a trage concluzii.

Raportul sintetic pe domeniul *Științele Comunicării* (RScom) a abordat cu prioritate o singură temă, cea legată de **procesul de evaluare a calitatii**. Acestei teme i-au fost asociate 6 concluzii și 4 recomandări (asupra conținutului temelor voi reveni în alta secțiune a raportului). În raportul sintetic elaborat pe domeniul comunicării, au mai existat două teme de referință marginale (cadrele didactice și planurile de învățământ).

Raportul sintetic pe domeniul *Drept* (RSd) a abordat cu prioritate tema legată de **piata muncii**. Acestei teme i-au fost asociate 2 concluzii și 4 recomandări). Interesant este că în categoria temelor marginale se regăsește, alături de **cercetare, planurile de învățământ**, tema care a apărut și în RScom, cu același statut marginal.

Raportul sintetic pe domeniul *Inginerie Mecanică* este atipic în comparație cu celelalte 3 rapoarte, deoarece există o singură concluzie, care face referire la tema legată de **planurile de învățământ**. Explicația cu privire la această situație este legată de faptul că autorul raportului sintetic pentru inginerie mecanică a preferat să substituie concluziile și recomandările, rezultatele obținute în urma aplicării analizei SWOT.

Raportul sintetic pentru domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației* are un discurs construit în jurul a două teme centrale: **planuri de dezvoltare/strategie și procesul de evaluare**. Fiecareia dintre aceste două teme i-au fost asociate câte 5 referiri (1 concluzie și 4 recomandări în cazul temei legate de politici de dezvoltare/strategie și 3 concluzii și 2 recomandări în cazul temei legate de procesul de evaluare). Există în cazul discursului autorilor RSit două teme marginale de discuție: una legată de **studenți**, iar alta legată de **finanțare**.

Există o temă care se regăsește în discursul a trei dintre rapoartele sintetice. Astfel, în rapoartele sintetice elaborate pentru domeniile Științele Comunicării, Drept și Inginerie Mecanică, tema comună de discuție este legată de **planurile de învățământ**. Deși apare în trei dintre rapoarte, această temă deține un statut prioritar doar în raportul elaborat pentru domeniul Inginerie Mecanică.

În ceea ce privește diferența specifică de la nivelul discursurilor autorilor de rapoarte sintetice, este de remarcat faptul că **fiecare raport avansează teme interesante, care nu apar în celelalte rapoarte**. Spre exemplu, raportul pe domeniul Științele Comunicării aduce în discuție *problema cadrelor didactice* (personalul didactic specializat în alte domenii decât cele în care predă); raportul pe domeniul Drept aduce în discuție diferitele aspecte implicate de *piata muncii* (lipsa datelor cu privire la inserția absolvenților și lipsa unui sistem de orientare profesională) și de *cercetare*; raportul pe domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației aduce în discuție nevoia unor *politici* în domeniul de studii C&TI și a unei *finanțări* superioare.

În contextul specificității celor patru rapoarte, putem lansa, spre discuție, ipoteza conform căreia fiecare autor de raport a păstrat în secțiunea de concluzii și recomandări a raportului acele aspecte pe care le considera esențiale pentru respectivul domeniu de studii. O astfel de ipoteză poate deveni extrem de utilă în procesul de adaptare și

modificare a standardelor ARACIS specifice fiecărui domeniu de studiu (o solicitare care, de altfel, se regăsește în unele rezultate obținute prin aplicarea analizei SWOT).

Rezultatele analizelor SWOT în cele patru domenii: o prezentare încrucișată¹¹

În cadrul acestei secțiuni poate fi găsită o prezentare încrucișată a rezultatelor analizei swot aplicate la fiecare dintre cele patru domenii de studii. Logica acestei prezentări încrucișate este următoarea. Rezultatele obținute la nivelul fiecărui domeniu de studii sunt prezentate transversal pe fiecare din cele patru dimensiuni: puncte tari, puncte slabe, oportunități și amenințări. O astfel de prezentare încrucișată permite o lectură comparată a punctelor tari, slabe etc. din fiecare domeniu de studii evaluate în cadrul proiectului.

În cele ce urmează, sunt prezentate punctele tari, la nivel de domeniu de studii universitare de licență.

PUNCTE TARI

RScom

- **DOMENIUL.** Prestigiul profesiilor din domeniul comunicării și relațiilor publice: acesta asigură un flux mare de studenți, permite dezvoltarea catedrelor, asigură deschidere și comunicare cu mediile internaționale, garantează existența unor parteneri profesionali interesați de evoluțiile din mediul academic;
- **OFERTA EDUCAȚIONALĂ.** Calitatea planurilor de învățământ, construite cel mai adesea prin adecvarea la exigențele europene (procesul Bologna);
- **FORME DE EDUCATIE.** Acoperirea integrală atât a tuturor formelor de pregătire, prin programele de licență și master, zi și ID, cât și, în 3 cazuri, prin școala doctorală ;
- **DOTARE.** Calitatea echipamentelor și a surselor de informare: procesul de dotare a laboratoarelor de tip Multimedia este aproape generalizat;
- **INSERTIA PE PIATA MUNCII.** Existența pe piața muncii a unei oferte constante și de interes pentru toate categoriile de absolvenți ai facultăților; acestea se bucură de respectul instituțiilor de relații publice, care apreciază competențele profesionale ale absolvenților; de aici derivă insertia masivă a acestora pe piața muncii (procente de 70-80%).

RSd

- **CADRE DIDACTICE.** calitatea corpului profesoral;
- **OFERTA EDUCAȚIONALĂ.** Planuri de învățământ în general adaptate periodic, în funcție de cerințele vieții reale;

¹¹ Conținutul diferitelor secțiuni din analiza SWOT aparține autorilor rapoartelor sintetice pe fiecare din cele patru domenii.

- **COOPERARE INTERNATIONALA.** Diverse forme de colaborare internațională concretizate în programe de licență sau master ori în școli de vară organizate cu universități din străinătate;
- **INSERTIA PE PIATA MUNCII.** Gradul ridicat al absorbției absolvenților pe piața muncii;
- **CERCETARE STIINTIFICA.** Calitatea cercetării științifice.

RSingm

- **CADRE DIDACTICE**
- **CERCETARE STIINTIFICA.** Implicare în programe de cercetare naționale și internaționale și publicații ISI. Dezvoltarea de centre de cercetare
- **COOPERARE INTERNATIONALA.** Cooperari la nivel de cadre didactice și studenți, cu universități din țara și străinătate, și un grad ridicat de mobilitate studenteasca
- **DOTARE.** Laboratoare de cercetare științifică în permanenta dezvoltare
- **COOPERARE CU FIRME DIN DOMENIU.** Relații vechi și foarte strânse cu firme de prestigiu aflate în plină dezvoltare
- **CALITATEA STUDENTILOR.** Numar mare de burse de studiu oferite de universitati din strainatate.

RScti

- **CADRE DIDACTICE** – cadre didactice cu experienta, cu activitate de cercetare științifică la nivel național și internațional
- **OFERTA EDUCATIONALA** – planurile de învățământ sunt realizate în conformitate cu principalele reglementari internaționale din domeniul IT; programe de studii organizate în limba engleza
- **INSERTIA PE PIATA MUNCII** – rata mare de insertie a absolventilor pe piața muncii
- **CALITATEA STUDENTILOR** – rata inalta de acceptare a absolventilor romani de IT la programe de masterat și doctorat din străinătate
- **DOTARE** – dotări moderne, de înaltă performanță în domeniul IT; laboratoare de cercetare modernizate cu tehnologii avansate
- **COOPERARE INTERNATIONALA** – dezvoltarea de programe de studii în colaborare cu universități străine, participare în programele de mobilități studențești
- **CERCETARE STIINTIFICA** – atragerea de finantari prin proiecte de cercetare naționale și internaționale
- **COOPERARE CU FIRME DIN DOMENIU** – legaturi stranse cu firmele din industria de IT

Exista un punct tare comun pentru toate cele patru domenii de studii: **gradul de insertie ridicat pe piata muncii**. Mai mult chiar, în cazul domeniului științelor comunicării acest grad ridicat de insertie este explicat prin prestigiul de care se bucura la nivel public, profesiile domeniului.

Asupra acestui punct tare, identificat în fiecare din cele patru rapoarte, as vrea totusi sa fac urmatoarea precizare. Un astfel de punct tare, pe care universitățile evaluate în cadrul proiectului si-l asuma, trebuie tratat cu reținere, în condițiile în care, în cadrul rapoartelor sintetice se face precizarea conform căreia lipsesc datele și informațiile necesare definirii traiectoriei profesionale a propriilor absolventi. Prin urmare, putem spune, cel mult, ca universitatile din cele patru domenii cred despre ele ca furnizeaza absolventi al caror indice de insertie pe piata muncii este foarte ridicat.

Un alt punct tare, care se regăsește, de aceasta data, în trei din cele patru rapoarte (in rapoartele pentru comunicare, drept și tehnologia informației) este legat de **calitatea ofertei educationale**. Cu alte cuvinte, universitatile din cele trei domenii considera ca planurile de invatamant pe care le dețin sunt adaptate cerințelor pieței muncii și satisfac standardele și indicatorii ARACIS și ai organismelor internaționale din domeniul respectiv.

De asemenea, un punct tare, comun pentru trei din cele patru domenii (mai puțin domeniul stiintelor comunicarii), face referire la **calitatea cadrelor didactice** care predau în cadrul programelor de studii universitare evaluate în cadrul proiectului. În doua cazuri (domeniile inginerie mecanica și tehnologia informației), acest punct tare este asociat unui alt punct tare: **calitatea înalta a studentilor**.

În sfârșit, un alt punct tare, comun pentru trei din cele patru domenii, este legat de **dotare** (echiparea laboratoarelor), iar asociat acestui punct sunt **cercetarea științifică** și relațiile de **cooperare naționala și internaționala** (comunicare/drept, inginerie mecanica și tehnologia informației).

Pornind de la analiza punctelor tari comune, se poate construi urmatoarea perceptie cu privire la programele de studii universitare evaluate în cadrul proiectului: *acestea au cadre didactice de calitate, care isi desfasoara activitatea de cercetare științifică în laboratoare echipate, și care realizează actul predării pe baza unor planuri de învățământ actualizate și adaptate. Drept consecință, absolvenții sunt de calitate și se integrează cu un grad ridicat pe piata muncii*. Aceasta perceptie, cu cateva exceptii, este comuna pentru fiecare din cele patru domenii de studii.

PUNCTE SLABE

RScom

- **STUDENTI**. Numar prea mare de studenti.
- **OFERTA EDUCATIONALA**. Nerecunoasterea relatiilor publice ca disciplina științifică și neintroducerea ani la rând a domeniului științelor comunicării în lista specializărilor de doctorat. „Sufocarea” curriculumului cu discipline complementare.
- **CONCURENȚA**: Existenta unui număr mare de programe în care predau persoane care nu detin competentele necesare de a fi formatori pentru domeniul stiintelor comunicarii.

RSd

- **PIATA MUNCII.** Lipsa unui sistem de orientare profesională și lipsa unui mecanism de urmărire a încadrării absolvenților în profesii din domeniul pentru care s-au pregătit
- **CERCETARE.** Lipsa unor planuri de cercetare, activitate de cercetare mai ales individuală și mai puțin colectivă, lipsa unor publicații proprii cotate CNCSIS.
- **OFERTA EDUCATIONALA.** Dificultățile în organizarea practicii de specialitate, semnalate – la nivel de principiu – și în prezentul raport.

Rsing

- **STUDENTI.** Număr de studenți în scădere. Acces limitat la resursele de absolvenți de liceu cu un grad ridicat de pregătire
- **OFERTA EDUCATIONALA.** Imposibilitatea normării în regim de ore echivalente – aplicatii a activităților legate de îndrumarea programului de practică în producție a studenților, din motive financiare. Prin consecință, activitatea de practică se desfășoară în marea majoritate a cazurilor în mod formal.
- **CADRE DIDACTICE.** Corp profesoral cu tendință spre îmbătrânire.

RScti

- **OFERTA EDUCATIONALA.** Diversitatea programelor de studii din domeniul IT. Lipsa unei legislații care să stimuleze firmele din domeniu să pună la dispoziție studenților locuri de practică. Absența programelor specifice destinate studenților cu dizabilități sau celor cu performanțe înalte.
- **CALITATE.** Niciuna dintre universitățile din domeniu nu figurează în clasamentele realizate la nivel internațional. Modul de finanțare pe student conduce la creșterea artificială a numărului de studenți și la scăderea calității procesului educativ. Sistemul informatic de colectare, prelucrare, analiză a datelor pentru evaluarea și asigurarea calității este nefuncțional. Dificultăți în colectarea datelor ce corespund noilor indicatori de performanță propuși în cadrul proiectului. Lipsa modalităților de evaluare a gradului de satisfacție a studenților față de serviciile puse la dispoziție de către universități.
- **CERCETARE.** Integrare modestă în spațiul european al cercetării și implicare slabă în proiectele de cercetare internaționale. Subfinanțarea activității de cercetare. Lipsa suportului financiar pentru bursele post doctorale.
- **PIATA MUNCII.** Absența calificărilor universitare
- **CADRE DIDACTICE.** Subfinanțarea transformă cariera universitară într-una neinteresantă pentru tinerii specialiști. Grad scăzut de acoperire a statelor de funcționii. Imposibilitatea de recrutare și reținere în sistemul educațional universitar a personalului de înaltă performanță

- **DOTARE.** Spatii de invatamant insuficiente, dotate necorespunzator.
- **COOPERARE CU FIRME DIN DOMENIU.** Numar mic de contracte de colaborare cu firme din domeniu

Îmbătrânirea corpului didactic și caracterul neatractiv al carierei didactice pentru tinerii valorosi, din cauza subfinanțării, sunt doua puncte slabe comune pentru domeniile ingineriei mecanice și tehnologia informației. În acest caz, potrivit rapoartelor sintetice, salariile net superioare de pe pietele de profil sau oportunitățile internaționale existente în domeniu, fac în așa fel încât pe termen mediu, corpul didactic din domeniile it și inginerie mecanica sa nu poata atrage resurse umane de valoare.

Interesanta este precizarea pe care rapoartele sintetice o fac în cazul **numărului de studenți**. Astfel, în domeniul Științele Comunicării, autorul raportului sintetic consideră ca numarul prea mare de studenți reprezinta un punct slab. Acest numar prea mare determina o scadere a standardelor de calitate și a exigentei din partea profesorilor, în vederea ocupării locurilor scoase la concurs. În domeniul ingineriei mecanice, lucrurile sunt raportate a fi radical opuse. Se considera ca unul dintre punctele slabe este numarul prea mic al studentilor.

Daca în cazul secțiunii destinate prezentării punctelor tari, exista un grad ridicat de convergenta pentru cele patru domenii de studii evaluate (multe dintre punctele tari erau comune pentru cel puțin trei domenii), în secțiunea destinata prezentării punctelor slabe, lucrurile par a fi diferite.

În mod categoric, putem constata o diversitate mult mai mare în ceea ce privește punctele slabe. De aici putem avansa ca ipoteza faptul ca *fiecarui domeniu îi sunt caracteristice probleme specifice*.

Astfel, în domeniul *Științele Comunicării* sunt raportate doua puncte slabe interconectate. Primul punct slab face referire la **numarul mare de programe de studii** existent. Acest numar mare de programe conduce la un nivel ridicat de dispersie și o concurență aparentă, care inasa nu conduce la cresterea calitatii, ci din contra la scaderea acesteia. Explicatia oferita de autorul raportului sintetic este legata de **calitatea corpului didactic**: numeroși profesori predau în domeniul științelor comunicării fără a avea însă pregătire și recunoaștere profesionala în acest domeniu. Rezulta ca multe programe de studii universitare au apărut din cauza numărului mare de studenți și funcționează având profesori specializați în alte domenii decât cel al științelor comunicării.

În cazul domeniului *Drept*, deși în secțiunea punctelor tari, ni s-a spus că nivelul înalt de inserție pe piața muncii și cercetarea științifică reprezintă puncte tari, în secțiunea punctelor slabe ni se ofera aspecte contradictorii. Astfel, pentru domeniul *Drept*, autorul raportului sintetic raporteaza **lipsa unui sistem de orientare profesionala a absolvenților și** de urmărire a inserției pe piața muncii și a carierei. În plus, ni se spune ca **cercetarea stiintifica** este unul dintre punctele slabe din domeniu (lipsa planurilor de cercetare colectiva, natura domeniului care contrange foarte mult posibilitatile de atragere de finantare, imposibilitatea constituirii unei oferte de practica), deși în partea punctelor tari cercetarea stiintifica era mentionata. Prin urmare, este greu de crezut ca absolventii de drept au un nivel ridicat de inserție pe piața muncii în condițiile în care în cadrul domeniului nu exista mijloace de masurare a acestui lucru.

Unul dintre punctele slabe importante pentru domeniul *Inginerie Mecanică* (conform raportului sintetic) este legat de lipsa finanțării sau de subfinanțare. Potrivit

raportului sintetic din acest domeniu, subfinanțarea conduce la o serie de efecte extrem de negative: îmbătrânirea corpului didactic (salariile mici), probleme de organizare a orelor de practică, suprasolicitarea personalului didactic actual, subreprezentat.

În domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației*, ne confruntăm cu informații contradictorii: **dotarea laboratoarelor de cercetare și cercetarea științifică** erau raportate ca fiind puncte tari ale domeniului. În secțiunea puncte slabe reîntâlnim aceleași aspecte: **săli insuficiente și slab echipate, număr mic de contracte de cercetare și slaba integrare în spațiul european de cercetare** sunt enumerate ca puncte slabe.

OPORTUNITĂȚI

RScom

- **PROFILUL PIETEI MUNCII.**

Interesul pentru profesiile din domeniul: acest fapt oferă șanse de dezvoltare a programelor (în special la nivel formării adulte) și de obținere a unor surse de finanțare extra-bugetare constante;

Schimbările rapide de pe piața muncii și din mediul profesional, pe plan uman și tehnologic; acest fapt oferă oportunități de dezvoltare flexibilă a programelor și de inovare academică ;

- **OFERTA EDUCATIONALA.** Cererea de programe de conversie profesională sau de aprofundare a cunoștințelor profesionale: acest fapt oferă noi piețe de dezvoltare pentru facultățile de profil;

RSd

- **PIATA MUNCII.** Existența unor profesiilor juridice, organizate în mare parte ca profesii liberale sau ca și corpuri profesionale puternic coagulate (cum este cazul judecătorilor și procurorilor), care acționează într-o manieră coerentă și unitară, în general, și cu care s-ar putea coopera mai strâns, la nivel instituțional, pe mai multe paliere.

- **OFERTA EDUCATIONALA.** Analiza periodică a planurilor de învățământ (atât la licență, cât și la master), pentru adaptarea lor la nevoile exercitării acestor profesii;

Rsing

- **CADRE DIDACTICE.** Deschiderea și disponibilitatea întregului corp profesoral spre colaborări interne și, mai ales, internaționale (relații de parteneriat cu facultăți similare din state membre în Uniunea Europeană);
- **COOPERARE INTERNAȚIONALĂ.** Creșterea vizibilității internaționale prin participarea la manifestări științifice și realizarea de publicații la nivel internațional;
- **COLABORARE CU PIATA MUNCII.** Dezvoltare de parteneriate cu asociații profesionale și direct, cu societăți comerciale din domeniul ingineriei mecanice.

Rcti

- **COLABORARE INTERNAȚIONALĂ.** Demararea procesului de integrare a învățământului superior românesc în spațiul european al învățământului superior și în aria europeană a cercetării.
- **CONTEXT NAȚIONAL.** Învățământul este considerat o prioritate națională în programul de guvernare.
- **STUDENȚII.** Interes crescând al tinerilor absolvenți de liceu, cu deosebire a celor valoroși, pentru a urma programe de studiu din domeniul IT. Rezultatul este acela că la majoritatea universităților vizitate, facultățile de profil, au menținut procedura de admitere prin examen scris, doar la aceste programe. Acest lucru permite selecția și recrutarea celor mai buni absolvenți de liceu și asigurarea unui fond uman de calitate pentru procesul de învățământ.
- **PIAȚA MUNCII.** Emergenta marilor companii pe piața națională de IT și profilul firmelor din celelalte domenii ale economicului, care impune angajarea unui personal cu competente în domeniul IT, conduc la o cerere ridicată de absolvenți.
- **COOPERARE CU FIRMELE DE PROFIL DIN DOMENIUL IT.** Relații excelente ale universităților, facultăților, departamentelor și catedrelor de profil vizitate, cu companiile de profil din domeniul IT. De regulă instalarea acestora se realizează în principal în centrele universitare cu învățământ cu tradiție în domeniul IT, după vizitarea lor și estimarea potențialului lor academic.
- **CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ.** Apariția programelor europene de cercetare-dezvoltare și posibilitatea neîngrădită de participare a cercetătorilor români la proiecte de cercetare internaționale în domeniul IT.
- **COOPERARE ACADEMICA CU UNIVERSITĂȚI STRĂINE.** Creșterea interesului universităților din Uniunea Europeană sau din zone mai îndepărtate pentru mediul academic românesc, intensificarea relațiilor cu universități din Europa, SUA și Asia, creșterea nivelului mobilităților.

Pentru domeniul *Științele Comunicării*, autorul raportului sintetic consideră că principala oportunitate este reprezentată de profilul actual al **pietei muncii**. Interesul pentru profesiile acestui domeniu existent pe piața conduce sau/si poate conduce la o cerere mare de programe de studii universitare și la creșterea surselor de finanțare extra-bugetară pentru universități (în cazul unui număr mare de candidați la concursurile de admitere).

Pentru domeniul *Drept* se considera ca exista doua oportunitati majore care trebuie speculate în vederea dezvoltării domeniului: **relatiile stranse de cooperare** care exista în domeniu **între corpurile profesionale din domeniu și analiza periodica a planurilor de invatamant** (oportunitate care poate conduce la un grad mai ridicat de inserție a absolvenților pe piața muncii).

În ceea ce privește domeniul *Inginerie Mecanică*, autoarea raportului sintetic considera ca exista o oportunitate extraordinara care ar putea conduce la dezvoltarea institutionala a domeniului din perspectiva colaborarii cu piața muncii și cu instituții similare de profil din străinătate. Aceasta oportunitate consta în **deschiderea și**

disponibilitatea pe care cadrele didactice le manifesta pentru relatiile de parteneriat institutional de tip cercetare și academic.

Pentru domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației* au fost identificate doua oportunitati majore: **nivelul ridicat de atractivitate al domeniului în randul tinerilor** (sustinut prin numarul de candidati la programele universitare de profil) și **profilul pietei muncii**, care reclama un numar mare de posturi care necesita cunostinte specifice domeniului C&TI. De asemenea, conexe acestor doua oportunitati sunt definite: **cooperarea cu firmele din domeniu**, interesate în recrutarea de absolventi pentru propriile activitati, și **numarul în crestere de finantari pentru proiecte de cercetare stiintifica** în domeniul C&TI.

Analizand oportunitatile identificate la nivelul celor patru rapoarte sintetice, putem afirma ca în cazul a doua domenii (C&TI științele Comunicării), profilul pietei muncii este unul prietenos; ceea ce ofera posibilitatea de a construi un scenariu optimist de evolutie a programelor de studii universitare din cele doua domenii amintite. Relatiile intense de cooperare institutionala între asociatiile profesionale din domeniul Drept pot reprezenta o baza suficient de puternica pentru adaptarea adecvata a ofertelor educationale în viitor.

AMENINȚĂRI

RScom

- **INSTABILITATEA LEGISLATIVĂ.** Incertitudinea legislativă, caracterul contradictoriu al reglementărilor, predominanța cutumelor și a deciziilor funcționarilor ministeriali; acestea au creat numeroase dificultăți de exercitare a autorității academice și manageriale și au făcut ca impunerea modelului modern de formare academică în științele comunicării și menținere calității pregătirii universitare să fie dificile.
- **FINANTAREA.** Subfinantare bugetara. Dezvoltarea facultăților de stat prin achiziționarea de echipamente și cărți străine, precum și formarea corpului profesoral prin burse de studiu, s-a făcut în exclusivitate din fonduri extra-bugetare
- **PROFILUL STUDENTILOR.** Dorinta de angajare rapida a studentilor a determinat, pe de o parte, structura programelor, a activităților didactice și, pe de altă parte, a regulamentelor și a atitudinii corpului profesoral: primele au accentuat dimensiunea vocațională a pregătiri, în timp ce celelalte au devenit permissive și mai orientate spre promovarea intereselor studenților decât în facultățile de profil „clasic“.

RSd

- **RECRUTAREA STUDENTILOR.** Doi factori pot duce, pe termen scurt și mediu, la reducerea numărului de studenți: a) scăderea populației școlare și b) saturarea pieței forței de muncă juridice și, pe cale de consecință, scăderea atractivității profesiilor juridice;
- **PIATA MUNCII** Lipsa unui sistem de urmărire a evoluției profesionale a absolvenților face oricând contestabilă aptitudinea acestor facultăți de a „livra” pe piața muncii absolvenți care își găsesc rapid și într-o proporție covârșitoare un loc de muncă potrivit calificării și competențelor oferite de domeniul de studii *drept*, adică într-o profesie juridică;

- **CALITATE.** Scăderea exigenței în activitatea didactică și de evaluare a studenților, în scopul creșterii unui anumit tip de „atractivitate” (existent la unele facultăți, fie ele de stat sau private) în condițiile scăderii populației școlare, poate duce la scăderea calității pregătirii absolvenților, „punctul forte” al facultăților evaluate;
- **CERCETARE.** dificultatea obținerii de proiecte de cercetare, datorită specificului științei dreptului, ca și unor proiecte de consultanță de specialitate (cei care au nevoie de consultanță de specialitate juridică nici nu se adresează facultăților de drept, ci profesiilor care au competența legală de a oferi această consultanță.

RSing

- **CONCURENȚA.** Concurența unor programe de studiu similare din spațiul european;
- **SCADEREA NUMARULUI DE STUDENTI.** Reducerea numărului global de elevi absolvenți de liceu în următorii 5 ani și slăbirea interesului tinerilor pentru învățământul superior tehnic, în special pentru domeniul Inginerie mecanică.
- **CERCETARE.** Scăderea portofoliului de contracte de cercetare cu firme private de profil, reducerea drastică a finanțării granturilor de cercetare la nivel național.
- **SUBFINANTAREA.** Tendința de subfinanțare a activităților personalului tehnic/didactic auxiliar, în paralel cu îmbătrânirea/ reducerea acestuia.

RScti

- **MODALITATEA DE FINANȚAREA.** Finanțarea pe student, fără a lua în calcul semnificativ, indicatorii de performanță. Subfinanțarea educației universitare și a cercetării.
- **CONTEXTUL ECONOMIC MONDIAL și GLOBAL.** Prefigurarea unei crize care va lovi învățământul superior românesc.
- **STUDENȚI.** Plecarea celor mai buni studenți la studii în străinătate. Scăderea gradului de pregătire a absolvenților de liceu la disciplinele aferente domeniului (fizica). Scăderea numărului de candidați la admitere ca urmare a evoluției demografice și ca urmare a mării varietăți de programe de studii în domeniu.
- **CONCURENȚA.** Multitudinea universităților particulare care în condiții financiare mai avantajoase, impun cerințe cu un nivel mai scăzut. Și concurența cu programe de studii similare din străinătate, care din punct de vedere financiar sunt similare celor naționale.
- **CADRELE DIDACTICE.** Orientarea tinerilor talentați spre industria IT și nu spre cariera academică.

Subfinanțarea sau finanțarea insuficientă de la bugetul de stat reprezintă o amenințare comună atât pentru domeniul Științele Comunicării și domeniul Inginerie Mecanică, cât și pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației. Pentru domeniul Științele Comunicării, această amenințare nu pare însă a fi una reală, prin referire la punctele stări și la oportunitățile semnalate în raportul sintetic elaborat pentru acest domeniu. Chiar dacă nivelul finanțării publice este unul redus, universitățile publice

care organizează programe de studii în domeniul Științele Comunicării pot compensa printr-un nivel ridicat al finanțării extra-bugetare. Pe de altă parte, în cazul domeniului Inginerie Mecanică, aceasta amenințare pare una reală, dacă o asociem cu numărul în scădere al cursanților, cu îmbătrânirea cadrelor didactice și cu numărul redus al contractelor de cercetare și de colaborare cu firme din domeniu. În cazul domeniului Calculatoare și Tehnologia Informației, se consideră că modalitatea de finanțare (centrată pe număr de studenți în fiecare an de studii și nu pe ciclul de studii) este una dintre cauzele care determină scăderea calitatii actului didactic.

O amenințare specifică domeniului Științele Comunicării este **profilul studenților**. Potrivit autorului raportului sintetic, dorința de angajare rapidă a studenților la finalizarea studiilor acționează ca o presiune către transformarea conținutului programelor de studii în direcția unei adaptării extrem de înalte la cerințele pieței. Acest lucru determină, pe termen mediu, renunțarea la o serie de discipline fundamentale, dar neatractive pentru nevoile pieței, și înlocuirea acestora cu unele complementare, dar atractive pentru cerințele pieței muncii.

Scăderea numărului de studenți este o amenințare comună atât pentru domeniul Drept, cât și pentru domeniul ingineriei mecanice. Există mai multe explicații avansate pentru scăderea numărului de studenți. Prima explicație este una comună pentru ambele domenii: explicația demografică (scăderea / îmbătrânirea populației). Restul explicațiilor sunt specifice. În cazul domeniului dreptului, scăderea numărului de studenți poate fi determinată de modificări la nivelul profilului pieței muncii („suprasaturarea pieței”). În cazul domeniului ingineriei mecanice, scăderea numărului de studenți este determinată, endogen, de lipsa de atractivitate a domeniului pentru populația de tineri. În cazul domeniului dreptului, o altă amenințare vine ca efect al scăderii numărului de studenți: scăderea calității și exigențelor cadrelor didactice pentru a face programele mai „atractive” pentru candidați.

Mobilitatea studentescă este însă o amenințare și pentru domeniul tehnologiei informației. Plecarea la studii în străinătate și nivelul de pregătire tot mai slab al absolvenților de liceu par a fi constante menite să afecteze profund conținutul programelor de studii universitare.

Rapoartele sintetice despre criteriile, standardele și indicatorii de performanță recomandați prin Metodologia ARACIS

Rapoartele sintetice elaborate pentru cele patru domenii de studii evaluate în cadrul proiectului conțin referiri la criteriile, standardele și indicatorii de performanță ai ARACIS. În cele ce urmează, se face o scurtă trecere în revistă a acestor referiri, într-o formă apropiată de cea existentă în rapoartele sintetice:

- **Durata vizitelor de evaluare** a programelor de studii universitare sunt prea scurte. Acestea nu permit analiza detaliată a datelor cu privire la toți indicatorii de performanță ai ARACIS.
- **Setul de standarde și indicatori de performanță este incomplet**, în sensul că orientează evaluarea doar într-o anumită direcție, a datelor. Lipsesc indicatori care să facă referire la conținutul actului predării (ex. Asistența la cursurile organizate în cadrul programului), la necesitatea unor discuții cu studenții, cu angajatorii, cu alții etc.

- **Unii dintre indicatorii de performanta ai ARACIS sunt formali**, în sensul că implică răspunsuri de tip binar „da/nu”.
- **Unii dintre indicatorii de performanta ai ARACIS implica din partea expertilor evaluatori cunostinte specifice** de tip financiar contabil, juridic, tehnic (ex. Evaluarea capacitatii spatiilor din dotare de a gazdui un anumit numar de studenti, evaluarea bilanturilor contabile etc.)
- **Criteriile, standardele și indicatorii de performanta ai ARACIS sunt aceiasi atat pentru acreditarea institutionala sau de program, cat și pentru evaluarea calității.** În acest context, nu se realizeaza o distincție între premisele de acordare a dreptului de autorizare/funcționare provizorie/ acreditate și evaluarea calității.
- **Criteriile, standardele și indicatorii de performanta ai ARACIS** nu permit realizarea unei corelații între conținutul programelor de studii și competențele pe care acestea le furnizeaza pentru piata muncii.
- **Criteriile, standardele și indicatorii de performanta ai ARACIS** nu permit analiza planurilor de învățământ decât pe baza titlaturii cursurilor, nu și pe baza unui set de discipline fundamentale.
- **Indicatorii de performanta ARACIS nu sunt relevanti pentru toate domeniile de studii.** În acest context, se impune o adaptare cat mai puternica a acestora la natura și tipul domeniului de studii în care este organizat un anumit program de studii.
- **Cerințele normative obligatorii și standardele și indicatorii de performanta specifici domeniilor de studii trebuie actualizati.**
- **Criteriile, standardele și indicatorii de performanta ai ARACIS** nu permit realizarea unor ierarhizari între programele de studii din acelasi domeniu.
- **Criteriile, standardele și indicatorii de performanta ai ARACIS** nu permit evaluarea programelor de studii universitare pe criterii de performanta. Evaluarea nu este centrata pe performanta și pe aspecte ce țin de proces sau de indicatori de input.

2.3. Sinteza studiului comprehensiv privind inserția pe piața muncii a absolvenților cu diplomă de licență din patru domenii de studii¹²

Introducere

Această parte a capitolului 2 reprezintă o sinteză a celor mai importante rezultate obținute printr-o cercetare complexă care a urmărit identificarea opiniilor unor categorii diverse de actori cu privire la competențele obținute de absolvenți în urma unui parcurs universitar și adecvarea acestora cu cerințele specifice solicitate pe piața muncii. În demersul investigativ au fost cuprinse cele mai importante categorii de actori implicate în procesul inserției socio-profesionale a absolvenților din domeniile **Drept, Inginerie Mecanică, Calculatoare și Tehnologia Informației și Științele Comunicării**: angajatori, recrutatori, asociații profesionale, absolvenți.

¹² În această secțiune sunt prezentate doar metodologia generală de cercetare cantitativă și calitativă, precum și rezultatele prelucrării răspunsurilor primite la nivel de ansamblu, cu unele comentarii, care subliniază similitudini, dar și deosebiri între cele patru domenii de studii, precum și cu recomandări de politici și linii de acțiune la nivelul întregului sistem al educației universitare din România. În următoarele patru capitole, paragrafele 3.2, 4.2, 5.2 și, respectiv, 6.2 sunt dedicate prezentării rezultatelor la nivelul domeniului de studii de licență. Toate aceste informații au alcătuit corpul Studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților pe piața muncii înalt calificate.

Conform metodologiei de cercetare, au fost utilizate seturi complexe de instrumente de investigație, adaptate în funcție de grupul țintă investigat, dar și în raport cu tipul de informații și date pe care am intenționat să le culegem. Ca urmare, cercetarea a utilizat **metode și instrumente cantitative** (ancheta prin chestionar), în cazul angajatorilor, agențiilor de recrutare și al absolvenților, dublate de **metode și instrumente calitative** (interviuri individuale sau discuții focalizate de grup) cu absolvenți, angajatori și asociații profesionale.

Această sinteză pune față în față perspectivele diferitelor categorii de actori, așa cum au fost înregistrate acestea în cadrul anchetelor, urmărind totodată aspectele specifice ale celor patru domenii de referință ale proiectului.

Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra rezultatelor anchetelor realizate în rândul diferitelor categorii de actori, sinteza se bazează pe analizele realizate de echipele de cercetare pentru fiecare dintre categoriile de actori investigați, aducând în plus un efort de sinteză și valoare comparativă a concluziilor acestora. De aceea, pentru o analiză mai detaliată a unora dintre concluziile acestui raport recomandăm lectura complementară a rapoartelor anterioare privind datele cantitative și calitative.

Sinteza se încheie cu o serie de recomandări de politici în domeniul educației și pieței muncii, care vizează, mai ales, măsuri de privind mecanismele de corelarea a ofertei universitare cu solicitările pieței muncii, dar și un set de propuneri privind o mai mare „*deschidere a lumii muncii*” către un parteneriat real cu universitățile.

Metodologia colectării datelor empirice

Ancheta cantitativă

Au fost contactați în total, în mod direct, peste 2500 de **absolvenți** recentți din cele patru domenii vizate (Tabel 1.3). Acestora li s-au adăugat un număr destul de ridicat prin intermediul unor liste de discuții, precum și cei cărora mesajul nostru le-a fost retransmis de recipienții inițiali.

Tabel 1. 3

Rate de răspuns pentru absolvenți

Tip respondent	Număr potențiali subiecți contactați		Număr final de răspunsuri utile
	Prin e-mail	La telefon	
Absolvenți IM	350 +16 liste electronice de discuții, cu aprox. 2000 de membri	20 de asociații studentești	40
Absolvenți C&TI	830 +12 grupuri electronice de discuții cu aprox. 1700-1800 membri	0	110
Absolvenți SC	728	0	93
Absolvenți DR	679	0	149

Aproximativ 400 dintre aceștia au oferit răspunsuri utile la chestionare. Se poate calcula o rată brută de răspuns, ca raport între numărul de răspunsuri utile și numărul de adrese pe care le-am accesat direct. O astfel de rată se plasează la 15,15%, fiind apropiată de cea obținută în alte cercetări similare¹³.

55-65% dintre absolvenții ce au răspuns la chestionar au sub 25 de ani, variații fiind între domenii. 30-40% au 26-30 de ani, iar 10-14% sunt peste 30 de ani (exceptând C&TI, unde absolvenții de peste 30 de ani sunt doar 1% din total).

Jumătate dintre absolvenții respondenți au terminat facultatea în 2008, o treime în 2006 sau 2007, restul de 16-20% fiind absolvenți mai vechi (la Drept însă ponderea celor ce absolvit înainte de 2006 crește către 25%).

La disciplinele ingineresti, 60-75% dintre cei ce ne-au răspuns sunt bărbați, restul fiind femei. La Științele Comunicării și la Drept raportul este inversat, femeile fiind 70-80% dintre respondenți.

În cazul **angajatorilor**, ratele de răspuns sunt mult mai reduse, mergând de la 1% în cazul celor cu potențial de a angaja absolvenți de drept, până la 10% în cazul angajatorilor din C&TI (Tabelul 2.4).

Tabel 2.4

Rate de răspuns pentru companii angajatoare

Tip respondent	Număr potențiali subiecți contactați		Număr final de răspunsuri utile	Câteva motive invocate pentru refuz / eșecul interviului
	Prin e-mail	La telefon		
Angajatori Drept	1235	147	15	<ul style="list-style-type: none"> → Nu am timp; → Nu mă interesează astfel de studii; → Nu cred ca se rezolva nimic așa; → E o pierdere de timp; → Eu ce câștig din asta? → Mă plătiți pentru timpul pierdut?

¹³ În general, studii realizate de către Institutul de Cercetare a Calității Vieții din București, pe populații similare din punct de vedere al educației: migranți cu studii superioare, angajați în sistemul de învățământ universitar, etc.

Tip respondent	Număr potențiali subiecți contactați		Număr final de răspunsuri utile	Câteva motive invocate pentru refuz / eșecul interviului
	Prin e-mail	La telefon		
Angajatori IM	<p>circa 550</p> <p>+2 liste electronice de discuții</p> <p>+ o organizație patronală și o asociație profesională</p>	300	51	<p>→ Suntem în șomaj tehnic;</p> <p>→ Nu am făcut angajări în ultimii ani;</p> <p>→ Nu angajează IM (au alt profil);</p> <p>→ Nu avem cu studii superioare;</p> <p>→ Am avut câțiva dar au plecat;</p> <p>→ Suntem firmă mică, angajăm doar prieteni din facultate și tinerețe;</p> <p>→ Am tot spus și la Camera CCIA – județeană;</p> <p>→ Comunicăm cu cei de la Universitate, cu Rectorul... degeaba!</p> <p>→ La ce mă ajută pe mine că răspund la întrebări?</p> <p>→ Absolvenții... chix!</p> <p>→ Nu prea avem timp;</p> <p>→ Sunați mâine;</p> <p>→ Trebuie să trimiteți întâi la conducere;</p> <p>→ Date de contact (numere de telefon) invalide;</p>
Angajatori C&TI	346	94	33	<p>→ E muncă voluntară, noi nu câștigăm nimic din asta,</p> <p>→ nu cred că rezolva mare lucru,</p> <p>→ nu avem timp,</p>
Angajatori SC	422	77	15	<p>→ confuzia completării chestionarului cu o forma de evaluare/testare a firmei/organizației</p>

Tip respondent	Număr potențiali subiecți contactați		Număr final de răspunsuri utile	Câteva motive invocate pentru refuz / eșecul interviului
	Prin e-mail	La telefon		
Recrutatori	100 de organizații, 150 de persoane	50	39	<ul style="list-style-type: none"> → Schimbare, restrângere sau lichidare domeniu de activitate; → Alte profesii/ocupații pentru care se recrutează; → Inutilitatea sau lipsa de atractivitate/relevanță/finalitate a demersului („inflație de sondaje și studii”); → „Lipsa de timp”; → Promisiunea neonorată a trimiterii; → Date de contact (numere de telefon) invalide; → Persoanele de contact indisponibile

O parte din explicația variației ratelor de răspuns în cazul companiilor este dată probabil de obișnuința de a utiliza calculatorul, numărul mai mare de răspunsuri obținute de la angajatorii din C&TI, ca și cele de la recrutatori, constituind un indiciu în acest sens.

Dincolo de aceasta, motivele de refuz listate în ultima coloană din

Tabel indică mai multe potențiale surse ale refuzurilor. Între ele sunt prezente motivele obișnuite în cazul sondajelor de opinie, precum lipsa de timp, lipsa de recompense pentru completarea chestionarului, teama de a-și exprima opiniile etc. Alături de ele însă, apar frecvent indicii ale unui potențial interes redus al angajatorilor față de angajarea unor proaspeți absolvenți, coroborat cu acordarea unei importanțe scăzute calității procesului educațional din învățământul superior.

În ce privește **recrutatorii**, rata de răspuns este apropiată de cea a grupei de educație din care aceștia provin, fiind probabil mai ridicată decât în cazul angajatorilor, prin prisma unei obișnuințe ridicate de a utiliza internetul, precum și a interesului mai ridicat față de tematică, parte intrinsecă a domeniului de activitate.

Majoritatea firmelor ce au răspuns la chestionar sunt private, însă diversitatea este destul de mare (Tabelul 2.5). În cazul Dreptului, multe sunt cabinete de avocatură sau notariale. În ce privește recrutatorii, o parte sunt agenții județene de ocupare a forței de muncă.

Tabel 2.5

Structura bivariată a eșantioanelor de firme

		Domeniul					
		Drept	IM	C&TI	SC	Recruta-tori	Total
Tipul de firmă / instituție	De stat / Bugetar	13%	8%	0%	7%	36%	13%
	Companie privată românească	33%	51%	76%	80%	44%	57%
	Companie privată internațională	7%	35%	24%	7%	21%	19%
	Organizație non-profit	0%	2%	0%	7%	0%	2%
	Altă formă	47%	4%	0%	0%	0%	10%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Mărimea firmei / instituției	Sub 10 angajați	60%	4%	48%	47%	28%	37%
	10 – 49 angajați	13%	16%	18%	40%	41%	26%
	50 – 249 angajați	13%	37%	24%	13%	23%	22%
	Peste 250 de angajați	13%	43%	9%	0%	8%	15%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Firmele mici prevalează în domeniul dreptului. De altfel, specificul acestui domeniu face ca în fapt absolvenții de drept să fie și angajatori imediați, ca asociați în cabinetele notariale/de avocatură în care lucrează¹⁴.

Ingenieria Mecanică se plasează la polul opus, firmele care angajează specialiști în acest domeniu fiind, mai degrabă, companii mai mari.

Ancheta calitativă

Ancheta prin interviu în rândul angajatorilor

În lotul investigat au fost cuprinse 16 companii din municipiul București și din județele: Bacău, Constanța, Cluj, Piatra Neamț și Vaslui. Distribuția pe domenii de activitate a fost echilibrată, realizându-se astfel câte 4 interviuri pentru fiecare dintre domeniile: drept, C&TI, științele comunicării și inginerie mecanică.

¹⁴ În astfel de cazuri un singur tip de chestionar a fost completat: cel de absolvent. Practic avem investigat un număr mai mare de „angajatori” din domeniul drept, dat fiind faptul că absolvenții în cauză sunt și angajatori.

În raport cu numărul de angajați, dintre companiile cuprinse în lot șase sunt companii mici (5-35 de angajați), cinci sunt companii mijlocii, trei companii au între 280-400 angajați și două sunt companii de interes național, cu peste 2000 de angajați. Firmele mici sunt în general cele care aparțin domeniului drept sau C&TI, iar cele mai mari activează în domeniul industrial.

Majoritatea companiilor investigate dețin capital privat. O singură companie deține capital mixt, iar alte două companii sunt bugetate de la stat.

În cele mai multe cazuri, persoana intervievată a fost chiar managerul companiei sau directorul executiv. Doar în 3 situații persoana care a furnizat informațiile avea responsabilități în domeniul resurselor umane. Toate persoanele investigate dețin experiențe în domeniul recrutării și selecției de personal.

În funcție de reprezentativitatea geografică, companiile investigate se distribuie astfel: 5 companii cu reprezentativitate locală, 4 companii cu reprezentativitate regională, 5 companii cu acoperire națională și 2 companii multinaționale.

În selecția angajatorilor invitați să participe la interviu au fost luate în considerare o serie de criterii care să asigure accesul la o diversitate cât mai mare de situații și practici specifice la nivelul companiilor din România. Astfel, angajatorii au fost selectați pe baza următoarelor criterii:

- **Distribuția geografică.** Intenția noastră a fost să selectăm companii din toate regiunile de dezvoltare ale țării. În funcție de disponibilitatea acestora de a participa la interviu, au fost acoperite regiunile: Nord-Est, Nord-Vest, Sud-Est, București-Ilfov și Nord-Est.
- **Distribuția pe domenii de activitate.** În selecția angajatorilor a fost urmărită distribuția echilibrată pe domeniile de interes ale anchetei: drept, științele comunicării, C&TI, inginerie mecanică.
- **Distribuția în raport cu tipul companiei: mărime, capital, relevanță locală și regională.** În lotul companiilor investigate au fost cuprinse deopotrivă angajatori publici și privați sau cu capital mixt. De asemenea, mărimea companiilor incluse în lot variază de la companii mici și mijlocii până la companii cu peste 500 de angajați.
- **Relevanța experienței de recrutare a persoanei intervievate.** În selecția persoanelor participante la interviu au fost luate în considerare atribuțiile specifice ale acestora în domeniul recrutării forței de muncă, dar și experiența relevantă în realizarea activității de recrutare. Ca urmare, din lotul persoanelor intervievate fac parte: manageri, responsabili de resurse umane, dar și șefi de departamente care dețin experiențe de recrutare.
- **Relevanța experienței de recrutare a absolvenților de învățământ universitar.** Cele mai multe dintre companiile cuprinse în lotul investigat au avut în ultimii 3 ani experiențe de recrutare a absolvenților de învățământ superior. Cu toate acestea, am cuprins în lot și un număr redus de companii care nu dețin astfel de experiențe, cu scopul de a identifica rațiunile pentru care absolvenții de învățământ superior nu reprezintă un public țintă pentru acestea.

Ancheta prin interviu în rândul reprezentanților asociațiilor profesionale

Înainte de planificarea și realizarea cercetării, au fost identificate asociațiile profesionale care activează în fiecare din cele patru domenii de studii (drept, comunicare, C&TI și inginerie mecanică). Identificarea asociațiilor profesionale s-a realizat, în principal, prin intermediul motoarelor de căutare de pe internet (cele generale, de tip *google.com* și *yahoo.com*, dar și cele specifice, naționale, de tipul *roportal.ro*, *123.ro*, *romsearch.com* etc.). După identificarea, asociațiilor profesionale, pasul următor a fost reprezentat de stabilirea unor criterii de selecție a reprezentanților acestora în vederea desfășurării interviurilor.

Primul criteriu de selecție a fost reprezentat de posibilitatea de contactare a fiecăreia dintre asociațiile identificate. În unele cazuri, acest lucru nu a fost posibil deoarece asociațiile respective nu dețineau pagină de internet și nu ofereau în niciun fel vreo dată de contact (ex. *Clubul companiilor de relații publice* care apare în informația de presă ca activând, dar care nu este listat prin date de contact în niciul dintre motoarele și directorarele de web utilizate). În consecință, din lista inițială de asociații profesionale identificate, au fost eliminate acele asociații care nu puteau fi contactate, rezultând o a doua listă de asociații profesionale. Plecând de la noua listă de asociații profesionale / *lista secundară*, al doilea criteriu de selecție a fost reprezentat de posibilitatea de a programa interviuri cu persoanele cu funcții de conducere în cadrul acestor asociații. Au fost obținute răspunsuri afirmative și realizate 12 interviuri în profunzime semistructurate, câte 4 în domeniile drept și științele comunicării, respectiv câte 2 la C&TI și inginerie mecanică.

În cazul domeniului Drept, asociațiile vizate au fost *Baroul București*, *Uniunea Cluburilor Consilierilor Juridici*, *Uniunea Națională a Notarilor din România* și *Uniunea Juriștilor din România*. La științele comunicării au fost intervievați reprezentanți ai *Asociației formatorilor în jurnalism și comunicare*, *Asociației române a profesioniștilor în relații publice*, *Asociației formatorilor în jurnalism și comunicare*, respectiv ai *Uniunii Agențiilor de Publicitate din România*. În domeniul C&TI, câte un reprezentant al *Asociației Patronale a Industriei de Software și Servicii* și al *Asociației Patronale a Industriei de Software și Servicii* au fost intervievați. De asemenea, la inginerie mecanică, au fost intervievați reprezentanți ai *Asociației Inginerilor Constructori Proiectanți de Structuri* și respectiv ai *Asociației Inginerilor de Instalații din România*.

Anchetă de tip focus-group cu absolvenți ai învățământului superior

Ancheta prin focus grup a completat și aprofundat informația obținută prin ancheta de tip cantitativ desfășurată pe aceeași populație în perioada de referință.

Ca orice investigație calitativă, ancheta nu a urmărit generalizarea informațiilor și concluziilor obținute, ci identificarea variației maxime a opiniilor în cadrul populației țintă și evidențierea mecanismelor de formare și influențare a respectivelor opinii.

A fost realizată o eşantionare teoretică pe criteriile: anul absolvirii (2004-2008), domeniul (drept, inginerie mecanică, C&TI, ştiinţele comunicării), gen (bărbaţi/ femei), centrul universitar (Bucureşti, Cluj, Iaşi, Braşov), continuarea studiilor după absolvire (da/nu). Culegerea datelor a avut loc în perioada aprilie-mai 2009. Prin încrucişarea criteriilor au rezultat cinci grupuri de discuţii, după cum urmează:

1. FGD¹⁵ 1: absolvenţi 2004 Bucureşti
2. FGD 2: absolvenţi 2008 Bucureşti
3. FGD 3: absolvenţi 2005 Iaşi
4. FGD 4: absolvenţi 2006 Cluj
5. FGD 5: absolvenţi 2007 Braşov

Alegerea seriei de absolvenţi invitaţi să participe la discuţii în fiecare dintre cele 4 centre universitare s-a făcut în funcţie de anul înfiinţării specializării şi dinamica pieţei muncii în fiecare dintre regiuni. Cea mai dinamică piaţă a muncii a fost considerată cea din Bucureşti. Combinând acest criteriu cu existenţa celei mai vechi înfiinţate specializări în ştiinţele comunicării şi astfel disponibilitatea absolvenţilor 2004 pentru această specializare, a fost luată decizia organizării a două discuţii în acelaşi centru universitar. Cele două FGD aduc astfel un plus de comparabilitate atât între serii diferite de absolvenţi cât şi - pentru anul 2008 - între absolvenţii ante şi post Bologna.

Recrutarea participanţilor a fost realizată din liste puse la dispoziţia echipei de cercetare de către facultăţi şi suplimentate prin metoda bulgărelui de zăpadă. Potenţialii participanţi au fost contactaţi telefonic pentru adresarea invitaţiei, cu o rată de acceptare de aproximativ 40% (rata efectivă a acceptării, calculată din invitaţiile adresate, fără a lua în calcul numărul de non-răspunsuri sau contacte eronate/neactualizate).

Perspectiva absolvenţilor cu diplomă de licenţă din cele patru domenii de studii

- **Motivaţia pentru a urma învăţământ superior: cunoaştere, venituri şi prestigiu social.** Privind retrospectiv, absolvenţii declară că cele mai importante motivaţii care au cântărit în luarea deciziei de a urma o facultate sunt cele de tip cognitiv (dorinţa de a cunoaşte), dar şi motivaţiile instrumentale legate de veniturile mai ridicate garantate de investiţia în capital uman. De asemenea, absolvenţii menţionează printre motivaţiile importante şi prestigiul social asociat absolvirii unei forme de învăţământ superior. Fără doar şi poate, aceste reprezentări *post factum* cu privire la motivaţia alegerilor pe care le-au făcut cu ceva ani în urmă sunt influenţate de trecerea timpului, de istoria personală, de reuşitele şi eşecurile care s-au scurs de la momentul respectiv. Acestea afectează însă, probabil în egală măsură, toate cele patru domenii de studiu luate în analiză.
- **În general, absolvenţii evaluează pozitiv calitatea cursurilor urmate în facultate.** Opiniile acestora depind însă de o serie de factori precum: momentul finalizării cursurilor, succesul la angajare, numărul locurilor de muncă pe care le-a schimbat,

¹⁵ FGD – Focus Group Discussion

domeniul în care s-au angajat. Absolvenții care au încheiat facultatea în 2005 sau mai înainte se dovedesc a fi mai mulțumiți de calitatea predării decât absolvenții recentți. Cei care au avut un singur loc de muncă după încheierea facultății apreciază cel mai mult calitatea predării. Experiența schimbării locului de muncă are un impact negativ asupra modului de evaluare a calității predării, dar pe măsură ce sunt schimbate alte și alte locuri de muncă, dezamăgirea inițială se transformă în apreciere. Cei ce lucrează în alte domenii decât cel în care au studiat și cei din companii private sunt ușor mai reținuți în a-și manifesta satisfacția față de calitatea predării, chiar dacă toate aceste grupuri mențin în ansamblu o evaluare medie pozitivă.

- **Imaginea general pozitivă se menține și în cazul reprezentărilor absolvenților asupra modului de evaluare și notare, și a calității feedback-ului primit.** Diferențele de notare observate în cazul calității predării se repetă aproape neschimbate și în ce privește evaluarea și feedback-ul primit.
- **În ansamblu, 80-90% dintre absolvenții ce au răspuns la chestionar evaluează pozitiv facultatea pe care au încheiat-o.** Sunt câteva grupuri de status care se evaluează facultatea urmată cu note mai mari de cât restul. Aceste grupuri includ absolvenții mai vechi, cei aflați la o a doua facultate, cei care se consideră a fi fost “studenți foarte buni”, cei care lucrează în domeniul în care au terminat, cei care lucrează în organizații publice, cei care urmează în prezent masterul sau doctoratul.
- Pe de altă parte, în ciuda faptului că evaluarea globală a facultății urmate este preponderent pozitivă, **valorizarea diplomei nu este în aceeași măsură pozitivă:** doar 68% dintre absolvenți sunt de acord cu afirmația că ”diploma este un indicator al cunoștințelor dobândite în facultate”; pe de altă parte 36% afirmă că ”diploma este utilă doar pentru că îmi permite să obțin un loc de muncă mai ușor”, în timp ce 10% afirmă că ”diploma obținută la absolvirea studiilor nu valorează nici cât hârtia pe care a fost tipărită”. De asemenea, 8% dintre absolvenți declară că dacă ar fi să o ia de la capăt nu ar mai urma cursurile unei facultăți.
- **Cu cât un tânăr a fost mai motivat de a urma facultatea (exceptând motivațiile legate de oportunitățile imediate, precum ușurința de a fi admis sau apropierea de casă), cu atât ca absolvent este probabil ca persoana în cauză să se declare mai mulțumit de alegerea făcută și să acorde evaluări pozitive activităților din cadrul facultății.** Între determinanții evaluărilor pozitive se mai adaugă și lucrul în domeniu, absolvirea unui universități private, alături de trecerea prin mai multe locuri de muncă. Aceasta continuă să își manifeste efectele (inițial scădere a evaluării, apoi creștere) chiar și atunci când ținem sub control celelalte variabile luate în considerare.
- **Gradul de satisfacție al absolvenților cu privire la utilitatea serviciilor de orientare profesională existente în facultăți este relativ scăzut, doar patru din zece absolvenți considerând că aceste servicii le-au fost utile în mare sau în foarte mare măsură.** În general, facultățile oferă servicii de informare profesională care nu implică un efort prea mare din partea lor și care doar pun în contact studenții, ca grup, cu potențialii angajatori.
- **Majoritatea absolvenților sunt nemulțumiți de modul în care facultatea i-a pregătit pentru tranziția către piața muncii.** Majoritatea absolvenților consideră că stagiile de practică nu le-au fost utile. Consideră, de asemenea, că nu au obținut în timpul facultății abilitățile și competențele necesare la locul de muncă. Absolvenții sunt nemulțumiți și de aplicabilitatea practică a cursurilor urmate în facultate (mai puțin în cazul ingineriei mecanice).

- **O mare parte dintre absolvenți nu au avut dificultăți în a găsi un loc de muncă sau locul de muncă dorit.** Jumătate dintre respondenți (atât absolvenți cât și angajatori) consideră că universitățile ar trebui să fie responsabile cu asigurarea abilităților și competențelor necesare pe piața muncii. 30% acordă această responsabilitate absolvenților, iar 20% o acordă angajatorilor.
- **Principalul motiv de schimbare a locului de muncă, indiferent de domeniu, este legat de găsirea unui nou loc de muncă, mai atractiv pentru respondent.** Angajatorii foarte mici (sub 10 angajați) atrag o mică parte dintre absolvenți. În plus, distribuția în interiorul angajatorilor foarte mici în funcție de anul absolvirii sugerează că aceștia reprezintă primul loc de muncă pentru absolvenți, care dobândesc aici cunoștințe practice pe care apoi le folosesc pentru a găsi un loc de muncă într-o firmă mai mare.
- **Siguranța percepută a locului de muncă** este mai mare în următoarele grupuri: absolvenții care au absolvit înainte de 2005, cei care lucrează în instituții de stat / bugetare și cei care lucrează în firme cu mai mult de 250 de angajați. Siguranța locului de muncă este mult mai redusă printre cei care lucrează în companiile private românești și printre cei care lucrează în companii mici și foarte mici.
- Este în continuare relativ răspândită concepția conform căreia **socializarea profesională se realizează într-o mare măsură la locul de muncă**, că este și responsabilitatea angajatorului de a forma în rândul tinerilor angajați competențele specifice necesare exercitării jobului (în medie 18% dintre absolvenți și 17% dintre angajatori consideră că este în primul rând responsabilitatea angajatorilor să formeze abilitățile și competențele necesare la locul de muncă). Un caz aparte este cel al angajatorilor sectorului bugetar unde concepția privind responsabilitatea angajatorilor este mai pronunțată (36% considerând că este responsabilitatea lor să formeze competențe): acest fapt se poate explica prin caracteristica sectorului public de a accentua socializarea profesională la locul de muncă, acolo obținându-se tipul de competențe specifice exercitării profesiilor cu caracter public, universitățile oferind mai degrabă competențe de ordin general.

Perspectiva angajatorilor

- **Majoritatea angajatorii intervievați descriu universitățile ca fiind instituții închise, conservatoare, neracordate la cerințele și dinamica pieței muncii.** Percepțiile generale ale angajatorilor despre sistemul universitar variază în funcție de domeniul pregătirii universitare. În opinia unora dintre angajatori, principalele puncte slabe ale universităților fac referire la dezechilibrul între cantitatea și calitatea absolvenților, dintre teorie și practică, dar și la pregătirea neadecvată a unora dintre cadrele didactice din sistemul universitar.
- **Interesul companiilor de a recruta absolvenți de universitate variază atât în funcție de domeniu, cât și în raport cu percepțiile generale pe care aceștia le au despre calitatea pregătirii oferite de universitate.** Companiile de dimensiuni mai mari, cu peste 2000 de angajați, dar și companiile publice par a fi mai interesate de recrutarea noilor absolvenți, comparativ cu firmele mici, care preferă să angajeze în general persoane cu experiență. Dezinteresul unora dintre angajatori pentru recrutarea

absolvenților provine și din faptul că aceștia au în general puține informații cu privire la oferta universitară, iar relațiile dintre angajatori și universități sunt adesea deficitare. Informarea cu privire la ofertele universităților se face mai ales indirect, prin intermediul târgurilor de job-uri, presă sau informații conjuncturale.

- **Există o preferință explicită a angajatorilor pentru absolvenți ai unor anumite facultăți. Selectivitatea respectivă este asociată și cu opinia că simpla diplomă nu spune prea multe despre ce știe absolventul să facă, dar că numele universității sau al facultății absolvite poate servi drept recomandare.** Marea majoritate a angajatorilor preferă absolvenți din universitățile de stat, și pe cei care au absolvit în sistemul pre-Bologna, cu un număr mai mare de ani în cadrul ciclului de licență. În plus, sunt preferați absolvenții care au lucrat în timpul facultății, acumulând astfel experiență practică.
- **Experiențele de recrutare și selecție a absolvenților practicate în companiile investigate sunt adesea foarte diverse.** Unele dintre practici au un grad mai mare de organizare, mai ales în cazul companiilor mari și a celor care își propun să recruteze absolvenți, ca un grup țintă predilect. Alte companii recrutează doar atunci când apare o nevoie, apelând adesea la mijloace simple de recrutare cum ar fi un CV sau un interviu cu absolventul. De cele mai multe ori, strategiile angajatorilor sunt pasive, așteptând ca absolvenții să se adreseze companiei, și nu invers. Printre companiile ce dețin strategii active și complexe de recrutare a noilor absolvenți se numără companiile mari sau cele multinaționale, care au preluat modele utilizate de firmele mamă din în străinătate.
- **Cu excepția domeniului Inginerie Mecanică, opinia majoritară a angajatorilor investigați este una mai degrabă nesatisfăcătoare cu privire la competențele pe care le dețin absolvenții la angajare.** Cele mai importante critici vin din zona angajatorilor în domeniul științelor comunicării și al Dreptului, în timp ce angajatorii din ingineria mecanică sunt mai degrabă apreciativi cu privire la „noile competențe” de dezvoltare personală pe care generațiile recente de absolvenți le dețin în plus față de cele de acum 10-15 ani.
- **Se remarcă deosebiri importante și în ceea ce privește valoarea pe care o acordă angajatorii investigați diferitelor tipuri de competențe.** Angajatorii din domeniul Drept, Inginerie Mecanică și Calculatoare și Tehnologia Informației apreciază în primul rând competențele de cunoaștere a domeniului specific, iar angajatorii din domeniul științelor comunicării așteaptă competențe de rol, cognitive, funcționale și personale.
- **Există o opinie majoritară a angajatorilor în ceea ce privește importanța competențelor cognitive, funcțional-acționale și personale,** mai ales în cazul domeniilor în care relațiile cu clienții, creativitatea și sociabilitatea sunt elemente esențiale în performarea unor sarcini de lucru. (Științele Comunicării, Drept, Calculatoare și Tehnologia Informației).
- **Majoritatea angajatorilor reclamă capacitatea redusă a absolvenților de a transpune în practică cunoștințele dobândite.** Această opinie este împărtășită aproape fără excepție, indiferent de domeniul în care activează companiile. Creativitatea, spiritul critic și gândirea analitico-sintetică sunt de asemenea competențe pe care angajatorii și-ar dori să le întâlnească la proaspeții absolvenți.

- **Unii dintre angajatori nu au așteptări din partea universității să dezvolte astfel de competențe** și pun aceste abilități pe seama altor contexte de învățare decât cele din universitate sau pe seama inteligenței native ale tinerilor. Așteptările angajatorilor față de rezultatele educației universitare sunt astfel slab conturate. Competențele de rol sunt considerate de către unii angajatori calități personale ale tinerilor, care fie sunt înnăscute, fie pot fi dezvoltate în alte contexte decât cele formale. Alții angajatori consideră că aceste competențe pot fi dezvoltate numai prin experiență directă, după ce tinerii absolvenți s-au angajat.
- **Gradul de satisfacție al angajatorilor investigați cu privire la competențele de cunoaștere a domeniului de specialitate și a domeniilor conexe se diferențiază în raport cu profilul absolvenților.** Cei mai nemulțumiți sunt angajatorii absolvenților de Drept și Științele Comunicării. Unii angajatorii resimt și o oarecare incompatibilitate între ceea ce știu absolvenții cu adevărat și imaginea subiectivă pe care o au aceștia despre ei înșiși. Opinii diferite au fost consemnate în cazul angajatorilor din domeniile Inginerie Mecanică și Calculatoare și Tehnologia Informației.
- **Angajatorii din domeniul tehnic au întâmpinat unele dificultăți în a identifica cu exactitate tipurile de abilități cognitive de care tinerii absolvenți ar avea nevoie, competențele de specialitate fiind considerate de către aceștia ca fiind fundamentale.** Cu toate acestea, chiar și angajatorii din domeniul tehnic, mai ales cei care derulează și activități în relație directă cu clienții, amintesc despre importanța competențelor de comunicare ale angajaților și despre nevoia ca acestea să fie dezvoltate în școală și universitate.
- **Competențele de utilizarea a noilor tehnologii, precum și abilitatea de a scrie și a vorbi într-o limbă străină sunt considerate de către angajatorii investigați drept atu-uri ale noilor generații.** Chiar dacă aceste competențe nu sunt esențiale pentru performarea activității specifice unor locuri de muncă, în general angajatorii consideră că astfel de abilități permit tinerilor să fie la curent cu ceea ce se întâmplă în lume și au acces mai facil la informația digitală. Ca și în cazul competențelor de rol, angajatorii consideră că aceste competențe nu sunt un rezultat al pregătirii universitare, ci țin mai degrabă de profilul personal al absolventului.
- **Aproape toți angajatorii intervievați fac referiri directe sau indirecte la trăsăturile de personalitate ale absolvenților,** ca ingrediente ale succesului sau ca elemente esențiale ale deontologiei unui domeniu profesional. Relativ la trăsăturile de personalitate ale absolvenților de universitate, așteptările angajatorilor sunt formulate mai degrabă în termeni prescriptivi și reflexivi, decât evaluativi. Cel mai probabil, trăsăturile de personalitate reprezintă elemente implicite în recrutarea și selecția absolvenților, care adesea cântăresc mai mult decât ar putea conștientiza la un moment dat angajatorii, dar și tinerii pe care aceștia îi selectează. Unii angajatorii sunt nemulțumiți de moralitatea și punctualitatea absolvenților cu care au interacționat.
- Cercetarea cantitativă relevă, pentru aproape toate **competențele specifice domeniilor** despre care am chestionat angajatorii, **diferențe mari între gradul de stăpânire al acestora de către absolvenți și nevoia existență pe piața muncii.** Practic angajatorii consideră că absolvenții dețin la încheierea facultății un nivel extrem de redus de cunoștințe și abilități de acest fel – scorurile de stăpânire a

acestora se plasează în general cel mult la un nivel mediu. Distanțele cele mai mari dintre așteptări și calificări se înregistrează la Drept, în timp ce în cazul Ingineriei mecanice absolvenții se plasează mai aproape de nivelul exigențelor, deși sunt încă sub standardul dorit de angajatori.

- **Puțini dintre angajatorii intervievați apelează la strategii riguroase de formare a noilor angajați, bazate pe o evaluare reală a nevoilor de formare.** Cu toate acestea, aproape toți angajatorii relatează practici mai mult sau mai puțin instituționalizate prin care noul angajat are ocazia să își dezvolte o serie de competențe la locul de muncă. Companiile care apelează la strategii mai complexe de formare sunt în general firmele mari sau cele multinaționale. Firmele mai mici și cu mai puține resurse fac apel la practici ad-hoc, informale și sporadice.
- **Previziuni privind profilul viitorului absolvent.** Cea mai importantă observație este aceea că pentru aproape toate domeniile analizate, **competențele și abilitățile absolvenților par a fi mult mai importante decât volumul cunoștințelor** pe care aceștia ar trebui să le dețină la absolvire.
- **Oportunități privind parteneriatul universități-companii.** Cele mai multe companii sunt deschise către un parteneriat real cu universitățile, în condițiile în care universitățile vor asigura o relație de încredere și un interes real pentru realitățile de pe piața muncii. Majoritatea angajatorilor organizează cursuri de formare / pregătire profesională. Procentul celor care oferă astfel de cursuri este mai ridicat în instituțiile de stat, în companiile private internaționale și în firmele cu peste 50 de angajați.

Perspectiva asociațiilor profesionale

- ❖ **Reprezentanții asociațiilor profesionale din cele patru domenii incluse în analiză repropun educației universitare, în termeni de conținut educațional, caracterul preponderent teoretic și, corelativ, redusa pregătire de ordin practic furnizată studenților.** La nivelul discursului reprezentanților asociațiilor profesionale este prezent stereotipul generalizat: „*învățământul universitar este un învățământ preponderent teoretic*”. Ca urmare, aceștia consideră că rata de succes a inserției absolvenților pe piața muncii este negativă deoarece este afectată de un decalaj între cunoștințele furnizate de universități și cunoștințele cerute de piața muncii.
- ❖ **Asociațiile profesionale corectează decalajul dintre universități și piață prin oferta de cursuri de perfecționare.** Ca urmare, asociațiile profesionale funcționează ca furnizori alternativi de educație pentru absolvenți/angajați; deci, ca structuri instituționale de învățământ concurente. Ca răspuns la decalajul dintre universități și piață, angajatorii dezvoltă programe proprii de instruire, la locul de muncă (ex. coaching, mentoring etc.), prin care se asigură furnizarea unui bagaj de cunoștințe specifice și o mai bună adaptare a noului angajat în organizație.
- ❖ **Programele de cooperare între universități - asociații profesionale - angajatori în vederea adaptării ofertei educaționale la cerințele pieței sunt slab dezvoltate.**
- ❖ **În opinia reprezentanților asociațiilor profesionale, universitățile nu sunt sensibile la dinamica piețelor specifice de forță de muncă.** Consecința este aceea a unui deficit de forță de muncă pe anumite piețe, în timp ce în alte domenii se înregistrează în continuare inflație de absolvenți.
- ❖ **Migrația pe piețele de muncă externe este percepută ca fiind redusă.** Marea

majoritate a absolvenților este absorbită de diferitele segmente ale pieței de muncă interne. Este cazul tuturor domeniilor.

- ❖ **Inserția pe piața muncii nu este dependentă doar de adaptarea învățământului universitar, ci și de factori independenți:** specificul locului de muncă (complexitatea sarcinilor, politica de personal etc. – ex. *ingineria*), nivelul de experiență asociat locului de muncă (ex. *ingineria*, *Dreptul*), tipul de sarcini asociat unui loc de muncă (ex. proiectarea în construcții).
- ❖ **Inițiativele instituționale de dezvoltare a profesiilor/calificărilor și de adaptare a educației universitare sunt cvasi-inexistente din cauza intereselor multiple și a resurselor implicate.** Există mai multe percepții care conduc la o astfel de concluzie: universitățile refuză să-și adapteze programele deoarece profesorii se tem de potențialul concurențial al unor absolvenți adaptați și pregătiți sau profesorii sunt implicați în asociațiile profesionale care furnizează cursuri de formare. Asociațiile profesionale refuză să participe la astfel de inițiative pentru a nu pune în pericol *nișele de cursuri de perfecționare*, pe care le-au construit ele însele ;
- ❖ **Operatorii economici ale căror posturi presupun cunoștințe înalt specific preferă să-și instruiască *indoor* noii angajați (inclusiv tinerii absolvenți), decât să aștepte reformarea sistemului universitar.** Sunt astfel preferate politicile companiei cu impact imediat în locul implicării în formularea politicilor educaționale publice care, pe de o parte au rezultat doar pe termen lung, iar pe de altă parte de pe urma lor beneficiază toți angajatorii nu doar cei care se implică activ în formularea politicilor.
- ❖ Există cel puțin două percepții (alternative) cu privire la strategia de adaptare a educației universitare la cerințele pieței muncii. Prima percepție este una negativă, care acuză incapacitatea educației universitare de a se reforma (de la conținuturi educaționale teoretice la cele cu mare relevanță practică), iar a doua percepție este una pozitivă, care susține importanța cunoștințelor teoretice furnizate de universități. Prima percepție susține că tipul de competențe și cunoștințe transmis absolvenților este unul predominant teoretic. Acest lucru generează efecte negative atât la nivelul individual al absolventului, cât și la nivelul operatorilor economici. Atât absolvenții, cât și angajatorii sunt nevoiți să investească resurse în diferite programe care să furnizeze cunoștințele practice, necesare pieței. Soluția ar consta în redefinirea învățământului și transformarea sa într-unul predominant practic (este cazul, în special, al domeniilor *comunicare* și *Drept*). A doua percepție susține că tipul de competențe și cunoștințe transmis absolvenților de către universități nu poate fi decât unul predominant teoretic. Ideea de bază de la nivelul acestei percepții este aceea că universitățile nu se pot adapta atât de rapid la cerințele pieței și că, oricum, există cunoștințe practice care nu pot fi dezvoltate decât pe piață, prin practică .

Absolvenții față în față cu piața muncii - recomandări de politici

Educația, în general, învățământul superior, în particular, prezintă caracteristica ambiguă de a se defini deopotrivă ca formatori de elite și de a se adresa predominant maselor. Imaginea aceasta nu este una nouă, ci vine din istoria civilizației umane, din faptul că în zorii acesteia educația formală a fost destinată unui grup restrâns de inițiați. Cu timpul, educația a devenit din ce în ce mai complexă, gimnaziile, liceele și apoi

universitățile definind-o pe ruta academică. Acestea i s-a adăugat rapid o rută profesională formalizată, și ea în schimbare continuă, școlilor de ucenici adăugându-li-se forme secundare vocaționale, apoi terțiare, colegii de diferite tipuri, și formarea continuă.

Învățarea de-a lungul vieții (*life long learning*), impusă ca paradigmă educațională centrală în ultimii 20-30 de ani completează și transformă mereu structura sistemelor educaționale. Ruta academică și cea vocațională au cunoscut extinderi continue, creșteri substanțiale ale numărului de ani petrecuți în sistemul educațional de către un individ. Creșterea speranței de viață a oferit oamenilor timpul necesar pentru a dedica mai mulți ani educației formale. Productivitatea în creștere a muncii, datorată deopotrivă noilor tehnologii și educației superioare, a creat și ea astfel de oportunități, eliberând la nivelul societăților cantități importante de timp ce a putut fi investit în învățare. Complexitatea cunoașterii asupra vieții contemporane impune și ea o nevoie de a petrece mai mulți ani învățând logica stăpânirii acestor informații, folosirii și transformării lor în scopuri personale și sociale.

Forme de educație recurentă, învățământul deschis și la distanță au căutat să dea flexibilitate sistemelor educaționale, apropiindu-le de nevoile specifice ale fiecărui individ, de modul din ce în ce mai personalizat în care oamenii vor să își gestioneze propria viață.

Toate acestea au fost și sunt însoțite, au determinat și determină, au fost și sunt determinate de fenomene de masificare a accesului la educație. Gimnaziul, apoi liceul și apoi universitatea au devenit pe rând, din forme de educație adresate elitelor, locul în care toată lumea are acces. Astăzi, în majoritatea țărilor europene, mai bine de jumătate din efectivul fiecărei tinere generații accesează forme de pregătire universitară. Tendința este de creștere permanentă și a început să fie deja regăsită în ciclul al doilea al pregătirii universitare (Masteratul). Este mai mult decât probabil, în opinia mea, ca în următoarele decade să asistăm la același fenomen în ce privește doctoratul, deja deschis către un număr impresionant de mare de studenți dacă comparăm situația de astăzi cu cea de acum 30-40 de ani, și chiar mai recentă.

În acest context apare întrebarea firească legată de obiectivele curente ale formării universitare la nivelul licenței. **Sunt obiectivele formării universitare aceleași sau au cunoscut transformări?**

Sinteza de față operează cu **asumpția că educația, în general, și învățământul universitar, în particular, au scopul explicit de a contribui la integrarea tinerilor generații în societate**, de a asigura coerența colectivităților prin socializarea într-un spațiu valoric comun.

Implicit, educația universitară are menirea de a oferi studenților cunoștințe, competențe, abilități, valori, atitudini și instrumente care să îi sprijine pe aceștia în a se dezvolta în contextul oportunităților existente în societate, de a se putea împlini personal, de a putea contribui la formarea bunului public, de a se integra în societate.

Integrarea socială, consfințită (și) prin accesul la piața muncii constituie unul dintre scopurile finale ale întregului proces educațional și vine ca o consecință firească a atingerii obiectivelor de mai sus.

Ținta acestui paragraf este de a discuta despre măsura în care educația superioară românească își atinge menirea, particularizând întreaga discuție la integrarea pe piața muncii. Contextul general este dat de evoluțiile descrise în acest lung preambul.

Perspectiva este cea dată de punctul de vedere al beneficiarului imediat al serviciilor educaționale: studentul.

Metoda este analiza reprezentărilor studenților din România și absolvenților recentți de facultate. Obiectivul final este de a schița o imagine de ansamblu a acestor reprezentări și de a structura recomandări legate de punctele cheie în care învățământul superior ar putea acorda mai multă atenție propriei structurări, așa cum reies ele din perspectiva adusă de aceste reprezentări ale beneficiarilor imediați ai sistemului.

Interesele studiului sunt legate de (1) așteptările inițiale de la studiile universitare, de (2) modul de evaluare a procesului educațional, de (3) modul de evaluare a rezultatelor acestui proces, transpuse în dobândirea de competențe. Aceste interese structurează și testul de față. Descrierea situației în ariile în cauză este urmată de câteva scurte recomandări ce pot ajuta sistemul educațional să își împlinească mai bine menirea.

Așteptările studenților de la educația universitară

Presiunea familiei, conformarea la norma impusă de comportamentul grupului de prieteni, dorința de cunoaștere, nevoia de a avea o poziție socială mai bună, dorința de a avea câștiguri mai ridicate, căutarea unui partener de viață sunt doar câteva dintre motivele ce pot fi invocate pentru a urma o facultate. Fiecare dintre ele joacă un rol în mixul opțiunii pentru continuarea educației pe ruta academică, și în a selecției facultății dorite.

Studiul cantitativ, pe care îl valorific aici, indică unele diferențe între domeniile de studiu analizate. Comparativ cu media celor patru domenii, absolvenții de Științele Comunicării se declară a fi mai motivați cognitiv, cei de Drept acordă mai multă importanță finalităților instrumentale, iar pentru cei de Inginerie Mecanică contează mai mult presiunea grupurilor sociale în care sunt integrați și oportunitățile ce facilitează accesul la facultate.

Dincolo de toate acestea însă, predomină motivațiile de tip cognitiv (dorința de a cunoaște), probabil incumbând și un efect de complianță al răspunsurilor. Acestora li se adaugă motivații instrumentale legate de veniturile mai ridicate garantate de investiția în capital uman. Presiunea grupurilor sociale în care sunt integrați pare a fi contat mai puțin în plan motivațional pentru tinerii absolvenți pe care i-am chestionat. Pentru o parte mai mică a absolvenților, în selecția facultăților au contat oportunități instrumentale precum apropierea de casă a facultății, taxele mici, siguranța admiterii etc. Este probabil totuși ca astfel de motivații să își crească importanța pe măsură ce masificarea accesului la nivelul de licență devine tot mai puternică.

Motivațiile cognitive și cele legate de venituri și poziție socială viitoare continuă însă să fie predominante. Implicit, așteptările studenților de la studiile universitare sunt legate de cunoaștere și de accesarea unor instrumente care le vor permite accesul la activități retribuite cu sume importante de bani.

Așa cum o subliniază **studiul calitativ**, selectarea în momentul admiterii a facultății are mai puțină legătură explicită cu posibilitatea integrării pe piața muncii: orizontul de timp este perceput a fi destul de lung, lipsește o viziune de perspectivă asupra oportunităților de pe piața muncii, adesea fiind de fapt absente orice informații despre cererea existentă pe piața muncii, despre diferențele presupuse de diferite profesii,

despre tipurile de calificări oferite de diferite facultăți, despre menirea educației și rolul formării universitare în dezvoltare personală, în viața socială, în organizarea societății. Toate acestea trimit către ideea că adesea orientarea profesională constituie încă un instrument vag utilizat în liceele din România, iar studiul unor discipline ce formează o imagine de ansamblu asupra societății este practic inexistent. Nevoia de integrare pe piața muncii rămâne prin urmare, între factorii motivaționali pentru a urma o facultate, doar ca un factor latent, de fundal, exprimat aproape exclusiv prin dorința de a accede la un venit superior.

Evaluarea calității procesului de educație universitară de către studenți și absolvenți

Marea majoritate a absolvenților chestionați se declară mulțumiți de calitatea cursurilor și activităților desfășurate în facultate, de resursele pe care le-au avut la dispoziție, de asistența pe care au primit-o din partea cadrelor didactice.

Rezultatul nu constituie o surpriză pentru experții antrenați în proiectul „adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii, el confirmând concluzii similare rezultate din sondajul Soros/Gallup din 2007 și de cel ASG/Totem din 2008.

Pe de altă parte, observațiile proprii, studiile calitative din cadrul proiectului, precum și alte rapoarte sugerează faptul că adesea orele de curs au o durată mult scurtată, examinarea este doar o formalitate, activitățile din afara cursului sunt inexistente, accesul la baze de jurnale academice lasă de dorit, orele de consultație există doar pe hârtie etc.

Cum se poate explica, atunci, o astfel de reprezentare pozitivă din partea studenților și absolvenților?

Enumăr mai jos câteva dintre **potențialele motive de mulțumire**:

Pe de o parte este posibil ca, într-adevăr, calitatea activităților desfășurate în facultățile din România să fie una mulțumitoare, cu atât mai mult cu cât în proiect au fost antrenate 20 de facultăți recunoscute de lumea universitară ca fiind printre cele mai performante.

Dacă însă nu este așa, exprimarea mulțumirii relative poate fi o cale de reduce disonanța cognitivă, de a justifica poziția socială superioară oferită de diploma universitară, care ar putea pierde din legitimitate în condițiile definerii educației superioare Drept neperformante.

Pe de altă parte, poate fi vorba de plusul real adus de învățământul superior, care chiar și în condițiile în care nu are o calitate grozavă reprezintă o alternativă mai bună decât opțiunea de a nu urma o facultate.

O altă explicație poate deriva din faptul că studenții de la stat neplătitori de taxe ar putea simți că nu au cum să ceară mai mult de la un produs pe care îl primesc „gratuit” (ignorând desigur plata taxelor). Complementar restul, fie că plătesc la stat sau la privat, așa cum relevă studiul ASG/Totem, dar și studiile calitative ale proiectului, se află în situația de a fi fost forțați din start să aleagă alternativa considerată mai puțin performantă, în urma eșecului sau lipsei de șanse de a deveni studenți fără taxă la stat, ceea ce îi delegitimează parțial de a emite judecăți de valoare despre calitatea educației.

Dincolo de aceste potențiale motive, cred că o însemnătate ridicată o are un altul, prezent în însăși esența felului în care educația superioară din România se structurează astăzi. În 2007, aproximativ un sfert dintre studenții la licență aveau un loc de muncă încă din timpul facultății. În 2008 cifra lor se dublase.

În aceste condiții frecventarea cursurilor devine o activitate din ce în ce mai rară. Profesorii tind și ei să aibă alte îndeletniciri, astfel încât cursurile devin un loc al micului compromis, realizat în avantajul (de moment) reciproc: orele sunt mai scurte, uneori nu se țin deloc, absențele sunt tolerate de ambele părți. Calitatea poate fi mai joasă, activitățile mai puțin intense, permițând mai degrabă momente de relaxare, după *efortul de a deține simultan mai multe status-uri ocupaționale*. Odată compromisul făcut, a evalua negativ calitatea devine o impolitețe, o necuviință față de *înțelegerea tacită* ce a funcționat în aparentul interes comun.

Cercul vicios este întreținut și de angajatori: imaginea negativă pe care aceștia o au asupra legăturii dintre ce se învață în facultate și viața reală, îi face să prefere absolvenții ce au deja experiența muncii directe, productive. Ei preferă astfel să angajeze absolvenți ce au lucrat deja în timpul facultății.

Evaluarea prin rezultatele învățării a calității educației universitare: absolvenți versus angajatori

„*Prodsul*” sistemului educațional constă în absolvenți înzestrați cu diferite competențe ce le permit integrarea în societate și pe piața muncii. Studenții devin astfel deopotrivă clienți, beneficiari și produs al sistemului educațional. Din acest punct de vedere, este important să se ia în considerare **percepțiile absolvenților asupra competențelor dobândite în facultate**.

Studiul cantitativ relevă faptul că **majoritatea studenților și absolvenților** din cele patru domenii de referință auto-evaluează pozitiv diferitele competențe dobândite, fie ele de bază, acțional-funcționale, de rol, cognitive, de dezvoltare personală. Ei afirmă că le stăpânesc măcar mulțumitor¹⁶.

Această imagine este consistentă cu reprezentările privind procesul educațional. Ea vine însă în contrast puternic cu opiniile angajatorilor, existând diferențe mari între imaginea de sine a absolvenților și relațiile angajatorilor. Aceștia din urmă sunt, mai degrabă, nemulțumiți de calitatea absolvenților recenți, fiind adesea deosebit de critici la adesea performanței sistemului educațional.

Discrepanțele respective se reflectă în reprezentările absolvenților asupra legăturii dintre cele învățate și utilitatea acestora pe piața muncii. Mai puțin de jumătate dintre absolvenți spun că orientarea profesională de care au beneficiat în facultate le-a fost utilă, fiind adesea exclusiv formală. Legătura dintre facultate și piața muncii este una slabă, iar oportunitățile de a învăța prin aplicarea cunoștințelor dobândite în situații concrete sunt rare.

Stagiile de practică se dovedesc a fi instrumente învechite, nefuncționale, aflate deseori la periferia preocupărilor corpului didactic, dar și a studenților. Aplicativitatea

¹⁶ Cum absolvenții intervievați sunt în bună măsură absolvenți extrem de recenți de facultate, este puțin probabil ca să își fi format majoritatea competențelor după încheierea studiilor de licență.

practică a cursurilor este pusă sub semnul întrebării de jumătate dintre absolvenții chestionați.

Se structurează, prin urmare, o *situație de ansamblu destul de departe de un echilibru stabil*, care poate rezulta în fenomene de nemulțumire generalizată. Pe de o parte, avem de a face cu un învățământ superior a cărui procesualitate este apreciată pozitiv de principalii săi clienți: studenții/absolvenții. Aceștia sunt de altfel convingeți că dețin o stăpânire suficient de bună a fiecăreia dintre competențele necesare pentru integrarea pe piața muncii. Pe de altă parte resimt dificultăți de integrare în economia reală, derivate din slabul bagaj de competențe practice, de abilități direct legate de activitățile desfășurate.

Angajatorii, la rândul lor, manifestă însă o stare de apreciere negativă a rezultatelor procesului educațional prin prisma cunoștințelor și abilităților profesionale.

Cadrele didactice pasează adesea responsabilitatea asupra calității studenților. Toate acestea presează puternic către ideea că învățământul este din ce în ce mai puțin performant: să nu uităm că angajatorii, la rândul lor, sunt de regulă absolvenți de învățământ superior care se auto-evaluează pozitiv, evaluând astfel pozitiv procesul și rezultatele procesului educațional din momentul studenției proprii.

Există *riscul atingerii unui prag critic, de la care evaluarea procesului educațional în sine să devină strict negativă*, datorită reprezentărilor publice privind ineficiența acestuia de a oferi competențe cognitive și funcțional-acționale utile pe piața muncii.

În cazul verificării unui astfel de scenariu, probabil că numărul studenților nu se va diminua, dar frecvența lor la cursuri va scădea încă și mai mult, iar numărul celor care, în timpul facultății, vor petrece mai mult timp lucrând decât studiind va crește exponențial. Un astfel de aranjament este flexibil, dar nu poate susține adecvat dezvoltarea personală și socială, mai ales în condițiile concurenței deschise din spațiul european, în care piața educațională se extinde gradual la nivelul întregului continent, dacă nu cumva devine globală.

Există și *scenariul alternativ*, în care presiunea pieței generează calitate în procesul educațional. Deja angajatori și agențiile ce recrutează personal declară că sunt relativ selectivi și preferă anumite facultăți și universități. Este suficient ca doar câteva dintre acestea să practice o **politică fermă de creștere a calității**, pentru a genera o cerere relativ ridicată pentru absolvenții lor, accelerând procesul de schimbare a tuturor celorlalte universități.

Recomandări de politici și linii de acțiune pentru sporirea angajabilității prin calitatea educației universitare

Contextul social în care evoluează în prezent educația universitară în oricare țară a lumii, permite observarea a trei caracteristici majore, care afectează relația universitate – piața muncii pentru absolvenții ei:

- Oamenii au tot mai mult timp pentru educație, iar educația necesită tot mai mult timp;
- Dispariția granițelor implică liberă circulație și concurență pe piața educațională.
- Barierele de limbă se dizolvă treptat, ceea ce crește concurența între absolvenții din țări diferite.

Într-un astfel de context, sistemul educațional care va genera un număr redus de absolvenți sau absolvenți cu competențe limitate, indiferent de numărul lor, riscă să primejduiască interesele clienților săi, întrucât absolvenții din alte sisteme de educație vor veni și vor profita de nișele create de calitatea slabă a „produselor locale” ale sistemului educațional.

Obiectivele pe termen scurt ale sistemului românesc de învățământ superior trebuie direcționate prin urmare și către apropierea de cerințele pieței muncii și creșterea calității „outputului”, înțeles ca varietate și extindere a competențelor deținute de către absolvenți.

Au fost identificate trei direcții majore care pot fi urmate în acest sens. Ele se transpun în:

- (1) Diminuarea timpului alocat de studenți muncii plătite în timpul studiilor și creșterea implicită a timpului dedicat studiului, inclusiv prezenței la ore;**
- (2) Derularea de stagii obligatorii (*internship-uri*) organizate de activități practice desfășurate în afara facultății și plasate în timpul anului școlar, nu în vacanțe;**
- (3) Creșterea atenției acordate orientării profesionale, atât în facultate, cât și în învățământul preuniversitar.**

Există mai multe metode ce pot contribui simultan la atingerea celor trei tipuri de obiective. Spre exemplu, un sistem de descurajare a studenților de a lucra, dublat de sprijinirea lor prin creditare, de obligativitatea unor stagii de internship și de o orientare profesională adecvată poate constitui o soluție funcțională pe termen scurt, mediu și lung.

Schițez în cele ce urmează soluția respectivă: *Voucherele educaționale* pot constitui un prim element cheie al mixului propus. Ele pot fi acordate pe baza testării mijloacelor sau ca drept universal, către toți studenții care le solicită, indiferent de dimensiunea veniturilor familiale. Ele pot funcționa ca și credite subvenționate, ca în Suedia sau Olanda, utilizate de studenți în ce scopuri doresc: pentru a-și achita taxele, pentru a se întreține, pentru a petrece timpul liber etc., cu obligativitatea de a le înapoia în rate, imediat după ce debutează în viața activă, nu mai mari de, spre exemplu, o treime din venitul anual net. Eventual poate exista și o durată limită de prescriere a creditului, funcțională în cazul eșecului educațional manifestat prin accesarea exclusivă a unor locuri de muncă prost plătite.

Acordarea voucherelor trebuie însoțită de interdicția de a lucra pe durata studiilor mai mult de un număr modic de ore pe săptămână. Concomitent, trebuie practică descurajarea studenților să se angajeze, prin creșterea impozitelor plătite de studenții care lucrează, cu excepția cursanților de învățământ fără frecvență și la distanță. În același timp, pentru a respecta echitatea, studenții de la stat care nu plătesc taxe trebuie să aibă aceleași restricții de a lucra ca și beneficiarii de vouchere.

Întregul sistem conduce la creșterea duratei și interesului acordat educației în universitate. În același timp poate constitui un element de responsabilizare a studentului. Voucherele și măsurile conexe conștientizează pentru studenți faptul că, în calitatea lor de

clienți, pot cere mai mult de la cei ce le oferă servicii educaționale, exercitând astfel presiuni și pentru creșterea calității procesului educațional.

Dificultatea majoră rămâne însă finanțarea inițială a sistemului de vouchere, creditele bancare în cauză urmând a fi garantate de către stat și, mai ales, având dobânzile parțial subvenționate în momentul începerii plății primelor rate.

Internship-ul obligatoriu este cel de-al doilea element al soluției propuse. El trebuie coroborat cu obligativitatea studentului de a-și găsi astfel de oportunități de a derula (scurte) stagii de practică neplătită în interiorul agenților economici, alții decât facultățile. Evident că universitățile vor fi forțate să medieze parteneriate, pentru a se menține pe piața educațională. Facultățile ce vor reuși rapid să asigure studenților lor astfel de parteneriate au șanse importante de a-și crește atractivitatea, asigurând angajabilitatea practic instantanee a absolvenților. Pot fi gândite și eventuale recompense pentru angajatori, ce capătă astfel responsabilități sporite în procesul de formare. Pe de altă parte însă, aceștia ar beneficia oricum de un aflus de forță de muncă ieftină, la același nivel de calificare cu cea pe care o folosesc în prezent și pe care o plătesc: studenții care lucrează. Ei pot fi prin urmare cointeresați de a sprijini dezvoltarea facultăților ce le furnizează interni.

În plus, curriculumul trebuie structurat în așa fel încât să includă internship-ul și să sprijine înțelegerea teoretică a activităților desfășurate practic. Renunțarea la stagiile de practică desfășurate (exclusiv) în facultate reprezintă un complement subînțeles.

Internship-ul obligatoriu poate avea în câțiva ani de la implementare și rolul de *agent reglator al dimensiunii promoțiilor de absolvenți* la cerințele de forță de muncă manifestate pe piață: prea mulți studenți într-un domeniu înseamnă imposibilitatea acestora de a-și identifica oportunități de internship.

Orientarea profesională trebuie realizată încă din liceu. Aceasta poate fi realizată prin promovarea studierii unor discipline care să permită dobândirea încă din liceu de competențe de management al carierei și a vieții sociale. În plus, este nevoie de dublarea orientării profesionale prin cursuri dedicate desfășurate în facultate. Integrarea în curriculum-ul activităților de seminar a proiectelor sprijinite pe internship poate apropia suplimentar predarea de cerințele pieței muncii. Difuzarea către facultăți a unor exemple de bună practică în ce privește orientarea profesională le poate sprijini în a identifica mai ușor astfel de modele. Difuzarea aceluiași exemple către studenți poate contribui la exercitarea de presiuni asupra facultăților pentru a se implica mai puternic în astfel de activități. În plus, poate că unele facultăți vor considera mai util ca să înlocuiască lucrarea de licență, greu de realizat în condițiile timpului redus ce îi este alocat, cu parcurgerea unor stagii serioase de internship.

Am dezvoltat ideile de mai sus *pornind exclusiv de la cazul ciclului de licență.*
Discuția calității educației universitare trebuie însă extinsă cel puțin pentru nivelul de masterat.

Și universitățile, și angajatorii ar trebui să distingă clar cele două cicluri de studii prin competențele dobândite (oferite și, respectiv, solicitate pe piața muncii). Absolventul de master ar trebui să primească o serie de competențe și abilități complementare/ suplimentare de analiză, sinteză, decizie și proiectare în contextul întregii întreprinderi/instituții și al angajamentelor acesteia față de partenerii de afaceri.

Angajatorii, mai ales cei din întreprinderile mici și mijlocii, declară, de altfel, că preferă absolvenții pre-Bologna („*știu de toate*”). Este de așteptat ca, deopotrivă absolvenții și angajatorii, prin modul de echilibrare al pieței muncii, să manifeste presiuni latente pentru generalizarea accesului la nivelul de master.

Practic, în anii ce urmează, s-ar putea să asistăm la o masificare a accesului la ciclul doi al învățământului superior. Calitatea *output*-ului acestuia trebuie pusă încă de astăzi în discuție, în mod similar analizei realizate la nivelul studiilor de licență. Procesul educațional trebuie de asemenea reconsiderat, pentru ca imaginea acestuia să nu fie afectată de asumarea implicită a unui rol secundar.

Trebuie observat, în context, că marea majoritate a facultăților din România atribuie masterului un caracter de *part-time*, prin plasarea orelor exclusiv după amiaza, astfel încât studenții să aibă timp să dea prioritate locului de muncă. Evident, aranjamentul cu pricina nu lasă spațiu pentru alte activități aferente procesului didactic, cu excepția cursurilor.

Toate acestea sugerează observatorilor din afara sistemului, precum angajatorii și asociațiile profesionale, dar și celor din interiorul sistemului, precum studenții, cadrele didactice imaginea unui sistem educațional dominat de lejeritate.

De aici izvorăște nevoia de a extinde implementarea în întregul sistem al educației universitare a direcțiilor de acțiune descrise mai sus.

Capitolul 3

Rezultate specifice ale proiectului în domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației

- 3.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS
în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul
Calculatoare și Tehnologia Informației.
Autor: Mihail Voicu**
- 3.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților
de programe de studii din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației
pe piața muncii
Autori: Bogdan Voicu și Magdalena Balica***
- 3.3. Standarde de calitate a conținutului pentru programele de studii de licență
în domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației
Autori: Mihail Voicu, Sergiu Nedevschi, Vladimir Crețu**
- 3.4. Program-cadru pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației
Autori: Mihail Voicu, Sergiu Nedevschi, Vladimir Crețu**

* Asistați de Claudiu Tufiș, Paula Tufiș, Gabriel Hâncean, Marius Precupețu, Raluca Nahorniac

3.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației.

Introducere

Domeniul de studii de licență **Calculatoare și Tehnologia Informației (C&TI)** include următoarele programe de studii/specializări:

- **Calculatoare,**
- **Tehnologia informației,**
- **Ingineria informației, și**
- **Calculatoare și sisteme informatice pentru apărare și securitate națională.**

Din Tabelul 3.1 rezultă că, potrivit (HG nr. 635/2008), în domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației* se organizează programe de studii de licență (240 de credite) în 21 de universități și 23 de facultăți.

Specializarea cea mai veche și cea mai frecventă este aceea de *Calculatoare*, prezentă în oferta a 18 facultăți.

Următoarea în ordinea prezenței, în 9 facultăți, este specializarea de *Tehnologia Informației*, înființată în 2005. Prima promoție a specializării de *Tehnologia informației* va finaliza studiile în iunie – iulie 2009.

Celelalte două specializări, *Ingineria informației și Calculatoare și sisteme informatice pentru apărare și securitate națională*, înființate în 2005 în contextul *Procesului Bologna*, sunt prezente numai în Universitatea Politehnică din București și respectiv în Academia Tehnică Militară din București.

Planurile de învățământ

Conform *Standardelor specifice științelor ingineresti*, aprobate de Consiliul ARACIS în februarie 2007, planurile de învățământ ale programelor de studii din domeniile cuprinse în domeniul fundamental *Științe ingineresti*, din care face parte și domeniul de studii *Calculatoare și Tehnologia informației*, cuprind categoriile de discipline precizate în Tabelul 3.2. Ponderile categoriilor de discipline sunt exprimate în raport cu volumul total de 3.152 – 3.376 de ore (incluzând practica minimală de 240 ore).

Lista disciplinelor care formează trunchiul comun în domeniul *Calculatoare și Tehnologia informației* este prezentată în Tabelul 3.2, fiind rezultatul consultării inițiate de ARACIS în rândul specialiștilor și factorilor responsabili din universități, dar și al angajatorilor absolvenților din domeniu, cu ocazia elaborării / revizuirii *Standardelor specifice științelor ingineresti*.

Trebuie remarcat că acest *trunchi comun* este o expresie a experienței celor consultați. Ceea ce, evident, constituie numai o premisă necesară de lucru, dar nu și suficientă.

Tabel 3.1.

Universități în care se organizează studii de licență în domeniul C&TI

UNIVERSITĂȚI ȘI FACULTĂȚI	Domeniul de studii C & TI / Specializări / și locuri (b-buget, t-taxă) la admiterea din 2009			
	Calculatoare	Tehnologia informației	Ingenieria informației	Calc. și sist. inform. pt. apăr. și securit. naț.
Universitatea „Politehnica” din București Facultatea de Automatică și Calculatoare Facultatea de Electronică, Telecom. și Tehnol. Informației Facultatea de Inginerie în Limbi Străine (engleză și franceză)	225 b+75 t	50 b+25 t	103 b+25 t 50 b+15 t	
Universitatea din București Departamentul de Tehnologii		90 b+100 t		
Academia Tehnică Militară din București Facultatea de Sisteme Electronice și Informatică Militare				86 b+25 t
Universitatea din Bacău Facultatea de Inginerie		21 b+89 t		
Universitatea de Nord din Baia Mare Facultatea de Inginerie	20 b+20 t			
Universitatea „Transilvania” din Brașov Facultatea de Inginerie Electrică și Știința Calculatoarelor	25 b+35 t	25 b+35 t		
Universitatea Tehnică din Cluj - Napoca Facultatea de Automatică și Calculatoare		170 b+170 t		
Universitatea din Craiova Facultatea de Automatică, Calculatoare și Electronică	108 b+50 t			
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați Facultatea de Știința Calculatoarelor	62 b+100 t			
Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași Facultatea de Automatică și Calculatoare		126 b+60 t		
Universitatea din Oradea Facultatea de Inginerie Electrică și Tehnologia Informației		36 b+100 t		
Universitatea din Petroșani Facultatea de Inginerie Mecanică și Electrică	40 b+40 t			
Universitatea din Pitești Facultatea de Electronică, Comunicații și Calculatoare	41 b+70 t			
Universitatea Petrol – Gaze din Ploiești Facultatea de Inginerie Mecanică și Electrică	25 b+40 t			
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu Facultatea de Inginerie		55 b+80 t		
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava Facultatea de Inginerie Electrică și Știința Calculatoarelor	42 b+90 t			
Universitatea „Petru Maior” din Tg. Mureș Facultatea de Inginerie	34 b+16 t			
Universitatea „Politehnica” din Timișoara Facultatea de Automatică și Calculatoare		145 b+90 t		
Universitatea Româno – Germană din Sibiu Facultatea de Științe Economice și Calculatoare	0			
Universitatea „Sapientia” din Cluj - Napoca Domeniul Calculatoare și tehnologia informației (Tg. Mureș)	40 t			
Universitatea „Ion Slavici” din Timișoara Domeniul Calculatoare și tehnologia informației	150 t			
Total locuri pe specializări	cca 1.000 b+1.050 t	cca 340 b+425 t	153 b+40 t	86 b+25 t
Total locuri în domeniul C&TI	1.579 b+1.540 t = 3.119 (b+t)			

Trebuia avut în vedere că *trunchiul comun*, ca de altfel și celelalte categorii de discipline, conduc implicit / explicit, printr-un proces iterativ mai cuprinzător, la un *plan de învățământ orinativ (program-cadru)*. **În acest proces**, aflat la intersecția mediului universitar/calității academice cu piața muncii, **trebuia să se pornească de la obiectivele cadru** (cunoștințe/ competențe generale și specifice ale viitorului profesionist) **către nomenclatorul de discipline**, instrumentul de control fiind tabloul acoperirii obiectivelor, în termeni ECTS.

Obiectivul prezentului proiect este alcătuirea unei liste a standardelor de calitate a conținutului educației universitare, exprimate sub formă de rezultate ale învățării și garantate prin conținutul predării-învățării disciplinelor prevăzute în programul-cadru pentru domeniul *Calculatoare și Tehnologia informației* și conturarea unui plan de învățământ cadru pentru specializarea de *Calculatoare*. În acest context, o referință cu caracter de noutate este „*Cadrul național al calificărilor din învățământul superior: concepție și metodologie de dezvoltare*” (www.acpart.ro/metodologiecncsis.pdf), elaborat de ACPART în 2007-2008 și recomandat spre implementare tuturor universitățile românești prin Ordinul nr. 4430/2009 al Ministrului Educației, Cercetării și Inovării

Tabel 3.2.

Categoriile de discipline și discipline în planurile de învățământ specifice domeniului C&TI

Discipline fundamentale – minimum 17%	
Analiză matematică Algebră liniară, geometrie analitică și diferențială Matematici speciale și / sau: Ecuatii diferențiale Teoria probabilităților și statistică matematică (sau denumiri similare) Ecuatiile fizicii matematice	Metode numerice (Analiză numerică) (sau denumiri similare) Desen tehnic și infografică sau: Grafică asistată de calculator Programarea calculatoarelor și limbaje de programare / Informatică aplicată Fizică Chimie (sau denumiri similare)
Discipline în domeniu – minimum 38 %	
Proiectarea algoritmilor Matematici discrete Algoritmi paraleli și distribuți Ingineria programelor Programare orientată pe obiecte Paradigme de programare sau Programare logică și Programare funcțională Limbaje formale și automate sau Limbaje formale și transatoare Sisteme de operare Elemente de grafica pe calculator sau Prelucrarea grafică sau Prelucrarea imaginilor	Baze de date Structuri de date Proiectare logică Calculatoare numerice sau Structura și organizarea calculatoarelor Arhitectura sistemelor de calcul Modelare și simulare Testarea sistemelor de calcul Teoria sistemelor Electrotehnica Dispozitive electronice și electronica analogică Electronica digitală

Inteligența artificială Rețele de calculatoare <i>sau</i> Protocoale de comunicații Rețele locale de calculatoare Proiectarea cu microprocesoare	Achiziția și prelucrarea datelor <i>sau</i> Instrumentație virtuală <i>sau</i> Măsurători electronice, senzori și traductoare Practică
Discipline de specialitate – minimum 25 %	
(Acestea asigură diferențierea specializărilor. Se stabilesc de facultățile organizatoare.)	
Discipline complementare – maximum 8%	
Limbi moderne (<i>sau denumiri echivalente</i>); cel puțin una din limbile: engleză, franceză, germană, spaniolă, italiană, rusă	Discipline socio-umaniste Economie <i>sau</i> Economie generală Comunicare (<i>opțional</i>) Educație fizică și sport

Actualmente programele de studii sunt proiectate astfel încât între planurile de învățământ ale celor patru specializări din domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației* să existe diferențe mai mari de 20%. Totodată, în cadrul aceleiași specializări, planurile de învățământ în funcțiune în diferite facultăți organizatoare trebuie să se distingă între ele cu mai puțin de 20%. Îndeplinirea acestor condiții, precum și a celorlalte condiții precizate în *Standardele specifice pentru științe ingineresti* se verifică prin procedurile ARACIS de evaluare externă a programelor de studii (conform legii, la cerere sau în cadrul unor evaluări precum cea implicată de proiectul de față), ocazie cu care se fac recomandări de eliminare a eventualelor neconformități constatate

Anvergura studiilor în domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației*

Privitor la numărul de absolvenți ai domeniului de studii *Calculatoare și Tehnologia Informației*, autorii acestui raport nu au identificat nici o sursă publică care să ofere informații la un astfel de nivel de detaliere. *Anuarul statistic al României, 2007* (<http://www.insse.ro>) oferă numai informații privind studenții înmatriculați în grupe de specializare stabilite anterior lansării *Procesului Bologna*. Aceste grupe de specializare nu coincid cu actualele domenii de studii (conform HG 676 / 2007).

În lipsa unor astfel de date, consider utilă luarea în considerare a ofertei universitare de formare în domeniu, exprimată prin cifrele școlarizare stabilite pentru admiterea la studii de licență din 2009 (v. numerele înscrise în Tabelul 3.1 și în a doua linie din Tabelul 3.3), care au caracter public.

Pe specializări aceste cifre sunt detaliate în a treia linie a Tabelului 3. Similar, extrapolând datele cunoscute privind rata procentuală de pierderi pe parcursul studiilor (studenți care, din varii motive, ies din programele de studii ale domeniului), care se situează în jurul cifrei de 25%, se poate estima că numărul de absolvenți ai domeniului *Calculatoare și Tehnologia Informației* (v. Tabelul 3.3, linia 4) va fi de aproximativ 1712 în anul 2013.

Tabel 3.3.**Număr de locuri la admitere, număr estimat de studenți înmatriculați în 2009 (anul I) și număr estimat de absolvenți în 2013 în domeniul C&TI**

Specializări / Număr de	Calculatoare	Tehnologia informației	Ingineria informației	Calc. și sist. inform. pt. apăr. și securit. naț.	Total C&TI
locuri la admitere (b+t)	2.050	765	193	111	3.119
stud. înmatriculați (b+t)	1.525	552	173	98	2.349
absolvenți (b+t)	1.144	414	130	74	1.762

Notă: b=buget, t=taxă

În limita informațiilor accesibile autorilor acestui raport, atât cifrele de școlarizare alocate domeniului *Calculatoare și Tehnologia Informației* cât și necesarul de absolvenți în acest domeniu nu au făcut / nu fac obiectul unor studii sistematice, fundamentate pe date privind perspectivele de dezvoltare ale societății românești. Numerele din Tabelul 3 oferă doar o imagine a anvergurii studiilor în domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației* fără a fi cert relevante în raport cu realitățile socio-economice ale României la intersecția pieței muncii cu lumea universitară și calitatea academică.

Programele de studii evaluate și evaluatorii

Pentru realizarea unei descrieri cât mai exacte a programelor de studii din domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației*, din cele 21 de universități în care funcționează astfel de programe, au fost selectate cinci, așa cum se prezintă în Tabelul 3.4.

Realizarea descrierii menționate s-a bazat pe evaluarea academică în doi pași succesivi, mai întâi evaluarea internă (autoevaluarea) și apoi evaluarea externă, a cinci programe de studii din domeniul *Calculatoare și Tehnologia Informației*, câte unul din fiecare din universitățile selecționate.

Tabel 3.4.**Universitățile selecționate pentru evaluarea studiilor în domeniul C&TI**

Universitatea / Facultatea	Pagina web a facultății
Universitatea Politehnică București Facultatea de Automatică și Calculatoare	www.acs.pub.ro
Universitatea Tehnică Cluj - Napoca Facultatea de Automatică și Calculatoare	www.utcluj.ro/facultatea de automatica si calculatoare
Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași Facultatea de Automatică și Calculatoare	www.ace.tuiasi.ro
Universitatea din Oradea Facultatea de Inginerie Electrică și Tehnologia Informației	http://electroinf.uoradea.ro
Universitatea Politehnică Timișoara Facultatea de Automatică și Calculatoare	www.ac.upt.ro

Din analiza anvergurii celor patru tipuri de programe de studii prezentate în Tabelul 3.1, în cadrul prezentului proiect, s-a considerat relevantă evaluarea internă și externă a programului de studii de *Calculatoare*, în cadrul căreia s-a acumulat o experiență consistentă atât în perioada studiilor de lungă durată, cât și în *Procesul Bologna*. În contrast cu această situație, celelalte trei specializări sunt noi, funcționează într-un număr mai mic de facultăți, iar experiența acumulată în primii patru ani de funcționare (vor avea prima promoție abia în 2009) este mai redusă. Și așteptările pieței muncii pentru acești absolvenți este diferită față de primul program de studii.

Diseminarea informațiilor

În cele cinci facultăți selectate pentru proiect, comunicarea cu studenții înmatriculați la specializarea de *Calculatoare*, precum și cu candidații interesați de astfel de studii este structurată adecvat și transmite informații pertinente prin aviziere, tipărituri și pagini de web (vezi adresele în Tabelul 3.4), care sunt accesibile și eficiente.

Premise pentru evaluarea unitară și conform cerințelor proiectului

Ghidul și Metodologia ARACIS, adaptate cerințelor proiectului constituie prima premisa unificatoare de baza a elaborării rapoartelor de autoevaluare de către experți interni din cele cinci universități (facultăți) participante.

Cea de a doua premisă este faptul că în toate cele cinci universități specializarea de *Calculatoare* este coordonată de Catedre de calculatoare, care au misiuni didactice și științifice adecvate domeniului *Calculatoare și Tehnologia Informației*. La rândul lor, aceste catedre sunt incluse în facultăți cu structuri, misiuni, și preocupări relativ omogene.

Cea de a treia premisă constă în luarea în considerare a recomandărilor ACPART pentru descrierea standardizată a rezultatelor învățării ca premisă a alcătuirii Cadrului Național al Calificărilor în Învățământul Superior din România (CNCIS).

Analiza conținutului rapoartelor de autoevaluare

Din analiza rapoartelor de autoevaluare, efectuată de evaluatorii externi în scopul pregătirii vizitelor de evaluare externă, a fișelor de vizită și din rapoartele finale de evaluare externă a rezultat că rapoartele de autoevaluare sunt credibile și informațiile bazate pe date culese și prelucrate în mod curent la nivelul catedrelor și decanatelor au o acuratețe adecvată. Totodată, completitudinea rapoartelor de autoevaluare este, de regula, corespunzătoare specificațiilor din *Ghidul și Metodologia de evaluare ARACIS*.

Relativ mici neconformități sunt prezente, pe ansamblu, în număr redus. De regulă ele sunt legate de unele formulări mai puțin explicite ale standardelor și / sau indicatorilor de performanță (preluate ca atare din Ghidul și Metodologia ARACIS) sau de interpretări diferite/eronate ale acestora. Astfel de neconformități se elimină în mod obișnuit (situație valabilă și în cadrul prezentului proiect) cu ocazia dialogului constructiv și aplicat care are loc între evaluatorii externi și cei interni, pe durata vizitei de evaluare externă.

Referitor la „Nucleul de standarde și indicatori de performanță, relevant din perspectiva obiectivelor asumate în cadru proiectului”, s-a constatat lipsa unui volum relativ mare de date primare, care nu se (mai) culeg/prelucrează în mod curent la nivelul

catedrelor, facultăților (decanatelor) și/sau universităților (rectoratelor). Rezolvarea acestei probleme pe durata vizitei, respectiv culegerea și prelucrarea, în timp scurt, inerent cu lipsuri, a datelor necesare a făcut ca unele informații furnizate de facultăți să aibă caracter estimativ.

Colectarea, prelucrarea și analiza informatizată a datelor

În limita informațiilor accesibile autorilor acestui raport, trebuie remarcat aici că în universitățile românești indicele performanță *IP.C.6.1.1 (Instituția are un sistem informatic care facilitează colectarea, prelucrarea și analiza datelor și informațiilor relevante pentru evaluarea și asigurarea instituțională a calității)* este deocamdată un simplu deziderat. El este îndeplinit numai în unele universități și doar pe componenta de *colectare* și nu este îndeplinit în nici o universitate pe componentele de *prelucrare și analiza a datelor și informațiilor relevante pentru evaluarea și asigurarea instituțională a calității*.

În acest context, trebuie subliniat că, pe lângă definirea clară a datelor primare care trebuie să fie colectate în mod curent la nivelul catedrelor, facultăților și rectoratelor, universitățile trebuie să fie dotate unitar, la nivel național, cu sisteme informatice. Acestea, prin prelucrarea și analiza datelor colectate, trebuie să permită evaluarea gradului de îndeplinire a cerințelor normative obligatorii și a standardelor și indicatorilor de performanță pe cele trei dimensiuni de evaluare, rapid și oricând este necesar pentru fundamentarea deciziilor de asigurare a calității.

Soluționarea problemei sistemelor informatice depășește sfera autonomiei universitare. Ea este similară și la fel de importantă, deși de natură diferită, cu dotarea universităților, unitar și la nivel național, cu sisteme informatice de evidență și analiză financiar – contabilă. Pornind de la analogiile extrapolabile din acest exemplu, se poate estima că un personal adecvat calificat, utilizarea coerentă și unitar reglementată a sistemelor informatice, acuratețea colectării datelor primare, rigoarea analizelor, și fundamentarea pe astfel de analize a deciziilor de asigurare a calității sunt elemente de bază de constituire a sistemelor de management al calității.

Pentru realizarea acestui obiectiv, în fiecare universitate, se subliniază faptul că procesele de revizuire/actualizare a procedurilor de lucru, în curs de desfășurare în cadrul ARACIS, care au ca obiectiv *Metodologia ARACIS, Ghidul ARACIS și Fișele de vizită*, trebuie să conducă la un sistem consistent și coerent de cerințe normative obligatorii și de standarde și indicatori de performanță utilizabili în sistemul informatic (pe cât posibil cuantificabili sau dihotomici), cu formulări simple și cât mai puțin interpretabile.

Rezultatele evaluării externe

Desfășurarea vizitelor de evaluare externă și elaborarea rapoartelor corespunzătoare de către echipele de evaluatori externi s-au bazat pe fișele de vizită și pe „Nucleul de standarde și indicatori de performanță, relevant din perspectiva obiectivelor asumate în cadru proiectului”.

Referitor la cerințele normative obligatorii, s-a constat că:

- toate specializările de Calculatoare evaluate au fost înființate conform legii, iar misiunile asumate de catedrele coordonatoare (de calculatoare) și facultățile din care acestea fac parte corespund domeniului *Calculatoare și Tehnologia Informației*;
- universitățile au cartă universitară în concordanță cu legislația națională și cu principiile Spațiului European al Învățământului Superior, accesibilă pe pagina de web;
- universitățile / facultățile / catedrele au conduceri și structuri manageriale constituite în conformitate cu legislația în vigoare și reglementările proprii;
- personalul didactic asigură o pregătire științifică și tehnică la nivelul cerințelor învățământului universitar european;
- există spații de învățământ în general satisfăcătoare pentru activitățile didactice (curs, seminar, laborator) și pentru cercetarea științifică, iar prin dotările cu aparatură și echipamente (de calcul), mai ales în ultimii ani, se ajunge la nivelul cerințelor învățământului universitar european;
- concursurile de admitere constau, de regulă, din teste de verificare a cunoștințelor la matematică / fizică / informatică, admiterea făcându-se în ordinea descrescătoare a mediilor obținute de candidați;
- studenții apreciază efortul facultăților / catedrelor în sensul dezvoltării potențialului creativ și creșterea competenței profesionale, atât prin calitatea cadrelor didactice, cât și prin cunoștințele pe care acestea le transmit;
- personalul didactic are realizări notabile în cercetarea științifică, în special în facultățile cu experiență mai îndelungată (București – din 1969, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara – din 1977), atestate prin publicații în reviste și în volume ale unor conferințe internaționale, în tratate și monografii publicate de edituri din țară și din străinătate, precum și prin cercetarea științifică finanțată prin granturi câștigate prin competiție și contracte încheiate cu societăți comerciale.

Îndeplinirea standardelor și indicatorilor de performanță în domeniile B – Eficacitate educațională și C – Managementul calității:

➤ *În ceea ce privește eficacitatea educațională:*

- admiterea studenților se desfășoară pe baza unor proceduri transparente, cu prevederi făcute publice cu suficient timp înainte de data admiterii;
- concursul de admitere, de regulă, constă dintr-un test de cunoștințe, candidații fiind declarați admiși în ordinea descrescătoare a mediilor;
- interesul pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației în general și al specializării de Calculatoare în special este foarte ridicat, în ultimii ani raportul dintre numărul celor declarați admiși și numărul candidaților coborând către 0,25 – 0,32 (București);
- planul de învățământ este alcătuit în conformitate cu prevederile ECTS, disciplinele fiind ordonate cronologic și în succesiunea logică a formării competențelor cognitive, tehnice sau profesionale și valorice;
- programul de studiu de calculatoare este alcătuit în concordanță cu evoluția cunoașterii și tehnologiei în domeniu; este în curs de desfășurare, în cadrul ACPART, elaborarea planului de învățământ cadru pornind de la obiective (cunoștințe și

competențe); în cadrul prezentului proiect urmează să se ajungă la o mai bună adaptare la cerințele pieței muncii și ale calificărilor.

- personalul didactic utilizează în mod curent noile tehnologii didactice (e-mail, suporturi de curs accesibile prin internet, videoproiectoare etc.); se asigură îndrumarea studenților prin tutori de an și se oferă ore de consultații la fiecare disciplină;
- resursele umane, financiare și logistice pentru cercetarea științifică au asigurat realizarea obiectivelor propuse; cercetarea științifică s-a desfășurat în cadrul unor centre / laboratoare de cercetare atestate și rezultatele au fost valorificate prin publicații didactice și științifice, transfer tehnologic etc.

➤ *Referitor la managementul calității s-a constatat că:*

- universitățile / facultățile sunt preocupate de creșterea calității și încurajarea performanței în învățământ și cercetare;
- se alocă se alocă resurse umane și materiale necesare evaluării și asigurării calității, cu responsabilități clar definite la toate nivelurile managementului academic;
- aplicarea procedurilor de evaluare a calității este consumatoare de timp, birocratică și uneori produce doar rezultate estimative deoarece lipsesc sistemele informatice efectiv funcționale nu numai pentru colectarea, ci și pentru prelucrarea și analiza datelor și informațiilor relevante în domeniul calității.

Propuneri de îmbunătățire a organizării și modului de evaluare a programelor de studii din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației

- o stabilirea la nivel național a profilului calificărilor rezultate din implementarea programelor de studii specifice domeniului Calculatoare și Tehnologia Informației;
- o stabilirea la nivel național a corelațiilor dintre competențele profesionale și transversale, ariile de conținut, disciplinele de învățământ și creditele alocate;
- o elaborarea unui program-cadru de învățământ;
- o includerea în bibliografia obligatorie pentru studenți a unor cursuri de referință, cu recunoaștere internațională;
- o dezvoltarea unor modele de programe analitice la nivel național și adoptarea sau redactarea și publicarea unor cursuri de referință;
- o evaluarea eficienței programelor de studii trebuie realizată și sub aspectul calității și performanței resursei umane, respectiv, prin evaluarea mult mai riguroasă a competențelor didactice și a performanței în cercetare a cadrelor didactice **în conexiune cu disciplinele predate** (acreditarea pe disciplina a cadrelor didactice);
- o formularea unor standarde moderne pentru evaluarea cadrelor didactice;
- o evaluarea eficienței programelor de studii prin evaluarea unitară și sumativă a competențelor dobândite de absolvenți;
- o crearea unei comisii naționale de asigurare a calității la nivel de domeniu, care să se întrunească periodic și să redacteze standarde, proceduri, normative și bune practici specifice.

Analiza SWOT a domeniului de studii Calculatoare și Tehnologia Informației prin prisma adecvării ofertei de educație universitară la cerințele și așteptările pieței muncii

Din analizele SWOT ale formării de absolvenți cu diplomă de licență în cadrul programelor de studii actuale la nivelul fiecăreia dintre cele cinci facultățile evaluate se desprind următoarele constatări:

Puncte tari:

- Existența unei îndelungate tradiții în domeniul predării-învățării calculatoarelor. Această stare de fapt situează învățământul românesc de profil printre cele mai de tradiție la nivel european și chiar mondial.
- Existența unui corp didactic valoros și competent, specific fiecărei universități, cu o bogată experiență în acest domeniu, având rezultate semnificative din punct de vedere didactic și al cercetării științifice, cu deosebire la nivel local și național.
- Planurile de învățământ de la universitățile menționate respectă, în cea mai mare parte, reglementările *ACM*, *IEEE* și *Computing Curricula 2004*, reglementări specifice recunoscute la nivel mondial în acest domeniu.
- Desfășurarea unui învățământ de calitate în domeniul C&TI, cu rezultate recunoscute în țară și străinătate, în mod deosebit prin nivelul de pregătire al absolvenților. Acest lucru se referă atât la viteza cu care sunt angajați absolvenții de profil, cât și la rata cu care sunt acceptați la programe de master și de doctorat în universități de prestigiu din Europa și S.U.A.
- Caracterul relativ unitar al procesului de învățământ în domeniul C&TI, datorat unor legături destul de strânse dezvoltate de-a lungul anilor între colectivele de cadre didactice de specialitate de la universitățile amintite și a relațiilor de colaborare, consultanță și schimb de experiență cultivate de către mediul academic românesc din domeniul calculatoarelor.
- Existența la programele evaluate a unei dotări moderne, de înaltă performanță în domeniul C&TI, de dată recentă, element evidențiat cu pregnanță la vizitele efectuate de către comisii. Spațiile de învățământ, cu deosebire laboratoarele au fost recent modernizate, iar în procesul instructiv educativ se utilizează echipamentele și tehnologiile cele mai avansate. Acest salt spectaculos a fost posibil datorită infuziei masive de fonduri în învățământul superior realizată de către Guvernul României în perioada anilor 2005-2008;
- Legătura cu universitățile de profil din străinătate, dezvoltarea de programe de studiu în comun, schimburi și mobilități studentești bazate pe programe specifice (TEMUS, ERASMUS, LEONARDO), recunoașterea internațională de care se bucură la diferite niveluri, toate universitățile a căror programe au fost evaluate;
- Nivelul ridicat al cercetării științifice în domeniul IT. Cu ocazia vizitelor s-a constatat o evidentă revigorare a activității de cercetare științifică materializată în realizările cadrelor didactice implicate în accesarea granturilor, programelor și a contractelor de cercetare atât la nivel european cât și la nivel național și local. Este vorba în principal despre programele TEMPUS, FP5, FP6, FP7, Eureka, COST, AUF, SOCRATES, MINERVA la nivel european, respectiv de programele

CEEX, IDEI (CNCSIS), PARTENERIATE (MCT), INOVARE (AMCSIT), World Bank, RELANSIN, INFOSOC, la nivel național. Fondurile rezultate din activitățile de cercetare au crescut de la an la an, este adevărat, cu gradientele diferite la universitățile vizitate, dar progresul este evident. Consecința imediată, este aceea că a crescut spectacular participarea la conferințe și manifestări științifice de prestigiu fapt evidențiat de numărul lucrărilor științifice publicate în domeniul C&TI, coroborat cu nivelul de calitate al acestora evaluat prin mecanismul de cotare în bazele de date consacrate. Această dezvoltare spectaculară a fost posibilă datorită reconsiderării la nivel național a viziunii asupra cercetării științifice pe de o parte, prin diversificarea arealului de programe de cercetare iar pe de altă parte prin finanțarea efectivă a acestora cu fonduri semnificative cu deosebire în perioada ultimilor 3 ani, atât de către CNCSIS cat și de către ANCS;

- Legătura din ce în ce mai strânsă a universităților cu industria, cu firmele de profil C&TI. Cu ocazia vizitelor efectuate s-a constatat ca un element esențial consolidarea relației cu mediul economic și social-cultural a fiecărei universități în special în arealul geografic arondat, dar și la nivel național sau chiar internațional. Acest lucru este cu atât mai evident cu cât, în majoritatea universităților vizitate, calitatea programele de studii din domeniul C&TI și nivelul de pregătire al absolvenților au avut un rol esențial în stabilirea marilor companii de prestigiu din domeniul C&TI în București, Timișoara, Cluj, Iași și Oradea. Se pot aminti astfel companiile Microsoft, IBM, Alcatel-Lucent, Siemens, Continental, Oracle, CISCO, Rockwell Automation, Altran, HP, UTI, OCE, Saguaro și foarte multe altele.
- Unele dintre universitățile vizitate au programe de studii în specializarea calculatoare în limba engleză, după o programă similară celei în limba română. Acest lucru creează premisa reală de a realiza pe de o parte schimburi și mobilități la nivel de paritate cu universitățile din arealul european, iar pe de altă parte deschide largi perspective de a școlariza în România studenți din diverse colțuri ale lumii.

Puncte slabe

- Reforma învățământului superior românesc în general și a celui din domeniul C&TI în special, s-a desfășurat ad-hoc, în salturi, fără o pregătire prealabilă, cu o coordonare sporadică și în absența unei monitorizări corespunzătoare. Rezultatul îl reprezintă, pe de o parte, faptul că ea nu a fost finalizată, iar pe de altă parte, diversitatea actuală a programelor de studii.
- Niciuna dintre universitățile vizitate în cadrul proiectului și de fapt nici una dintre universitățile românești actuale nu este cotate în rândul marilor universități în nici unul din diversele clasamente realizate la nivel mondial, respectiv între primele 100. De asemenea nici unul dintre departamentele, catedrele sau centrele de cercetare universitare din domeniul calculatoarelor sau tehnologiei informației nu figurează pe un loc semnificativ în ierarhiile cunoscute consacrate la nivel internațional.
- Lipsa unei strategii coerente la nivel național referitoare la învățământul superior în general, respectiv al celui din domeniul Calculatoare și tehnologia informației.

- Aceasta lipsă se reflectă în proliferarea practic necontrolată și nejustificată a programelor de licență, dar mai ales a programelor de master.
- Implicarea încă incipientă a cercetării științifice din domeniul învățământului superior românesc în general și a celui din domeniul Calculatoare și tehnologia informației în special, în programele de cercetare de anvergură internațională, integrarea relativ modestă în spațiul european al cercetării (ERA).
 - Absența clasificărilor universităților românești, a departamentelor, a catedrelor și chiar a programelor de studii.
 - Fonduri insuficiente alocate învățământului superior, ceea ce se reflectă în principal în salarizarea necorespunzătoare cu deosebire a posturilor didactice la nivel de preparator, asistent și șef de lucrări. Acest lucru are drept rezultat o slabă atractivitate a tinerilor față de cariera universitară, cu deosebire în domeniul C&TI unde firmele de profil vânează absolvenții și le oferă salarii incomparabil mai mari cu cele din învățământ.
 - Existența unui număr foarte mare de poziții vacante în statele de funcțiuni ale programelor evaluate, gradul de acoperire cu cadre didactice fiind cuprins între 40-60%. Acest fenomen conduce la o suprasolicitare a cadrelor didactice, la reducerea timpului dedicat activității de pregătire prin doctorat și de cercetare științifică efectivă.
 - Absența unei reglementări coerente referitoare la efectuarea practicii, așa cum există în unele țări ale Uniunii Europene, care să încurajeze și să ofere și facilități firmelor care asigură locuri pentru practica studenților. Acest lucru se reflectă într-o organizare dificilă și în mare parte necontrolabilă a practicii studenților în domeniul C&TI.

Din evaluările realizate la fața locului, la lista de mai sus se adaugă și alte puncte slabe, care sunt specifice fiecăruia dintre programele evaluate, acestea fiind prezentate în rapoartele de evaluare internă și externă.

Sintetizând apreciem că dintre punctele slabe evidențiate, lipsa unei strategii coerente pentru învățământul superior în domeniul calculatoare și tehnologia informației precum și alocarea insuficientă și nediferențiată de fonduri, sunt cele mai relevante.

Oportunități

- Aderarea României la Comunitatea Europeană, demararea procesului de integrare a învățământului superior românesc în spațiul european al învățământului superior și în aria europeană a cercetării.
- Deschiderea tinerilor și a societății în general pentru domeniul calculatoarelor, recunoașterea acestui domeniu ca unul de actualitate și cu bune perspective. Acest lucru se manifestă printr-un interes crescând al tinerilor absolvenți de liceu, cu deosebire a celor valoroși, pentru a urma programe de studiu din domeniul C&TI. Rezultatul este acela că la majoritatea universităților vizitate, facultățile de profil, au menținut procedura de admitere prin examen scris, doar la aceste programe. Acest lucru permite selecția și recrutarea celor mai buni absolvenți de liceu și asigurarea unui fond uman de calitate pentru procesul de învățământ.
- Concurența în sesiunile de admitere la programele de studiu în domeniul specializarea C&TI depășește la toate facultățile vizitate raportul de 1,5/1, dar poate ajunge și la 4,5/1, element care ilustrează afirmațiile de mai sus. În cele mai

multe situații facultățile prevăd locuri suplimentare cu taxă, care sunt acoperite în proporție de 50-60% în medie.

- Intrarea pe piața românească de C&TI a marilor companii, precum și a unei mulțimi de firme mici și mijlocii care, toate necesită specialiști din acest domeniu, element constatat în toate arealele vizitate.
- Cererea acută pe piața muncii la nivel local, național și internațional de specialiști bine pregătiți în domeniu. Se estimează că doar 80% din aceasta cerere este acoperită la momentul actual. Acest lucru favorizează angajarea studenților încă de pe băncile facultăților, deși aceasta vine în contradicție cu poziția unanim exprimată de universități.
- Pe lângă firmele de profil, număr mare de bănci necesită personal calificat în domeniul calculatoarelor, iar IMM-urile, în majoritatea lor, angajează specialiști, cu precădere, administratori de rețea.
- Relații excelente ale departamentelor și catedrelor de profil vizitate, cu companiile de profil din domeniul C&TI. De regulă instalarea acestora se realizează în principal în centrele universitare cu învățământ cu tradiție în domeniul C&TI, după vizitarea lor și estimarea potențialului lor academic.
- Extinderea activității marilor companii datorită rezultatelor obținute, de la activitățile strict productive, spre activități de cercetare-dezvoltare pentru care caută din ce în ce mai intens colaborarea cu colectivele și centrele de cercetare din domeniul C&TI.
- Apariția programelor europene de cercetare-dezvoltare și posibilitatea neîngrădită de participare a cercetătorilor romani la proiecte de cercetare internaționale în domeniul C&TI.
- Revigorarea evidentă a sistemului românesc de finanțare prin proiecte, implementat și susținut masiv inclusiv din punct de vedere financiar de către CNCISIS și ANCS;
- Creșterea interesului universităților din Uniunea Europeană sau din zone mai îndepărtate pentru mediul academic românesc, intensificarea relațiilor cu universități din Europa, SUA și Asia, creșterea nivelului mobilităților.

Sintetizând, apreciem că la ora actuală există cu context deosebit favorabil pentru dezvoltarea și consolidarea domeniului Calculatoare și Tehnologie Informației, context de care trebuie profitat prin politici coerente și un sprijin financiar corespunzător.

Amenințări

- Scăderea numărului de absolvenți de liceu, ca urmare a evoluției demografice.
- Aplicarea rigidă a principiului finanțării pe student, fără nici un criteriu de nivel de performanță (de exemplu, total credite acumulate în ultimii doi ani în fiecare program de studii). Din considerente cantitative, calitatea rezultatelor învățării este deseori sacrificată.
- Plecarea celor mai buni studenți la universități de prestigiu din străinătate.
- Scăderea alarmantă a nivelului de pregătire a absolvenților de liceu, cu deosebire în domeniul fizicii, a cărei cunoaștere este absolut necesară unui viitor inginer.
- Multitudinea de universități particulare, dintre care unele au dezvoltat programe în

- domeniul C&TI. Prin exigențe de un nivel mult mai scăzut și condiții financiare extrem de avantajoase, ele fac concurență neloială.
- Orientarea, din considerente financiare, a tinerilor cu potențial de a deveni cadre didactice, mai degrabă spre industrie decât spre o carieră academică sau de cercetare. Nivelul de salarizare atractiv din industrie afectează calitatea personalului recrutat pentru posturile de asistent și preparator.
 - Concurența unor programe de studiu similare din spațiul european, care din punct de vedere financiar sunt la același nivel cu programele românești de profil.
 - Scăderea numărului de candidați la marile universități din cauza dispersării la nivel național prin oferta mare de programe de studiu.

Concluzii și recomandări privind evaluarea programelor de studii

a. Concluzii

- Se apreciază că în cadrul programelor evaluate există **puncte tari** semnificative, ca atare trebuie acordată o atenție deosebită programelor de studii din domeniul IT, cu deosebire studenților de înaltă performanță și mai ales celor de elită. S-a dovedit de o manieră evidentă talentul tinerilor români în domeniul calculatoarelor și tehnologiei informației, filon național extrem de valoros care trebuie valorificat, printr-o abordare prioritară, inclusiv ca o posibilă direcție strategică pentru dezvoltarea economiei românești.
- Se constată că dintre **punctele slabe** evidențiate, lipsa unei strategii coerente pentru învățământul superior în domeniul calculatoare și tehnologia informației precum și finanțarea insuficientă și nediferențiată, sunt cele mai relevante.
- La nivel de **oportunități**, se apreciază că la ora actuală există cu context deosebit favorabil atât la nivel național cât și la nivel internațional, pentru dezvoltarea și consolidarea domeniului Calculatoare și tehnologia informației, context de care trebuie profitat de urgență prin politici coerente și un sprijin financiar corespunzător. Apreciem de asemenea că această abordare reprezintă una din modalitățile cu înalt potențial, de a ameliora efectele actualei crize mondiale asupra economiei românești.
- Se consideră că scăderea numărului de absolvenți de liceu datorită evoluției demografice, proliferarea de universități particulare, dar mai ales de programe de studiu de performanță scăzută, orientarea celor mai valoroși tineri spre universități din străinătate, precum și salarizarea relativ modestă a resursei umane de înaltă calificare din învățământul superior de profil IT comparativ cu industria și serviciile de profil, reprezintă cele mai importante **amenințări** în domeniul Calculatoare și tehnologia informației.
- Se constată că unii dintre indicatorii noi introduși în metodologia de evaluare experimentală utilizată în cadrul proiectului, pe de o parte nu sunt suficient de relevanți, iar pe de altă parte necesită o infrastructură adecvată pentru colectarea, prelucrarea și analiza a datelor, infrastructură care pentru moment este doar un deziderat.

- Într-un context mai larg, trebuie subliniat că, pe lângă definirea clară a datelor primare de colectat, universitățile trebuie să fie dotate unitar, la nivel național, cu sisteme informatice. Acestea trebuie să permită evaluarea gradului de îndeplinire a cerințelor normative obligatorii și a standardelor și indicatorilor de performanță pe cele trei dimensiuni de evaluare, rapid și oricând este necesar pentru fundamentarea deciziilor de asigurare a calității.
- Rевizuirea / actualizarea procedurilor de lucru care au ca obiectiv *Metodologia ARACIS*, *Ghidul ARACIS* și *Fișele de vizită*, trebuie să conducă la un sistem consistent și coerent de cerințe normative obligatorii și de standarde și indicatori de performanță utilizabili în sistemul informatic (pe cât posibil cuantificabili sau dihotomici), cu formulări simple și cât mai puțin interpretabile.

b. Recomandări

- Dezvoltarea unei strategii naționale coerente în domeniul IT, care să includă cu necesitate învățământul și cercetarea de profil;
- Transformarea de facto a cercetării alături de învățământ într-o prioritate națională efectivă nu doar declarată;
- Elaborarea unei legislații care să încurajeze companiile și firmele să investească în cercetare;
- Clasificarea universităților, într-o primă instanță de nivel național și de nivel local, eventual pe baza acreditării instituționale ARACIS și finanțarea lor diferențiată mai pregnantă funcție de performanțe. În perspectivă, elaborarea sau adaptarea unui sistem reprezentativ de ierarhizare a universităților românești, cu extindere asupra Centrelor de cercetare, a departamentelor și catedrelor de profil;
- Reacreditarea centrelor de cercetare de profil C&TI și finanțarea lor în raport cu performanța activității de cercetare.
- Crearea și finanțarea la nivelul universităților a unor structuri specializate pentru colectarea și prelucrarea datelor pentru sistemul informatic, cu scopul de a reduce cât mai semnificativ implicarea cadrelor didactice în această activitate;
- Elaborarea unor sisteme informatice, eventual la nivel național, pe grupuri de facultăți de profil, cu un grad înalt de automatizare, care să necesite date esențiale, cât mai reduse ca dimensiuni, cât mai relevante;
- Dezvoltarea unor programe speciale pentru studenții de elită din domeniul C&TI;
- Elaborarea unei legislații pentru școlarizarea de studenți străini, nu numai din spațiul european, legislație care să conțină facilități și elemente de atracție;
- Realizarea unui sistem articulat de marketing universitar, la nivel național și la nivelul marilor universități pentru atragerea studenților străini.
- Introducerea unei taxe simbolice de studii (coplată) pentru toți studenții din România, eventual diferențiată în funcție de anumite criterii de protecție socială și/sau de prevenire a abandonului. Gratuitatea învățământului conduce, din punct de vedere conceptual, la înțelegerea, de regulă, superficială a actului de instruire din partea studenților și la marginalizarea acestuia.

3.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților de programe de studii din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației pe piața muncii

Motivația de a alege un parcurs universitar de C&IT

1. Pentru absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației, cele mai importante motivații pentru a urma o facultate par a fi dorința de cunoaștere (92%) și previziunile unor venituri importante după absolvire (83%). Elemente ale integrării în comunitate, precum sfaturile familiei și cele ale profesorilor, se dovedesc și acestea relativ importante. Prestigiul social înregistrează însă o pondere mai scăzută în cazul absolvenților de Calculatoare și Tehnologia Informației, în raport cu absolvenții de Drept, de exemplu.

Tabel 3.5.

Importanța câtorva motivații în a determina înscrierea în învățământul superior

Când v-ați decis să urmați o facultate, în ce măsură au contat fiecare dintre următoarele:	Ponderea celor ce au răspuns „în mare măsură” sau „în foarte mare măsură”*				
	DR	IM	C&IT	SC	Total
Prestigiul social conferit de studiile superioare	72%	59%	62%	62%	64%
Opțiunile prietenilor	5%	13%	13%	7%	9%
Familia (tradiție, presiuni, sfaturi etc.)	46%	46%	41%	25%	40%
Sfaturile profesorilor	19%	36%	34%	19%	27%
Dorința de cunoaștere	96%	97%	92%	99%	96%
Dorința de a avea venituri mai mari	73%	87%	83%	73%	79%

*Pentru fiecare dată înscrisă în tabel, diferența până la 100% este reprezentată de cei care au răspuns „în mică măsură” sau „în foarte mică măsură” și de cei care nu au răspuns la întrebarea cu pricina (aceștia din urmă sunt în jurul a 1% pentru fiecare întrebare în parte).

2. În ceea ce privește alegerea facultății pe care au urmat-o, absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației declară în mult mai mare măsură decât restul că au ales facultatea în cauză datorită unor motive de ordin pragmatic, cum ar fi taxele mai mici sau siguranța că vor intra la locurile fără taxă.

Tabel 3.6.

Importanța câtorva motivații în a determina alegerea facultății de C&IT

Când v-ați decis să vă înscrieți la facultatea pe care ați absolvit-o, în ce măsură au contat fiecare dintre următoarele?	Ponderea absolvenților de Calculatoare și Tehnologia Informației ce au răspuns „în mare măsură” sau „în foarte mare măsură”
Apropierea de casă	40%
Prestigiul facultății/universității	69%
Interesul pentru domeniu	93%
Prestigiul social	55%
Opțiunile prietenilor	8%
Familia (tradiție, presiuni, sfaturi etc.)	28%
Sfaturile profesorilor	29%
Dorința de cunoaștere	89%
Dorința de a avea venituri mai mari	81%
Îmi doream altceva dar nu am fost admis	2%
Taxele mici sau acceptarea pe locuri fără plată	29%
Eram sigur că voi fi admis	73%

Evaluări ale absolvenților privind calitatea pregătirii în domeniul C&IT

1. Indiferent de domeniul de studiu, majoritatea absolvenților oferă note mai mari de 5 calității predării cursurilor din facultate. Totuși, studenții de la Calculatoare și Tehnologia Informației, alături de cei de la Inginerie Mecanică sunt ușor mai critici față de ceilalți absolvenți investigați. Astfel, mai mult de 25% dintre absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației acordă note mai mici de 6 cu privire la calitatea predării și aproape 33% dintre aceștia scorează mai slab capacitatea profesorilor de a face interesantă materia predată.

Tabel 3.7.

Evaluarea calității predării în programele de studii de C&IT

<i>Vă rugăm să vă gândiți acum la activitățile și cursurile din facultate și să notați următoarele aspecte cu note de la 1 la 10, unde 1 înseamnă „dezacord total”, iar 10 indică „acord total”.</i>	Ponderea celor ce au dat note de la 6 la 10				
	DR	IM	C&IT	SC	Total
Profesorii explicau pe înțelesul nostru cele predate	86%	65%	74%	85%	77%
Profesorii știau să facă interesantă materia predată	72%	65%	57%	73%	67%
Cursurile erau stimulante din punct de vedere intelectual	81%	63%	70%	84%	74%

2. Ca și în cazul altor categorii de absolvenți, cei care au terminat Calculatoare și Tehnologia Informației și lucrează în alte domenii decât cel în care au studiat și cei din companii private sunt ușor mai reținuți în a-și manifesta satisfacția față de calitatea predării, chiar dacă toate aceste grupuri mențin în ansamblu o evaluare medie pozitivă.
3. Alături de absolvenții din domeniul ingineriei mecanice, cei din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației tind să acorde note mai mici caracteristicilor legate de evaluare și feedback pe care le-au observat în facultate. Mulți dintre absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației (34%) acordă note mai mici de 6 utilității comentariilor primite de la profesori și asistenți. De asemenea, 30% dintre aceștia se declară nemulțumiți de modul în care criteriile de notare erau comunicate studenților.

Tabel 3.8.

Reprezentări ale absolvenților asupra calității evaluării și a feedback-ului primit în cursul facultății

<i>Vă rugăm să vă gândiți acum la activitățile și cursurile din facultate și să notați următoarele aspecte cu note de la 1 la 10, unde 1 înseamnă „dezacord total”, iar 10 indică „acord total”.</i>	Ponderea celor ce au dat note de la 6 la 10				
	DR	IM	C&IT	SC	Total
Criteriile de notare erau clare de la bun început	81%	63%	70%	84%	74%
Notarea la examen a fost mereu corectă, fără a dezavantaja pe nimeni	71%	85%	83%	81%	80%
Am primit mereu <i>feedback</i> pentru lucrările/ referatele pe care a trebuit să le realizez	67%	75%	75%	77%	74%
<i>Feedback</i> -ul primit m-a ajutat să înțeleg mai bine domeniul	61%	80%	72%	65%	69%
Comentariile primite de la profesori și asistenți <u>nu</u> mi-au prea folosit	62%	75%	66%	68%	68%
<i>Dacă nu ați primit comentarii, alegeți opțiunea „Nu e cazul”.</i> Ponderea celor ce au declarat că „nu e cazul”	23%	15%	18%	24%	20%

4. Resursele didactice sunt și ele evaluate predominant pozitiv, mai ales în ce privește bibliotecile. Accesul la mijloace și resurse IT este și acesta mai slab apreciat de către absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației. Atunci când vine însă vorba de alte echipamente specializate, 33% dintre absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației devin mai degrabă nesatisfăcuți de oferta facultății absolvite. Pe ansamblu însă, evaluare rămâne predominant pozitivă.
5. Același consens al aprecierii pozitive se regăsește și în cazul modului de programare a orelor și a anunțării eventualelor modificări de program. Există însă diferențe între domenii, absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației evaluând în proporție de 87% cu note de peste 6 facultatea urmată, situație similară cu cea a absolvenților de Inginerie Mecanică.

Tabel 3.9.

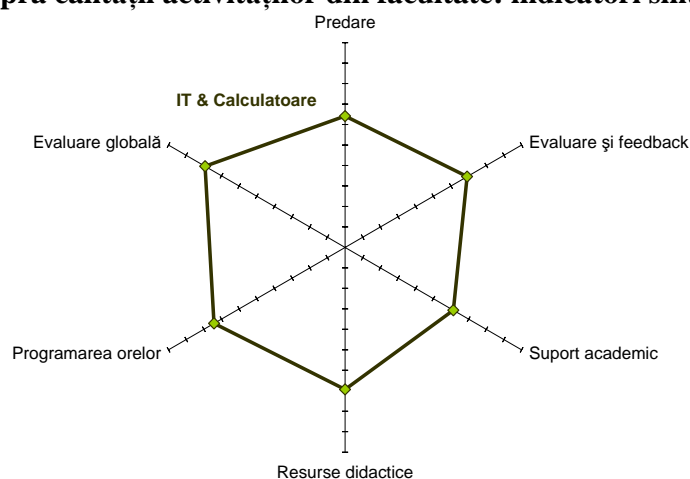
Evaluări globale ale activităților didactice.

Vă rugăm să vă gândiți acum la activitățile și cursurile din facultate și să notați următoarele aspecte cu note de la 1 la 10, unde 1 înseamnă „dezacord total”, iar 10 indică „acord total”:
Facultatea urmată este o facultate foarte bună

Ponderea celor ce au dat notele...	DR	IM	C&IT	SC	Total
1-2	1%	0%	3%	4%	2%
3-5	9%	12%	10%	13%	11%
6-8	28%	40%	40%	38%	36%
9-10	62%	45%	47%	45%	50%
Nu au răspuns	0%	2%	0%	0%	1%
Total	100%	100%	100%	100%	100%
Media notelor	8,5	8,0	7,9	7,7	8,0

Grafic 3.1.

**Evaluările absolvenților de C&IT
asupra calității activităților din facultate: indicatori sintetici**

Utilitatea serviciilor de orientare profesională din universități

1. Târgurile de muncă și invitarea angajatorilor sunt servicii oferite mult mai des de facultățile de Inginerie Mecanică și de Calculatoare și Tehnologia Informației, comparativ cu cele de Drept sau Științele Comunicării. Aceste tipuri de servicii sunt, de asemenea, mai des întâlnite în facultățile de stat și par să fie organizate mai des în ultimii ani.
2. Absolvenții facultăților de Calculatoare și Tehnologia Informației consideră că aceste servicii le-au fost utile în mai mare măsură (48%) decât absolvenții facultăților din celelalte domenii de studiu (sub 41%). Forma de organizare a facultăților și anul absolvirii nu sunt asociate cu diferențe importante în utilitatea percepută a serviciilor de orientare profesională.

3. Bursele de studiu oferite de angajatori există în toate cele patru domenii incluse în analiză, însă ele sunt ceva mai des întâlnite în facultățile de Calculatoare și Tehnologia Informației.

Parteneriatele universitate-companie

1. Aproximativ 40% dintre absolvenți au indicat că în facultatea pe care au absolvit-o existau parteneriate pentru organizarea unor programe de internship. Trebuie remarcat că acest tip de programe poate aduce atât studenților cât și angajatorilor beneficii mai substanțiale decât parteneriatele pentru efectuarea stagiilor de practică: studenții pot obține experiență practică în domeniul lor de studiu iar angajatorii pot da mai multe responsabilități internilor și îi pot controla mult mai bine. Acest tip de parteneriat este mai des întâlnit în facultățile de stat (42%) comparativ cu facultățile private (18%).
2. Parteneriatele pentru angajarea absolvenților sunt mai rar întâlnite (doar 33% din cazuri la nivelul întregului eșantion). Acestea apar, cel mai frecvent, în facultățile de Inginerie Mecanică (46%) și de Calculatoare și Tehnologia Informației (45%) și sunt mult mai puțin întâlnite în facultățile de Drept (25%) sau de Științele Comunicării (14%). Absolvenții din promoția 2008 par să fi beneficiat în mai mare măsură de astfel de parteneriate decât colegii lor care au absolvit facultatea mai devreme.

Pregătirea oferită de universități pentru intrarea pe piața muncii

1. *Abilități și competențe:* 59% dintre absolvenți consideră că nu au obținut în timpul facultății abilitățile și competențele necesare la locul de muncă. Procentul absolvenților care sunt nemulțumiți de acest aspect al educației primite este mai mare în cazul absolvenților de Inginerie Mecanică (66%) și de Calculatoare și Tehnologia Informației (61%) prin comparație cu absolvenții de Drept (52%) sau de științe ale comunicării (55%).
2. *Aplicabilitatea practică a cursurilor:* 53% dintre absolvenții chestionați consideră că problemele practice cu care se confruntă la locul de muncă nu au fost abordate în cursurile pe care le-au urmat. Acest procent este mai mare (aproximativ 60%) în cazul absolvenților de Drept, Calculatoare și Tehnologia Informației și Științele Comunicării.
3. *Integrarea pe piața muncii.* La nivelul întregului eșantion, 62% dintre absolvenți declară că nu au avut nici o dificultate în a găsi un loc de muncă după absolvire iar 53% nu au avut nici o dificultate în a găsi locul de muncă pe care îl doreau. Există însă diferențe semnificative în funcție de domeniul de studiu. Absolvenții facultăților de Calculatoare și Tehnologia Informației se integrează cel mai ușor pe piața muncii: 74% își găsesc un loc de muncă ușor, iar 62% nu au dificultăți în a găsi locul de muncă dorit.

Opiniile privind competențele dobândite în timpul facultății

1. Cu unele excepții, opinia majoritară a angajatorilor investigați este una mai degrabă nesatisfăcătoare cu privire la competențele pe care le dețin absolvenții la angajare. Cu toate acestea, în domeniul tehnic, angajatorii consideră că o bază teoretică solidă este necesară și universitățile sunt capabile, într-o măsură mai mare sau mai mică, să o ofere absolvenților. Chiar dacă pregătirea teoretică nu este întotdeauna racordată la nou, este importantă deoarece oferă absolvenților o bază, un orizont general asupra domeniului, un punct de plecare de unde se poate construi.
2. În cazul absolvenților de Calculatoare și Tehnologia Informației, cele 13 abilități se grupează pe trei dimensiuni care explică 70% din variație.* Prima dimensiune include abilitățile de rol dar și o competență de dezvoltare personală (limbă străină) și o competență funcțional-acțională (creativitatea). A doua componentă include majoritatea competențelor funcțional-acționale dar și a doua competență de dezvoltare personală (abilitatea de a folosi computerul / tehnologia modernă). Trebuie menționat că, spre deosebire de alți absolvenți, pentru absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației abilitatea de a folosi computerul / tehnologia modernă este indispensabilă. În acest domeniu această abilitate poate fi interpretată ca aparținând setului de competențe funcțional-acționale. A treia componentă include competențele cognitive și o competență funcțional-acțională, spiritul critic.

Opiniile privind utilitatea competențelor dobândite

1. Majoritatea competențelor specifice analizate pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației atrag consensul deopotrivă al absolvenților și al angajatorilor în ce privește necesitatea stăpânirii lor (Tabel 7). Există însă două dintre ele pentru care angajatorii tind să acorde o mai mică importanță decât absolvenții. Este vorba de „Construcția unor modele pentru diferite componente ale sistemelor de calcul”, respectiv de „Construcția unor componente hardware și software ale sistemelor de calcul”. În plus pentru aceste două competențe specifice, opiniile angajatorilor în privința importanței lor sunt împărțite: o treime le etichetează ca având o importanță medie, o treime le consideră mai degrabă inutile, iar o altă treime le acordă o importanță sporită.

* Analiză a componentelor principale, metodă de rotire: varimax, KMO = 0,870, comunalitate minimă = 0,488, criteriu de extragere a componentelor: valoare proprie supraunitară.

Tabel 3.10.

Opinii ale angajatorilor și absolvenților de C&TI despre necesitatea unor competențe specifice domeniului respective

Tipul de competență	Gradul de necesitate (minim=1, maxim=5) în opinia ...	
	absolvenților	angajatorilor
Cunoașterea generală a diferitelor medii de programare, sisteme de operare etc.	4,5	4,4
Folosirea de teorii și instrumente specifice (algoritmi, scheme, modele, protocoale etc.) pentru explicarea funcționării și structurii sistemelor hardware, software și de comunicații	4,2	4,0
Construcția unor modele pentru diferite componente ale sistemelor de calcul	3,6	3,1
Construcția unor componente hardware și software ale sistemelor de calcul	3,6	3,1
Evaluarea caracteristicilor funcționale și nefuncționale ale sistemelor de calcul	3,8	3,5
Proiectarea de soluții la probleme specifice de programare	4,4	4,3
Identificarea unor soluții pentru a restabili funcționarea unor sisteme de calcul	4,1	4,1
Folosirea de cunoștințe interdisciplinare pentru adaptarea sistemelor informatice la specificul domeniului de aplicație	3,9	4,2

Notă: Datele din tabel reprezintă medii ale răspunsurilor la întrebarea: În ce măsură credeți că este util pentru un angajat din domeniul IT să dețină următoarele cunoștințe teoretice și abilități practice: *Notați răspunsul pe o scală de la 1 „Deloc important” la 5 „Foarte important”.*

2. În ce privește „Construcția unor modele pentru diferite componente ale sistemelor de calcul”, regăsim și în rândul absolvenților câteva grupuri aflate în relativ dezacord: cei care lucrează în domeniul în care au absolvit, cei care au câștiguri nete mai mari de 3000 de lei/lună, precum și cei din companii mai mici (sub 10 angajați) tind să acorde o importanță medie stăpânirii competenței respective. În schimb, cei care au terminat și o altă facultate acordă o importanță mai mare stăpânirii unor astfel de îndemânări.
3. „Identificarea unor soluții pentru a restabili funcționarea unor sisteme de calcul” atrage un suport mai redus, chiar dacă în continuare majoritar, din partea celor ce câștigă peste 3000 de lei pe lună. Același lucru se petrece în cazul celor din companii private cu capital românesc în ce privește evaluarea necesității de a putea „Folosi cunoștințe interdisciplinare pentru adaptarea sistemelor informatice la specificul domeniului de aplicație”.

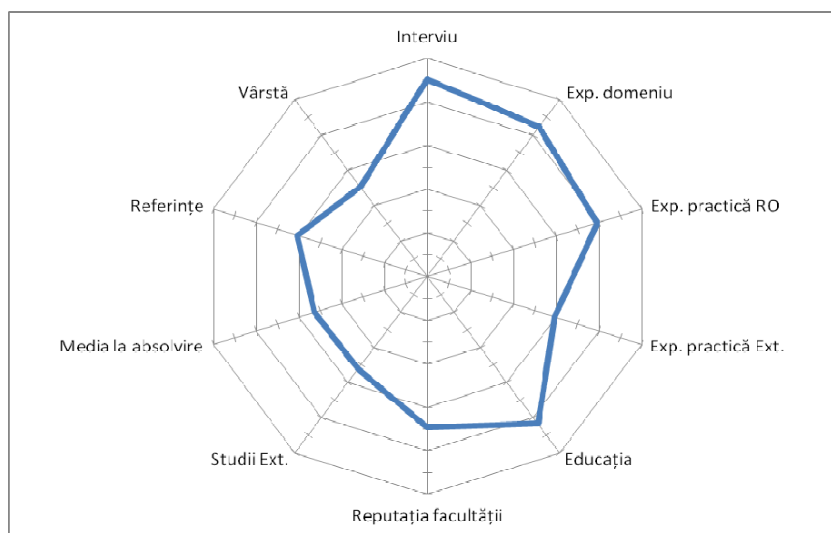
Selecția și recrutarea absolvenților

1. Experiențele de recrutare și selecție a absolvenților practicate în companiile investigate sunt adesea foarte diverse. Unele dintre practici au un grad mai mare de organizare, mai ales în cazul companiilor mari și a celor care își propun să

- recruțeze absolvenți, ca un grup țintă predilect. Alte companii recrutează doar atunci când apare o nevoie, apelând adesea la mijloace simple de recrutare cum ar fi un CV sau un interviu cu absolventul. De cele mai multe ori, strategiile angajatorilor sunt pasive, așteptând ca absolvenții să se adreseze companiei, și nu invers.
2. Figura de mai jos reprezintă, în formă grafică, importanța acordată diferitelor criterii de agențiile de recrutare și de angajatorii din cele patru domenii incluse în analiză.* Pentru toate cele cinci tipuri de angajatori cele mai importante trei criterii sunt aceleași: performanța la interviul / concursul de angajare, educația și experiența în domeniu.
 3. Un consens similar se regăsește și în ceea ce privește criteriile care nu au relevanță în procesul de selecție: preferințele politice, sexul și vârsta.†

Grafic 3.2.

**Importanța criteriilor de selecție la angajare în domeniul
Calculatoare și Tehnologia Informației**

4. Angajatorii din domeniile Calculatoare și Tehnologia Informației consideră importante la angajare: educația, interviul și experiența în domeniu sunt principalele criterii luate în calcul. De o importanță ridicată se bucură și experiența practică dobândită în România și reputația facultății absolvite. Celelalte criterii au o importanță redusă. Dat fiind că ingineria mecanică și Calculatoare și Tehnologia Informației sunt domenii care nu au o puternică componentă națională (principiile ingineriei mecanice sau ale Calculatoare și Tehnologia Informației sunt universale, nu diferă de la țară la țară), este curios că

* Datele care au stat la baza acestor grafice sunt disponibile în Anexă, în chestionarul pentru angajatori.

† Nu putem spune cu certitudine dacă acest lucru reflectă realitatea sau dacă angajatorii „au știut” cum trebuie să răspundă la aceste întrebări.

angajatorii din aceste domenii nu acordă mai multă importanță studiilor și experienței practice dobândite în străinătate. Este posibil ca această atitudine să fie generată de faptul că angajatorii din ingineria mecanică și din Calculatoare și Tehnologia Informației se confruntă mai degrabă cu exodul absolvenților români decât cu reîntoarcerea acestora în țară după ce au învățat sau lucrat în străinătate.

Cariera profesională după absolvirea facultății

1. Absolvenții facultăților de Calculatoare și Tehnologia Informației preferă fie un master în același domeniu fie un master sau doctorat în alt domeniu în proporții egale.

Tabel 3.11.

Continuarea educației după absolvirea facultății

Domeniu absolvit	Master în domeniu	Doctorat în domeniu	Master sau doctorat în alt domeniu	Master sau doctorat în altă țară
DR	1%	1%	26%	7%
IM	43%	23%	7%	10%
C&TI	29%	5%	30%	3%
SC	3%	0%	47%	4%
TOTAL	19%	7%	28%	6%

Notă: Datele din tabel reprezintă procentul celor care au răspuns afirmativ la cele patru întrebări.

2. Absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației nu par a avea probleme în a găsi un loc de muncă după terminarea facultății. Aceștia își schimbă însă locul de muncă mai des decât absolvenții din celelalte domenii.

Tabel 3.12.

Numărul locurilor de muncă după absolvire

Absolvenți	0	1	2	3+
Domeniu absolvit:				
DR	11%	58%	22%	9%
IM	10%	58%	28%	5%
C&TI	7%	47%	32%	14%
SC	4%	38%	29%	29%

3. Principalul motiv de părăsire a locului de muncă, indiferent de domeniu, este legat de găsirea unui nou loc de muncă, mai atractiv pentru respondent din punct de vedere al salariului.

Tabelul 3.13.

Motivele părăsirii locului de muncă

Absolvenți de C&TI	% din total
Am găsit un loc de muncă cu un salariu mai bun	34%
Am găsit un loc de muncă în domeniul în care doream să muncesc	11%
Am găsit un loc de muncă cu un program de lucru mai lejer	1%
Nu îmi aducea nici o satisfacție	12%
Nu aveam nici o șansă de a promova / avansa	11%
M-am înscris la un program de master / doctorat	7%
Am plecat din țară	5%
Concediu de maternitate / paternitate	1%
Mi s-a terminat contractul	4%
Am fost concediat	0%
Alt motiv	14%

Notă: Datele din tabel sunt procente din totalul motivelor de plecare indicate de respondenți. Suma poate diferi de 100% din cauza rotunjirilor.

4. Intenția de schimbare a locului de muncă actual variază în funcție de domeniu. Doar 17% dintre absolvenții de Calculatoare și Tehnologia Informației intenționează să își schimbe actualul loc de muncă.

Tabel 1.14.

Locul de muncă actual – siguranța locului de muncă

	Intenționați să vă schimbați locul de muncă în următorul an?			Sigur / foarte sigur că voi avea același loc de muncă peste un an
	Da	Nu	Nu știu	
Domeniu absolvit:				
DR	26%	65%	9%	66%
IM	17%	60%	23%	54%
C&TI	17%	46%	38%	65%
SC	35%	38%	27%	55%
Anul absolvirii:				
-2005	7%	74%	19%	84%
2006-7	27%	46%	28%	54%
2008	27%	47%	26%	55%
Tip angajator				
De stat / bugetar	13%	71%	15%	74%
Privat românesc	38%	37%	24%	46%
Privat străin	16%	48%	36%	61%
Mărime angajator				
Sub 10 angajați	43%	38%	19%	43%
10-49 angajați	32%	46%	22%	47%
50-249 angajați	19%	52%	29%	62%
Peste 250 angajați	16%	60%	25%	72%
TOTAL	23%	53%	25%	61%

Opinii ale reprezentanților asociațiilor profesionale

Reprezentanții asociațiilor profesionale din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației percep un decalaj între pregătirea universitară și cerințele de pe piața muncii, însă acesta este considerat a fi unul firesc; rolul universității ar fi unul de a oferi fundamentele domeniului și de a-i învăța pe studenți cum să învețe mai departe, după absolvire. Șansele de eliminare sau reducere a decalajului sunt estimate ca fiind minime, datorită modului în care este structurat învățământul universitar, datorită limitărilor (cumva inerente) ale acestuia.

3.3. Standarde de calitate a conținutului pentru programele de studii de licență în domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației

În demersul de elaborare a standardelor de calitate a conținutului s-au avut în vedere următoarele

- centrarea pe student și rezultatele învățării – ca principiu de bază;
- realizarea cu acuratețe a corespondenței dintre profilul calificării și planul de învățământ al programului de studii – ca obiectiv major;
- compatibilitatea cu Metodologia ARACIS;
- rezultatele obținute pe parcursul derulării proiectului și consemnate în rapoartele de evaluare internă, de evaluare externă, precum și în Raportul de sinteză;
- analiza comparativă a planurilor de învățământ utilizate în țară și în străinătate sub aspectul asigurării calității;
- rezultatele cercetării sociologice privind adaptarea și inserția absolvenților pe piața muncii din perspectiva angajatorilor, absolvenților, și asociațiilor profesionale.

În acest context, pentru domeniului de studii *Calculatoare și tehnologia informației*, s-au realizat următoarele:

- ca rezultat principal: elaborarea standardelor de calitate a conținutului prin:
 - a. identificarea competențelor profesionale și transversale,
 - b. stabilirea corelațiilor între competențele profesionale și transversale;
- ca rezultat derivat: programul – cadru al domeniului de studii, în care se identifică trunchiul comun al programelor de studii din domeniu;
- ca ilustrare a operaționalității rezultatelor obținute: un exemplu de plan de învățământ pentru programul de studii *Calculatoare* însoțit, pentru concretizarea corespondenței cu profilul calificării, programele analitice ale disciplinelor;

În afara acestor rezultate concrete, utilizabile în continuare ca documentație de lucru și de generare al unei necesare dezbateri la intersecția mediului universitar / calității academice cu piața muncii, se contează și pe o altă categorie de rezultate. Este vorba de următoarele rezultate de profunzime, cu efecte corelative la nivel instituțional și de sistem, pe termen mediu și lung, ale noii abordări pornind de la standardele de calitate a conținutului și al dezbaterii subsecvente:

- operaționalizarea standardelor din Metodologia ARACIS referitoare la curriculum și a celor referitoare la predare și învățare;
- crearea premiselor de dezvoltare a unei noi culturi a calității bazată pe:
 - a. norme, valori și practici care favorizează parteneriatul și excelența în procesul de predare – învățare;
 - b. rezultatele învățării exprimate sub formă de cunoștințe, abilități și competențe însușite de către absolvenți și atestate prin diploma de absolvire a programului de studii;
- efecte privind competitivitatea universităților prin creșterea relevanței programelor de studii oferite pe o piață a muncii în continuă schimbare, care solicită noi competențe și calificări, precum și dezvoltarea.

Pornind de la aceste premise asumate pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației, specializarea Calculatoare, în continuare se prezintă o descriere succintă a modului de definire a programului de studii de Calculatoare, nivel licență, din punct de vedere al calificării furnizate, specializarea Calculatoare, nivelul licență, este caracterizată prin următoarele elemente:

- titlul obținut de absolvent: *inginer licențiat*;
- denumirea calificării: *calculatoare* (inginer licențiat în calculatoare)
- domeniul de studii: *Calculatoare și tehnologia informației*
- programul de studii: *Calculatoare*

Ocupațiile adecvate cerințelor actuale de pe piața forței de muncă care se presupun a fi acoperite de aceasta calificare sunt următoarele:

- ingineri software, analiști sisteme de calcul, dezvoltatori de aplicații, dezvoltatori software de sistem, ingineri specialiști în asigurarea calității software și testare, dezvoltatori aplicații web, programatori;
- ingineri hardware, proiectanți de sisteme numerice, arhitecți sisteme de calcul, specialiști întreținere calculatoare, automate bancare, aparatură de birou, proiectant de rețele de calculatoare, analiști pentru rețele și sisteme de comunicații de date, specialiști în securitatea sistemelor de calcul;
- administratori sisteme informatice și sisteme de calcul, administratori baze de date, administratori rețele de calcul, administratori responsabili cu securitatea sistemelor de calcul, administratori site-uri web, operatori calculator;
- cadre didactice și cercetători în știința și ingineria calculatoarelor, cadre de conducere pentru activități în domeniul calculatoarelor sau domeniilor conexe, alte categorii de specialiști în Calculatoare.

Având în vedere aceste elemente, în continuare vor fi identificate și prezentate competențele profesionale și transversale conexe specializării calculatoare precum și corelațiile dintre acestea.

Aspectele teoretice referitoare la definirea termenilor utilizați în continuare cum ar fi: calificare, rezultatele învățării, cunoștințe, abilități și competente sunt cele definite de către sistemul conceptual CNCIS (Cadrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior) elaborat de ACPART.

De asemenea este de un real sprijin faptul ca în domeniul științei calculatoarelor, domeniu sensibil și de mare actualitate la nivel mondial, comunitatea internațională elaborează documente programatice referitoare la evoluția și conținutul ariei curriculare

în acord cu evoluția la nivel mondial a domeniului *Calculatoare și tehnologia informației*. Relevant în acest sens este documentul *Computer Science Curriculum 2008*, elaborat în decembrie 2008 la inițiativa ACM și IEEE Computer Society, societăți de prestigiu care direcționează conceptual acest domeniu. Documentul în cauza poate fi consultat la adresa: <http://www.acm.org/education/curricula/ComputerScience2008.pdf>.

Acest document constituie un excelent suport pentru conceptele care urmează să fie dezvoltate în cadrul acestui raport și în același timp un model și un îndreptar inclusiv din punct de vedere curricular. Respectarea elementelor de conținut ale documentului asigură situarea învățământului românesc de calculatoare în contextul nivelului mondial al acestui domeniu.

Competențele se împart în două categorii :

- a) *Competențe profesionale* care se concretizează în capacitatea de selecție, combinare și utilizare adecvată a ansamblului integrat, coerent, dinamic și deschis de cunoștințe, abilități (ex: abilități cognitive, acționale, relaționale) și alte achiziții (ex: valori și atitudini), specific unei activități profesionale, în vederea rezolvării cu succes a situațiilor – problema circumscrise profesiei respective, în condiții de eficacitate și eficiență.
- b) *Competențele transversale* care sunt acele capacități care transcend un anumit domeniu, respectiv program de studii, având o natură transdisciplinară: abilități de lucru în echipă, abilități de comunicare orală și scrisă în limba maternă și/sau în una sau mai multe limbi străine, utilizare IT, rezolvarea de probleme și luarea deciziilor, recunoașterea și respectul diversității și multiculturalității, autonomia învățării, inițiativă și spirit antreprenorial, deschidere către învățarea pe tot parcursul vieții, respectarea și dezvoltarea valorilor și eticii profesionale etc.

Pentru *Programul de studii Calculatoare*, aparținând domeniului *Calculatoare și Tehnologia Informației*, **competențele profesionale** conexe oricărui program de studiu de Calculatoare acoperă următoarele cinci aspecte:

- **Competența A. Fundamente științifice și inginerești**, explicitată prin descriptorii de nivel A1-A5 include două arii de conținut majore:
 1. *Matematica*: Calcul diferențial, Calcul integral și ecuații diferențiale, Algebra liniara și geometrie, Matematici speciale.
 2. *Fundamente inginerești*: Fizica, Electrotehnica, Teoria sistemelor, Electronica, Grafica asistată de calculator, Măsurări electronice și senzori, Elemente de mecanica.
- **Competența B. Fundamentele domeniului calculatoarelor**, explicitată prin descriptorii de nivel B1-B5 include 6 arii de conținut majore:
 1. *Structuri discrete*: Matematici discrete
 2. *Arhitectura și organizarea calculatoarelor*: Electronica digitala, Fundamentele proiectării logice, Proiectarea sistemelor numerice.
 3. *Fundamentele programării*: Programare procedurala, Structuri de date și algoritmi.
 4. *Limbaje de programare*: Programare orientată obiect, Programare logica, Programare funcțională.
 5. *Algoritmi și calculabilitate*: Algoritmi fundamentali.
 6. *Inteligenta artificială*: Introducere în inteligenta artificială.

- **Competența C. Proiectarea componentelor hardware, software și de comunicații**, explicitată prin descriptorii de nivel C1-C5 include 8 arii de conținut majore:
 1. *Arhitectura și organizarea calculatoarelor*: Arhitectura calculatoarelor, Structura sistemelor de calcul, Programarea în limbaj de asamblare.
 2. *Sisteme de operare*: Introducere în sisteme de operare.
 3. *Rețele de calculatoare*: Introducere în rețele de calculatoare.
 4. *Gestiunea informațiilor*: Baze de date.
 5. *Inteligența artificială*: Inteligența artificială.
 6. *Inginerie software*: Tehnici de programare.
 7. *Limbaje de programare*: Limbaje formale și transatoare, Concepte fundamentale ale limbajelor de programare.
 8. *Grafica și prelucrări de imagini*: Sisteme de prelucrare grafică, Procesarea imaginilor.
- **Competența D. Proiectarea, gestiunea ciclului de viață, integrarea contextuală și integrarea sistemelor hardware, software și de comunicații**, explicitată prin descriptorii de nivel D1-D5 include 7 arii de conținut majore:
 1. *Arhitectura și organizarea calculatoarelor*: Proiectarea cu microprocesoare, Sisteme de intrare / ieșire și echipamente periferice, Arhitecturi paralele și distribuite, Proiectarea VLSI și FPGA, Achiziția și prelucrarea numerică a datelor.
 2. *Inginerie software*: Inginerie software, Metode orientate obiect, Sisteme distribuite și programare Web, Managementul proiectelor, Asigurarea calității produselor software, Verificare și validare software, Calitatea în sistemele software.
 3. *Limbaje de programare*: Proiectarea transatoarelor.
 4. *Sisteme de operare*: Proiectarea sistemelor de operare.
 5. *Gestiunea informațiilor*: Proiectarea bazelor de date.
 6. *Rețele de calculatoare*: Proiectarea rețelilor de calculatoare, Securitatea sistemelor de calcul.
 7. *Inteligența artificială*: Sisteme de recunoaștere a formelor.
- **Competența E. Analiza și soluționarea problemelor ingineresti folosind instrumentele științei**, explicitată prin descriptorii de nivel E1-E5 include 6 arii de conținut majore:
 1. *Arhitectura și organizarea calculatoarelor*: Sisteme încorporate.
 2. *Inginerie software*: Sisteme informatice.
 3. *Inteligența artificială*: Sisteme bazate pe cunoștințe.
 4. *Interacțiunea om-calculator*: Proiectarea interfețelor utilizator.
 5. *Știința computațională*: Calcul paralel, Calcul numeric, Modelare și simulare.
 6. *Rețele de calculatoare*: Telecomunicații digitale.

În ceea ce privește **descriptorii competențelor transversale** pentru domeniul de studii Calculatoare și Tehnologia Informației, nivel licență, au fost identificați următorii:

1. Executarea responsabilă a sarcinilor profesionale, în condiții de autonomie cu asistenta calificată, implicând:
 - comportarea onorabilă, responsabilă, etică, în spiritul legii pentru a asigura reputația profesiei.

2. Familiarizarea cu rolurile și activitățile specifice muncii în echipa, și distribuirea de sarcini pentru nivelurile subordonate, implicând:
 - capacitatea de descriere clară și concisă, verbal și în scris, a rezultatelor din domeniul de activitate;
 - lucrul în echipă, organizarea și asumarea rolului de lider - cunoașterea managementului de proiect.
3. Conștientizarea nevoii de formare continua; utilizarea eficientă a resurselor și tehnicilor de învățare, pentru dezvoltarea personală și profesională, implicând:
 - abilitatea de a comunica într-o limbă străină de circulație internațională;
 - cunoștințe economice, spirit de inițiativă și antreprenorial - capacitatea de a-și actualiza cunoștințele.

3.4. Program-cadru pentru domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației

Domeniul *Calculatoare și tehnologia informației* include următoarele specializări importante: (1) *Calculatoare*, (2) *Tehnologia informației*.

Prin „Calculatoare” în sensul larg al cuvântului înțelegem activitatea de dezvoltare și utilizare a tehnologiilor bazate pe calculator incluzând atât componentele hardware cât și pe cele software.

Prin „Tehnologia informației” înțelegem studiul, proiectarea, dezvoltarea, implementarea, suportul și gestionarea sistemelor informatice.

Cele două specializări ale domeniului *Calculatoare și tehnologia informației* asigură atât competente comune cât și competente complementare. Acest lucru se reflectă și în ariile de cunoștințe necesare pentru dobândirea competențelor. Ariile de cunoștințe sunt aceleași dar implicarea lor în cele două specializări diferă ca și conținut respectiv pondere. În acest sens componentele introductive și de baza ale diferitelor arii de conținut sunt comune, iar componentele avansate sunt specifice. Dacă în cazul specializării *Calculatoare* disciplinele specifice se focalizează pe proiectarea componentelor hardware și software și a aplicațiilor în cazul specializării *Tehnologia informației* accentul se pune pe administrarea și gestionarea calculatoarelor, rețelelor de calculatoare, securității și a sistemelor informatice.

Specializarea *Calculatoare* prin disciplinele de specialitate poate fi modelată spre una din următoarele direcții: Ingineria calculatoarelor, Știința calculatoarelor, Inginerie software.

Discipline definitorii ale domeniului *Calculatoare și tehnologia informației*

Disciplinele definitorii ale domeniului *Calculatoare și tehnologia informației* au fost stabilite pe baza competențelor comune specializărilor din domeniu.

Ariile de cunoștințe necesare implementării competențelor specificate au fost stabilite pe baza următoarelor criterii:

- experiența dobândită de facultățile implicate în aceasta analiză în derularea programelor de studii cu specializare *Calculatoare*;

- propunerile ACM (<http://www.acm.org//education/curricula/ComputerScience2008.pdf>.) de organizare a programelor de învățământ, a ariilor tematice și a programelor analitice pentru domeniul *Calculatoare și tehnologia informației*;
- propunerile elaborate la întâlnirile ACPART de la Sinaia în 2009 privitoare la cadrul calificărilor, competențele și ariile de conținut în domeniul *Calculatoare și tehnologia informației*;
- analiza reacțiilor primite de la firmele lucrând în domeniu;
- analiza reacțiilor primite de la studenți și absolvenți.

Lista ariilor de cunoștințe deserving competențele profesionale și transversale ale domeniului *Calculatoare și tehnologia informației* este următoarea:

- **Arii de cunoștințe profesionale științifice și specifice ingineriei electrice:**
 - Matematica,
 - Fundamente ingineresti
- **Arii de cunoștințe profesionale specifice domeniului *Calculatoarelor și Tehnologiei Informației*:**
 - Structuri discrete
 - Arhitectura și organizarea calculatoarelor
 - Fundamentele programării calculatoarelor
 - Limbaje de programare
 - Algoritmi și calculabilitate
 - Inteligența artificială
 - Sisteme de operare
 - Gestiunea informațiilor
 - Rețele de calculatoare
 - Inginerie software
 - Grafică și prelucrări de imagini
 - Interacțiunea om calculator
 - Știința computațională

Din aceste arii tematice se pot sintetiza o multitudine de discipline științifice și în consecință o mulțime de programe de învățământ în Grila 2 se prezintă o propunere de grupare a cunoștințelor profesionale în discipline definitorii pentru domeniu.

- **Competența A. Fundamente științifice și ingineresti**, explicitată prin descriptorii de nivel A1 – A5 include doua arii de conținut majore cu următoarele discipline:

Aria tematică	Discipline
<i>Matematică</i>	Calcul diferențial, Calcul integral și ecuații diferențiale, Algebră li și geometrie, Matematici speciale
<i>Fundamente ingineresti</i>	Fizică, Electrotehniăa, Electronică, Teoria sistemelor, Măsurări electronice și senzori, Grafică asistată de calculator

- **Competența B. Fundamentele domeniului calculatoarelor**, explicitată prin descriptorii de nivel B1 – B5 include 6 arii de conținut majore cu următoarele discipline:

Aria tematica	Discipline
<i>Structuri discrete</i>	Matematici discrete
<i>Arhitectura și organizarea calculatoarelor</i>	Electronică digitală, Fundamentele proiectării logice, Proiectarea sistemelor numerice
<i>Fundamentele programării</i>	Programare procedurală, Structuri de date și algoritmi, Concepte fundamentale ale limbajelor de programare
<i>Limbaje de programare</i>	Programare orientată obiect, Programare logică, Programare funcțională
<i>Algoritmi și calculabilitate:</i>	Algoritmi fundamentali
<i>Inteligenta artificială</i>	Introducere în inteligența artificială

- **Competența C. Proiectarea componentelor hardware, software și de comunicații**, explicitată prin descriptorii de nivel C1-C5 include 8 arii de conținut majore cu următoarele discipline:

Aria tematica	Discipline
<i>Arhitectura și organizarea calculatoarelor</i>	Arhitectura calculatoarelor, Structura sistemelor de calcul, Programarea în limbaj de asamblare
<i>Sisteme de operare</i>	Introducere în sisteme de operare
<i>Rețele de calculatoare</i>	Introducere în rețele de calculatoare
<i>Gestiunea informațiilor</i>	Baze de date
<i>Inteligenta artificială</i>	Inteligenta artificială
<i>Inginerie software</i>	Tehnici de programare
<i>Limbaje de programare</i>	Limbaje formale și translatoare
<i>Grafică și prelucrări de imagini</i>	Sisteme de prelucrare grafică, Procesarea imaginilor

- **Competența D. Proiectarea, gestiunea ciclului de viață, integrarea contextuală și integrarea sistemelor hardware, software și de comunicații**, explicitată prin descriptorii de nivel D1-D5 include 2 arii de conținut majore cu următoarele discipline:

Aria tematica	Discipline
<i>Arhitectura și organizarea calculatoarelor</i>	Proiectarea cu microprocesoare
<i>Inginerie software</i>	Inginerie software, Metode orientate obiect, Sisteme distribuite și programare Web

- **Competența E. Analiza și soluționarea problemelor ingineresti folosind instrumentele științei**, explicitată prin descriptorii de nivel E1-E5 include 2 arii de conținut majore cu următoarele discipline:

Aria tematica	Discipline
<i>Inginerie software</i>	Sisteme informatice
<i>Știința computațională</i>	Calcul numeric

Disciplinele specifice competențelor transversale comune domeniului *Calculatoare și Tehnologia Informației* sunt: Management, Legislație economică, Limba engleză, Redactarea textelor științifice și tehnice, Sport.

Așezarea tuturor acestor discipline într-un plan de învățământ model pentru programul de studii de Calculatoare este prezentată în continuare.

**Un model de plan de învățământ pentru programul de studii Calculatoare
din cadrul domeniului de studii Calculatoare și Tehnologia Informației**

Nr crt	Denumirea disciplinei	Anul I*														Forma de verificare				Nr. de ore pe disciplina				Credit sem										
		Sem 1 (14 s)							Sem 2 (14 s)							C	V	C	V	Tot	C	Appl.	Ind.st.	I	2									
		C	S	L	P	P	C	S	C	L	P	P	C	S																				
0	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	1	13	14	15	16	17	18	18	18	18	20	21												
1	Calcul diferentia	2	2	0	0							N			112	28	28	28	28	28	56	4												
2	Algebră lineară și geometrie	2	2	0	0							N			112	28	28	28	28	28	56	4												
3	Matematica discreta	2	2	0	0							N			140	28	28	28	28	28	84	5												
4	Fundamentele proiectarii logice	2	0	2	0							N			140	28	28	28	28	28	84	5												
5	Programare procedurala	2	0	2	0							N			140	28	28	28	28	28	84	5												
6	Fizică	3	0	1	0							N			112	42	14	14	56	4	56	4												
7	Limba engleza	0	2	0	0									A/R	56	0	28	28	28	2	28	2												
8	Sport	0	2	0	0									A/R	28	0	28	0	28	1	0	1												
9	Calcul integral și ecuatii diferentiale							2	2	0	0	N			168	28	28	28	112	6														
10	Matematici speciale (Analiza complexa și transformate)							2	2	0	0	N			168	28	28	28	112	6														
11	Electrotehnică							3	0	1	0	N			140	42	14	14	84	5														
12	Proiectarea sistemelor numerice							2	0	2	0	N			140	28	28	28	84	5														
13	Structuri de date și algoritmi							2	0	2	0	N			140	28	28	28	84	5														
14	Limba engleza							0	2	0	0		N	56	0	28	28	28	2															
15	Sport							0	2	0	0		A/R	28	0	28	0	0	1															

* Din prezentare lipsesc cele două discipline facultative oferite în cadrul facultății în anul I de studii.

Nr crt.	Denumirea disciplinei	Anul II*														Forma de verificare			Nr. de ore pe disciplina			Credit sem	
		Sem 3 (14 s)							Sem 4 (14 s).														
		C	S	L	P	C	S	L	P	P	C	S	L	P	P	C	S	L	Tot	C	Apl.	St.ind	
0	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	18	20	2			
18	Măsurări electronice și	2	0	2	0							N			140	28	28	84	5				
19	Calcul numeric	2	0	2	0							N			140	28	28	84	5				
20	Electronica digitala	2	0	2	0							N			140	28	28	84	5				
21	Programare orientata	2	0	2	0							N			140	28	28	84	5				
22	Baze de date	2	0	2	0							N			140	28	28	84	5				
23	Programare în limbaj de asamblare	2	0	2	0							N			140	28	28	84	5				
24	Limba engleza (Redactare documente tehnice)	2	0	0	0									A/R	28	28	0	0	1				
25	Teoria sistemelor							2	0	2	0	N			112	28	28	56		4			
26	Arhitectura							2	0	2	0	N			140	28	28	84		5			
27	Algoritmi fundamentali							2	1	2	0	N			140	28	42	70		5			
28	Tehnici de programare							2	0	2	0	N			140	28	28	84		5			
29	Introducere în sisteme de							2	0	2	0	N			140	28	28	84		5			
30	Elemente de grafica asistata de calculator							2	0	2	0	N			112	28	28	56		4			
31	Limba engleza (Redactare documente tehnice.)							2	0	0	0		N		56	0	28	28		2			

* Din prezentare lipsesc cele două discipline facultative oferite în cadrul facultății în anul II de studii.

Concluzii și recomandări

Concluzii

- Domeniul calculatoare și tehnologia informației, este unul de avangarda, profund globalizat, aflat sub influența directă a dezvoltării tehnologice și a emergentei aplicațiilor specifice la nivel mondial. În consecință, dacă el nu va ține pasul cu acesta internaționalizare, cu progresul și dezvoltarea continuă, în scurt timp poate deveni desuet și / sau declasificat.
- Contextul mondial și mai ales european al domeniului incumba o adaptare continuă, materializată printr-o curriculă dinamică, flexibilă și actualizabilă, mereu relaționată celor mai noi tendințe ale domeniului.
- Pentru a fi competitiv, învățământul românesc de calculatoare trebuie să se conformeze și să respecte conținutul curricular și standardele de calitate impuse de reglementările internaționale.
- Adaptarea scolii de calculatoare din România la cerințele pieței naționale și internaționale este de asemenea un obiectiv extrem de important. Școala, în virtutea tradiției, trebuie de regula să asigure pregătirea fundamentală și de specialitate în domeniu, urmând ca formarea finală a absolvenților pe profilul specific fiecărei companii angajatoare, să fie realizată de către companii, eventual în colaborare cu universitățile de profil.

Recomandări

- Regândirea și restructurarea colaborării dintre universitățile furnizoare de absolvenți și companiile și firmele angajatoare prin:
 - Generalizarea internship-ului ca modalitate avansată de asigurare a pregătirii practice a studenților pe parcursul studiilor de specialitate. Aceasta presupune elaborarea unei legislații inteligente care să încurajeze companiile să sprijine universitățile în realizarea acestui deziderat;
 - Implicarea companiilor de specialitate în procesul de elaborare al curriculei și syllabus-urilor în domeniul specializării Calculatoare.
 - Regândirea sistemului de pregătire continuă, după exemplul statelor avansate, prin implicarea universităților, a departamentelor specializate, dar mai ales a companiilor în această activitate.
 - Abordarea ierarhică a colaborării universitate-companii pe 4 niveluri:
 - (1) Stagii de practică de profil și internship;
 - (2) Elaborarea de lucrări de diplomă în colaborare și pe tematica companiilor de profil;
 - (3) Activități de cercetare-dezvoltare la nivelul studenților masteranzi, cu stagii de cercetare-dezvoltare în companii și elaborarea de lucrări de dizertație cu tematici de interes ale companiilor;
 - (4) Studii doctorale abordând problematica companiilor de specialitate.
- Reproiectarea planurilor de învățământ în concordanță cu competențele profesionale și transversale minimale stabilite la nivel național în cadrul ACPART.
- Reproiectarea programelor analitice în concordanță cu:

- competențele profesionale și transversale minimale asiguate disciplinelor
- cu evidențierea clară a rezultatelor așteptate ale învățării exprimate în termenii descriptorilor de nivel ai competențelor particularizați pe disciplină,
- cu specificarea elementelor de conținut care permit obținerea rezultatelor
- și cu evidențierea modului de verificare a acestor rezultate.
- Revigorarea activității de cercetare științifică pe baza contractuală între universități și companiile de profil, prin elaborarea unei legislații care să încurajeze și în același timp să ofere facilități pentru părțile implicate.
- Intensificarea participării în calitate de parteneri a universităților și companiilor de profil, la proiecte și programe de cercetare-dezvoltare naționale, dar mai ales accesarea în această manieră la fondurile substanțiale pe care le pune la dispoziție, pe baza de competiție în Uniunea Europeană.

Capitolul 4

Rezultate specifice ale proiectului în domeniul DREPT

4.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul Drept.

Autor: Flavius-Antoniou Baias

4.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților de programe de studii din domeniul Drept pe piața muncii

Autori: Bogdan Voicu și Magdalena Balica*

4.3. Standarde de calitate a conținutului pentru programele de studii de licență în domeniul Drept

Autori: Flavius-Antoniou Baias, Paul Vasilescu, Dan Claudiu Dănișor

4.4. Program-cadru pentru domeniul de studii Drept

Autori: Flavius-Antoniou Baias, Paul Vasilescu, Dan Claudiu Dănișor

* Asistați de Claudiu Tușiș, Paula Tușiș, Gabriel Hâncean, Marius Precupețu, Raluca Nahorniac

4.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul Drept.

Introducere

A. Considerații generale*

Este cunoscut faptul că, după 1989, în spațiul învățământului juridic superior românesc au apărut o mulțime de facultăți de drept, atât de stat, cât și private, astfel încât – după informațiile existente la Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) – astăzi există 48 de astfel de facultăți în toată țara, și anume 18 în cadrul unor universități de stat și 30 în cadrul unor universități private. Inițial, această dezvoltare a fost necesară, știut fiind faptul că, anterior anului 1989, numărul absolvenților facultăților de drept s-a redus încontinuu, după 1990 înregistrându-se o evidentă creștere a cererii pe piața forței de muncă juridice, firească în raport cu noile evoluții – sociale, economice și politice – din România.

Dar, mai ales după anul 2000, cererea de forță de muncă în acest domeniu s-a diminuat, deși sunt în continuare segmente profesionale care par a nu fi încă saturate (a se vedea, de exemplu, situația din magistratură, unde – potrivit declarațiilor publice ale reprezentanților Ministerului Justiției și Consiliului Superior al Magistraturii – sunt încă vacante aproximativ 2000 de posturi).

Din păcate, în domeniul învățământului juridic, portivit informațiilor public disponibile, nu există vreo analiză privind numărul anual al absolvenților facultăților de drept și absorbția lor pe piața forței de muncă în domeniu. Potrivit unor informații cu totul aproximative și neverificate, numărul absolvenților de drept este impresionant, și anume în jur de 10.000 anual, în condițiile în care stadiul actual al pieței forței de muncă juridice nu pare să mai justifice o astfel de cifră. Mai mult decât atât, se pare că marea majoritate a celor care obțin o diplomă de licențiat în drept nu ajung să profeseze efectiv în domeniul pentru care s-au pregătit.

Cu toate acestea, fenomenul proliferării facultăților de drept, chiar dacă s-a diminuat în ultimii 2-3 ani, nu a încetat: ARACIS primește în continuare cereri pentru autorizarea provizorie a unor noi facultăți de drept, care urmează a fi înființate în cadrul unor universități de stat sau private, respectiv, cereri de acreditare a unor facultăți autorizate deja, potrivit legii.

Situația dezvoltării exponențiale (și aproape haotice) a învățământului juridic românesc poate fi explicată din perspectiva generală a tranziției de la „orânduirea socialistă” la o societate democratică și bazată pe o economie de piață, în cadrul căreia – teoretic, cel puțin – trebuie să se ofere cât mai multe șanse de pregătire absolvenților de liceu doritori să urmeze o formă de învățământ superior, care să le asigure ulterior o

* Aceste considerații reprezintă punctul de vedere al autorului acestui paragraf și nu se bazează pe informații oficiale întrucât acestea nu există stocate la nivel de sistem de învățământ superior.

inserție profesională cu un grad ridicat de certitudine în domeniul pentru care s-au pregătit. Cu toate acestea, este greu de afirmat că învățământul superior juridic, în configurația sa actuală, răspunde unei asemenea așteptări legitime.

Se poate spune, așadar, că una din particularitățile învățământului juridic românesc este numărul impresionant de facultăți de drept, care nu pare să se regăsească în nici una din țările Uniunii Europene (într-o evaluare proporțională) și nici în țările vecine României, care au făcut parte din fostul „bloc socialist”.

O altă particularitate o reprezintă structura programului de studii. După adoptarea, de către învățământul superior românesc, a structurii „Bologna” a programelor de studii „3-5-8” (licență – 3 ani, masterat – 2 ani, doctorat – 3 ani), în ce privește învățământul juridic superior s-a optat pentru o altă formulă: licență – 4 ani, masterat – 1 an, doctorat – 3 ani (L-M-D / 4-5-8). Față de această nouă structură, s-a înregistrat o proliferare a programelor de master la toate facultățile de drept (de stat sau private), acestea fiind supuse și ele procedurilor de evaluare ale ARACIS.

Dacă în ceea ce privește programele de master – care, oricum, nu fac obiectul acestui raport – se poate constata o oarecare diversitate în oferta facultăților de drept, în ceea ce privește licența, la cunoștința mea, diferențele între planurile de învățământ ale celor 48 de facultăți sunt ne semnificative, acestea fiind alcătuite după modelul planurilor de învățământ de la facultățile existente încă înainte de 1989 (București, Cluj, Iași și Sibiu), ceea ce este explicabil – pe de o parte – prin faptul că majoritatea facultăților create după 1989 au avut, inițial cel puțin, cadre didactice de la aceste facultăți, iar – pe de alta – prin nevoia de pregătire unitară a viitorilor juriști, care trebuie să fie apti să exercite oricare din profesiile juridice (avocat, magistrat, notar, consilier juridic, funcționar în administrația publică, executor judecătoresc etc.).

B. Considerații privind facultățile de drept participante la proiect

În cadrul proiectului au fost evaluate cinci facultăți de drept, patru de stat și una privată, și anume:

- Facultatea de Drept a Universității din București,
- Facultatea de Drept a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca,
- Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
- Facultatea de Drept a Universității din Craiova,
- Facultatea de Drept a Universității „Titu Maiorescu” din București.

Trei dintre ele sunt cele mai vechi din România și anume cele de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, de la Universitatea din București și de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. O a patra facultate din sistemul învățământului de stat a fost înființată în 1990 la Universitatea din Craiova. A cincea facultate evaluată în cadrul proiectului funcționează în cadrul Universității „Titu Maiorescu”, universitate privată, fiind înființată tot în 1990.

În acest fel, se poate spune că au fost reprezentate în cadrul proiectului toate cele trei tipuri de facultăți care pot fi identificate în momentul de față în „peisajul” învățământului superior juridic: cele de stat „tradiționale”, cele de stat înființate după 1990 și cele private.

Obiectivele generale ale evaluării interne și externe

Considerații generale

Dosarele de evaluare internă au fost, în general, bine alcătuite, cu atât mai mult cu cât aproape toate facultățile de drept incluse în proiect au fost supuse de curând sau urmau să fie supuse în perioada imediat următoare unei evaluări a ARACIS.

Informațiile conținute de aceste dosare sunt, de regulă, complete, credibile și riguroase. Din păcate, sunt zone în care nu există informații disponibile sau, dacă se pretinde că există, se recunoaște că ele sunt bazate pe aprecieri de natură subiectivă ori, pur și simplu, nu pot fi verificate. Acesta este tocmai cazul unor informații esențiale pentru proiect, cum sunt cele privitoare la absorbția absolvenților pe piața muncii, după cum se va arăta mai jos.

Informațiile privind planurile de învățământ și rezultatele învățării

Planurile de învățământ

Informațiile privind planurile de învățământ, fișele disciplinelor și programele analitice ale fiecărei discipline sunt disponibile atât prin afișare, la avizierul fiecărei facultăți, cât și pe site-urile facultăților: www.drept.unibuc.ro, www.law.ubbcluj.ro, www.law.uaic.ro, www.drept.ucv.ro și www.utm.ro. Nu există date cu privire la accesarea acestor informații de către angajatori, dar se poate presupune că ele sunt cunoscute de către angajatori, atât prin posibilitatea de a vizita site-ul facultăților, cât și prin consultarea foilor matricole în momentul angajării absolvenților.

Rezultatele învățării

În ceea ce privește *rezultatele învățării*, apreciez că *ele reprezintă un criteriu de evaluare extrem de important, insuficient exploatat în activitatea de evaluare, în general, și unul din puținele care pot da măsura calității și eficienței într-o instituție de învățământ superior. Într-adevăr, deși dificil de cuantificat, ceea ce contează într-o astfel de activitate este nivelul cunoștințelor dobândite de studenți și modul în care ei le valorifică ulterior, prin accesul rapid pe piața muncii, în domeniul în care s-au pregătit.*

Pe planul *rezultatelor învățării* sunt de analizat două aspecte, pornind de la standardele și indicatorii de performanță din *Ghidul și Metodologia de evaluare ARACIS*:

- a) rezultatele mediate ale învățării (post-absolvire: angajarea absolvenților sau urmarea, de către aceștia, a cursurilor de master) și
- b) rezultatele imediate ale învățării (pe parcursul studiilor: modul de predare, relația dintre profesor și student, gradul de satisfacție a studenților etc.). Deși ordinea din ghid și din fișa vizitei este aceasta, succesiunea logică a celor două criterii este inversă, motiv pentru care le voi trata ca atare:

a) Rezultatele imediate ale învățării

Informațiile privind modul de predare, relația profesor-student, gradul de satisfacție a studenților față de informațiile oferite și prestația cadrelor didactice rezultă

din rapoartele de autoevaluare, constatările făcute cu prilejul vizitelor de evaluare externă și consemnate în fișele vizitelor confirmând că mai mult de 50 % dintre studenți apreciază pozitiv modul de predare și învățare. Sursa acestor informații rezidă în rapoartele de evaluare a satisfacției studenților, depuse ca anexe la raportul de autoevaluare.

b) Rezultatele mediate ale învățării se pot monitoriza prin mai mulți indicatori:

b.1) Angajarea la nivelul calificării universitare

Cu titlu preliminar, precizez că – din punctul meu de vedere – acesta este un criteriu fundamental în aprecierea valorii și eficienței serviciilor educaționale oferite de o instituție de învățământ superior. Referindu-mă strict la învățământul juridic, consider că evaluarea unei facultăți de drept trebuie făcută în raport cu numărul absolvenților aceștia care se încadrează la nivelul calificării universitare, intrând în profesia de avocat, notar, executor judecătoresc, consilier juridic, funcționar în administrația publică cu competențe în domeniul juridic sau fiind admiși la Institutul Național al Magistraturii. Ca să fiu și mai concret, mi se pare complet lipsită de relevanță împrejurarea că o facultate de drept „livrează” sute sau mii de absolvenți anual, din care un procent nesemnificativ ajung să profeseze efectiv ca juriști.

Însă, după cum arătam deja, nu există, în general, date exacte și verificabile privind proporția în care absolvenții facultăților evaluate se încadrează în muncă imediat sau în termen de cel mult doi ani de la data absolvirii, în domeniul pentru care s-au pregătit (adică în activități juridice propriu-zise – avocat, magistrat, consilier juridic, notar, executor judecătoresc etc. – sau în domenii conexe ori auxiliare – grefier, secretar în cabinete de avocat sau notar, registrator de proprietate etc.). Astfel:

- Facultatea de Drept de la Universitatea București afirmă că peste 60% din absolvenții săi se încadrează în profesiile juridice;
- Facultatea de Drept de la Universitatea Babeș-Bolzai din Cluj-Napoca declară că nu dispune de date în acest sens;
- Facultatea de Drept a Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași susține că 60% din absolvenți se încadrează în profesiile juridice în doi ani de la absolvire și 50% - imediat după absolvire;
- Facultatea de Drept a Universității Craiova afirmă că există, în curs de implementare, un sistem de evidență al angajării absolvenților („Fișa absolventului”), din care ar rezulta că 95% din absolvenți sunt angajați, iar peste 50% - în profesii juridice; aceste date sunt însă preliminare și nu pot fi considerate ca fiind relevante;
- Facultatea de Drept a Universității Titu Maiorescu din București organizează anual întâlniri cu absolvenții, constituiți în „Asociația Absolvenților FDUTM”, iar din discuțiile cu aceștia ar rezulta că peste 83% sunt angajați în termen de doi ani de la data absolvirii și peste 70% sunt angajați la nivelul specializării, rata de angajare după absolvire fiind, în orice caz, peste 50%.

b.2) Consilierea profesională

La nivelul facultăților evaluate nu există un sistem de consiliere profesională (există astfel de servicii la nivelul universităților, dar nu sunt informații privind utilizarea lor de către studenții facultăților de drept).

După cum rezultă din unele rapoarte de autoevaluare, unele facultăți organizează în fiecare an întâlniri ale studenților cu reprezentanții unor profesii juridice (avocați, Institutul Național al Magistraturii etc.), dar astfel de întâlniri sunt mai curând inițiative ale studenților sau ale profesiilor juridice, sprijinite de facultate, dar nu organizate efectiv de aceasta. De asemenea, nu există nici o evidență completă și exactă a absorbției absolvenților facultăților de drept pe piața muncii (fie ea de specialitate sau nu).

Este limpede că facultățile tradiționale, bazându-se pe forța și prestigiul lor, determinate, evident, și de calitatea serviciilor lor educaționale, nu se preocupă de aceste aspecte, în timp ce facultățile „tinere”, fie ele de stat sau private, par mai preocupate de obținerea unor informații care atestă eficiența rezultatelor învățării („fișa absolventului” la Facultatea de Drept a Universității Craiova; Asociația absolvenților la Facultatea de Drept a Universității Titu Maiorescu).

- Din acest punct de vedere, ar fi necesar ca fiecare facultate să creeze:
- un serviciu de orientare profesională a studenților; în măsura în care o astfel de idee ar presupune alocarea de fonduri suplimentare, activitatea ar putea fi organizată, în mod constant, cu sprijinul asociațiilor studențești și, poate, al profesiilor juridice;
 - un sistem funcțional de urmărire a carierei profesionale a absolvenților, fie prin sprijinirea organizării unor asociații ale absolvenților și facilitarea creării unor baze de date privind evoluția profesională a acestora, fie – ceea ce iarăși ar presupune resurse suplimentare – prin organizarea unui serviciu dedicat acestei activități (este adevărat că, în practică, se poate dovedi dificil să se obțină aceste informații de la absolvenții care, odată integrați în activitatea profesională, se simt prea puțin motivați să țină legătura cu facultatea, chiar dacă aceasta ar fi în beneficiul facultății pe care au absolvit-o; de asemenea, nu există evidențe nici la nivelul profesiilor juridice – majoritatea profesii liberale, nepreocupate de pregătirea universitară a tinerilor lor membri –, cu excepția Institutului Național al Magistraturii, care ține o evidență strictă a celor care dau admitere spre a urma cariera de magistrat).

b.3) Admiterea la studiile universitare de masterat

În ceea ce privește admiterea la masterat a absolvenților facultăților evaluate, procentajul este peste indicatorul din *Ghidul și Metodologia ARACIS*, cu mențiunea că informațiile se referă la programele de master organizate de aceste facultăți (datorită faptului că nu există un sistem de urmărire a carierei studenților după absolvire, nu sunt informații relevante privind urmarea cursurilor de master la alte instituții de învățământ superior).

De asemenea, nici informațiile privind urmarea studiilor de master în cadrul aceleiași facultăți nu sunt întotdeauna exacte și verificabile, cota celor care continuă studiile universitare în ciclul II variind între 20% și 65%, potrivit afirmațiilor experților care au făcut evaluarea internă. Procentajele prezentate, deși credibile, nu sunt relevante, din cauza mai multor factori: sistemul diferit de admitere la master, practicat de facultăți; faptul că unii absolvenți urmează cursurile de master la alte facultăți, de stat sau private, motivați de modalitatea de admitere, de considerente social-economice (apropierea de casă, taxe mai mici), de gradul diferit de exigență în aprecierea activității masteranzilor; în sfârșit – și aceasta este o chestiune specifică studiilor juridice – urmarea unui master nu

este o condiție de intrare în profesiile juridice, pentru care este necesară numai *licența în drept* (așa fiind și în condițiile în care profesiile juridice, în general, sunt atractive din punct de vedere al veniturilor, studenții foarte buni nici nu sunt atrași în mod special de studiile de master, preferând să accedă mai întâi în profesie – sau la INM – și abia apoi, eventual, să urmeze un masterat).

b.4) Realizarea obiectivelor programului de studii

Deși asupra acestei chestiuni voi reveni mai jos (Cap. II), o menționez succint, deoarece ea figurează distinct în cadrul Ghidului ARACIS. Astfel cum se prezintă acum rezultatele învățării în cele cinci facultăți evaluate ele corespund, în cea mai mare parte, competențelor pe care trebuie să le ofere programul de licență **drept**.

Considerații cu privire la rapoartele de autoevaluare

Rapoartele de autoevaluare prezentate de cele cinci facultăți implicate în proiect au respectat specificațiile din Ghidul și Metodologia de evaluare ARACIS. Nu am constatat situații în care să nu se ofere setul complet de date și informații relevante privind „Cerințele normative obligatorii” și „Standardele și indicatorii de performanță generali și specifici”. De vreme ce aceste date au fost oferite atât în raportul de autoevaluare, cât și în documentele predate, respectiv întocmite, cu prilejul vizitelor de evaluare externă, inclusiv în rapoartele întocmite de evaluatorii externi, consider că ele se află la dispoziția decanatelor și sunt actualizate periodic.

În privința modului în care rapoartele de autoevaluare au răspuns indicatorilor de performanță, consider că, în general, evaluările interne au fost serioase și au tratat pe fond fiecare indicator, în parte.

De asemenea, având în vedere documentele care constituie anexele Rapoartelor de autoevaluare, apreciez că, în general, răspunsurile nu au fost formale sau apreciative decât în unele cazuri, deja semnalate, privitoare la cunoașterea evoluției profesionale a foștilor absolvenți și a posibilității lor de a accede la un loc de muncă potrivit calificării oferite de programul de studii. Celelalte informații au fost exacte, fiind fundamentate de anexele la dosarele de autoevaluare și, acolo unde a fost cazul, de calcule bazate pe evidențele facultății.

Problema caracterului formal sau pur apreciativ al răspunsurilor nu este, însă, determinată numai de posibila tendință facultăților de aborda în acest mod indicatorii, ci chiar de indicatori, în sine, care – în multe cazuri – au un caracter pur formal.

Concluzii cu privire la eficacitatea recomandărilor metodologice ARACIS

Modul de implementare a recomandărilor din *Ghidul și Metodologia ARACIS*.

În general, nu au existat dificultăți privind colectarea informațiilor solicitate, cu excepția unora pentru care *nu există informații* sau reprezintă *rodul unor aprecieri subiective*. Din nou este vorba despre situația absolvenților, dar și despre altele, cum ar fi

informațiile din Anexa nr. 1 („Nucleul de standarde și indicatori de performanță, relevant din perspectiva obiectivelor asumate în cadrul proiectului”). Spre exemplu:

- La unele dintre facultăți, recomandările de îmbunătățire a cursurilor transmise catedrelor în urma evaluărilor realizate de studenți; orientarea în carieră a studenților; numărul de premii și distincții academice și științifice obținute în ultimul an (informații neobținute de la cadrele didactice, deși – în mod evident – au existat asemenea distincții); facilități de învățare pentru studenții cu dizabilități;
- La o altă facultate nu există o clară evidență privind disponibilitatea resurselor de învățare;
- La una dintre facultăți, lipsește un regulament propriu cu privire la evaluarea și aprobarea *periodică* a programelor de studii.

Dincolo de aceste sincope, care pot fi caracterizate drept minore, rapoartele de autoevaluare, rapoartele de evaluare externă, fișele vizitelor demonstrează că toate cele cinci facultăți implicate în proiect au implementat în mod corespunzător recomandările din *Ghidul și Metodologia ARACIS* în activitatea lor curentă. Cât privește obiectivitatea și seriozitatea modului de raportare a datelor, precum și obiectivitatea și seriozitatea datelor propriu-zise, consider că acestea s-au regăsit la toate cele cinci facultăți evaluate.

Aprecieri cu privire la nucleul de standarde și indicatori de performanță

Apreciez că întregul sistem de standarde și indicatori de performanță este susceptibil să inducă, prin el însuși, tendința spre raportări formale, care – chiar dacă nu sunt lipsite de substanță – nu au întotdeauna relevanță. De pildă, ce semnificație are existența unei biblioteci cu un fond de carte și săli de lectură corespunzătoare, dacă acestea nu servesc efectiv unei pregătiri temeinice a studenților? Ce importanță are existența unor săli de cursuri și de seminar corespunzător dotate, dacă prezența studenților este mai mult decât redusă sau interesul lor pentru pregătire este nesemnificativ și rezultatul activității didactice nu se concretizează într-o pregătire profesională corespunzătoare? De asemenea, ce impact poate avea asupra calității propriu-zise a procesului de învățământ faptul că există un regulament al calității, dar el nu este aplicat efectiv, iar exigențele față de prestația cadrelor didactice și pregătirea studenților sunt extrem de reduse? Mai departe, ce semnificație poate avea cercetarea științifică, chiar riguros planificată, în măsura în care temele de cercetare nu au un impact real în domeniul dreptului, iar rezultatele cercetării nu sunt valorificate prin publicarea în reviste cu autentică importanță în mediul juridic sau în edituri prestigioase și nu sunt recunoscute prin acordarea de premii și distincții științifice? În sfârșit, ce semnificație poate avea îndeplinirea formală a tuturor acestor criterii, dacă absolvenții facultății nu ajung să profeseze în domeniul pentru care s-au pregătit?

Desigur, aceste întrebări – și nu sunt singurele care pot fi puse – nu vor să pună în discuție utilitatea tuturor criteriilor din *Ghidul și Metodologia ARACIS*, ci să semnaleze pericolul aplicării lor formale, cu consecința aprecierii, de asemenea formale a calității procesului de învățământ și a produsului acestuia: pregătirea studentului pentru a profesa în domeniul pentru care s-a pregătit.

Din acest punct de vedere, consider că următoarele criterii (standarde și indicatori de performanță) trebuie avute în vedere (pe lângă cerințele normative obligatorii) pentru evaluările viitoare și o eventuală ierarhizare a facultăților de drept:

a) Pregătirea profesională a absolvenților concretizată în aptitudinea lor de a dobândi un loc de muncă în domeniul pentru care s-au pregătit, într-o perioadă rezonabilă de la terminarea studiilor (2-3 ani)

Între criteriile ARACIS figurează promovabilitatea la examene și la licență. Criteriul nu este inutil, dar nu este nici destul de relevant întotdeauna, deoarece un procentaj mic nu înseamnă o pregătire bună și o exigență corespunzătoare, după cum un procentaj mare nu înseamnă contrariul.

De aceea, consider că importante pentru evaluarea îndeplinirii acestui criteriu ar fi statisticile privind intrarea în profesiile juridice. Aici, însă, trebuie făcută următoarea precizare: admiterea în profesiile juridice liberale (avocați, notari, executori judecătorești) nu este complet relevantă, deoarece examenul pentru admiterea în avocatură nu este foarte exigent în momentul de față, iar profesiile de notar și executor judecătoresc sunt profesii relativ închise, bazate pe *numerus clausus* și pe o concepție de castă, astfel încât numărul mic al celor admiși anual în aceste profesii nu este semnificativ. În ce privește profesia de consilier juridic, nici aici nu există un sistem riguros de intrare în profesie, astfel încât este și mai puțin semnificativă.

De aceea, în momentul de față, singura profesie în care admiterea se realizează la nivel național, unitar, riguros și transparent este cea de magistrat, în care se accede prin intermediul Institutului Național al Magistraturii. Așa fiind, datele privind pe cei care se prezintă la examenul de admitere la INM, respectiv pe cei care reușesc și urmează cursurile acestuia, pot fi extrem de relevante.

b) Opinia profesilor juridice privind pregătirea studenților

Chiar dacă nu toate procedurile de admitere în profesiile juridice sunt extrem de riguroase și transparente, un punct de vedere periodic al reprezentanților autorizați ai acestor profesii, bazat pe intrarea în profesie a absolvenților și pe evoluția lor ulterioară, poate constitui un criteriu de evaluare. Astfel, ar putea fi interesantă o ierarhizare a facultăților de drept, făcută – spre exemplu – de Uniunea Națională a Barourilor, Uniunea Națională a Notarilor Publici, Consiliul Superior al Magistraturii și Institutul Național al Magistraturii, pe baza performanțelor licențiaților în drept la admiterea în profesie și, mai apoi, în exercițiul acesteia.

c) Participarea studenților la competiții internaționale și naționale deschise și rezultatele obținute la acestea

Există deja o practică relativ constantă a unor facultăți de drept de a participa la concursuri de procese simulate, de pledoarii sau de alt tip, fie ele naționale sau internaționale.

De exemplu, Facultatea de Drept a Universității București: concursul european de drepturile omului „René Cassin”; Concursul internațional de Drept internațional umanitar „Jean Pictet”; Concursul internațional de drepturile omului „Habeas Corpus”; Concursul „European Law Moot Court Competition; Concursul de procese simulate „Charles Rousseau”; Concursul de procese simulate „Philip Jessup”. Astfel de participări internaționale sunt semnalate și de alte facultăți de drept cu tradiție îndelungată, dar lipsește din preocuparea celor mai noi.

Participarea studenților și performanța lor la aceste concursuri (a căror deschidere și obiectivitate este în general recunoscută) poate, de asemenea, să constituie un criteriu

pentru evaluarea și ierarhizarea facultăților de drept, deoarece prestația la aceste concursuri reflectă pregătirea profesională a studenților și calitățile profesionale și pedagogice ale cadrelor didactice care îi îndrumă.

Unele consorții, bazate pe înțelegerile dintre facultățile de drept, organizează concursuri la care participarea este limitată (cum este cazul HEXAGONULUI, la care participă numai șase facultăți de drept din țară).

d) Activitatea de cercetare științifică și valorificarea rezultatelor acesteia

Desigur că activitatea de cercetare științifică trebuie să rămână un criteriu de evaluare. Apreciez însă că acest criteriu ar trebui „recalibrat” prin detalieri, după cum voi arăta mai jos, și prin nuanțare, ținând cont de specificul științei dreptului.

d.1) realizarea unor proiecte de cercetare (granturi)

Specificul științei dreptului face relativ dificilă realizarea unor proiecte de cercetare de anvergură, cu finanțare serioasă, din fonduri publice sau private. De aceea, acest criteriu nu ar trebui absolutizat și nu ar trebui evaluat pur cantitativ. Există posibilitatea de a fi prezentate ca proiecte de cercetare serioase demersuri de mică însemnătate științifică, finanțate din fonduri private sau chiar publice, cu sume ne semnificative, realizate doar pentru „bifarea” acestui tip de activitate. Așa fiind, o evaluare calitativă a granturilor și a impactului lor efectiv în domeniul științei dreptului ar fi de preferat unei contabilizări aritmetice a acestora. De asemenea, pentru o eventuală ierarhizare a facultăților de drept ar putea fi avute în vedere și proiectele de cercetare finanțate din fonduri internaționale.

d.2) publicarea în reviste cu autentic impact

în „peisajul” periodicelor cu profil juridic

Și în această privință există un anumit specific al domeniului: reviste de tradiție și ținută (de ex., „Dreptul”), cu largă răspândire (de ex. „Curierul judiciar”) sau cu o exigență științifică evidentă (de ex. „Revista română de drept privat”) nu sunt cotate sau sunt cotate la o categorie inferioară de CNCSIS și este puțin probabil ca, datorită specificului lor, să capete o cotație superioară sau să fie înregistrate în baze de date internaționale în următoarea perioadă de timp.

De aceea consider că, fără a nega utilitatea acreditării CNCSIS, ar trebui alcătuite (eventual de o comisie de cadre didactice de prestigiu, sub coordonarea ARACIS) o listă a revistelor juridice de circulație națională și una de circulație locală, iar publicarea în astfel de reviste a rezultatelor cercetării cadrelor didactice să constituie, în mod corespunzător, un criteriu de evaluare și de ierarhizare.

Desigur, această opțiune poate fi abordată în paralel cu continuarea obținerii acreditării CNCSIS a revistelor facultăților.

În acest fel s-ar evita considerarea ca „activitate științifică” a publicării unor articole în reviste locale, fără nici o semnificație pe planul științei dreptului (situație neîntâlnită în cazul facultăților evaluate, dar existentă în realitate).

În sfârșit, un sub-criteriu suplimentar ar putea fi publicarea unor studii și articole în reviste de prestigiu care apar în alte țări.

d.3) publicarea în edituri nu numai acreditate CNCSIS, ci și cu autentică răspândire națională

Publicarea lucrărilor cadrelor didactice (tratate, cursuri, monografii, culegeri de studii) ridică, *mutatis mutandis*, aceleași probleme ca și publicarea în reviste. De aceea, ar

trebui alcătuită o ierarhizare a editurilor, după prestigiul și adresabilitatea lor, naționale sau regionale, ceea ce ar permite și o ierarhizare a facultăților, după cum cadrele didactice își publică lucrările la unele sau altele dintre acestea.

O astfel de abordare ar permite o mai clară evaluare a situațiilor în care cadrele didactice ale unei facultăți de drept publică lucrările lor în edituri locale, la care nu există nici un control științific, doar pentru uzul studenților lor și fără nici un impact asupra dezvoltării științei dreptului.

d.4) recunoașterea valorii lucrărilor publicate prin premii și distincții științifice ale unor foruri recunoscute

În același timp, ar trebui avute în vedere premiile și distincțiile acordate lucrărilor cadrelor didactice de foruri prestigioase (de ex. Academia Română și Uniunea Juriștilor din România). Acesta nu ar trebui să constituie un criteriu de evaluare, ci doar de ierarhizare a facultăților.

d.5) organizarea de conferințe științifice naționale și internaționale și participarea cadrelor didactice la astfel de conferințe

Organizarea unor conferințe naționale și internaționale sau participarea cadrelor didactice la astfel de conferințe, care constituie deja un criteriu de evaluare, ar trebui analizată mai în detaliu, în funcție de impactul acestor conferințe (numărul și prestigiul conferențiarilor, numărul participanților, ecoul lor pe plan național și internațional) urmând, de asemenea, să se realizeze ierarhizarea facultăților.

d.6) numărul cadrelor didactice care îndeplinesc criteriile c.1-c.5.

În sfârșit, ar trebui determinat numărul de cadre didactice de la fiecare facultate care îndeplinesc criteriile c.1-c.5, ceea ce ar putea fi avut în vedere, de asemenea, la procesul de ierarhizare.

e) Cooperarea cu universități străine: organizarea de cursuri de master sau chiar de licență ori de școli de vară în limbi străine, cu participarea unor profesori din străinătate

În condițiile actuale, cantonarea ofertei facultăților de drept numai în spațiul național nu poate duce decât la restrângerea prestigiului și anvergurii științifice a acestora. Nu am în vedere aici formele de cooperare din cadrul programului ERASMUS, ci de forme specifice de cooperare, la care o să mă refer în continuare.

Din rapoartele de autoevaluare întocmite de facultățile de drept implicate în proiect rezultă că toate au forme de cooperare internațională cu facultăți de prestigiu din străinătate, de la modalități simple, cum ar fi organizarea unor școli de vară, până la unele mai complexe, cum sunt organizarea de mastere în limbi străine sau chiar de studii de licență în limbi străine (cum este cazul Colegiului juridic franco-român de studii europene, organizat de Universitatea București împreună cu Universitatea Paris I „Panthéon-Sorbonne”, finalizat cu o diplomă emisă de această universitate).

Desigur că un astfel de criteriu nu poate fi utilizat decât pentru ierarhizarea facultăților de drept; adoptarea lui mi se pare, însă, esențială.

Analiza planurilor de învățământ

Identitatea relativă a planurilor de învățământ

Specificul profesiei de jurist, care are un caracter general în raport cu profesiile specifice care pot fi exercitate după obținerea licenței, presupune o pregătire completă, astfel încât absolventul unei facultăți de drept să dobândească toate cunoștințele care să îi permită, mai departe, să acceadă în oricare din profesiile juridice menționate mai sus (avocat, judecător, procuror, notar etc.), determină o particularitate a planurilor de învățământ ale facultăților de drept, care trebuie să cuprindă, în mod obligatoriu, o serie de discipline comune, fără de care pregătirea de jurist nu ar fi completă: drept roman, teoria dreptului, drept constituțional, drept administrativ, drept civil (care se studiază pe parcursul a cinci-șase semestre), drept penal (și acesta se studiază pe parcursul a patru semestre), drept financiar, drept procesual civil, drept procesual penal etc.

Particularitatea evidențiată determină următoarea consecință: planurile de învățământ sunt relativ unitare nu numai la cele cinci facultăți implicate în proiect, ci – la știința mea – cazul quasi-totalității facultăților de drept din țară, fie ele de stat sau private. La această consecință a contribuit și împrejurarea (cunoscută și recunoscută, de altfel) că planurile de învățământ ale facultăților înființate după 1989 au fost copiate după planurile de învățământ ale facultăților de drept existente înainte de acest an: București, Cluj, Iași și Sibiu, evoluția lor ulterioară fiind, în linii mari, aceeași.

Pentru a ilustra acest caracter unitar, trebuie să menționez că materiile cele mai importante, care pot forma „trunchiul comun” al programului de studiu, se regăsesc în mod relativ identic în planurile de învățământ ale celor cinci facultăți:

- „Drept civil. Partea generală” și „Persoanele”: în anul I, fiecare disciplină fiind prevăzută câte un semestru;
- „Drept civil. Drepturile reale” și „Teoria obligațiilor”: în anul II, fiecare câte un semestru;
- „Drept civil. Contractele speciale” și „Drept civil. Succesiuni”: în anul III, fiecare câte un semestru;
- „Drept constituțional” și „Instituții politice”: în anul I, ambele semestre;
- „Drept penal. Partea generală”: în anul II, ambele semestre (disciplina fiind „semestrializată”);
- „Drept penal. Partea specială”: în anul III, ambele semestre (disciplina fiind „semestrializată”);
- „Drept administrativ”: două semestre fie în anul I; fie în anul I, semestrul II și anul II, semestrul I sau anul II, ambele semestre (FDUI și FDTM);
- „Drept procesual penal”: două semestre în anul III, la toate facultățile (disciplina fiind „semestrializată”);
- „Drept procesual civil”: două semestre în anul III, la toate facultățile (disciplina fiind „semestrializată”).

De asemenea, **fișele disciplinelor și programele analitice** sunt, în general, unitare pentru materiile identice (ceea ce se explică și prin structura similară a acestora, ca și prin specificul științei dreptului, care – analizând legislația în vigoare – este firesc să urmeze arhitectura acesteia.

Particularități ale planurilor de învățământ

Particularitățile planurilor de învățământ nu privesc lipsa unor discipline importante în cazul unor facultăți, care s-ar regăsi în altele, ci: a) așezarea disciplinelor în plan, în ani diferiți de studiu; b) caracterul obligatoriu sau opțional al anumitor discipline; c) modul de repartizare a disciplinelor opționale; d) numărul de ore de curs și seminar alocate unei discipline; e) problema practicii de specialitate.

a) Așezarea unora dintre discipline în ani diferiți de studiu nu constituie în sine o slăbiciune a planului de învățământ. Ea poate pune însă în discuție înțelegerea și dobândirea cunoștințelor corespunzătoare acelei materii, dacă ea este amplasată într-un mod nepotrivit, anterior unor materii a căror parcurgere facilitează înțelegerea și asimilarea ei. Un astfel de exemplu este studierea „Dreptului proprietății intelectuale” sau a „Dreptului familiei” deja în anul II, înainte de a fi parcurs alte discipline „pregătitoare” ale studiului acestora.

b) Caracterul obligatoriu sau opțional al unor materii identice poate afecta, la rândul său pregătirea viitorului specialist în științe juridice.

Sunt unele materii care figurează ca materii obligatorii la unele facultăți și opționale la altele:

- „Dreptul proprietății intelectuale” este opțional la una din cele cinci facultăți, dar obligatoriu la toate celelalte;

- „Dreptul transporturilor” este obligatoriu la două facultăți, opțional la alte două și lipsește cu totul la a cincea facultate cuprinsă în această analiză comparativă;

- „Dreptul mediului” și „Criminologie” sunt discipline obligatorii la trei din cele cinci facultăți, dar reprezintă discipline opționale la celelalte două facultăți.

Fiind vorba de materii care nu pot fi calificate ca fiind fundamentale, regimul lor diferit – chiar dacă nu este pe deplin justificat – nu pune în pericol dobândirea competențelor specifice.

c) Modul de repartizare a disciplinelor opționale. Există două modalități de abordare a acestui aspect::

c.1) repartizarea relativ egală a materiilor opționale pe toți cei patru ani de studiu în trei dintre facultăți și

c.2) repartizarea unui număr redus de materii opționale în anii I-III și crearea unor module opționale, de specializare, pentru anul IV, care cuprind mai multe materii, grupate pe domenii: drept privat, drept public și drept penal în cazul celorlalte două facultăți.

Între aceste două opțiuni, consider că mai potrivită este cea de a doua, deoarece permite reducerea materiilor obligatorii la un trunchi comun care să nu fie foarte încărcat în toți anii de studii și, mai ales, în anul IV, când li se poate oferi studenților posibilitatea de a opta deja pentru o specializare, pe care să o continue apoi în cadrul unui master.

d) Numărul de ore de curs și seminar alocate fiecărei materii. Și aici se înregistrează diferențe de abordare între cele cinci facultăți, nota dominantă fiind aceea că, în privința materiilor importante cel puțin, raportul între orele de curs și seminar este de 1:1 (de

regulă, două ore de curs și două ore de seminar pe săptămână). Există, bineînțeles, și excepții, asupra cărora nu insist, deoarece nu mi se par semnificative și nu afectează proporția generală de 1:1.

Menționez, totuși, situația aparte a FDUC, în cazul căreia regula pare să fie 2:1 (două ore de curs la o oră de seminar). Deși criteriul ARACIS de 1:1 nu trebuie absolutizat, consider că quasi-generalizarea situației în care există o singură oră de seminar nu mi se pare o soluție potrivită.

e) Practica de specialitate este una din cele mai delicate probleme ale învățământului juridic actual, sesizată inclusiv de studenți. Practica este prevăzută în planurile de învățământ în mod foarte diferit, ceea ce conduce, în mod inevitabil, la dezvoltarea diferită a competențelor funcțional-acționale și a celor transversale.

În afară de aceasta sunt facultăți care au în planul de învățământ disciplina „Clinică judiciară” ca materie facultativă, în anii III și IV sau „Clinică juridică” prevăzută ca materie opțională în anul IV, semestrul I, ceea ce reprezintă o formă de învățământ practic (studiu de cazuri concrete, redactarea de cereri în justiție, contracte etc.).

Atât practica, dar și „Clinica juridică/judiciară” nu se pot organiza în afara cooperării strânse cu profesiile judiciare, cooperare care există la nivel formal (sunt „convenții de practică” în toate dosarele de autoevaluare), dar care – în realitate – nu funcționează, cel puțin în unele din cazuri. Deși nu este recunoscută în mod formal în rapoartele de autoevaluare, dificultatea colaborării cu profesiile juridice în organizarea practicii este notorie; nu este vorba neapărat de lipsa de interes a acestor profesii, ci de împrejurarea că, de regulă, reprezentanții lor au o activitate supra-încărcată, ceea ce face dificilă o cooperare reală în organizarea practicii de specialitate a studenților în drept. Asta explică de ce, spre pildă, la una dintre facultățile de drept implicate în proiect, organizațiile studențești s-au implicat în sprijinirea organizării practicii, luând legătura cu diverse instituții și organizații profesionale, care să faciliteze efectuarea practicii de către studenți.

După cum afirmam mai sus, practica este o chestiune delicată, a cărei funcționare este pusă sub semnul întrebării, iar afirmațiile potrivit cărora ar funcționa mulțumitor nu sunt verificabile întotdeauna.

Efectuarea practicii de către studenții în drept este însă la fel de necesară și de importantă ca și pentru studenții în medicină. De aceea, consider că tratarea acestei probleme ca una secundară sau rezolvarea ei pur formală reprezintă un minus al învățământului juridic.

Desigur că dificultatea principală rezidă în dificultatea de a găsi modalitatea concretă de desfășurare a practicii, care nu poate funcționa în afara cooperării cu profesiile juridice (iar în București, unde sunt câteva mii – dacă nu zeci de mii – de studenți la drept, la toate facultățile care funcționează aici, problema se poate dovedi insurmontabilă).

O altă soluție ar putea fi aceea de a prevedea un anumit număr de ore (2-4) săptămânal, sub coordonarea unui practician, care să aibă și calitatea de cadru didactic asociat. Generalizarea caracterului obligatoriu al materiei „Clinică judiciară/juridică” și înlocuirea practicii cu aceasta ar putea fi o altă soluție.

În absența unor măsuri concrete pentru organizarea efectivă a practicii de specialitate, aceasta va păstra un caracter formal și nu va dezvolta nici una din

competențele pe care ar trebui să le ofere studentului (de exemplu, analiza situațiilor de fapt și încadrarea lor în drept sau asumarea de responsabilități pentru a rezolva probleme și situații concrete).

Din analiza comparativă rezultă că planurile de învățământ sunt, după cum arătam mai sus, relativ unitare și sunt, în orice caz, similare în ceea ce privește materiile fundamentale, indispensabile pentru dezvoltarea reală și completă a calificării de jurist. De asemenea, aceste planuri de învățământ sunt apte să ofere cunoștințele, competențele și abilitățile pe care trebuie să le ofere programul de studii *drept*. Drept urmare, nu consider că ar exista, pe fond, o variație a calificărilor între facultățile implicate în proiect, chiar dacă acestea ar fi – în mod concret – formulate în termeni diferiți în documentele elaborate de acestea.

Mai concret, prin parcurgerea materiilor fundamentale – care, repet, sunt identice –, studenții dobândesc aceleași cunoștințe, competențe și abilități. Cunoștințele sau, eventual, competențele pot fi mai extinse în cazul studenților unei facultăți care oferă în planul de învățământ una sau mai multe materii obligatorii, care în alte planuri de învățământ nu există ori sunt opționale sau facultative (de ex., situația materiei „Dreptul transporturilor”, ilustrată mai sus, în acest capitol, la pct. 2, lit. B. Dar o astfel de situație nu este de natură să schimbe *fundamental* structura competențelor oferite de domeniu.

Așa fiind, pe baza lor se poate alcătui un „model” de plan de învățământ, care – fără a fi impus – poate fi utilizat pentru evaluarea periodică a tuturor facultăților de drept și, ținând cont și de alte criterii (arătate mai sus, în Cap. I, pct. D.2.a-e), pentru ierarhizarea acestora. Pentru realizarea unui astfel de **plan „model”**, ar putea fi avute în vedere următoarele **propuneri**:

b.1) Păstrarea unui trunchi comun unitar, alcătuit din materiile fundamentale

Acest trunchi comun urmează să păstreze materiile fundamentale actuale (drept roman, teoria generală a dreptului, drept constituțional, drept civil, drept penal, drept administrativ, drept procesual civil, drept procesual penal etc.), cu anumite exigențe minimale privind repartizarea pe semestre (de exemplu: plasarea materiei „Drept civil. Teoria generală. Persoanele” în două semestre și alocarea orelor de curs și seminar, care ar trebui, în linii mari, să respecte raportul de 1:1 la aceste materii).

În cazul acestui trunchi unitar, ar putea fi avută în vedere și următoarea propunere, probabil surprinzătoare pentru reprezentanții învățământului juridic: introducerea, încă din anul I, a unei materii obligatorii care să ofere studenților noțiunile de bază de procedură civilă, urmând ca studiul aprofundat al acestei materii să se facă în anul terminal. În favoarea acestei propuneri pledează cel puțin următoarele argumente:

- studiul dreptului presupune, după cum arătam și mai sus, analize de caz, care adesea sunt probleme litigioase ajunse în fața instanțelor judecătorești, iar rezolvarea lor corectă impune cunoștințe minimale de procedură civilă;
- în cadrul unor materii studiate în anul I sau II, cum este dreptul administrativ, sunt predate cunoștințe privind procedura contravențională, procedura contenciosului administrativ, care nu pot fi înțelese complet fără cunoștințe minimale de procedură civilă.

b.2) Conceperea de module de materii opționale

După cum arătam mai sus (pct. 2.c), sunt două abordări privind materiile opționale: una care oferă o libertate completă de alegere a materiilor opționale în toți anii de studiu și una care păstrează această libertate numai în primii ani de studiu, iar în anul terminal oferă opțiunea între mai multe module, alcătuite din materii specifice unui domeniu (drept privat, drept penal, drept public; mai pot fi imaginate și alte module: drept internațional public, drept comunitar etc.).

Apreciez că varianta modulelor de materii opționale în ultimul an de studii (a se vedea planul de învățământ al Facultății de Drept a Universității București, în vigoare din anul universitar 2008/2009, și cel al Universității Craiova), când studentul are deja o viziune asupra competențelor generale pe care i le oferă programul de studiu și poate să opteze pentru o anumită specializare, aptă să îi direcționeze aceste competențe generale spre un domeniu de specializat. Această ofertă de „module opționale” este mai potrivită și cu structura actuală a programului de studii *drept* (4+1), oferind deja o bază pentru specializarea pe care absolventul o poate continua în cadrul studiilor de masterat*.

Analiza SWOT a domeniului de studii Drept prin prisma adecvării ofertei de educație universitară la cerințele și așteptările pieței muncii

Deși rapoartele de autoevaluare nu cuprind în totalitate analiza SWOT, iar rapoartele de evaluare externă nu sunt foarte unitar redactate, se pot trage următoarele concluzii integratoare la nivelul celor cinci facultăți de drept din proiect:

Puncte tari

Deși nu sunt menționate întotdeauna, punctele tari se referă la capacitatea instituțională (care este mai presus de discuție la cele cinci facultăți din proiect); calitatea corpului profesoral, alcătuit din specialiști recunoscuți, inclusiv pe plan internațional; oferta educațională (planuri de învățământ în general judicios alcătuite, unitare, adaptate periodic, în funcție de cerințele vieții reale); diverse forme de colaborare internațională, inclusiv concretizate în programe de licență sau master ori în școli de vară organizate cu universități din străinătate; gradul ridicat al absorbției absolvenților pe piața muncii (aspect care poate fi acceptat ca fiind credibil, având în vedere facultățile evaluate, deși nu se bazează pe date verificabile); calitatea cercetării științifice.

* Deși nu face obiectul acestui raport, menționez că problema structurii programului de studii *drept*, și anume 4+1+3, nu este – după părerea mea – definitiv rezolvată, deoarece generează două impedimente, aparent insurmontabile: a) imposibilitatea absolvenților de la alte facultăți, potențial interesați într-un masterat în drept (de ex., absolvenți de ASE, Științe politice, Administrație publică etc., la care studiile de licență sunt de trei ani) de a urma această formă de studii, fiindcă nu acumulează decât 60 de credite (echivalentul a două semestre), care – adăugate la cele 180 corespunzătoare celor trei ani de studii de licență – nu ajung la 300; b) imposibilitatea absolvenților de drept, la care licența durează patru ani, de a urma un master pe locurile finanțate de la buget la alte facultăți (ASE, Științe politice etc.), deoarece totalul anilor de studii (licență + master) ar ajunge la șase, respectiv un total de 360 de credite.

Puncte slabe

Acestea au în vedere, aproape în cazul tuturor facultăților, lipsa unui sistem de orientare profesională și lipsa unui mecanism de urmărire a încadrării absolvenților în profesii din domeniul pentru care s-au pregătit, precum și aspecte legate de cercetarea științifică (cum ar fi lipsa unor planuri de cercetare, activitate de cercetare mai ales individuală și mai puțin colectivă, lipsa unor publicații proprii cotate CNCSIS).

În același timp, deși nu au fost semnalate în toate cazurile, mai sunt de adăugat dificultățile în organizarea practicii de specialitate, semnalate – la nivel de principiu – și în prezentul raport.

Din punctul de vedere al analizei SWOT se poate concluziona că toate cele cinci facultăți implicate în proiect sunt comparabile din perspectiva criteriilor de evaluare din Metodologia și Ghidul ARACIS și, pe baza evaluării lor de ansamblu, se poate redacta un set de reguli de evaluare specifice domeniului de studii *drept*, pe baza căruia să fie evaluate și ierarhizate toate facultățile de drept.

Oportunități

Facultățile de drept, în general, au traversat o perioadă fastă după 1990, datorită cererii de juriști de pe piața muncii și atractivității acestei profesii. În aceste condiții, facultățile de drept au devenit relativ importante și puternice în cadrul universităților, nu numai prin prestigiul cadrelor didactice (a căror notorietate profesională și publică a crescut exponențial în aceeași perioadă și din aceleași motive), ci și prin faptul că au devenit o importantă sursă de venituri extrabugetare – situație care se menține încă la data redactării acestui raport –, ceea ce le-a permis, în majoritatea cazurilor, să valorifice aceste venituri în folosul creșterii calității activității didactice.

O oportunitate poate nu suficient utilizată este existența unor profesiilor juridice, organizate în mare parte ca profesii liberale sau ca și corpuri profesionale puternic coagulate (cum este cazul judecătorilor și procurorilor), care acționează într-o manieră coerentă și unitară, în general, și cu care s-ar putea coopera mai strâns, la nivel instituțional, pe mai multe paliere:

- analiza periodică a planurilor de învățământ (atât la licență, cât și la master), pentru adaptarea lor la nevoile exercitării acestor profesii;

- cooperarea cu aceste profesii în activitatea de analiză și evaluare a necesității modificării legilor lor de organizare (dacă este cazul) în scopul prevederii cât mai exacte a condițiilor de admitere în profesie: licență, master, doctorat etc.

- integrarea organismelor de conducere la nivel național ale acestor profesii într-o activitate de evaluare și ierarhizare a facultăților de drept, bazată pe experiența lor privind admiterea absolvenților în profesie (desigur, aceasta evaluare nu se poate suprapune peste cea a ARACIS, dar ARACIS ar putea ține cont, fie și numai cu titlu consultativ, de o astfel de evaluare);

- realizarea, împreună cu reprezentanți ai acestor profesii, a unor proiecte de cercetare comune.

Amenințări

Ca și în cazul oportunităților, și amenințările sunt comune (nu am sesizat aspecte care să constituie amenințări specifice numai la adresa uneia sau unora dintre facultățile implicate în proiect):

- în ce privește recrutarea studenților, cel puțin cele cinci facultăți evaluate nu sunt – datorită calității și prestigiului lor – într-un pericol imediat privind scăderea dramatică a numărului de candidați și, apoi, de studenți, în ciuda concurenței unor facultăți (mai ales private), al căror standard de exigență în activitatea didactică și în evaluarea studenților este extrem de redus; doi factori (care nu sunt intrinseci facultăților din proiect) pot duce, pe termen scurt și mediu la reducerea numărului de studenți: a) scăderea populației școlare și b) saturarea pieței forței de muncă juridice și, pe cale de consecință, scăderea atractivității profesiilor juridice;

- lipsa unui sistem de urmărire a evoluției profesionale a absolvenților face oricând contestabilă aptitudinea acestor facultăți de a „livra” pe piața muncii absolvenți care își găsesc rapid și într-o proporție covârșitoare un loc de muncă potrivit calificării și competențelor oferite de domeniul de studii *drept*, adică într-o profesie juridică;

- scăderea exigenței în activitatea didactică și de evaluare a studenților (proprii celor cinci facultăți implicate în proiect), în scopul creșterii unui anumit tip de „atractivitate” (existent la unele facultăți, fie ele de stat sau private) în condițiile scăderii populației școlare, poate duce la scăderea calității pregătirii absolvenților, „punctul forte” al facultăților evaluate;

- dificultatea obținerii de proiecte de cercetare, datorită specificului științei dreptului, ca și unor proiecte de consultanță de specialitate (cei care au nevoie de consultanță de specialitate juridică nici nu se adresează facultăților de drept, ci profesiilor care au competența legală de a oferi această consultanță (cum e cea de avocat).

Concluzii și recomandări

Concluzii

1. Învățământul juridic românesc s-a dezvoltat după 1990 arborescent și haotic, în România existând în momentul de față 48 de facultăți de drept (18 de stat și 30 private), care oferă același tip de calificare profesională; nu există date privind numărul de absolvenți în fiecare an al acestor facultăți și modul în care reușesc să își găsească un loc de muncă în domeniul pentru care s-au pregătit.

2. Nu există date disponibile privind încadrarea absolvenților în muncă nici din partea profesiilor juridice, cu excepția Institutului Național al Magistraturii, ale cărei statistici arată că majoritatea absolvenților care promovează examenul de admitere la INM provin de la cele patru facultăți de stat implicate în proiect.

3. Cele cinci facultăți de drept implicate în proiect îndeplinesc criteriile și standardele din *Ghidul și Metodologia ARACIS*.

4. Planurile de învățământ ale acestor facultăți sunt relativ unitare și bine structurate, oferind cunoștințele, competențele și abilitățile specifice domeniului *drept*, fiind – în general – adaptate cerințelor pieței muncii.

5. Facultățile implicate în proiect nu au un sistem propriu de orientare profesională și de urmărire a integrării profesionale a absolvenților.

6. Chiar în absența unui astfel de sistem, este credibil că majoritatea absolvenților lor reușesc, într-o perioadă relativ scurtă de timp, să își găsească un loc de muncă într-o profesie juridică.

7. Deși, în general, cercetarea științifică la nivelul celor cinci facultăți este una prodigioasă, există „puncte slabe” în ce privește existența unor planuri de cercetare colectivă și pe termen mediu și lung, implicarea tuturor cadrelor didactice în activitatea de cercetare, obținerea unor proiecte de cercetare și a unor contracte de consultanță.

Recomandări

1. Realizarea unei evaluări și *ierarhizări* a facultăților de drept, în funcție de performanțele lor reale la nivel național și internațional: integrarea relativ rapidă în muncă, în domeniul juridic, a absolvenților lor, cercetare științifică cu rezultate recunoscute la nivel național și internațional, cooperare internațională cu facultăți de prestigiu din mediul internațional.

2. În același timp, este necesară adaptarea criteriilor și standardelor de evaluare la specificul facultăților de drept (a se vedea Cap. I, lit. D, pct. 2).

3. Realizarea unui „model” (minimal, flexibil) de plan de învățământ pentru facultățile de drept, pentru evaluarea acestora (a se vedea Cap. II, lit. B, pct. 3).

4. Proiectarea și realizarea unui sistem de orientare profesională specific pentru profesia de jurist și de urmărire a încadrării în muncă a absolvenților, în domeniul pentru care s-au pregătit.

5. O cooperare reală cu reprezentanții profesiilor juridice (Uniunea Națională a Barourilor din România, Uniunea Națională a Notarilor Publici, Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești, Consiliul Superior al Magistraturii etc.) în scopul asocierii efective a acestora la analiza periodică a planurilor de învățământ, modificarea acestora, urmărirea evoluției profesionale a absolvenților, efectuarea practicii de specialitate, realizarea unor proiecte comune de cercetare etc.

4.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților de programe de studii din domeniul Drept pe piața muncii

Motivația de a alege un parcurs universitar

1. Pentru absolvenții de Drept, prestigiul social asociat absolvirii învățământului superior este mai important decât pentru celelalte categorii de absolvenți. Ponderea absolvenților de Drept care au considerat important sau foarte important prestigiul social atunci când și-au ales să își continue studiile în învățământul superior atinge 72%, cu aproape 11 p.p. mai mult decât absolvenții de Inginerie Mecanică, de exemplu.
2. Ca și absolvenții celorlalte domenii, și cei care au terminat Dreptul declară că la înscriere au contat motivațiile de tip cognitiv (dorința de a cunoaște), precum și motivațiile instrumentale legate de veniturile mai ridicate garantate de investiția în capital uman.
3. În ceea ce privește alegerea facultății pe care au urmat-o, absolvenții de Drept declară în mult mai mare măsură decât restul că au ales facultatea în cauză datorită unor motive ce țin de prestigiul social, incluzând aici renumele facultății/universității.

Evaluări ale absolvenților privind calitatea pregătirii universitare

1. Indiferent de domeniul de studiu, majoritatea absolvenților oferă note mai mari de 5 calității predării cursurilor din facultate. Totuși, studenții de la Drept înregistrează cele mai înalte ponderi de apreciere pozitivă, comparativ cu absolvenții din alte domenii.
2. Ca și în cazul altor categorii de absolvenți, cei care au terminat Dreptul și lucrează în alte domenii decât cel în care au studiat și cei din companii private sunt ușor mai reținuți în a-și manifesta satisfacția față de calitatea predării, chiar dacă toate aceste grupuri mențin în ansamblu o evaluare medie pozitivă.
3. Alături de absolvenții din domeniul Științelor Comunicării, cei din domeniul Drept tind să acorde note mai mari caracteristicilor legate de evaluare și feedback pe care le-au observat în facultate.
4. Resursele didactice sunt și ele evaluate predominant pozitiv, mai ales în ce privește bibliotecile și accesul la echipament IT. Atunci când vine însă vorba de alte echipamente, jumătate din absolvenții de Drept devin mai degrabă nesatisfăcuți de oferta facultății absolvite. Pe ansamblu însă, evaluare rămâne predominant pozitivă.
5. Același consens al aprecierii pozitive se regăsește și în cazul modului de programare a orelor și a anunțării eventualelor modificări de program. Există însă diferențe între domenii, absolvenții de Drept și de Calculatoare și Tehnologia Informației evaluând cu note mai mari facultatea decât cei de la Științele Comunicării.
6. Rugați să privească activitățile didactice în ansamblul lor, 80-90% dintre absolvenții care au răspuns la chestionar evaluează pozitiv facultatea pe care au încheiat-o. Absolvenții de Drept par a fi însă cei mai satisfăcuți, aproximativ două treimi din totalul acestora evaluând facultatea cu note de 9 și 10.

Utilitatea serviciilor de orientare profesională din universități

1. Târgurile de muncă și invitarea angajatorilor sunt servicii oferite mai rar studenților de la Drept, comparativ cu alți absolvenți. Aceste tipuri de servicii sunt, de asemenea, mai des întâlnite în facultățile de stat și par să fie organizate mai des în ultimii ani.
2. Birourile specializate în orientare profesională sunt mai rar întâlnite în facultățile de Drept (sub 22%), comparativ cu facultățile de Științele Comunicării (37%), de exemplu. Facultățile private dețin în proporție mai mare astfel de birouri (44%) decât facultățile de stat (21%).
3. Absolvenții ne spun că există burse de studiu oferite de angajatori în toate cele patru domenii incluse în analiză, însă că acestea ar fi mai des întâlnite în facultățile de Drept (80%) și de Inginerie Mecanică (82%). Trebuie însă

menționat că de acest tip de parteneriat nu beneficiază decât un număr foarte mic de studenți în fiecare an. Deși nu avem date în acest sens, cel mai probabil un angajator nu acordă mai mult de una-două astfel de burse pe an, pe criterii de performanță. Angajatorii par să prefere facultățile de stat (74%) celor private (63%) în semnarea unor astfel de parteneriate.

Parteneriatele universitate-companie

1. Aproximativ 40% dintre absolvenți au indicat faptul că în facultatea pe care au absolvit-o existau parteneriate pentru organizarea unor programe de internship. Trebuie remarcat că acest tip de programe poate aduce atât studenților cât și angajatorilor beneficii mai substanțiale decât parteneriatele pentru efectuarea stagiilor de practică: studenții pot obține experiență practică în domeniul lor de studiu iar angajatorii pot da mai multe responsabilități internilor și îi pot controla mult mai bine. Acest tip de parteneriat este mai des întâlnit în facultățile de stat (42%) comparativ cu facultățile private (18%).
2. Parteneriatele pentru angajarea absolvenților sunt mai rar întâlnite (doar 33% din cazuri la nivelul întregului eșantion). Acestea apar, cel mai frecvent, în facultățile de Inginerie Mecanică (46%) și de Calculatoare și Tehnologia Informației (45%) și sunt mult mai puțin întâlnite în facultățile de Drept (25%) sau de Științele Comunicării (14%).

Pregătirea oferită de universități pentru intrarea pe piața muncii

1. *Abilități și competențe*: doar 48% dintre absolvenți de Drept consideră că au obținut în timpul facultății abilitățile și competențele necesare la locul de muncă.
2. *Aplicabilitatea practică a cursurilor*: 53% dintre absolvenții chestionați consideră că problemele practice cu care se confruntă la locul de muncă nu au fost abordate în cursurile pe care le-au urmat. Acest procent este mai mare (aproximativ 60%) în cazul absolvenților de Drept, Calculatoare și Tehnologia Informației și Științele Comunicării și mai mic în cazul celorlalți absolvenți.
3. *Integrarea pe piața muncii*. La nivelul întregului eșantion, 62% dintre absolvenți declară că nu au avut nicio dificultate în a găsi un loc de muncă după absolvire iar 53% nu au avut nici o dificultate în a găsi locul de muncă pe care îl doreau. Există însă diferențe semnificative în funcție de domeniul de studiu. Absolvenții facultăților de Drept au mai multe dificultăți în a găsi atât un loc de muncă (aproximativ 55%) cât și locul de muncă dorit (aproximativ 50%). Trebuie însă amintit că dificultățile pe care le întâmpină absolvenții la intrarea pe piața muncii depind nu doar de pregătirea primită în timpul facultății ci și de situația de pe piața muncii în sectoarele de interes și de așteptările pe care absolvenții le au de la locul de muncă.

Opiniile privind competențele dobândite în timpul facultății

1. Domeniul de activitate este asociat cu diferențe semnificative atât în opiniile absolvenților cât și în opiniile angajatorilor. Absolvenții facultăților de Drept consideră în mai mare măsură decât restul că au devenit specialiști în domeniu (67%) dar într-o măsură mai redusă că au obținut competențe necesare pentru domeniile conexe (doar 53%).
2. În ceea ce privește satisfacția cu nivelul de specializare al absolvenților angajați recent, angajatorii din domeniul Drept sunt mult mai mulțumiți decât restul (67%). Satisfacția cu competențele absolvenților în domeniile conexe este redusă pentru toate cele cinci tipuri de angajatori.
3. Cu unele excepții, opinia majoritară a angajatorilor investigați este una mai degrabă nesatisfăcătoare cu privire la competențele pe care le dețin absolvenții la angajare. Unele dintre cele mai importante critici vin și din zona angajatorilor în domeniul Dreptului. Angajatorii din domeniul Drept sunt de părere că pentru un absolvent este foarte important să dețină competențe de cunoaștere a domeniului specific, fără de care nu s-ar putea descurca cu succes în activitatea la locul de muncă.
4. Gradul de satisfacție al angajatorilor investigați cu privire la competențele de cunoaștere a domeniului de specialitate și a domeniilor conexe se diferențiază în raport cu profilul absolvenților. Unii dintre cei mai nemulțumiți sunt angajatorii absolvenților de Drept. Aceștia sunt de părere că situația se datorează deprecierei învățământului în acest domeniu sau chiar lipsei de motivație a studenților. Mai mult, angajatorii resimt și o oarecare incompatibilitate între ceea ce știu absolvenții cu adevărat și imaginea subiectivă pe care o au aceștia despre ei înșiși, care de cele mai multe ori pare a fi supraevaluativă.
5. Majoritatea celor intervievați reclamă incapacitatea acestora de a transpune în practică cunoștințele dobândite. Această opinie este împărtășită aproape fără excepție, indiferent de domeniul în care activează companiile. Creativitatea, spiritul critic și gândirea analitico-sintetică sunt de asemenea competențe pe care angajatorii și-ar dori să le întâlnească la proaspeții absolvenți, dar, conform spuselor acestora, se întâmplă rar ca tinerii să se descurce satisfăcător în această privință. Mai mult, unii dintre angajatori nu au așteptări din partea universității să dezvolte astfel de competențe și pun aceste abilități pe seama altor contexte de învățare decât cele din universitate sau pe seama inteligenței native ale tinerilor.

Opiniile privind utilitatea competențelor dobândite

1. Toate cele șapte tipuri de competențe specifice despre care am chestionat angajatorii și absolvenții din domeniul Drept sunt considerate a fi utile de către respondenți (Tabel 41). Nu există practic diferențe între angajatori și absolvenți, lucru de altfel firesc, din moment ce mulți absolvenți de Drept sunt potențiali angajatori prin natura meseriei. Doar în ce privește „Utilizarea tehnologiei informatice moderne”, absolvenții tind să aibă o poziție mai conservatoare.

Tabel 4.1.

**Opinii ale angajatorilor și absolvenților de Drept despre
necesitatea unor competențe specifice domeniului respectiv**

Tipul de competență	Gradul de necesitate (minim=1, maxim=5) în opinia ...	
	absolvenților	angajatorilor
Cunoașterea, înțelegerea și utilizarea conceptelor, teoriilor, principiilor și metodelor specifice Dreptului.	4,7	4,7
Cunoașterea, înțelegerea și utilizarea limbajului juridic de specialitate.	4,7	4,9
Cunoașterea legislației românești în vigoare, cu toate actualizările recente.	4,3	4,7
Aptitudinea de a înțelege, analiza, interpreta, corela, compara instituții din Dreptul național și Dreptul comunitar / internațional.	4,4	4
Capacitatea de a culege date și informații referitoare la o problemă de Drept concretă.	4,7	4,7
Capacitatea de a analiza situații de fapt și de a le încadra corect juridic.	4,9	4,9
Utilizarea tehnologiei informatice moderne.	4	4,7

Notă: Datele din tabel reprezintă medii ale răspunsurilor la întrebarea: În ce măsură credeți că este util pentru un angajat din domeniul Drept să dețină următoarele cunoștințe teoretice și abilități practice: *Notați răspunsul pe o scală de la 1 „Deloc important” la 5 „Foarte important”.*

2. Variația răspunsurilor absolvenților este redusă. Nu există diferențe mari de la un grup la altul, de la un tip de absolvent la altul. Doar în ce privește „Cunoașterea legislației românești în vigoare, cu toate actualizările recente”, absolvenții care lucrează în companii cu mai puțin de 10 angajați tind să considere în mai mică măsură decât restul absolvenților de Drept, că o astfel de competență este mai puțin necesară (media notelor pentru competența respectivă depășește însă jumătate a scalei și pentru acest grup de absolvenți, fiind 3,8).

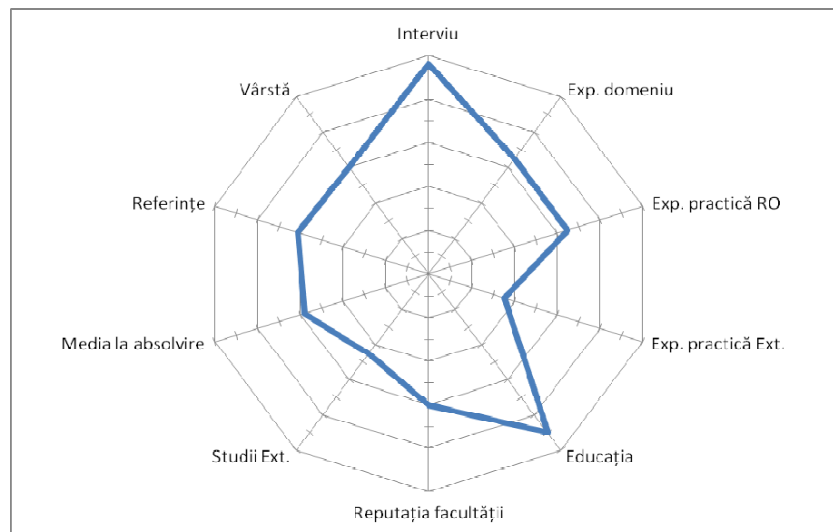
Selecția și recrutarea absolvenților

1. Experiențele de recrutare și selecție a absolvenților practicate în companiile investigate sunt adesea foarte diverse. Unele dintre practici au un grad mai mare de organizare, mai ales în cazul companiilor mari și a celor care își propun să recruteze absolvenți, ca un grup țintă predilect. Alte companii recrutează doar atunci când apare o nevoie, apelând adesea la mijloace simple de recrutare cum ar fi un CV sau un interviu cu absolventul. De cele mai multe ori, strategiile angajatorilor sunt pasive, așteptând ca absolvenții să se adreseze companiei, și nu invers.

2. Figura de mai jos reprezintă, în formă grafică, importanța acordată diferitelor criterii de agențiile de recrutare și de angajatorii din cele patru domenii incluse în analiză. Pentru toate cele cinci tipuri de angajatori cele mai importante trei criterii sunt aceleași: performanța la interviul / concursul de angajare, educația și experiența în domeniu. Un consens similar se regăsește și în ceea ce privește criteriile care nu au relevanță în procesul de selecție: preferințele politice, sexul și vârsta.* Forma graficelor indică și o serie de caracteristici specifice fiecărui tip de angajator în parte. Astfel, pentru angajatorii din domeniul Drept este vizibil că decizia de angajare se bazează la un prim nivel doar pe educația candidatului și pe performanța acestuia la interviul de angajare. Un al doilea nivel include criteriile de importanță medie: experiența în domeniu, experiența practică dobândită în România, reputația facultății, media la absolvire, referințele și vârsta candidatului. Stagiile de studii externe și experiența practică dobândită în străinătate sunt considerate criterii de importanță redusă (probabil ca rezultat al specificului acestui domeniu).

Grafic 4.1.

Importanța acordată diferitelor criterii de agențiile de recrutare și de angajatorii de absolvenți de studii din domeniul DREPT

Cariera profesională după absolvirea facultății

1. Absolvenții de Drept se îndreaptă în mică măsură înspre un masterat sau doctorat în același domeniu, preferând mai degrabă să își continue studiile în alte domenii sau în afara țării.

* Nu putem spune cu certitudine dacă acest lucru reflectă realitatea sau dacă angajatorii „au știut” cum trebuie să răspundă la aceste întrebări.

Tabel 4.2.

Opțiuni de continuare a studiilor

Domeniu absolvit	Master în domeniu	Doctorat în domeniu	Master sau doctorat în alt domeniu	Master sau doctorat în altă țară
Drept	1%	1%	26%	7%

2. Absolvenții de Drept își găsesc mai greu un loc de muncă, însă tind să îl păstreze: aproximativ 60% nu au schimbat locul de muncă niciodată și aproximativ 25% l-au schimbat o singură dată. Așadar, 11% dintre absolvenții de Drept investigați nu au avut un loc de muncă, aproape 60% au avut un singur loc de muncă, 22% au avut două locuri de muncă iar 9% au avut cel puțin trei locuri de muncă.

Tabel 4.3.

Numărul locurilor de muncă deținute după absolvirea facultății

	0	1	2	3+
Drept	11%	58%	22%	9%

3. Principalul motiv de părăsire a locului de muncă, indiferent de domeniu, este legat de găsirea unui nou loc de muncă, mai atractiv pentru respondent din punct de vedere al salariului (în principal), al domeniului de activitate sau al programului de lucru (în câteva cazuri). În cazul absolvenților de Drept: aproape o treime dintre aceștia declară că au plecat de la locul de muncă din alt motiv decât cele zece din care puteau alege.

Tabel 4.1.

Motivele părăsirii locului de muncă

Absolvenți	Drept
Am găsit un loc de muncă cu un salariu mai bun	20%
Am găsit un loc de muncă în domeniul în care doream să muncesc	17%
Am găsit un loc de muncă cu un program de lucru mai lejer	3%
Nu îmi aducea nici o satisfacție	13%
Nu aveam nici o șansă de a promova / avansa	7%
M-am înscris la un program de master / doctorat	3%
Am plecat din țară	4%
Concediu de maternitate / paternitate	1%
Mi s-a terminat contractul	3%
Am fost concediat	0%
Alt motiv	30%

Notă: Datele din tabel sunt procente din totalul motivelor de plecare indicate de respondenți. Suma procentelor pe coloane poate diferi de 100% din cauza rotunjirilor.

4. Intenția de schimbare a locului de muncă actual variază în funcție de domeniu. Absolvenții de Drept intenționează să își păstreze actualul loc de muncă în mai mare măsură decât absolvenții din celelalte domenii.

Tabel 4.5.

Locul de muncă actual – siguranța locului de muncă

	Intenționați să vă schimbați locul de muncă în următorul an?			Sigur / foarte sigur că voi avea același loc de muncă peste un an
	Da	Nu	Nu știu	
Domeniu absolvit:				
DR	26%	65%	9%	66%
IM	17%	60%	23%	54%
IT&C	17%	46%	38%	65%
SC	35%	38%	27%	55%
Tip facultate absolvită:				
Stat	23%	51%	26%	61%
Privată	32%	55%	13%	52%
Anul absolvirii:				
-2005	7%	74%	19%	84%
2006-7	27%	46%	28%	54%
2008	27%	47%	26%	55%
Tip angajator				
De stat / bugetar	13%	71%	15%	74%
Privat românesc	38%	37%	24%	46%
Privat străin	16%	48%	36%	61%
Mărime angajator				
Sub 10 angajați	43%	38%	19%	43%
10-49 angajați	32%	46%	22%	47%
50-249 angajați	19%	52%	29%	62%
Peste 250 angajați	16%	60%	25%	72%
TOTAL	23%	53%	25%	61%

5. Absolvenții de Drept au considerat că au nevoie de cursuri de specializare în proporție de 77%, iar 70% dintre ei au și urmat astfel de cursuri. Dat fiind că procentele celor care consideră cursurile de specializare necesare și ale celor care urmează astfel de cursuri cresc cu perioada de timp de la absolvire, putem spune că o mare parte dintre absolvenți încearcă să fie la curent cu ultimele descoperiri din domeniul lor de specialitate. În ceea ce privește motivele urmării cursurilor de specializare, se poate observa că, în general, interesul pentru tema cursurilor este principalul motiv, urmat de necesitate și de sugestia angajatorului.

Opinii ale reprezentanților asociațiilor profesionale

Reprezentanții asociațiilor profesionale din domeniul Drept consideră că există un decalaj de amploare între pregătirea oferită de universitate și cerințele locului de muncă. Acest decalaj se datorează în opinia acestora, îndeosebi pregătirii preponderent teoretice pe care instituțiile de învățământ superior din domeniul Dreptului o furnizează studenților. Disciplinele cu o componentă practică dominantă sunt apreciate ca fiind slab reprezentate în curriculum-ul universitar. Pregătirea practică, oportunitatea de aplicare practică a cunoștințelor și abilităților în timpul educației universitare sunt (cvasi)absente.

4.3. Standarde de calitate a conținutului pentru programele de studii de licență în domeniul Drept

Aceste standarde de calitate a conținutului reflectă ceea ce poate fi constatat de către un student, un absolvent, un angajator sau, după caz, un finanțator de studii ori de către orice altă persoană interesată (de exemplu, un evaluator al programului de studii) ca fiind *nivelul minim al rezultatelor învățării* la un absolvent cu diplomă de licență al programului de studii „Drept” al oricărei facultăți din România care oferă acest program de studii. În același timp, standardele de calitate a conținutului formării printr-un program de studii exprimă *ceea ce știe, știe să explice și să aplice majoritatea covârșitoare a absolvenților cu diplomă de licență din domeniul de studii „Drept”*.

Ciclul de studii pentru care se aplică aceste standarde de conținut

Standardele de calitate a conținutului enunțate mai jos se referă la un program de studii universitare de licență de 240 ECTS, parcurs în mod firesc în opt semestre consecutive (8 semestre x 30 ECTS/semestru). Semnalăm, cum am făcut-o și în „Raportul de sinteză”, că, în cazul studiilor juridice, structura tip Bologna este „4+1+3”, adică 4 ani de licență, 1 an de master și trei ani de studii doctorale.

Nivelul de performanță obținut

Un absolvent care a promovat cu nota minimă examenul de licență din domeniul „Drept” ar trebui să fie capabil să demonstreze că are cunoștințele și abilitățile profesionale, precum și competențele transversale menționate mai jos. Fiecare facultate ar trebui să aibă propriile sale metode transparente de a demonstra realizarea acestui nivel minim de performanță de către absolvenții săi, ceea ce ar fi de natură să faciliteze evaluarea îndeplinirii sale. Aceste metode se pot concretiza, printre altele, în modalități de evaluare complexe a cunoștințelor dobândite de un student după parcurgerea unei materii: în primul rând, trebuie avută în vedere o evaluare care să țină seama de întreaga activitate a studentului, la cursuri și seminare, redactarea de lucrări scrise în timpul anului etc.; în al doilea rând, modalitatea de examinare finală trebuie să aibă un grad ridicat de complexitate, care să verifice toate competențele pe care se presupune că trebuie să le dobândească studentul după parcurgerea materiei respective.

Standarde de calitate a conținutului educației universitare (tipuri și descriptori de competențe):

A. Competențe profesionale:

A.1. Cunoaștere și înțelegere:

- a) cunoașterea, înțelegerea și utilizarea conceptelor, teoriilor, principiilor și metodelor fundamentale de cercetare specifice dreptului;
- b) cunoașterea, înțelegerea și utilizarea raționamentelor juridice;
- c) cunoașterea și înțelegerea surselor de informare în domeniul dreptului (legislație, doctrină, jurisprudență – în format clasic sau în format electronic, ca baze de date etc.), precum și a modalităților de utilizare a lor;
- d) cunoașterea și înțelegerea sistemului constituțional român, inclusiv raportul său cu sistemul de drept al Uniunii Europene și cu mecanismele de protecție a drepturilor omului din cadrul Consiliului Europei;
- e) cunoașterea și înțelegerea a cel puțin următoarelor ramuri fundamentale ale dreptului românesc: dreptul civil, dreptul penal, dreptul administrativ, dreptul comercial, dreptul procesual civil, dreptul procesual penal;
- f) cunoașterea și înțelegerea unor ramuri de drept specializate (dreptul financiar, dreptul fiscal, dreptul internațional public, dreptul proprietății intelectuale, dreptul comerțului internațional etc.) sau a unor domenii conexe dreptului (criminologia, criminalistica, medicina legală etc.);
- g) Înțelegerea modului în care fenomenul juridic se intersectează cu alte domenii și, deci, o cunoaștere de bază a acestora (de ex., sociologia juridică, economia, managementul etc.).

A.2. Abilități intelectuale:

- a) Abilitatea de a asimila și înțelege texte cu un conținut juridic (legislație, doctrină, jurisprudență);
- b) Abilitatea de a culege informații din surse diferite (legislație, doctrină, jurisprudență), de a le distinge pe cele relevante de cele irelevante și de a construi din ele o sinteză coerentă;
- c) Abilitatea de a identifica problema de drept pe care o ridică o situație de fapt;
- d) Abilitatea de a căuta (prin cercetarea surselor de informare oferite de legislație, doctrină și jurisprudență) rezolvarea unei probleme necunoscute, chiar exterioară unei eventuale specializări;
- e) Abilitatea de a construi soluția unei probleme de drept noi (creativitate în domeniul juridic);
- f) Abilitatea de a face o alegere rezonabilă și argumentată între mai multiplele răspunsuri care pot fi date unei probleme de drept;
- f) Abilitatea de a examina prevederile legale în mod critic și de a propune modificarea lor, atunci când este necesar.

A.3. Abilități practice

- a) Abilitatea de a comunica informații cu conținut juridic în împrejurări diferite și pentru orice fel de auditori sau parteneri de discuție (inclusiv abilități retorice și de a susține o dezbatere contradictorie, precum și posibilitatea de a face acest lucru într-o limbă străină);
- b) Abilitatea de a citi și a rezuma rapid texte care conțin informații juridice;

c) Abilitatea de a utiliza tehnologia informației la un nivel minimal (inclusiv și, mai ales, abilitatea de a căuta informația juridică necesară în bazele de date juridice, pe internet etc.).

B. Competențe transversale:

B1) competențe de rol:

- a) Abilitatea de a-și planifica și organiza timpul în mod eficient și judicios;
- b) Abilitatea de a lucra independent sau în echipă pentru rezolvarea de probleme în contexte profesionale diferite (avocat, judecător, procuror, notar public, consilier juridic etc.);
- c) Abilitatea de a aborda în mod constructiv problemele cu care se confruntă;
- d) Abilitatea de a-și prezenta argumentele cu încredere și în mod clar;
- e) Abilitatea de a privi cu ochi critic argumentele și ideile cu care se confruntă;
- f) Abilitatea de a identifica cu rapiditate informația care îi este necesară.

B2) competențe de dezvoltare personală și profesională:

Conștientizarea nevoii de formare continuă, prin utilizarea eficientă a resurselor și tehnicilor de dezvoltare personală și profesională pe tot parcursul vieții.

4.4. Program-cadru pentru domeniul Drept

Programul-cadru este, de fapt, un plan de învățământ minimal prezentat sub forma unei anexe la sfârșitul acestui capitol. În alcătuirea programului-cadru s-a plecat de la competențele pe care trebuie să le dobândească un absolvent al programului de studii „Drept” la absolvirea facultății.

În acest scop, au fost avute în vedere următoarele:

- Alcătuirea unui trunchi comun, alcătuit din materii fundamentale (Drept constituțional, Drept civil, Drept penal, Drept administrativ, Drept procesual civil, Drept procesual penal etc., la care să se asigure minimum două ore de curs și două de seminar, și care vor trebui să se regăsească, în această structură, în planurile de învățământ ale tuturor facultăților de drept;

- Ordinea în care sunt prevăzute materiile este relativ flexibilă, dar ea trebuie să respecte câteva criterii, impuse de logica succesiunii lor (de exemplu, nu se poate studia Dreptul comercial decât după ce se parcurge și Teoria obligațiilor, Dreptul familiei trebuie să fie studiat, în principiu, după parcurgerea întregului Drept civil, dar – în orice caz – după studierea Drepturilor reale și a Teoriei obligațiilor, adică în anul III, Dreptul internațional privat trebuie să se plaseze după epuizarea studiului Dreptului civil și a Dreptului familiei etc.);

- Faptul că materii oarecum tradiționale nu se regăsesc în trunchiul comun (Dreptul proprietății intelectuale, Criminalistică, Criminologie etc.) nu înseamnă minimalizarea importanței acestora de către autorii acestui raport; fiecare facultate are libertatea de a le introduce ca materii obligatorii, opționale sau facultative în „spațiile goale” ale planului propus;

- Au fost prevăzute materii obligatorii „nominale” la alegerea fiecărei facultăți, care poate, astfel să introducă diverse materii pe care le consideră necesare pentru formarea propriilor studenți și care pot constitui particularitatea sa;

- În fiecare an de studii, a fost prevăzut un număr de materii facultative și opționale. Printre acestea, poate fi interesantă ideea ca facultățile să păstreze unele

discipline „nenominalizate”, pentru a le valorifica în cadrul unor schimburi, cu profesori invitați din țară sau din străinătate, care să predea materii altfel inexistente în planul de învățământ (de ex., Dreptul urbanismului, Drept maritim, cursuri de introducere în sisteme de drept ale altor state etc.);

- Pentru anul IV, au fost prevăzute module opționale, pentru a asigura specializarea studenților încă din ultimul an de licență, în perspectiva alegerii unei anumite profesii sau a specializării prin masterat (aceasta mai ales în condițiile în care programul de studii „Drept” funcționează după formula „4+1+3”, cu un singur an de master;

- Asigurarea unor materii (obligatorii, opționale sau facultative), pe lângă cele din trunchiul comun, vor face specificul și, poate, valoarea fiecărei facultăți.

În continuare se prezintă un program-cadru pentru domeniul de studii Drept.

Se pot constata spații relativ generoase la dispoziția furnizorului de programe de studii, care îi permit dezvoltarea unei anumite strategii de competitivitate în raport cu alte facultăți de profil din țară și din străinătate. Promovarea unei reale atractivități a unui anumit program de studii de licență în domeniul științelor juridice nu se poate baza decât pe calitatea procesului de predare-învățare și pe combinația originală între învățare și cercetare.

Program-cadru de studii pentru domeniul DREPT

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. I			Sem. II					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2 ANUL I (14 săpt. + 14 săpt.) I. DISCIPLINE OBLIGATORII	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.		Teoria generală a dreptului	2	2		5		E1			
2.		Drept constituțional și instituții politice I	2	2	6				E1		
3.		Drept civil. Teoria generală	2	3	6				E1		
4.		Drept roman	3	2	5				E1		
5.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății	2	1	3				E1/C1		Poate fi aleasă, spre exemplu, „Istoria dreptului românesc”
6.		Organizarea și etica profesilor juridice	2	-	3				E1/C1		
7.		Drept administrativ I				2	2	5	E2		
8.		Drept constituțional și instituții politice II				2	2	6	E2		
9.		Drept civil. Persoanele				2	2	6	E2		
10.		Elemente de drept procesual				2	2	5	E2		Disciplină a cărei introducere se propune în funcție de rezultatul dezbaterilor din cadrul proiectului
11.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății				2	1	3	E2/C2		
12.		Limba străină (engleză, franceză sau germană – terminologie juridică)*	-	2		-	2	2	C 2*Admis/ Respins		

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. I			Sem. II					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		II. DISCIPLINE OPȚIONALE									
13.		Disciplină opțională I	2	-	3				C1		Se alege o disciplină între 13 și 14
14.		Disciplina opțională II	2	-	3				C1		
15.		Disciplină opțională III	-	-	-	2	-	3	C2		Se alege o disciplină între 15 și 16
16.		Disciplină opțională IV	-	-	-	2	-	3	C2		
		TOTAL:	14	11	13	12	12	12			
			25	30	30	25	30	30			
		III. PRACTICA DE SPECIALITATE	-			6 ore x 2 săptămâni		3	C2		Se efectuează după încheierea sem. II, dar se poate face și în timpul semestrului. Credite suplimentare
		IV. DISCIPLINE FACULTATIVE									
17.		Disciplină facultativă I									
18.		Disciplină facultativă II									
19.		Disciplină facultativă III									
20.		Disciplină facultativă IV									

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. III			Sem. IV					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		ANUL II (14 săpt.+14 săpt.) I. DISCIPLINE OBLIGATORII									
21.		Drept civil. Drepturile reale	2	2	6				E3		
22.		Drept penal - partea generală I	2	2	6				E3		
23.		Drept administrativ II	2	2	6				E3		
24.		Drept internațional public	2	2	5				E3		
25.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății	2	2	4				E3/C3		De ex., Criminologie
26.		Drept civil. Teoria obligațiilor				2	2	6	E4		
27.		Drept penal – partea generală II				2	2	5	E4		
28.		Drept financiar public				2	2	5	E4		
29.		Drept comunitar I				2	2	5	E4		
30.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății				2	2	4	E4/C3		
31.		Limba străină (engleză, franceză sau germană)	-	2		-	2	2	C4 Admis/ Respins		
		II. DISCIPLINE OPȚIONALE									
32.		Disciplină opțională I	2	-	3				C3		
33.		Disciplină opțională II	2	-	3	-	-	-	C3		Se alege o disciplină între 33, 34, 35 și 36
34.		Disciplină opțională III				2	-	3	C4		
35.		Disciplină opțională IV				2	-	3	C4		
		TOTAL:	12	12	30	12	12	30			
			24	24	30	24	24	30			

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. III			Sem. IV					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		III. PRACTICA DE SPECIALITATE				6 ore x 2 săptămâni		3	C4 Admis/ Respins		*Se efectuează după încheierea sem. II, dar se poate face și în timpul semestrului. Credite suplimentare
		IV. DISCIPLINE FACULTATIVE** ***									
36.		Disciplină facultativă I									
37.		Disciplină facultativă II									
38.		Disciplină facultativă III									
39.		Disciplină facultativă IV									

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. V			Sem. VI					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		ANUL III (14 săpt.+14 săpt.) I. DISCIPLINE OBLIGATORII									
40.		Drept civil. Contracte	2	2	6				E5		
41.		Drept penal – partea specială I	2	2	5				E5		
42.		Drept procesual penal I	2	2	5				E5		
43.		Drept comercial I	2	2	5				E5		
44.		Drept comunitar II	2	2	5				E5		
45.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății	2	2	4				E5/C5		De ex., Drept fiscal

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. V			Sem. VI					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
46.		Drept civil. Succesiuni				2	2	6	E6		
47.		Drept penal – partea specială II				2	2	5	E6	D.D.3.5.43	
48.		Drept procesual penal II				2	2	5	E6	D.D.3.5.44	
49.		Drept comercial II				2	2	5	E6	D.D.3.5.45	
50.		Dreptul familiei				2	2	5	E6		
		II. DISCIPLINE OPȚIONALE									
51.		Disciplină opțională I				2	2	4	C6		
52.		Disciplină opțională II				2	2	4	C6		
		TOTAL:	12	12	30	24	24	30			
		II. PRACTICA DE SPECIALITATE ** ***							C6 Admis/ Respins		**Se efectuează după încheierea sem. II, dar se poate face și în timpul semestrului. Credite suplimentare
		III. DISCIPLINE FACULTATIVE*									
53.		Disciplină facultativă I									
54.		Disciplină facultativă II									
55.		Disciplină facultativă III									
56.		Disciplină facultativă IV									

AN,

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. VII			Sem. VIII					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		ANUL IV (12 săpt.+12 săpt.) I. DISCIPLINE OBLIGATORII									
57.		Drept procesual civil I	2	2	6				E7		
58.		Dreptul muncii	2	2	5				E7		
59.		Drept internațional privat	2	2	5				E7		
60.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății	2	2	5				E7		De ex., Dreptul proprietății intelectuale
61.		Drept procesual civil II				3	2	6	E8	D.D.4.7.61	
62.		Dreptul securității sociale				2	2	5	E8		
63.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății				2	2	5	E8		De ex., Dreptul comerțului internațional
64.		Disciplină obligatorie la alegerea facultății				2	2	5	E8		De ex., Criminalistică
		DISCIPLINE OPȚIONALE A. Modul de Drept internațional									Studentii care doresc se pot înscrie la toate pachetele.
65.			2	-	3				C7		Se alege între pachetele A, B, C și D
66.			2	-	3				C7		
67.			2	-	3				C7		
		B. Modul de Drept constituțional									

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE												Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații	
			Sem. VII			Sem. VIII			Sem. VIII			Sem. VIII						
			C	S	Cr.	C	S	Cr.	C	S	Cr.	C	S	Cr.				
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11							
68.			2	-	3				C7									
69.			2	-	3				C7									
70.			2	-	3				C7									
		C. Modul de Drept administrativ																
71.			2	-	3				C7									
72.			2	-	3				C7									
73.			2	-	3				C7									
		D. Modul de drept comercial																
74.			2	-	3				C7									
75.			2	-	3				C7									
76.			2	-	3				C7									
		E. Modul de Drept internațional																
77.					2	-	3	C8										Se alege între pachetele E, F, G și H
78.					2	-	3	C8										
79.					2	-	3	C8										
		F. Modul de drept comercial																
80.					2	-	3	C8										
81.					2	-	3	C8										
82.					2	-	3	C8										
		G. Modul de drept civil																
83.					2	-	3	C8										
84.					2	-	3	C8										
85.					2	-	3	C8										

Nr. crt.	CODUL	DISCIPLINA	NR. ORE / SĂPT. ȘI NR. CREDITE						Forma de Verificare Sem.	Condiționări	Observații
			Sem. VII			Sem. VIII					
			C	S	Cr.	C	S	Cr.			
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
86.		H. Modul de drept penal			2	-	3	C8			
87.					2	-	3	C8			
88.					2	-	3	C8			
		TOTAL:	12/14	10/8		15	8				
			22	30	23	30					
		IV. DISCIPLINE FACULTATIVE* ***									
90.		Disciplină facultativă I									
91.		Disciplină facultativă II									
92.		Disciplină facultativă III									
93.		Disciplină facultativă IV									

Capitolul 5

Rezultate specifice ale proiectului în domeniul Inginerie Mecanică

- 5.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul de studii Inginerie Mecanică.
Autor: Simona Lache**
- 5.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților de programe de studii din domeniul Inginerie Mecanică pe piața muncii
Autori: Bogdan Voicu și Magdalena Balica***
- 5.3. Standarde de calitate a conținutului pentru programele de studii de licență în domeniul Inginerie Mecanică
Autori: Simona Lache, Romeo Resiga Susanu, Leonard Domnișoru**
- 5.4. Program-cadru pentru Inginerie Mecanică
Autori: Simona Lache, Romeo Resiga Susanu, Leonard Domnișoru**

* Asistați de Claudiu Tufiș, Paula Tufiș, Gabriel Hâncean, Marius Precupețu, Raluca Nahorniac

5.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul de studii Inginerie Mecanică.

Structura instituțională a învățământului superior românesc în domeniul Inginerie Mecanică

În conformitate cu H.G. nr. 635/ M.O. 24.06.2008 privind structurile instituțiilor de învățământ superior și specializările/ programele de studii universitare de licență acreditate sau autorizate să funcționeze provizoriu organizate de acestea, Domeniul Inginerie Mecanică aparține Domeniului fundamental științe Inginerești și cuprinde o largă varietate de programe de studii:

1. Sisteme și echipamente termice
2. Mașini și sisteme hidraulice și pneumatice
3. Mecanică fină și nanotehnologii
4. Mașini și echipamente miniere
5. Inginerie mecanică
6. Mașini și instalații pentru agricultură și industrie alimentară
7. Utilaje petroliere și petrochimice
8. Utilaje pentru transportul și depozitarea hidrocarburilor
9. Echipamente pentru procese industriale
10. Utilaje tehnologice pentru construcții
11. Ingineria și managementul resurselor tehnologice în construcții
12. Utilaje pentru textile și pielărie
13. Vehicule pentru transportul feroviar
14. Utilaje și instalații portuare

Universitățile și facultățile care desfășoară programe de studii în domeniul Inginerie Mecanică sunt prezentate în Tabelul 5.1.

Tabel 5.1.

Structura instituțională la nivel național în domeniul Inginerie mecanică

Legendă: A – acreditare, AP – autorizare provizorie

Universitatea	Facultatea	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Universitatea Politehnica București	Inginerie Mecanică și Mecatronică	A	A	A						A			A		
	Ingineria sistemelor biotehnice						A								
	Transporturi													A	
	Inginerie în limbi străine					A									
Universitatea Tehnică de Construcții București	Utilaj tehnologic										A	A			
Universitatea Aurel Vlaicu din Arad	Inginerie													A	
Universitatea din Bacău	Inginerie									A					
Universitatea de Nord din Baia Mare	Inginerie									A					
Universitatea Transilvania din Brasov	Inginerie Mecanică	AP		A		A									
	Știința și Ingineria Materialelor									A					
	Alimentație și turism						A			A					
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca	Mecanică	A	A				A								
	Știința și Ingineria Materialelor									A					
Universitatea Ovidius Constanța	Inginerie mecanică, industrială și maritimă														A
Universitatea din Craiova	Mecanică					AP	A								
	Ingineria și managementul sistemelor tehnologice din Drobeta Turnu Severin														AP
Universitatea Dunărea de Jos din Galați	Mecanică	A	AP	A		A				A					
	Inginerie din Brăila										A	A			
Universitatea Tehnică Gh. Asachi Iași	Construcții de mașini și management industrial		A	A											
	Mecanică	A				AP	A								
	Știința și Ingineria Materialelor									A					

Universitatea	Facultatea	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Universitatea din Oradea	Inginerie managerială și tehnologică			A			A P			A P					A P
Universitatea din Petroșani	Inginerie Mecanică și Electrică				A					A					
Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești	Inginerie Mecanică și Electrică							A	A						
Universitatea Lucian Blaga din Sibiu	Inginerie			A P									A		
Universitatea din Suceava	Inginerie Mecanică, Mecatronică și Management									A					
Universitatea Valahia din Târgoviște	Ingineria Materialelor, Mecatronică și Robotică									A					
Universitatea Petru Maior Târgu Mureș	Inginerie												A P		
Universitatea Politehnica din Timișoara	Mecanică	A	A	A	A	A P	A			A			A	A	
Universitatea USAMV din Timișoara	Agricultură						A P								

Tabelul 5.2 oferă o imagine sintetică privind distribuția programelor de studii din domeniul Inginerie Mecanică și numărul acestora, la nivel național.

Tabel 5.2
Distribuția programelor de studii din domeniul Inginerie Mecanică

Nr. crt.	Program de studii	Acreditare	Autorizare provizorie	Total
1	Sisteme și echipamente termice	5	1	6
2	Mașini și sisteme hidraulice și pneumatice	5	1	6
3	Mecanică fină și nanotehnologii	6	1	7
4	Mașini și echipamente miniere	2	-	2
5	Inginerie mecanică	3	3	6
6	Mașini și instalații pentru agricultură și industrie alimentară	6	2	8
7	Utilaje petroliere și petrochimice	1	-	1
8	Utilaje pentru transportul și depozitarea hidrocarburilor	1	-	1
9	Echipamente pentru procese industriale	12	1	13
10	Utilaje tehnologice pentru construcții	2	-	2
11	Ingineria și managementul resurselor tehnologice în construcții	2	-	2
12	Utilaje pentru textile și pielărie	3	1	4
13	Vehicule pentru transportul feroviar	3	-	3
14	Utilaje și instalații portuare	1	2	3
	TOTAL	52	12	64

Numărul mare de programe de studii oferite în domeniul Inginerie Mecanică la nivel național – 64, dintre care 52 – acreditate, se datorează faptului că acest domeniu este de tradiție în învățământul superior tehnic românesc. Cu toate acestea, în ultimii 20 de ani, ca urmare a transformărilor economice înregistrate de țara noastră, cariera în domeniul ingineresc, în special în domeniul mecanic, a devenit mai puțin atractivă pentru absolvenții de liceu. După aproximativ 13 ani în care cererea de locuri de muncă în domeniul ingineriei mecanice a înregistrat o scădere semnificativă (față de nivelul anilor 1990), cererea din partea pieței muncii pentru specialiști în domeniul ingineriei mecanice crește semnificativ, odată cu relansarea dezvoltării economice a țării noastre și pătrunderea companiilor multinaționale și în domeniul industrial.

Universitățile direct participante la studiul în cadrul proiectului

Având în vedere larga varietate de programe de studii pe care le include domeniul Inginerie Mecanică, pentru atingerea obiectivelor prezentului proiect s-au considerat relevante și s-au ales pentru evaluare următoarele cinci programe de studii:

Tabel 5.3.

Programe de studii participante la studiul în cadrul proiectului

Nr. crt.	Universitatea / Facultatea	Programul de studii
1	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați/ Facultatea de Mecanică	Inginerie Mecanică
2	Universitatea Transilvania din Brasov/ Facultatea de Inginerie Mecanică	Inginerie Mecanică
3	Universitatea Politehnica București/ Facultatea de Inginerie Mecanică și Mecatronică	Sisteme și echipamente termice
4	Universitatea Politehnica din Timișoara/ Facultatea de Mecanică	Sisteme și echipamente termice
5	Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” Iași/ Facultatea de Mecanică	Sisteme și echipamente termice

Referitor la numărul de absolvenți din domeniu, activitatea de evaluare internă și externă realizată a permis formularea unor concluzii exclusiv pentru cele 5 programe de studii evaluate, pentru care numărul de absolvenți variază între 100 și 120 în ultimii 3 ani. În general, numărul absolvenților este în jur de 20/an, excepție făcând programul de studii Sisteme și echipamente termice – Universitatea Politehnica București și Universitatea Politehnica Timișoara, unde numărul de absolvenți este de aproximativ 30/an.

În tabelul 5.4 se prezintă sintetic rata de angajare a absolvenților pe piața muncii, *în domeniu pentru care s-au pregătit*. Se face mențiunea că din diferența de până la 100%,

o pondere semnificativă o reprezintă absolvenții care s-au angajat în alte domenii decât Ingineria Mecanică, de regulă păstrând domeniul fundamental al științelor Inginerești (de exemplu în domeniul Inginerie industrială, Inginerie electrică și electronică, Inginerie medicală, etc.). **Rata de angajare crește, în acest caz, spre 100%**. Aproximativ 50% dintre absolvenți aleg să continue pregătirea în cadrul programelor de masterat (în cadrul facultății sau în alte facultăți/ universități), de regulă, în paralel cu desfășurarea activității ca angajat.

Tabel 5.4.

Rata de angajare a absolvenților pe piața muncii, în domeniul Inginerie Mecanică

Nr. crt.	Universitatea / Facultatea	Programul de studii	Absolvenți 2007	Absolvenți 2008
1	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați/ Facultatea de Mecanică	Inginerie Mecanică	52%	78%
2	Universitatea Transilvania din Brașov/ Facultatea de Inginerie Mecanică	Inginerie Mecanică	70%	50%
3	Universitatea Politehnica București/ Facultatea de Inginerie Mecanică și Mecatronică	Sisteme și echipamente termice	90%	90%
4	Universitatea Politehnica din Timișoara/ Facultatea de Mecanică	Sisteme și echipamente termice	90%	85%
5	Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” Iași/ Facultatea de Mecanică	Sisteme și echipamente termice	65%	59%

Analiza critică a modului de implementare a cerințelor ARACIS în managementul calității din facultățile de Inginerie Mecanică

Activitățile de evaluare internă și externă realizate pentru programele de studii participante la studiul în cadrul proiectului au permis formularea unor aprecieri privind modul de implementare a cerințelor normative și a standardelor/ indicatorilor de performanță ARACIS la nivelul instituțiilor de învățământ superior.

Conținutul dosarelor de evaluare internă

Toate universitățile participante la studiu reprezintă instituții de învățământ superior cu tradiție în România, cu preocupări în dezvoltarea unui sistem de management al calității.. Ca urmare, dosarele de evaluare internă prezentate în vederea evaluării externe conțin, în general, informații complete, argumentate prin documente justificative incluse în anexe și susținute prin sinteze elaborate la nivelul programului de studii sau al facultății.

Există situații rare, ce pot fi asimilate ”neconformităților minore”, când datele incluse în sinteze nu sunt suficient detaliate sau actualizate. De exemplu: la unele dintre

instituțiile evaluate, datele privind rata de angajare a absolvenților nu sunt actualizate sau sunt prezentate la nivel de facultate, fără detalii la nivelul programelor de studii, în condițiile în care în facultate sunt incluse și programe de studii aparținând altor domenii decât Ingineria mecanică.

Diseminarea informațiilor

Toate instituțiile de învățământ superior evaluate au preocupări în intensificarea comunicării cu studenții și deschiderea dialogului către angajatori. În acest context, studenții sunt informați cu privire la conținutul planului de învățământ, care este parte a contractului de studii; totodată, planurile de învățământ sunt disponibile pe site-urile instituțiilor (cu acces restricționat, de regulă) iar studenților li se solicită opinia asupra modului de informare de către cadrul didactic cu privire la conținutul disciplinei și rezultatele învățării. Toate universitățile evaluate au mecanisme de evaluare a cadrelor didactice și a activității didactice de către studenți, procedurile fiind însă diferite: evaluări semestriale sau anuale, utilizând chestionare tipărite sau online, aplicate înainte, în timpul sau după sesiunea de examene. Rezultatele procesului se constituie în instrumente de management în special la nivelul coordonatorului programului de studii sau al șefului de catedră, fiind însă utile și decanului, respectiv rectorului.

Atât regulamentele elaborate cât și documentele privind sistemul de management al calității sunt disponibile pe site-urile instituțiilor vizitate, fiind accesibile tuturor celor interesați, cadre didactice și studenți:

Universitatea Dunărea de Jos din Galați <http://www.qa.ugal.ro/>

Universitatea Transilvania din Brașov <http://www.unitbv.ro/dac/index.htm>

Universitatea Politehnică din București <http://www.upb.ro/index.php/ro/managementul-upb/planuri-si-rapoarte/managementul-calitatii>

Universitatea Politehnică din Timișoara <http://www.upt.ro/>

Universitatea Tehnică Gheorghe Asachi Iași <http://www.tuiasi.ro/index.php?page=595>

Se înregistrează progrese în implementarea unei culturi a calității în managementul universitar. Este necesar, însă, ca rezultatele activităților întreprinse în acest domeniu să fie diseminate mai intens la nivelul comunității academice și al studenților. Numai în acest mod comunitatea se convinge de utilitatea proceselor, evitându-se astfel desfășurarea lor formală. În prezent, cu toate că există încă un oarecare formalism în elaborarea rapoartelor de evaluare internă și în răspunsul privind îndeplinirea indicatorilor de performanță, se constată preocuparea tot mai intensă a instituțiilor pentru asigurarea și îmbunătățirea calității, sesizată inclusiv în dialogul cu echipele de evaluare externă. Din discuțiile echipelor de evaluare cu cadre didactice și reprezentanți ai managementului din instituțiile vizitate a rezultat utilitatea activității de

evaluare externă, menținându-se totuși nemulțumirea cu privire la volumul mare de muncă pe care îl implică procesul de autoevaluare – în condițiile în care această activitate este realizată, în majoritatea cazurilor, de un număr foarte restrâns de persoane (fără a fi recompensată, de regulă, prin stimulente materiale).

În ceea ce privește diseminarea informațiilor către angajatori referitor la planurile de învățământ, modul direct îl reprezenta până în 2008 *foaia matricolă* a absolventului. Începând cu promoția 2008, *suplimentul la diplomă* oferă o imagine completă a disciplinelor parcurse în cadrul programului de studii, dar și a competențelor acumulate de către absolvent.

Din discuțiile echipelor de evaluare cu **angajatorii** a rezultat că aceștia **sunt mai puțin interesați de structura planului de învățământ** urmat de absolventul potențial angajat. **Ceea ce îi interesează, în primul rând, pe angajatori sunt competențele pe care fiecare absolvent ce aspiră la un loc de muncă în domeniu trebuie să facă dovada că le posedă.** Există oferte de angajare în domeniul Inginerie mecanică ce depășesc de regulă numărul absolvenților, toate facultățile evaluate dezvoltă parteneriate cu companiile din zonă atât în ceea ce privește asigurarea de locuri de practică pentru studenți cât și pentru integrarea pe piața muncii după absolvire.

Îndeplinirea criteriilor, standardelor și indicatorilor de performanță

Din analiza detaliată cuprinsă în dosarele de evaluare internă și în fișele de observare întocmite cu prilejul evaluării externe, se prezintă mai jos un rezumat cu privire la modul de îndeplinire a criteriilor, standardelor și indicatorilor de performanță care corespund domeniilor B – „Eficacitate educațională” și C „Managementul calității” din *Ghidul și Metodologia ARACIS*.

Domeniul Eficiența Educațională

B.1. Criteriul: Conținutul programelor de studii

I.P.B.1.2.1.Structura programelor de studiu

Pentru fiecare program de studii evaluat sunt definite clar obiectivele generale și specifice. Programele de studii au fișe ale disciplinelor și/sau programe analitice pentru fiecare curs și aplicație. Programa analitică/ fișa disciplinei specifică în mod clar strategiile de predare-învățare.

Raportarea se verifică prin analiza programelor analitice/ fișelor de disciplină. Totodată, asigurarea corespondenței dintre obiectivele declarate ale disciplinei, respectiv conținutul prezentat în fișa disciplinei și activitatea desfășurată în realitate se verifică din

răspunsurile date de studenți în chestionarele de evaluare sau din analiza colegială a cadrelor didactice.

I.P.B.1.2.2. Diferențiere în realizarea programelor de studii

Programele de studii sunt unitare ca structură.

I.P.B.1.2.3. Relevanța programelor de studii

În conceperea programelor de studii sunt luate în considerare descrierile calificărilor corespunzătoare domeniului de activitate;

Planurile de învățământ prevăd discipline opționale, conform standardelor specifice de domeniu formulate de ARACIS;

Un student poate opta pe parcursul ciclurilor de studii oferite de programele de studii în domeniu pentru o singură specializare sau pentru două specializări simultan;

Există o procedură de recunoaștere a ECTS, se aplică în toate facultățile vizitate, pentru toți studenții;

Există mecanisme de evaluare colegială a programelor de studii, există preocupări în organizarea de consultări cu studenți, cu absolvenți și cu reprezentanți ai angajatorilor.

Ponderea cursurilor revizuite/cursurilor eliminate/cursurilor nou introduse în cadrul programului de licență evaluat: în medie 22%

B.2. Criteriul: Rezultatele învățării

I.P.B.2.1.1. Valorificarea prin capacitatea de a se angaja pe piața muncii

Conform tabelului 5.4 ponderea absolvenților care se angajează conform calificării în termen de 24 de luni după absolvire este, în medie, de 73%. Dacă se consideră absolvenții angajați în alte domenii ale ingineriei decât ingineria mecanică, procentul crește spre 100%. În ultimii ani, pe piața forței de muncă din România s-a înregistrat o creștere semnificativă a cererii de ingineri în domeniul mecanic.

I.P.B.2.1.2 Valorificarea calificării prin continuarea studiilor universitare

Rata de tranziție de la programul de licență către programul de master: peste 40%, procent preponderent în toate facultățile vizitate, cu excepția uneia dintre ele, unde procentul este de 57%. Rata de tranziție de la programul de master către programul doctoral: în medie 10,5% - valori extreme în cazul celor cinci programe evaluate fiind de 5% și, respectiv 18%.

I.P.B.2.1.3 Nivelul de satisfacție al studenților în raport cu dezvoltarea profesională și personală asigurată de universitate.

Există proceduri de evaluare a activității didactice de către studenți. Nu întotdeauna însă rezultatele pot fi considerate relevante: există situații izolate, în care evaluarea are loc în sesiune, înaintea susținerii unui examen; s-a întâmplat ca respectivele chestionare să fie distribuite studenților de cadrul didactic implicat în activitate, înaintea susținerii examenului. Desfășurată înainte de susținerea examenului, activitatea nu surprinde întregul proces, respectiv modul în care se realizează evaluarea studenților de către cadrul didactic.

Din discuțiile cu cadrele didactice a rezultat că studenții nu completează întotdeauna cu responsabilitate chestionarele de evaluare, înregistrându-se situații în care calificativele acordate sunt pur formale. De asemenea, se impune la nivelul tuturor instituțiilor o parcurgere completă a procesului, în sensul informării studenților asupra rezultatelor activității de evaluare și asupra măsurilor de îmbunătățire luate în urma analizei rezultatelor. Chiar dacă informațiile sunt utile la nivelul managementului catedrei/ facultății/ universității, în prezent ele nu sunt utilizate cu maximă eficiență iar rezultatele nu sunt suficient diseminate.

I.P.B.2.1.4 Centrarea pe student a metodelor de învățare

Numărul cadrelor didactice care au e-mail /pagina web personală pentru tematica cursurilor predate: e-mail 100%, în marea majoritate tematica este disponibilă pe internet sau cadrele didactice comunică cu studenții pe internet pentru prezentarea tematicii cursurilor predate. La una dintre universități, studenții au acces prin platforma electronică la toate informațiile legate de cursurile predate și la o comunicare permanentă cu cadrele didactice (<http://elearning.unitbv.ro>); în celelalte universități, în medie 45% dintre cadrele didactice au pagină web pentru prezentarea tematicii cursurilor predate.

Numărul mediu de ore de consultații/cadru didactic: în medie 2-4 ore/ săptămână.

Instituțiile centralizează rezultatele evaluărilor făcute de către studenți, în medie 25% din recomandări sunt transmise catedrelor pentru îmbunătățirea activității. La una dintre universități, se are în vedere implementarea acestui aspect în viitorul imediat.

I.P.B.2.1.5 Orientarea în carieră a studenților

Raportul dintre numărul de îndrumători sau tutori de an și numărul de studenți: în general există îndrumători de an și pe grupe de studenți.

La nivelul instituțiilor există Centre de consiliere și orientare în carieră, cu 3-4 experți angajați ai instituției de învățământ superior care dețin competențe specifice

domeniului orientării în carieră, de obicei membri ai Departamentului de pregătire a personalului didactic.

Numărul de ore de consultanță pe an universitar oferite studenților pentru orientarea în carieră: în medie 56 ore/an.

Ponderea studenților care au beneficiat de serviciile de consiliere în anul universitar anterior: între 15-20%.

B.3. Criteriul: Activitatea de cercetare științifică

I.P.B.3.1.2 Realizarea cercetării

Toate universitățile participante la studiul în cadrul proiectului au desfășurat în perioada 2004-2008 o activitate de cercetare intensă, reușind să atragă fonduri semnificative prin granturi naționale (tip CNCSIS, CEEX, PNII) și internaționale (FP5, FP6, FP7). Ponderea granturilor internaționale este însă redusă, dar există preocupări pentru a dezvolta parteneriate internaționale în cadrul acestei categorii de proiecte de cercetare.

În general, nu există norme de cercetare distincte: toate cadrele didactice desfășoară activitate de cercetare în cadrul normei.

Un exemplu de bună practică, la Universitatea Transilvania din Brașov, începând cu anul 2007 există norme de cercetare independente față de norma didactică, acestea fiind finanțate din proiecte (numărul lor este totuși restrâns comparativ la numărul de cadre didactice care realizează activitatea de cercetare în cadrul normei).

I.P.B.3.1.3 Valorificarea cercetării

Există Centre de cercetare acreditate CNCSIS, în Domeniul Inginerie Mecanică, în toate instituțiile vizitate. Activitatea de cercetare științifică se finalizează cu articole publicate în reviste ISI, acreditate CNCSIS B și B+; cărți publicate la edituri cu ISBN; lucrări cuprinse în publicațiile unor conferințe naționale (cu ISBN sau ISSN); număr de lucrări cuprinse în publicațiile unor conferințe internaționale (cu ISBN sau ISSN); premii și distincții academice/științifice obținute.

C. Managementul Calității

C.1. Criteriul: Strategii și proceduri pentru asigurarea calității

I.P.C.1.1.1 Organizarea sistemului de asigurare a calității

Există în fiecare universitate antrenată în proiect o Comisie Centrală de asigurare a calității și comisii de asigurare a calității la nivel de programe de studii.

I.P.C.1.1.2 Politici și strategii pentru asigurarea calității

Există politici și strategii de asigurare a calității .

C.2. Criteriul: Proceduri privind inițierea, monitorizarea și revizuirea programelor și activităților desfășurate

I.P.C.2.1.1 Existența și aplicarea regulamentului privitor la inițierea, aprobarea, monitorizarea și evaluarea periodică a programelor de studiu

Există în fiecare universitate antrenată în proiect câte un Regulament privitor la inițierea, aprobarea și evaluarea periodică a programelor de studii și un Sistem de monitorizare a programelor de studiu pe bază de informații și date

I.P.C.2.1.2 Corespondența dintre diplome și calificări

Cerințe specificate în planul de învățământ și fișele disciplinelor sunt convergente

C.3. Criteriul: Proceduri de evaluare a rezultatelor învățării

I.P.C.3.1.1 Universitatea are un regulament privind examinarea și notarea studenților care este aplicat în mod riguros și consecvent

Există și sunt disponibile, inclusiv pe site-ul instituțiilor vizitate:

- Regulament privind evaluarea și notarea studenților;
- Proceduri de evaluare și examinare specifice, cuprinse în fișele disciplinelor și programele analitice;
- Regulamentul este disponibil pe website-ul instituției de învățământ superior;
- Regulamentul cuprinde proceduri de evaluare și examinare clar specificate.

I.P.C.3.1.2 Integrarea examinării în proiectarea predării și învățării, pe cursuri și programe de studiu

Procedurile de evaluare și examinare sunt centrate pe rezultatele învățării menționate în fișa disciplinei.

C.4. Criteriul: Proceduri de evaluare periodică a calității corpului profesoral

I.P.C.4.1.1 Raportul dintre numărul de cadre didactice și studenți

Fiecare universitate dispune de informații relevante cu privire la acest indicator de performanță.

I.P.C.4.1.2 Evaluarea colegială

Există rapoarte privind evaluarea colegială periodică. Rapoartele de evaluare conțin recomandări pentru ameliorarea activității cadrelor didactice – există preocupări în toate instituțiile vizitate pentru îmbunătățirea calității activității cadrelor didactice.

I.P.C.4.1.3 Evaluarea personalului didactic de către studenți

Există rapoarte privind evaluarea periodică a personalului didactic de către studenți. Rapoartele de evaluare conțin recomandări pentru ameliorarea activității cadrelor didactice. Se recomandă, totuși, facultăților să îmbunătățească nivelul de comunicare cu studenții, astfel încât acestora să li se aducă la cunoștință rezultatele evaluării – din discuțiile cu studenții a rezultat că procesul de evaluare de către studenți, din punctul lor de vedere, se rezumă la completarea chestionarelor.

I.P.C.4.1.4 Evaluarea de către managementul universității

Există formulare de evaluare multi-criterială a cadrelor didactice. Există un raport de evaluare. Raportul conține recomandări specifice. Raportarea se verifică prin documentele prezentate de șeful de catedră și din discuțiile echipei de evaluare cu cadrele didactice.

C.5. Criteriul: Accesibilitatea resurselor adecvate învățării

I.P.C.5.1.1 Disponibilitatea resurselor de învățare

Resurse de învățare, în biblioteci sau centre de cercetare, gratuite pentru fiecare program de studii – sunt asigurate în fiecare din instituțiile vizitate:

- titlurile de cărți existente în bibliotecă acoperă disciplinele predate la programele de studii din domeniul Inginerie mecanică, se găsesc într-un număr suficient de exemplare pentru a fi împrumutate de studenți;
- bibliotecile asigură titluri de cărți apărute în ultimii 10 ani și există programe anuale de achiziții de noi titluri;
- există săli de lectură care acoperă necesarul pentru studenți;
- se asigură accesul gratuit al studenților și cadrelor didactice la baze de date internaționale (online) de reviste academice (prin rețeaua informatică a universității).

I.P.C.5.1.2 Predarea ca sursă a învățării

Există strategii actualizate de predare, conforme cu fiecare curs, cu caracteristicile studenților, cu forma de învățământ și cu criteriile de calitate, prevăzute în programele analitice și/sau fișele disciplinelor.

I.P.C.5.1.3 Programe de stimulare și recuperare

Există programe de stimulare pentru studenții cu performanțe înalte și de recuperare pentru cei cu dizabilități

În general, există facilități pentru persoane cu dizabilități în cadrul instituției de învățământ superior (facilități de acces: lift, rampă – în special clădirile noi sau recent renovate au fost prevăzute cu astfel de facilități).

Facilități de învățare (instalație de sonorizare, proiecții pentru persoane cu deficiențe de vedere, programe software care facilitează accesul la informații, programe de asistență și consiliere, altele): în general nu există, nu există nici persoane cu dizabilități în cadrul programelor de studii evaluate.

Instituțiile de învățământ superior acordă burse de merit, burse de performanță bazate pe criterii de evaluare, prioritate în accesarea burselor de mobilități Erasmus – Leonardo da Vinci, prioritate la accesarea biletelor gratuite în tabele. În ultimii ani - burse oferite de companii.

Concluzie cu privire la evaluarea internă și externă

Din analiza activității de evaluare internă și externă rezultă că instituțiile participante în cadrul proiectului au abordat cu seriozitate și profesionalism activitatea desfășurată, în general au elaborat dosare de autoevaluare complete, iar în cursul vizitelor de evaluare au pus la dispoziția experților evaluatori toate informațiile care să argumenteze elementele declarative cuprinse în raport. Dacă au fost înregistrate neconformități minore (lipsa de la dosar a anumitor documente), acestea au fost remediate în cursul vizitelor de evaluare. Toate instituțiile evaluate au dezvoltat sisteme de management al calității, situându-se în etape diferite de implementare a acestora. Există preocupare pentru dezvoltarea unei culturi a calității la nivel instituțional și pentru îmbunătățirea activității.

Constatări și reflecții critice cu privire la modul de formulare a profilului calificării universitare la nivelul studiilor de licență

În cadrul programelor de studii de Inginerie Mecanică evaluate în proiect există o largă varietate în ceea ce privește definirea profilului calificării prin setul de competențe. Rapoartele de autoevaluare a două dintre universități prezintă ”competențe generale” și

”competențe de specialitate”, în timp ce o altă universitate prezintă ”competențe și cunoștințe” la nivelul domeniului și al specializării sub forma ”liniilor de cunoștințe”, iar rapoartele celorlalte universități includ doar ”competențe specifice”. Din analiza conținuturilor diferitelor liste de competențe și având în vedere diversitatea de prezentare și de conținut, se poate formula concluzia că se simte clar necesitatea formulării și oficializării, la nivel național, a listei calificărilor cu definirea profilului calificării, care să prevadă – cel puțin la nivel de linii directoare – tipurile de competențe și conținutul acestora, în primul rând pentru domeniile fundamentale, continuând apoi cu domeniile de licență și elementele de specificitate ale programelor de studii.

Inițierea și proiectarea unui program de studii nu trebuie să pornească de la cerințele ARACIS cu privire la îndeplinirea standardelor și indicatorilor de performanță (așa cum rezultă din cea mai mare parte a rapoartelor de autoevaluare) ci de la necesitatea identificată în mediul socio-economic pe care respectiva universitate îl deservește cu precădere, respectiv de la profilul calificării viitorului absolvent al programului de studii proiectat. Având aceste elemente de intrare bine definite, standardele ARACIS reprezintă instrumente cu ajutorul cărora se asigură conținutul corespunzător al planului de învățământ și a programelor analitice/ fișelor disciplinelor. Ideea fost discutată într-un cadru larg, cu coordonatori ai programelor de studii, șefi de catedră și/sau decani, în cadrul vizitelor de evaluare externă, și a fost agreată unanim.

Discuțiile purtate la nivelul experților din cadrul proiectului și analizele efectuate au condus la formularea unui set de concluzii, esențiale pentru Domeniul Inginerie Mecanică:

- cunoștințele, competențele și abilitățile dobândite în cadrul programelor de studii, indiferent de instituția de învățământ superior care le furnizează, se încadrează în două direcții definitorii pentru domeniu:
 - **proiectarea sistemelor mecanice;**
 - **exploatarea sistemelor mecanice.**
- în proiectarea programelor de studii, unul dintre elementele de intrare îl constituie justificarea structurii acestora (din punctul de vedere al planului de învățământ și al programelor analitice/ fișelor de disciplină) **prin prisma cerințelor identificate la nivelul societății** (respectiv a mediului economic);
- ținând totodată cont de lărga varietate de programe de studii pe care le include Domeniul Inginerie Mecanică – 14, planul de învățământ al unui program de studii este structurat în două părți:
 - **o primă parte definitorie pentru domeniu**, prezentă în planul de învățământ indiferent de universitatea care furnizează programul de studii, conținând un set

de discipline obligatorii pentru obținerea profilului competențelor de domeniu; se recomandă ca disciplinele din această categorie să aibă pondere apropiată în toate planurile de învățământ, iar conținuturile disciplinelor să fie în concordanță, în cadrul diferitelor universități;

- **o a doua parte proiectată în funcție de expertiza universității în domeniu** și de necesitățile identificate la nivel local și regional, care asigură specificitatea programului de studii și flexibilizarea în contextul adaptării la cerințele pieței muncii.

Analiza planurilor de învățământ pentru programele de studii

Din analiza planurilor de învățământ pentru programele de studii evaluate în cadrul domeniului Inginerie Mecanică rezultă că acestea respectă cerințele cuprinse în standardele ARACIS referitoare la ponderea disciplinelor fundamentale, din domeniu, de specialitate și complementare.

Există totuși diferențe la nivelul denumirii disciplinelor (o disciplină destinată formării unei anumite competențe poate avea denumiri diferite la programe de studii diferite din domeniul Inginerie Mecanică; pentru coerență, se recomandă utilizarea aceleiași denumiri pentru o disciplină la toate programele de studii).

De asemenea, nu toate disciplinele din domeniu cuprinse în lista de mai sus se regăsesc în fiecare dintre planurile de învățământ analizate. Cu privire la acest aspect, rapoartele de evaluare externă elaborate pentru cele 5 programe de studii cuprind recomandări punctuale.

Pornind de la profilul calificării formulat și agreat în cadrul proiectului, pentru domeniul de licență Inginerie Mecanică **se propune următoarea structură a planului de învățământ:**

- Anii I, II și III - cu discipline fundamentale și de domeniu comune, definatorii pentru profilul calificării universitare de inginer mecanic și care asigură competențele stabilite în mod unitar, în cele două direcții: 1- proiectarea sistemelor mecanice; 2- exploatarea sistemelor mecanice.
- Anul IV – cu discipline de specialitate, specifice programului de studii din cadrul domeniului de licență Inginerie Mecanică.

Completarea competențelor specifice se poate obține ulterior, prin urmarea unui program de masterat, în ciclul II de studii universitare.

Analiza programelor analitice/fișelor de discipline

Pornind de la premisa că elementele definatorii ce conturează un program de studii sunt planul de învățământ și fișele disciplinelor sau programele analitice, se observă că

universitățile au viziuni apropiate asupra modului de prezentare a acestor elemente. Pentru programele de studii analizate, la acest moment există diferențe la nivelul:

- tipului de informații conținute în fișa disciplinei/ programa analitică.
- conținutului disciplinei (pentru discipline cu aceeași denumire sau denumiri apropiate).
- bibliografiei recomandate (pentru discipline cu aceeași denumire sau denumiri apropiate).

Recomandări pentru o fișă de disciplină cât mai explicită:

O fișă disciplină trebuie se recomandă să conțină cel puțin următoarele informații:

- Informații generale: universitatea, facultatea, domeniul de licență, programul de studii, denumirea disciplinei, codul disciplinei în planul de învățământ;
- **Structura disciplinei:** semestrul, tipul (DF/ DD/ DS/ DC, respectiv obligatorie/ opțională/complementară/facultativă), număr ore activități normate (C/ S/ L/ P), total ore, număr credite alocate, distribuirea timpului total de lucru pentru pregătirea conținutului disciplinei și dezvoltarea capacității de demonstrare a rezultatelor învățării;
- Informații despre titularul de disciplină: numele și prenumele, instituția în care are norma de bază, catedra/ departamentul, gradul didactic, titlul științific;
- Obiectivele disciplinei;
- **Competențele dobândite;**
- Conținutul disciplinei (curs, aplicații, alte activități);
- Bibliografie;
- Forme de predare – învățare;
- **Modul complex de evaluare** explicat astfel încât fiecare să priceapă cum sunt verificate achizițiile cognitive și cum sunt examinate abilitățile funcțional-acționale la care contribuie fiecare dintre discipline;
- Semnătura titularului de disciplină.

Analiza SWOT a domeniului de studii Inginerie Mecanică prin prisma adecvării ofertei de educație universitară la cerințele și așteptările pieței muncii

Din analizele SWOT elaborate de instituțiile participante la studiul în cadrul proiectului, completate cu constatările în urma analizelor dosarelor de autoevaluare și a rapoartelor de evaluare externă, se remarcă o serie de elemente comune în special la

nivelul punctelor slabe, oportunităților și amenințărilor, cu posibilitate de generalizare la domeniului Inginerie mecanică – la nivel național.

Puncte tari

- Existența unui corp profesoral valoros, cu recunoaștere națională și internațională.
- Bază materială complexă, cu dotări moderne în laboratoarele de cercetare ale cadrelor didactice.
- Relații tradițional strânse cu facultăți și instituții de cercetare de profil din țară și din străinătate.
- Valoarea și vizibilitatea rezultatelor cercetării științifice a cadrelor didactice.
- Contacte permanente și consultări sistematice cu firme de prestigiu din domeniul Ingineriei Mecanice.

Puncte slabe

- Acces limitat la resursele de absolvenți de liceu cu un grad ridicat de pregătire – în contradicție cu aspirațiile de dezvoltare ale României. Acest fapt poate fi pus, deocamdată, atât pe seama efectului negativ pe care l-a produs perioada de tranziție a țării spre o economie de piața normală, cât și pe seama unei propagande mass-media contrară climatului de dezvoltare echilibrată a economiei, care a cuprins și pregătirea din domeniul ingineriei.
- Imposibilitatea normării în regim de ore echivalente – aplicații ale activităților legate de îndrumarea programului de practică în producție a studenților, din motive financiare. Ca o consecință, această activitate recunoscută atât de angajatori cât și de absolvenți ca fiind extrem de importantă pentru formarea la nivel de licență, se desfășoară, în unele cazuri, formal, fără să își atingă obiectivele declarate.
- Corp profesoral cu tendință de îmbătrânire.

Oportunități

- Crearea pieței europene a dezvoltării și deschiderea cadrelor didactice ale programului de studii spre aceasta;

- Deschiderea și disponibilitatea întregului corp profesoral spre colaborări interne și, mai ales, internaționale (relații de parteneriat cu facultăți similare din Uniunea Europeană);
- Creșterea vizibilității internaționale prin participarea la manifestări științifice și realizarea de publicații la nivel internațional;
- Dezvoltare de parteneriate cu asociații profesionale și direct, cu societăți comerciale din domeniul ingineriei mecanice.

Amenințări

- Concurența unor programe de studiu similare din spațiul european;
- Reducerea numărului global de elevi absolvenți de liceu în următorii 5 ani și slăbirea interesului tinerilor pentru învățământul superior tehnic, în special pentru domeniul Inginerie mecanică.
- Scăderea portofoliului de contracte de cercetare cu firme private de profil, reducerea drastică a finanțării granturilor de cercetare la nivel național.
- Tendința de subfinanțare a activităților personalului tehnic/didactic auxiliar, în paralel cu îmbătrânirea/ reducerea acestuia.

Concluzii și recomandări formulate la încheierea evaluării programelor de studii

La nivelul învățământului superior din România, domeniul de licență Inginerie Mecanică include 14 programe de studii, furnizate în cadrul a 20 de universități de stat din țara noastră.

Datorită paletei largi de programe de studii pe care le include, respectiv a numărului mare de universități care oferă educație în acest domeniu, se înregistrează diferențe de la o universitate la alta, cu privire la o serie de aspecte ce definesc:

- profilul calificării universitare în domeniu și
- conținuturile programelor de studii similare.

Pentru asigurarea coerenței în pregătirea în domeniu, indiferent de instituția de învățământ superior, este necesară formularea și oficializarea la nivel național a listei calificărilor cu definirea profilului calificării, care să prevadă – cel puțin la nivel de linii directoare – tipurile de competențe și conținutul acestora, în primul rând pentru domeniile fundamentale, continuând apoi cu domeniile de licență și elementele de specificitate ale programelor de studii.

În cadrul proiectului s-a elaborat o propunere cu privire la competențele definatorii pentru profilul calificării universitare la nivel de domeniu. Propunerea, exprimată de

experții evaluatori externi în cursul vizitelor de evaluare, a fost agreată de către experții interni ai programelor de studii evaluate. Ca urmare, prezentul raport conține recomandări pentru modificarea planurilor de învățământ și a fișelor disciplinelor/ programelor analitice în vederea respectării noilor structuri.

Analizele SWOT elaborate în cadrul rapoartelor de autoevaluare ale programelor de studii evaluate au pus în evidență câteva puncte slabe, oportunități, respectiv amenințări, ce pot fi generalizate la nivelul domeniului. Identificarea și recunoașterea lor ca probleme la nivel național în domeniul Inginerie Mecanică reprezintă o etapă importantă în formularea strategiei viitoare de dezvoltare a învățământului superior românesc în această direcție.

5.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților de programe de studii din domeniul Inginerie Mecanică pe piața muncii

Motivația de a alege un parcurs universitar

1. Pentru absolvenții de Inginerie Mecanică, cele mai importante motivații pentru a urma o facultate par a fi dorința de cunoaștere (97%) și previziunile unor venituri importante după absolvire (83%). Elemente ale integrării în comunitate, precum sfaturile familiei și cele ale profesorilor, se dovedesc și acestea relativ importante. Prestigiul social înregistrează însă cea mai scăzută pondere în cazul absolvenților de Inginerie Mecanică, în raport cu absolvenții celorlalte domenii.

Tabel 5.5.

Importanța câtorva motivații în a determina înscrierea în învățământul superior

Când v-ați decis să urmați o facultate, în ce măsură au contat fiecare dintre următoarele:	Ponderea celor ce au răspuns „în mare măsură” sau „în foarte mare măsură”*				
	DR	IM	IT	SC	Total
Prestigiul social conferit de studiile superioare	72%	59%	62%	62%	64%
Opțiunile prietenilor	5%	13%	13%	7%	9%
Familia (tradiție, presiuni, sfaturi etc.)	46%	46%	41%	25%	40%
Sfaturile profesorilor	19%	36%	34%	19%	27%
Dorința de cunoaștere	96%	97%	92%	99%	96%
Dorința de a avea venituri mai mari	73%	87%	83%	73%	79%

*Pentru fiecare cifră, diferența până la 100% este reprezentată de cei care au răspuns „în mică măsură” sau „în foarte mică măsură” și de cei care nu au răspuns la întrebarea cu pricina (aceștia din urmă sunt în jurul a 1% pentru fiecare întrebare în parte).

2. În ceea ce privește alegerea facultății pe care au urmat-o, absolvenții de Inginerie Mecanică declară în mult mai mare măsură decât restul că au ales facultatea în cauză datorită unor motive de ordin pragmatic, cum ar fi: apropierea de casă, opțiunile prietenilor și taxele mai mici sau siguranța că vor intra la locurile fără taxă.

Tabelul 5.6.

Motive în procesul de alegere a facultății

Când v-ați decis să vă înscrieți la facultatea pe care ați absolvit-o, în ce măsură au contat fiecare dintre următoarele?	Ponderea absolvenților de Inginerie Mecanică ce au răspuns „în mare măsură” sau „în foarte mare măsură”
Apropierea de casă	46%
Prestigiul facultății/universității	67%
Interesul pentru domeniu	84%
Prestigiul social	49%
Opțiunile prietenilor	5%
Familia (tradiție, presiuni, sfaturi etc.)	44%
Sfaturile profesorilor	33%
Dorința de cunoaștere	92%
Dorința de a avea venituri mai mari	87%
Îmi doream altceva dar nu am fost admis	18%
Taxele mici sau acceptarea pe locuri fără plată	44%
Eram sigur că voi fi admis	64%

Evaluări ale absolvenților privind calitatea pregătirii universitare

1. Indiferent de domeniul de studiu, majoritatea absolvenților oferă note mai mari de 5 calității predării cursurilor din facultate. Totuși, studenții de la Inginerie Mecanică, alături de cei de la IT și Calculatoare sunt ușor mai critici, comparativ cu ceilalți absolvenți investigați. Astfel, mai mult de 35% dintre absolvenții de Inginerie Mecanică acordă note mai mici de 6 cu privire la calitatea predării.
2. Ca și în cazul altor categorii de absolvenți, cei care au terminat Inginerie Mecanică și lucrează în alte domenii decât cel în care au studiat și cei din companii private sunt ușor mai reținuți în a-și manifesta satisfacția față de calitatea predării, chiar dacă toate aceste grupuri mențin în ansamblu o evaluare medie pozitivă.
3. Alături de absolvenții din domeniul Calculatoare și Tehnologia Informației, cei din

domeniul ingineriei mecanice tind să acorde note mai mici caracteristicilor legate de evaluare și feedback pe care le-au observat în facultate. Cei mai mulți dintre absolvenții de Inginerie Mecanică (37%) acordă note mai mici de 6 metodologiilor didactice utilizate în notare, declarându-se astfel nemulțumiți de modul în care criteriile de notare erau comunicate studenților.

4. Resursele didactice sunt și ele evaluate predominant pozitiv, mai ales în ce privește bibliotecile. Accesul la mijloace și resurse IT este mai slab apreciat de către absolvenții de la inginerie. Atunci când vine însă vorba de alte echipamente specializate, aproape jumătate din absolvenții de inginerie devin mai degrabă nesatisfăcuți de oferta facultății absolvite. Pe ansamblu, însă, evaluare rămâne predominant pozitivă.
5. Același consens al aprecierii pozitive se regăsește și în cazul modului de programare a orelor și a anunțării eventualelor modificări de program. Există însă diferențe între domenii, absolvenții de Inginerie Mecanică evaluând cu note ceva mai mari facultatea, comparativ cu absolvenții din alte domenii.

Tabel 5.7.

Scoruri globale acordate de absolvenții de Inginerie Mecanică facultății pe care au absolvit-o

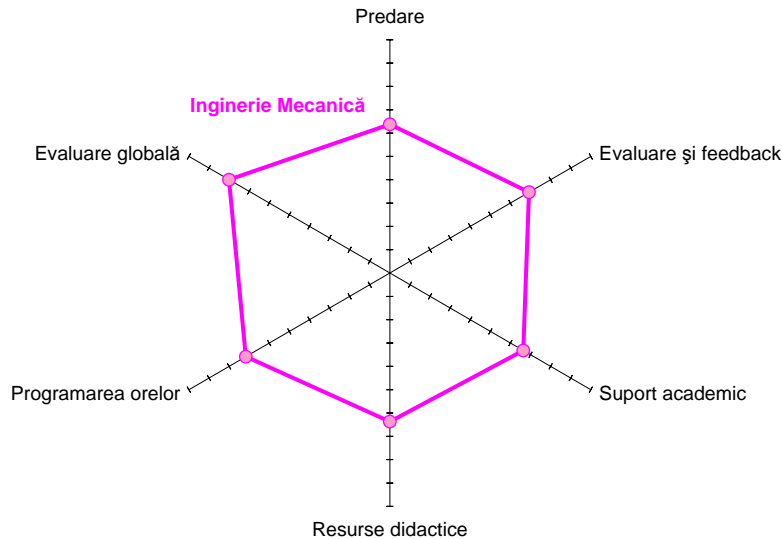
Note acordate	Pondere în total note acordate
1-2	0%
3-5	12%
6-8	40%
9-10	45%
Nu au răspuns	2%
Total	100%
Media notelor	8,0

Notă: Tabelul de mai sus sintetizează răspunsurile la următoarea cerere: *Vă rugăm să vă gândiți acum la activitățile și cursurile din facultate și să notați următoarele aspecte cu note de la 1 la 10, unde 1 înseamnă „dezacord total”, iar 10 indică „acord total”*: *Facultatea urmată este o facultate foarte bună*

6. Rugați să privească activitățile didactice în ansamblul lor, 80-90% dintre absolvenții care au răspuns la chestionar evaluează pozitiv facultatea pe care au încheiat-o. Absolvenții de Inginerie Mecanică par a fi însă ceva mai mulțumiți, doar 12% din totalul acestora evaluând facultatea cu note mai mici de 6.

Grafic 5.1.

**Evaluările absolvenților de Inginerie Mecanică cu privire la
calitatea activităților din facultate: indicatori sintetici**

Utilitatea serviciilor de orientare profesională din universități

1. Târgurile de muncă și invitarea angajatorilor sunt servicii oferite mai rar studenților de la Inginerie Mecanică, comparativ cu alți absolvenți. Aceste tipuri de servicii sunt, de asemenea, mai des întâlnite în facultățile de stat și par să fie organizate mai des în ultimii ani.
1. Bursele de studiu oferite de angajatori există în toate cele patru domenii incluse în analiză, însă ele sunt ceva mai des întâlnite în facultățile de Inginerie Mecanică.
2. Birourile specializate în orientare profesională par să fie mai rar întâlnite în facultățile de Inginerie Mecanică (sub 22%), comparativ cu facultățile din celelalte domenii. Facultățile private dețin în proporție mai mare astfel de birouri (44%) decât facultățile de stat (21%).

Parteneriatele universitate-companie

1. Aproximativ 40% dintre absolvenți au indicat că în facultatea pe care au absolvit-o existau parteneriate pentru organizarea unor programe de internship. Trebuie remarcat că acest tip de programe poate aduce atât studenților cât și angajatorilor beneficii mai substanțiale decât parteneriatele pentru efectuarea stagiilor de

- practică: studenții pot obține experiență practică în domeniul lor de studiu iar angajatorii pot da mai multe responsabilități internilor și îi pot controla mult mai bine. Acest tip de parteneriat este mai des întâlnit în facultățile de stat (42%) comparativ cu facultățile private (18%).
2. Parteneriatele pentru angajarea absolvenților sunt mai rar întâlnite (doar 33% din cazuri la nivelul întregului eșantion). Acestea apar, cel mai frecvent, în facultățile de Inginerie Mecanică (46%) și de Calculatoare și Tehnologia Informației (45%) și sunt mult mai puțin întâlnite în facultățile de Drept (25%) sau de Științele Comunicării (14%).

Pregătirea oferită de universități pentru intrarea pe piața muncii

1. *Abilități și competențe:* 59% dintre absolvenți consideră că nu au obținut în timpul facultății abilitățile și competențele necesare la locul de muncă. Procentul absolvenților care sunt nemulțumiți de acest aspect al educației primite este mai mare în cazul absolvenților de Inginerie Mecanică (66%) și de Calculatoare și Tehnologia Informației (61%) prin comparație cu absolvenții de Drept (52%) sau de științe ale comunicării (55%).
2. *Aplicabilitatea practică a cursurilor:* 53% dintre absolvenții chestionați consideră că problemele practice cu care se confruntă la locul de muncă nu au fost abordate în cursurile pe care le-au urmat. Acest procent înregistrează cea mai scăzută valoare în cazul absolvenților de Inginerie Mecanică (34%), comparativ cu cei din domeniul Drept, de exemplu (aproximativ 60%).
3. *Integrarea pe piața muncii.* La nivelul întregului eșantion, 62% dintre absolvenți declară că nu au avut nici o dificultate în a găsi un loc de muncă după absolvire iar 53% nu au avut nici o dificultate în a găsi locul de muncă pe care îl doreau. Există însă diferențe semnificative în funcție de domeniul de studiu. Absolvenții facultăților de Inginerie Mecanică au mai multe dificultăți în a găsi atât un loc de muncă (aproximativ 55%) cât și locul de muncă dorit (aproximativ 50%). Trebuie însă amintit că dificultățile pe care le întâmpină absolvenții la intrarea pe piața muncii depind nu doar de pregătirea primită în timpul facultății ci și de situația de pe piața muncii în sectoarele de interes și de așteptările pe care absolvenții le au de la locul de muncă.

Opiniile privind competențele dobândite în timpul facultății

1. Cu unele excepții, opinia majoritară a angajatorilor investigați este una mai degrabă nesatisfăcătoare cu privire la competențele pe care le dețin absolvenții la angajare. Cu toate acestea, în domeniul tehnic, angajatorii consideră că o bază teoretică solidă este necesară și universitățile sunt capabile, într-o măsură mai mare sau mai mică, să o ofere absolvenților. Chiar dacă pregătirea teoretică nu este întotdeauna racordată la nou, este importantă deoarece oferă absolvenților o bază, un orizont general asupra domeniului, un punct de plecare de unde se poate construi.
2. Se remarcă deosebiri importante și în ceea ce privește valoarea pe care o acordă angajatorii investigați diferitelor tipuri de competențe. Angajatorii din domeniul ingineriei mecanice sunt de părere că pentru un absolvent este foarte important să dețină competențe de cunoaștere a domeniului specific, fără de care nu s-ar putea descurca cu succes în activitatea la locul de muncă.
3. Chiar dacă în lotul investigat există angajatori care par a fi mulțumiți de pregătirea teoretică a absolvenților, majoritatea celor intervievați reclamă incapacitatea acestora de a transpune în practică cunoștințele dobândite. Această opinie este împărtășită aproape fără excepție, indiferent de domeniul în care activează companiile. Creativitatea, spiritul critic și gândirea analitico-sintetică sunt de asemenea competențe pe care angajatorii și-ar dori să le întâlnească la proaspeții absolvenți, dar, conform spuselor acestora, se întâmplă rar ca tinerii să se descurce satisfăcător în această privință. Mai mult, unii dintre angajatori nu au așteptări din partea universității să dezvolte astfel de competențe și pun aceste abilități pe seama altor contexte de învățare decât cele din universitate sau pe seama inteligenței native ale tinerilor.

Opiniile privind utilitatea competențelor dobândite

1. Ca și în cazul Dreptului, nici în ce privește competențele specifice Ingineriei Mecanice, nu apar diferențe între angajatori și absolvenți. Toate competențele luate în considerare (vezi Tabel7) atrag un consens destul de puternic al respondenților în a fi considerate Drept necesare.

Tabel 5.8.

**Opinii ale angajatorilor și absolvenților de Inginerie Mecanică
despre necesitatea unor competențe specifice domeniului respectiv**

Tipul de competență	Gradul de necesitate (minim=1, maxim=5) în opinia ...	
	absolvenților	angajatorilor
Deținerea unui volum substanțial de cunoștințe în domeniul ingineriei în general	4,4	4,3
Înțelegerea și modelarea matematică a fenomenelor mecanice, termice și electrice;	3,9	3,7
Cunoștințe privind procedeele tehnologice de obținere a diferitelor materiale și structuri;	3,9	4,0
Abilități de proiectare;	4,4	4,2
Abilități privind utilizarea programelor moderne de proiectare asistată de calculator;	4,5	4,1
Abilități privind testarea experimentală a structurilor mecanice;	3,9	3,6
Abilități de evaluare și diagnosticare a funcționării echipamentelor industriale;	4,0	4,1

Notă: Cifrele din tabel reprezintă medii ale răspunsurilor la întrebarea: În ce măsură credeți că este util pentru un angajat din domeniul Inginerie Mecanică să dețină următoarele cunoștințe teoretice și abilități practice: *Notați răspunsul pe o scală de la 1 „Deloc important” la 5 „Foarte important”.*

Selecția și recrutarea absolvenților

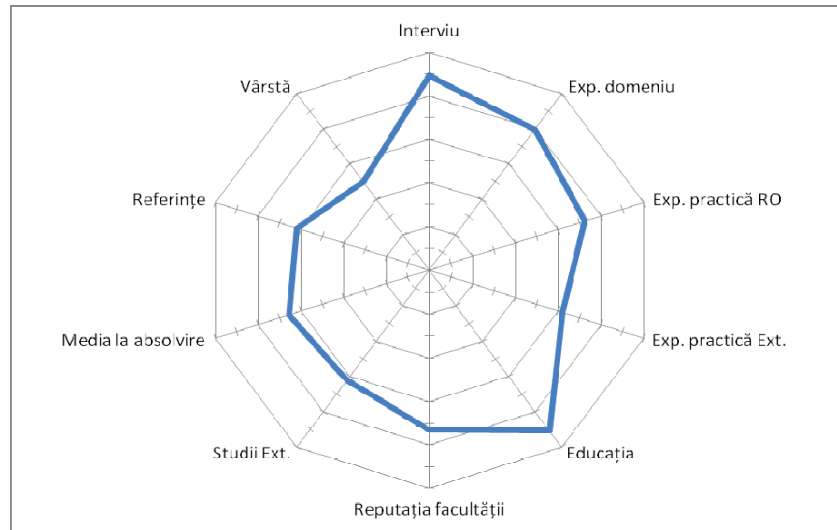
1. Experiențele de recrutare și selecție a absolvenților practicate în companiile investigate sunt adesea foarte diverse. Unele dintre practici au un grad mai mare de organizare, mai ales în cazul companiilor mari și a celor care își propun să recruteze absolvenți, ca un grup țintă predilect. Alte companii recrutează doar atunci când apare o nevoie, apelând adesea la mijloace simple de recrutare cum ar fi un CV sau un interviu cu absolventul. De cele mai multe ori, strategiile angajatorilor sunt pasive, așteptând ca absolvenții să se adreseze companiei, și nu invers.
2. Figura de mai jos reprezintă, în formă grafică, importanța acordată diferitelor criterii de agențiile de recrutare și de angajatorii din cele patru domenii incluse în analiză.* Pentru toate cele cinci tipuri de angajatori cele mai importante trei criterii sunt aceleași: performanța la interviul / concursul de angajare, educația și experiența în domeniu. Un consens similar se regăsește și în ceea ce privește criteriile care nu au relevanță în procesul de selecție: preferințele politice, sexul și vârsta.†

* Datele care au stat la baza acestor grafice sunt disponibile în Anexă, în chestionarul pentru angajatori.

† Nu putem spune cu certitudine dacă acest lucru reflectă realitatea sau dacă angajatorii „au știut” cum trebuie să răspundă la aceste întrebări.

Grafic 5.2.

Importanța criteriilor de selecție la angajare în domeniul Inginerie Mecanică

3. Angajatorii din domeniile Inginerie Mecanică apreciază în mod deosebit: educația, interviul și experiența în domeniu. De o importanță ridicată se bucură și experiența practică dobândită în România și reputația facultății absolvite. Celelalte criterii au o importanță redusă. Dat fiind că ingineria mecanică și IT&C sunt domenii care nu au o puternică componentă națională (principiile ingineriei mecanice sau ale IT&C sunt universale, nu diferă de la țară la țară), este curios că angajatorii din aceste domenii nu acordă mai multă importanță studiilor și experienței practice dobândite în străinătate. Este posibil ca această atitudine să fie generată de faptul că angajatorii din ingineria mecanică și din IT&C se confruntă mai degrabă cu exodul absolvenților români decât cu reîntoarcerea acestora în țară după ce au învățat sau lucrat în străinătate.

Cariera profesională după absolvirea facultății

1. O proporție importantă dintre absolvenții de Inginerie Mecanică se îndreaptă fie înspre un master sau un doctorat în același domeniu fie spre continuarea studiilor în afara țării. De altfel, absolvenții de Inginerie Mecanică se detașează în mod clar față de alți absolvenți prin fidelitatea față de domeniu, foarte puțini dintre aceștia alegând să își continue studiile postuniversitare în alte domenii decât cele pentru care s-au pregătit.

Tabel 5.9.

Continuarea educației după absolvirea facultății

	Master în domeniu	Doctorat în domeniu	Master sau doctorat în alt domeniu	Master sau doctorat în altă țară
Domeniu absolvit:				
DR	1%	1%	26%	7%
IM	43%	23%	7%	10%
IT&C	29%	5%	30%	3%
SC	3%	0%	47%	4%
TOTAL	19%	7%	28%	6%

Notă: Datele din tabel reprezintă procentul celor care au răspuns afirmativ la cele patru întrebări.

2. Absolvenții de Inginerie Mecanică nu par a avea probleme majore în a găsi un loc de muncă după terminarea facultății. Totuși, 10% dintre aceștia nu au ocupat încă un loc de muncă. Spre deosebire de alți absolvenți, cei din domeniul ingineriei mecanice tind să își păstreze locul de muncă. Așadar, dintre absolvenții de Inginerie Mecanică investigați, aproape 50% au avut un singur loc de muncă și doar 9% au avut mai mult de două locuri de muncă.

Tabel 5.10.

Numărul locurilor de muncă după absolvire

Absolvenți	0	1	2	3+
Domeniu absolvit:				
DR	11%	58%	22%	9%
IM	10%	58%	28%	5%
IT&C	7%	47%	32%	14%
SC	4%	38%	29%	29%

3. Principalul motiv de părăsire a locului de muncă, indiferent de domeniu, este legat de găsirea unui nou loc de muncă, mai atractiv pentru respondent din punct de vedere al salariului. Este interesant faptul că în cazul absolvenților de Inginerie Mecanică, aproximativ 23% dintre absolvenții care și-au părăsit locul de muncă declară că au plecat de la locul de muncă deoarece au dorit să își continue studiile.

Tabel 5.11.

Motivele părăsirii locului de muncă

Absolvenți	Inginerie Mecanică
Am găsit un loc de muncă cu un salariu mai bun	27%
Am găsit un loc de muncă în domeniul în care doream să muncesc	9%
Am găsit un loc de muncă cu un program de lucru mai lejer	0%
Nu îmi aducea nici o satisfacție	0%
Nu aveam nici o șansă de a promova / avansa	9%
M-am înscris la un program de master / doctorat	23%
Am plecat din țară	9%
Concediu de maternitate / paternitate	0%
Mi s-a terminat contractul	9%
Am fost concediat	0%
Alt motiv	14%

Notă: Datele din tabel sunt procente din totalul motivelor de plecare indicate de respondenți.

4. Intenția de schimbare a locului de muncă actual variază în funcție de domeniu. Absolvenții de Inginerie Mecanică intenționează să își schimbe actualul loc de muncă într-o mai mică măsură decât absolvenții din celelalte domenii.

Tabel 5.12.

Locul de muncă actual – siguranța locului de muncă

	Intenționați să vă schimbați locul de muncă în următorul an?			Sigur / foarte sigur că voi avea același loc de muncă peste un an
	Da	Nu	Nu știu	
Domeniu absolvit:				
DR	26%	65%	9%	66%
IM	17%	60%	23%	54%
C&TI	17%	46%	38%	65%
SC	35%	38%	27%	55%
Tip facultate absolvită:				
Stat	23%	51%	26%	61%
Privată	32%	55%	13%	52%
Anul absolvirii:				
-2005	7%	74%	19%	84%
2006-7	27%	46%	28%	54%
2008	27%	47%	26%	55%

Tip angajator				
De stat / bugetar	13%	71%	15%	74%
Privat românesc	38%	37%	24%	46%
Privat străin	16%	48%	36%	61%
Mărime angajator				
Sub 10 angajați	43%	38%	19%	43%
10-49 angajați	32%	46%	22%	47%
50-249 angajați	19%	52%	29%	62%
Peste 250 angajați	16%	60%	25%	72%
TOTAL	23%	53%	25%	61%

Opinii ale reprezentanților asociațiilor profesionale

Reprezentanții asociațiilor profesionale din domeniul Ingineriei Mecanice sunt de părere că educația universitară actuală furnizează numai o parte a cunoștințelor și abilităților necesare pe piața forței de muncă din domeniu. În opinia acestora, chiar și exemplele concrete furnizate studenților la seminarii și laboratoare sunt simplificatoare, nu modelează adecvat fenomene și situații întâlnite în lumea reală. Mai mult, aceștia consideră că oferta de cursuri universitare nu favorizează înțelegerea fenomenelor din practica curentă a domeniului în ansamblul lor, nu dau seamă de complexitatea acestora. Conținutul educațional furnizat de către universități în domeniul ingineriei este apreciat totuși ca fiind unul necesar, util în carieră, deși este insuficient.

5.3. Standarde de calitate a conținutului programelor de studii de licență în domeniul Inginerie Mecanică

Introducere

Aceste standarde de conținut enumeră ceea ce poate fi constat de către un angajator, un student sau un finanțator de studii ca fiind *nivelul minim al rezultatelor învățării* la un absolvent cu diplomă de licență.

Aceste standarde de calitate a conținutului formării sunt aplicabile tuturor instituțiilor de învățământ superior din România care oferă programe de studii în domeniul *Inginerie Mecanică*.

Scopul definirii standardelor de conținut

Aceste standarde de calitate a conținutului formării exprimă ceea ce știe, știe să explice și să aplice *majoritatea covârșitoare a absolvenților cu diplomă de licență din domeniul de studii Inginerie Mecanică*.

Pentru a avea o imagine mai clară a nivelului de performanță în cunoaștere și abilitate în utilizarea cunoștințelor de către absolvenții unei anumite universități, se

recomandă consultarea standardelor de referință declarate oficial de către respectiva universitate.

Ciclul de studii pentru care se aplică aceste standarde de conținut

Standardele de calitate a conținutului enunțate mai jos se referă la un program de studii universitare de licență de 240 puncte credit ECTS, parcurs în mod uzual în 8 semestre consecutive.

Nivelul de performanță obținut

Un absolvent situat în clasa inferioară de promovare a examenului de licență din domeniul *Inginerie Mecanică* este capabil să demonstreze că are cunoștințele și abilitățile profesionale, precum și competențele transversale enunțate mai jos. Fiecare universitate are propriile sale metode transparente de a demonstra realizarea acestui nivel minim de performanță de către absolvenții săi, ceea ce este de natură să faciliteze monitorizarea externă a îndeplinirii acestui nivel minim de performanță.

Standarde de calitate a conținutului educației universitare (tipuri și descriptori de competențe):

A) Competențele profesionale:

AI) cunoștințe profesionale identificabile prin:

(1) Cunoașterea, înțelegerea și utilizarea conceptelor de specialitate și a limbajului specific.

Absolvenții trebuie să demonstreze că dispun de:

- cunoștințele de bază și capacitatea de a înțelege principalele concepte, principii și metode din domeniul ingineriei;
- cunoștințe de bază cu privire la instrumentele și metodele matematice utilizate atât pentru modelarea fenomenelor mecanice, electrice, termice cât și pentru rezolvarea problemelor identificate în domeniul mecanic;
- cunoștințe de bază privind compoziția, caracteristicile mecanice și procedeele tehnologice de obținere a diferitelor materiale utilizate la realizarea structurilor mecanice;
- cunoștințe privind mijloacele de investigație experimentală a comportării structurilor mecanice și regim static și dinamic, precum și de măsurare / monitorizare / interpretare a mărimilor fizice principale care definesc funcționarea mașinilor, echipamentelor și instalațiilor;
- cunoștințe de bază privind principiile ce stau la baza managementului producției, proiectării și cercetării;
- cunoștințe ingineresti privind elaborarea de proiecte tehnice și de execuție în domeniul mecanic, funcție de specializarea urmată, conforme normativelor în vigoare.

(2) Explicarea și valorificarea cunoștințelor de bază pentru analiza și interpretarea unor variate situații și procese asociate domeniului

Absolvenții trebuie să demonstreze că:

- pot înțelege fenomenele mecanice, termice, electrice, etc. ce se întâlnesc în sistemele ingineresti;
- pot înțelege și explica structura unui sistem mecanic și modul de funcționare a acestuia, pot identifica principalele caracteristici și funcțiunile sistemului mecanic;
- pot înțelege și explica desenul de execuție/ subansamblu/ ansamblu al unei structuri/ sistem mecanic;
- pot identifica simbolurile materialelor celor mai utilizate în construcția structurilor/ sistemelor mecanice;
- pot înțelege și explica schema de acționare a unui sistem hidraulic/ pneumatic;
- pot înțelege și explica o schema de acționare electrică - simplă;
- pot înțelege și explica o schemă de automatizare;
- pot explica modul de obținere a unei piese, din punctul de vedere a procesului de prelucrare;
- pot dezvolta concepte structurale viabile din punctul de vedere al stărilor limită de rezistență și cu satisfacerea condițiilor practice funcționale.

A2) abilități profesionale descrise prin:

(3) Capacitatea de aplicare a cunoștințelor, transferul de cunoștințe și rezolvarea de probleme.

Absolvenții trebuie să demonstreze că au capacitatea:

- de a înțelege și utiliza relații matematice pentru descrierea cantitativă a fenomenelor mecanice, electrice, termice;
- de a elabora schițe/ desene de execuție/ subansamblu/ ansamblu, pentru structuri/ sisteme mecanice;
- de a elabora scheme de acționare hidraulică/ pneumatică;
- de a modela structuri/ sisteme mecanice cu ajutorul calculatorului, utilizând softuri generale și specifice;
- de a elabora modele simple pentru analiza sistemelor mecanice, prin utilizarea unor medii de programare specifice;
- de a utiliza metode de analiză experimentală în ingineria mecanică;
- de a întreține și exploata mașinile și echipamentele specifice domeniului;
- de a elabora o schemă simplă pentru automatizarea unui sistem mecanic;

- de a realiza bilanțuri energetice;
- de a elabora procesul tehnologic de realizare a unui reper: succesiunea operațiilor, calculul adaosurilor de prelucrare și a regimurilor de așchiere, calculul normei tehnice de timp;
- de a completa aplicații numerice inginerești cu proceduri utilizator pentru a rezolva o problema curentă din domeniul mecanic, folosind software-urile generale și specifice.

(4) Reflecția critică-constructivă pentru soluționarea de probleme și situații clar definite la locul de muncă.

Absolvenții trebuie să demonstreze că au capacitatea:

- de a evalua forțele și cuplurile motoare și rezistente, dezvoltate în funcționarea sistemelor mecanice;
- de a analiza comportarea statică sau dinamică a structurilor de rezistență ale sistemelor mecanice;
- de a analiza diversele tipuri de materiale utilizate la confecționarea structurilor;
- de a achiziționa, analiza și prelucra datele experimentale cu ajutorul programelor de calculator;
- de a evalua și diagnostica funcționarea echipamentelor industriale;
- de a aprecia și evalua importanța impactului sistemelor mecanice asupra mediului;
- de a reduce consumurile de materii, materiale și combustibil la realizarea structurilor/ sistemelor mecanice, utilizând metode de optimizare;
- de a efectua o analiza tehnico-economică pentru soluțiile constructive adoptate.

(5) Conduita creativ-inovativă pentru identificarea de soluții pentru situații și probleme de cercetare și/sau de muncă.

Absolvenții ar trebui să aibă capacitatea:

- de a analiza critic și a alege varianta constructivă și tehnologică optimă pentru un sistem mecanic;
- de a elabora un proiect al unui sistem mecanic complex, pe baza calculelor structurale, organologice, tehnologice, etc., pe baza un raționament tehnic complet și corect.
- de a prezenta și susține, pe bază de argumente justificative, o lucrare/ un proiect;
- de a redacta în scris o argumentație concisă și la obiect;
- de a organiza procesele de realizare de documentație tehnică sau de producție, funcție de specificul activităților inginerești din domeniul mecanic.

B) Competențele transversale:

B1) competențe de rol identificabile prin:

(6) Autonomia de acțiune și responsabilitate pentru executarea sarcinilor profesionale în condiții de muncă în echipă, autonomie restrânsă și distribuirea sarcinilor.

Absolvenții ar trebui să demonstreze că:

- și-au însușit capacitatea de a lucra independent (eventual cu o minimă îndrumare) pentru obținerea informațiilor (bibliografice, studii de caz, legi, statute etc.) necesare îndeplinirii unei sarcini specifice asociate unuia din domeniile studiate;
- au capacitatea de a-și identifica propriile surse și resurse de învățare;
- au capacitatea de a reflecta asupra progreselor realizate în procesul de învățare;
- au deprins principiile, normele și valorile specifice „lucrului bine făcut”, respectiv strategiile de muncă riguroasă, eficientă și responsabilă, de punctualitate și răspundere personală față de rezultat, pe baza principiilor, normelor și valorilor codului de etică profesională.

(7) Interacțiunea socială, ceea ce presupune familiarizarea cu rolurile și responsabilitățile asumate în condiții de muncă și instituționale specifice, capacitatea de comunicare profesională orală și scrisă în limba maternă și/sau în una sau mai multe limbi străine, utilizarea instrumentelor și tehnicilor de informare și comunicare folosind tehnologia informației și comunicarea electronică

Absolvenții ar trebui să aibă capacitatea:

- de a folosi în mod corect limbajul și terminologia specifice domeniului de studiu în care s-au pregătit, astfel încât să poată comunica și interacționa cu alte persoane în cadrul unor echipe centrate pe realizarea unor sarcini comune;
- de a citi și dezbate conținuturile unor cărți, manuale, studii de caz etc. din domeniul studiat, demonstrând astfel cel puțin capacitatea de înțelegere și transmitere a elementelor de bază ale conținuturilor respective;
- de a prezenta argumente în fața unei audiențe alcătuită din persoane cu niveluri diferite de pregătire și educație, astfel încât, prin limbajul folosit, să se poată face înțeles și de alte categorii de persoane;
- de a utiliza computerul/ tehnologia modernă;
- de a comunica (oral și în scris) într-o limbă străină, inclusiv utilizând terminologia de specialitate din domeniul Inginerie mecanică;
- de a demonstra abilități de lucru în echipă, fie prin activități curriculare, e.g. participare în realizarea unor proiecte comune, fie prin activități extracurriculare;
- de a se adapta la lucrul în cadrul unei echipe interdisciplinare;

- de a demonstra asimilarea tehnicilor de relaționare în grup, a capacităților empatice de comunicare interpersonală și de asumare de roluri specifice în cadrul muncii în echipă;
- de a organiza eficient și conduce activitatea unei echipe.

B2) competențe de dezvoltare personală și profesională, exprimabile prin:

(8) Conștientizarea nevoii de formare profesională și științifică prin utilizarea eficientă a resurselor și tehnicilor de dezvoltare personală și profesională pe tot parcursul vieții

Absolvenții ar trebui să poată demonstra:

- însușirea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare;
- dezvoltarea unor abilități de autocontrol permanent și conștient cu privire la motivațiile pentru învățare, prin raportare la propriile obiective de dezvoltare profesională și personală;
- capacitatea de a opera distincții între date, informații și cunoaștere și de a aplica tehnici de gestionare a acestora;
- conștientizarea motivațiilor extrinseci și intrinseci ale învățării continue.

5.4. Program-cadru pentru Inginerie Mecanică

Pornind de la profilul calificării formulat în cadrul proiectului pentru domeniul de studii de licență **Inginerie Mecanică**, se propune o structură a planului de învățământ în care ponderea disciplinelor definitorii pentru domeniu (în forma disciplinelor fundamentale, în domeniu și complementare – conform nomenclatorului de discipline cuprins în metodologia ARACIS) să reprezinte aproximativ 65% (2/3). Restul de 35% (1/3) reprezintă discipline de specialitate, specifice programului de studii din cadrul domeniului și universității care îl furnizează prin oferta educațională.

Totodată, se recomandă introducerea în nomenclatorul de discipline în domeniu – pentru domeniul Inginerie Mecanică – a următoarelor discipline: *Tehnologii de fabricație, Bilanșuri energetice, Impactul sistemelor mecanice asupra mediului.*

Programul-cadru dezvoltat de autorii proiectului este un plan de învățământ orientativ și poate reprezenta un instrument de lucru pentru universitățile care oferă programe de studii în domeniul Inginerie mecanică. El este prezentat în cele ce urmează:

1. OBIECTIVE DE FORMARE ȘI COMPETENȚE

Obiectivele și profilul de competențe dezvoltat în concordanță cu nevoile identificate pe piața muncii și cu cadrul național al calificărilor sunt prezentate sintetic mai jos și detaliat în fișele disciplinelor din planul de învățământ, conform standardelor de calitate a conținutului formării universitare în domeniul Inginerie Mecanică.

2. STRUCTURA ANULUI UNIVERSITAR: Număr de semestre: 8; Număr de credite pe semestru: 30; Număr ore de activități didactice/săptămână: 28; Număr de săptămâni/activități/semestru:

	Activități didactice		Sesiuni de examene			Practica	Vacanțe		
	Sem. I	Sem. II	Iarnă	Vară	Restanțe		Iarnă	Primăvară	Vară
Anul I	14	14	4	4	2	-	2	1	10
Anul II	14	14	4	4	2	3	2	1	10
Anul III	14	14	4	4	2	3	2	1	10
Anul IV	14	14	4	3	1	2	2	1	-

3. ASIGURAREA FLEXIBILIZĂRII INSTRUIRII . CONDIȚIONĂRI

Flexibilizarea programului de studii este asigurată prin discipline opționale și discipline facultative. Disciplinele la alegere (opționale) sunt propuse pentru semestrele 6 – 8 și sunt grupate în discipline opționale sau pachete opționale, care completează traseul de specializare a studentului. Alegerea traseului se face de către student, înainte de începerea anului universitar din care fac parte semestrele, care conțin disciplinele sau pachetele de discipline opționale.

4. CONDIȚII DE ÎNSCRIERE ÎN ANUL DE STUDIU URMĂTOR. CONDIȚII DE PROMOVARE A UNUI AN DE STUDIU

Condițiile de înscriere în anul următor, condițiile de a urma module de curs în avans, condițiile de promovare sunt cuprinse în Regulamentul privind activitatea profesională a studenților. Se recomandă ca un student să nu poată avea mai mult de 20 de credite restante, cumulativ, pentru promovarea în anul următor.

5. PREGĂTIREA PENTRU OCUPAREA PRIN CONCURS A UNUI POST ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

Pentru ocuparea prin concurs a unui post în învățământ (gimnazial, liceal sau superior în domeniul de licență) absolventul trebuie să posede **Certificatul de absolvire** a Departamentului pentru pregătirea personalului didactic (DPPD). Formarea psiho-pedagogică pentru obținerea Certificatului de absolvire a DPPD se face în urma parcurgerii a două module de cursuri:

Modul I (30 credite) – care se desfășoară suplimentar, în paralel cu studiile de licență, la finalizarea căruia se obține **Certificat de absolvire (modul I)**.

Modul II (30 credite) – care se desfășoară după licență, fie în paralel cu perioada studiilor de masterat, fie suplimentar, pentru absolvenții care nu continuă studiile de masterat. Acesta se finalizează cu **Certificat de absolvire (nivel de aprofundare)**.

Programul pentru formarea psiho-pedagogică (care permite exercitarea profesiei didactice) este coordonat de Departamentul pentru Pregătirea Cadrelor didactice din cadrul Universității.

6. EXAMENUL DE LICENȚA

Perioada de întocmire a proiectului de licență: Semestrele 7+8
 Definitivarea proiectului de licență: Conform structurii anului de universitar
 Perioada de susținere a proiectului de licență: Conform structurii anului de universitar
 Numărul de credite pentru susținerea proiectului de licență: 10

7. DISCIPLINELE DE STUDIU PE ANI:

ANUL I

Nr. Crt.	Discipline obligatorii	Tip*	Cod	Semestrul I						Semestrul II						
				C	S	L	P	Ver.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.	
1	Analiza matematica	DF		2	2			E	5							
2	Fizica	DF		3		1		E	4							
3	Chimie	DF		2		1		E	4							
4	Geometrie descriptiva	DF		2		1		C	3							
5	Desen tehnic I	DF		2		1		C	3							
6	Programarea calculatoarelor si limbaje de programare I	DF		2		1		C	3							
7	Studiul materialelor	DD		2		2		E	4							
8	Limbi străine I	DC			2			C	2							
9	Educație fizica si sport I	DC			2			C	2							
10	Algebra liniara, geometrie analitica si diferențială	DF								2	2			E	5	
11	Desen tehnic II	DF								2		2		C	4	
12	Programarea calculatoarelor si limbaje de programare II	DF								2		2		C	4	
13	Tehnologia materialelor	DD								2		2		E	4	
14	Mecanica I	DD								3	1	1		E	5	
15	Electrotehnică și mașini electrice	DD								2		1		E	4	
16	Limbi străine I	DC									2			C	2	
17	Educație fizica si sport I	DC									2			C	2	
Total ore obligatorii pe săptămână				15	6	7				30	13	7	8			30
				28						28						

Nr. crt.	Discipline facultative	Cod	Semestrul I						Semestrul II						
			C	S	L	P	Ver.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.	
1	Modul A1 (socio-umane)		2	1			C	3							
2	Modul B1 (limbi străine)			2			C	2							
3	Modul C1 (specialitate)									2	1			C	3
4	Modul D1 (informatica)										2			C	2
Total ore facultative pe săptămână			2	3				5			5				5
			5						5						

Tipul disciplinelor: DF – discipline fundamentale, DD – discipline în domeniu,
 DS – discipline de specialitate, DC – discipline complementare

ANUL II

Nr. Crt.	Discipline obligatorii	Tip*	Cod	Semestrul I						Semestrul II						
				C	S	L	P	Ver.	Cred	C	S	L	P	Ver.	Cred	
1	Matematici speciale	DF		2	1			E	3							
2	Metode numerice	DF		2		1		E	3							
3	Grafica asistata de calculator	DF		1		2		C	3							
4	Rezistenta materialelor I	DD		3	1	1		E	5							
5	Mecanica II	DD		3	1			E	5							
6	Tolerante si control dimensional	DD		2		2		C	4							
7	Electronica aplicata	DD		2		1		C	3							
8	Limbi straine III	DC			2			C	2							
9	Educatie fizica si sport III	DC			1			C	2							
10	Vibratii mecanice	DD								2	1	1		E	4	
11	Rezistenta materialelor II	DD								3	2	1		E	5	
12	Mecanica fluidelor	DD								3	1	1		E	5	
13	Organe de masini I	DD								3		1	2	E	5	
14	Mecanisme	DD								2		1	1	C	4	
15	Limbi straine IV	DC									2			C	2	
16	Educatie fizica si sport IV	DC									1			C	2	
17	Practică de domeniu	DD								3 săpt × 30 ore = 90ore				C	3	
Total ore obligatorii pe săptămână				15	6	7				30	13	7	5	3		30
				28							28					

Nr. crt.	Discipline facultative	Cod	Semestrul I						Semestrul II						
			C	S	L	P	Ver.	Cred	C	S	L	P	Ver.	Cred	
1	Modul A2 (socio-umane)		2	1			C	3							
2	Modul B2 (limbi straine)			2			C	2							
3	Modul C2 (specialiatate)									2	1			C	3
4	Modul D2 (informatica)										2			C	2
Total ore facultative pe săptămână			2	3											
			5							5					

ANUL III

Nr. Crt.	Discipline obligatorii	Tip*	Cod	Semestrul I						Semestrul II							
				C	S	L	P	Ver.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.		
1	Aționari hidraulice și pneumatice	DD		2		2			C	4							
2	Termotehnica și mașini termice	DD		3		2			E	5							
3	Organe de mașini II	DD		2		1	2		E	5							
4	Tribologie	DD		2		1			C	3							
5	Mașini unelte și prelucrări prin așchiere	DD		2		2			E	5							
6	Automatizarea și controlul sistemelor	DD		2		1			C	3							
7	Tehnologii de fabricație	DD		2		1	1		E	5							
8	Bilanțuri energetice	DD									2		1		E	3	
9	Disciplina de specialitate	DS									3		1	1	E	5	
10	Disciplina de specialitate	DS									2		2		E	4	
11	Disciplina de specialitate	DS									2		1	1	E	4	
12	Practică de specialitate	DS									3 săptăm × 30 ore = 90ore				C	3	
Total ore obligatorii pe săptămână				15		10	3				30	9		5	2		19
				28								16					

Nr. crt.	Discipline opționale	Tip*	Cod	Semestrul I						Semestrul II							
				C	S	L	P	Ver.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.		
1	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS									2		2		C	3	
2	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS									3		1		C	4	
3	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS									2		2		C	4	
Total ore opționale pe săptămână											7		5			11	
Total				28								28					30

Nr. crt.	Discipline facultative	Cod	Semestrul I						Semestrul II							
			C	S	L	P	Ver.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.		
1	Modul A3 (socio-umane)		2	1				C	3							
2	Modul B3 (limbi străine)			2				C	2							
3	Modul C3 (specialitate)									2	1			C	3	
4	Modul D3 (informatica)										2			C	2	
Total ore facultative pe săptămână			2	3					5						5	
			5								5				5	

ANUL IV

Nr. crt.	Discipline obligatorii	Tip*	Cod	Semestrul I						Semestrul II						
				C	S	L	P	V er.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.	
1	Management	DD								2	1				C	3
2	Impactul sistemelor mecanice asupra mediului	DD								2	1				C	3
3	Disciplina de specialitate	DS		2		1	1	E	4							
4	Disciplina de specialitate	DS		2			1	E	4							
5	Disciplina de specialitate	DS		2		1		C	3							
6	Disciplina de specialitate	DS		2		1		C	4							
7	Activitatea de cercetare proiectare de specialitate	DS											8	C	8	
8	Practica proiect de licență	DS								2 săpt × 30 ore = 60ore			C	2		
9	Licenta**	DS														10
Total ore obligatorii pe săptămână				8		3	2		15	4	2		8			16 + 10
				13						14						

Nr. crt.	Discipline opționale	Tip*	Cod	Semestrul I						Semestrul II						
				C	S	L	P	V er.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.	
1	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS		3		1		E	4							
2	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS		3		1		E	4							
3	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS		2		1	1	E	4							
4	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS		2		1		C	3							
5	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS								3		2		E	5	
6	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS								3		2		E	5	
7	a) Disciplina de specialitate b) Disciplina de specialitate	DS								3		1		E	4	
Total ore opționale pe săptămână				10		4	1		15	9		5				14
				15						14						
Total				28					30	28						30 + 10

Nr. crt.	Discipline facultative	Cod	Semestrul I						Semestrul II							
			C	S	L	P	V er.	Cred.	C	S	L	P	Ver.	Cred.		
1	Modul A4 (socio-umane)		2	1			C	3								
2	Modul B4 (limbi straine)			2			C	2								
3	Modul C4 (specialiate)									2	1			C	3	
4	Modul D4 (informatica)										2			C	2	
Total ore facultative pe săptămână			2	3				5							5	
			5					5	5					5		

Capitolul 6

Rezultate specifice ale proiectului în domeniul ȘTIINȚELE COMUNICĂRII

6.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul Științele Comunicării.
Autor: Mihai Coman

6.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților de programe de studii din domeniul Științele Comunicării pe piața muncii
Autori: Bogdan Voicu și Magdalena Balica*

6.3. Standarde de calitate a conținutului pentru programele de studii de licență în domeniul Științele Comunicării
Autori: Mihai Coman, Delia Bălaș, Radu Gabriel Pârvu

6.4. Program-cadru pentru Științele Comunicării
Autori: Mihai Coman, Delia Bălaș, Radu Gabriel Pârvu

* Asistați de Claudiu Tufiș, Paula Tufiș, Gabriel Hâncean, Marius Precupețu, Raluca Nahorniac

6.1. Constatări cu privire la aplicarea Metodologiei ARACIS în evaluarea de programe de studii de licență din domeniul Științele Comunicării

Introducere

În România nu a existat un învățământ instituționalizat, sistematic și autonom, în domeniul comunicării în perioada comunistă. Cursuri de formare, cu caracter facultativ, au funcționat în unele universități pe lângă facultățile de litere sau de filosofie. Astfel, între 1956-1959 a existat o secție de ziariistică pe lângă Facultatea de Științe Juridice și Filozofie a Universității din București, iar între 1961-1966, secția a funcționat în cadrul Facultății de Filologie. Academia de Științe Politice Ștefan Gheorghiu, creată și controlată de partidul comunist, a inclus, începând din 1971, o facultate de ziariistică, care pregătea, în structurile proprii, potențiali ziariști, printr-un program ce amesteca instrucția ideologică împreună cu un minim de formare filologică și de transmitere a unor deprinderi profesionale elementare. Criteriile de selecție erau de natură ideologică: apartenența la UTC sau PCR, încadrarea și vechimea în muncă, activitate în presă; dacă în primii ani erau școlarizați 70 de studenți, după anii '80 cifra de școlarizare s-a redus la 20 de studenți pe an. Nu au existat programe complete de specializare în relații publice sau în publicitate; unele noțiuni, vetuste și decuplate de tendințele moderne, erau incluse în diferite alte cursuri de tip filologic sau economic, dar ele nu puteau produce competențele complexe specifice acestor profesii.

La sfârșitul anului 2008 existau aproape 50 de programe universitare de jurnalism și de comunicare și relații publice.

În unele cazuri, urmând modelele occidentale, acestea sunt reunite într-o singură facultate sau secție (Universitatea din București, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea C. Brâncoveanu din Pitești).

În alte cazuri ele sunt amestecate în și cu secții de filologie, filosofie, științe politice, istorie etc. Aceste programe nu sunt egale nici în ceea ce privește concepția curriculară, nici în ceea ce privește calitatea și numărul echipamentelor, nici în ceea ce privește competențele corpului didactic și, lucrul cel mai grav, nici în ceea ce privește viziunea despre competențele specifice profesiilor din acest domeniu.

Foarte puține au optat pentru un model de pregătire axat exclusiv pe transmiterea deprinderilor, a culturii profesionale și a gândirii critice specifice jurnalismului și comunicării sociale. Cea mai mare parte a preferat formula profilului mixt; această soluție a avut un rost *strategic*: combinarea cu un profil cu "vechime" (litere, limbi străine, istorie, filozofie, drept) reducea la jumătate obligațiile derivate din standardele CNEAA sau ARACIS: ponderea cursurilor fundamentale și de specializare se înjumătățea (și, implicit, celelalte obligații referitoare la echipamente, cărți, cadre specializate, etc); de asemenea, ea permite absolvenților inserția în alte câmpuri profesionale, mascând astfel posibilele eșecuri în ceea ce privește calitatea pregătirii în jurnalism sau comunicare socială; în plus, având alte secții acreditate, aceste programe organizau examene de final

de studii „in house“, cu procente de promovabilitate de 100%. Sistemul era circular, vicios circular din punctul de vedere al calității academice, dar eficient circular din perspectiva promovării intereselor de grup.

Sistemul de formare universitară în jurnalism și comunicare din România se individualizează prin câteva caracteristici generale:

- Dezvoltarea sa rapidă datorită existenței unei cereri de forță de muncă în câmpul mass-media și al comunicării publice; piața muncii dă anumite semne de stabilizare, dar nu de saturare; dinamica ei este favorizată de tendința de specializare. În plus, tot mai mulți manageri din sectorul public și privat au înțeles că este mai rentabil să preie forță de muncă pregătită de alte instituții, decât să o formezi integral în interiorul propriei organizații. Un alt factor important în această ecuație provine din costurile reduse ale forței de muncă tinere și bine calificate: noii veniți se opun micilor „baroni“, care și-au creat culcușuri comode de-a lungul timpului și care, în numele vechimii, solicită/posedă salarii uneori exagerat de mari. La această dezvoltare a contribuit și recunoașterea oficială a diplomelor eliberate de instituțiile universitare; în România nu există nici un alt tip diplomă, recunoscută oficial, care să concureze diplomele eliberate de universități. Ceea ce înseamnă că pe lângă prestigiul academic, acestea beneficiază și de o poziție de monopol.
- Inflația de diplome: atracția pentru profesiile din domeniul comunicării s-a corelat cu un alt fenomen: lipsa de fonduri bugetare. Pentru a completa subvenția sărăcăcioasă, Ministerul Educației introdus locurile cu plată, în afara cifrei de școlarizare bugetată de stat. Această soluție este, în realitate, o semi-privatizare a învățământului de stat; de fapt acest model reproduce sistemul finanțării serviciului public din audiovizual (unde banii provin atât din subvenții, cât și venituri proprii – publicitatea) sistem cu avantaje, dar și cu numeroase efecte secundare negative; în mod analog universitățile de stat au un buget format din fondurile din subvenții (pentru un număr limitat de studenți) și din taxele de la studenții care își plătesc studiile. Această formulă nu vizează reducerea cheltuielilor bugetare (raționalizarea sistemului), ci doar obținerea extensivă de fonduri suplimentare; ea are un aer populist, deoarece pare a oferi o « șanșă » celor care au eșuat la examenul de admitere și care sunt dispuși să plătească pentru remedierea acestui eșec. Acest mod de dublă finanțare s-a dovedit a fi parțial eficient, deoarece : a) multe din specializările universitare nu au o audiență atât de mare încât să atragă studenți plătitori; b) acolo unde există persoane dispuse să-și « plătească » eșecul la examenul de admitere, această creștere a cifrei de școlarizare mărește costurile, prin apariție de grupe și subgrupe suplimentare și prin creșterea nevoii de cadre didactice, echipamente și consumabile; c) mecanismul a avut efecte nocive, prin supra-încărcarea secțiilor și facultăților de jurnalism și comunicare cu studenți, fără ca surplusul de finanțare să se regăsească întotdeauna în echipamente, laboratoare, cărți și periodice ; d) în interiorul universităților acest sistem a creat discrepanțe între facultățile fără atractivitate (dar cu performanțe științifice) și facultățile ”de succes” (populate de mulți studenți, dar fără potențial științific); această diviziune a fost favorizată de fetișizarea sistemului ISI care echivalează succesul științific cu publicarea în reviste și volume astfel creditate : cum acest sistem este dominant în științele

- exacte și rareori recunoscut ca valid în domeniile socio-umane, opoziția financiară (succes – insucces) a fost dublată și amortizată de una elitistă (acces ISI – absență ISI). Caun efect pervers al acestui sistem de finanțare, secțiile și facultățile de jurnalism și comunicare au devenit ”vacile hrănitore” pentru secțiile și facultățile depopulate, fiind alipite forțat în mega-facultăți și fiind obligate să înmatriculeze sute de studenți (uneori toți cei care s-au înscris la admitere), pentru a finanța din taxele acestora supraviețuirea celorlalte catedre.
- Calitatea inegală a corpului didactic: învățământul jurnalistic și de comunicare nu are tradiție (dacă excludem cei câțiva „specialiști” de la fosta academie de partid, care, de altfel și-au găsit destul de repede locul în universități particulare). Formarea de cadre didactice capabile să predea la standarde apropiate de cele ale învățământului jurnalistic occidental este un proces lent și foarte costisitor. Iar multe din facultățile nou create nu aveau timp și, uneori, nici interesul unor investiții pe termen lung. În consecință ele au trecut la „pseudo-conversia” din mers. În multe cazuri cadrele didactice care apar ca titulare de cursuri de jurnalism nu și-au schimbat profilul, ci l-au deghizat prin „re-botezare” (de altfel majoritatea nu au obținut titlul didactic în comisia de profil a CNATDCU). În loc să treacă la parcurgerea bogatei bibliografii de specialitate, să extragă din aceasta elementele necesare conceperii unui *syllabus*, să adapteze exercițiile practice la situațiile concrete din profesie sau să făurească altele noi, mulți dintre aceia care predau vând, sub titulaturile specifice cursurilor din acest domeniu, vechile cursuri familiare lor: lingvistică, stilistică, istoria limbii române, sociologie, istoria presei literare, filosofie, automatică, s.a.m.d. Din această perspectivă, ca și sistemul presei post-comuniste, cel al relațiilor publice și publicității, sistemul învățământului jurnalistic și de comunicare post-totalitar este abia la începutul procesului de profesionalizare - altfel (și mai puțin diplomatic) spus, este neprofesional și, mai grav, este măcinat de incompetențe pretențioase și de veleitarismul imoral;
 - Inflația de produse pseudo-academice: goana după poziții în sistemul academic și criteriile cantitative folosite în mecanismele de titularizare și promovare a condus la o explozie de cărți și, mai recent, reviste care încalcă grosolan cele mai elementare standarde academice. La edituri de universitate, la edituri anonime din capitală și provincie, chiar la unele edituri mai cunoscute (dar fără coordonatori competenți de colecții) au apărut zeci de lucrări, în cele mai fericite cazuri colaje și pastişe, foarte frecvent plagiate ordinare după titluri străine sau după titluri de autori din România. Prin aceste titluri s-au validat dosare de concurs și s-au creat feude academice. În plus, studenții respectivilor autori au fost obligați să cumpere și învețe numai după aceste lucrări, propagându-se astfel și dogmatizându-se preudo-cunoștințe.
 - În România, la ora actuală, sistemul de formare academică în jurnalism și comunicare este supra-dimensionat în raport cu nevoile pieței și cu resursele de competență universitară existente. El a crescut excesiv pe fondul combinării mai multor fenomene:
 - A. Imaginea socială prestigioasă a profesiilor din domeniul comunicării;
 - B. Posibilitatea de a obține venituri suplimentare prin mărirea numărului de studenți la jurnalism și comunicare: imaginea unor cohorte de potențiali

candidați care își plătesc studiile a sclipit orbitor pentru multe universități, indiferent dacă erau de stat sau particulare;

- C. Jocurile de interese politico-academice: pentru foarte mulți lideri politici locali “umflarea” universităților din zonă a constituit un atuu electoral; pentru foarte multe cadre didactice universitare această gonflare a fost o trambulină spre ieșirea din domeniului în care ocupau poziții marginale și pentru monopolizarea accesului la un câmp de prestigiu: acest fapt explică și puținătatea (după mai bine de 18 ani de învățământ universitar în acest domeniu) a cadrelor tinere cu prestigiu și vizibilitate.

În ultimă instanță sistemul de formare universitară în domeniul jurnalismului și comunicării a fost modelat de interesele actorilor: urmărind satisfacerea intereselor personale ei au distorsionat conținutul educațional (modelul formativ de tip occidental) și au deformat mecanismele de selecție și control academic. Prin număr, acești *migratori academici* sunt dominanți în interiorul sistemului, ceea ce înseamnă că, în viitor, ei vor exercita presiuni pentru a își apăra privilegiile și a menține viziunea lor despre acest mediu. Altfel spus, e de așteptat ca în anii care vin acest grup să dezvolte un discurs clar anti-occidental, în care formarea academică în jurnalism și comunicare să fie prezentată ca un ansamblu non-coerent de cursuri de „cultură generală” (ceea ce justifică orice fel de cursuri, de la Istoria literaturii române la Estetică, de la Filozofia antică la neo-Retorica etc) – legitimându-și prin acest discurs poziția ocupată în sistem și, implicit, impostura (în raport cu standardele moderne ale formării universitare în științele comunicării). Mai grav este faptul că ocupând, prin număr și rețele clientelare, poziții de decizie în organisme de reglementare de tip ACPART, ARACIS, CNATDCU, ei vor impune aceste construcții *ad-hoc* ca modele generale și vor „des-europeniza” formarea universitară pentru jurnalism și comunicare publică.

Obiectivele generale ale evaluării

În cadrul acestui proiect au fost evaluate 5 programe de studii de licență gestionate în unele cazuri de facultăți, iar în altele, de catedre în cadrul unor facultăți compozite:

- Universitatea din București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării;
- Școala Națională de Științe Politice și Administrative, Facultatea de Comunicare și Relații Publice;
- Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării;
- Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, Facultatea de Filosofie și Comunicare;
- Universitatea Constantin Brâncoveanu din Pitești, Facultatea de Științe Juridice, Administrative și ale Comunicării.

Conținutul dosarelor de evaluare internă

Dosarele de evaluare internă au fost construite, în general, cu seriozitate, informațiile au fost bogate (demonstrată, mai ales, prin amploarea Anexelor) și au fost respectate specificațiile din *Ghidul și Metodologia de evaluare ARACIS*,

Totuși, în rare cazuri, au putut fi constatate unele informații contradictorii. Spre exemplu, la una dintre facultăți au fost declarate și consemnate de către evaluatorii interni: ”peste 300 de cărți, 103 articole BDI, 14 ISI, 408 în publicații acreditate CNCISIS, 206 articole în volume ale conferințelor și peste 300 de cărți”. În Raportul de autoevaluare al facultății apare formula: ”Cadrele didactice ale facultății au publicat un număr de 78 de articole indexate BDI, 93 de articole indexate CNCISIS, 2 articole ISI, 103 articole în volume de conferință și 132 de cărți, de unde rezultă un total de 408 publicații”. În Anexe, în schimb, nu se găsește nicio listă referitoare la aceste publicații. Dacă se iau în considerare cele 55 de cadre didactice titulare și dacă termenul de referință este ”ultimii 3 ani”, atunci, la 300 de cărți, media este de circa 2 cărți de autor, pe cadru didactic, pe an – ceea ce pare puțin credibil. Probabil că, dacă se ia în calcul toată producția de carte a cadrelor didactice, în ultimii 20-30 de ani, atunci cifra ar putea părea acceptabilă.

Modul de diseminare a informațiilor

Datorită absenței unui cadru reglementar clar, informațiile referitoare la planurile de învățământ și la programele disciplinelor sunt diseminate pe medii variate, dar în mod ne-unitar: la unele facultăți se folosește platforma on-line, la altele aceste documente sunt oferite spre consultare la bibliotecă, la altele ele sunt comunicate studenților de cadrul didactic titular, iar uneori apar toate aceste mijloace cumulate.

Dincolo de acest detaliu, la toate instituțiile investigate studenții au acces la informațiile curriculare.

Problema comunicării rezultatelor învățării este mai complicată, datorită contradicției dintre unele prevederi ale regulamentelor universitare care cer protejarea confidențialității informațiilor și absența unui cadru legal care să oblige utilizarea platformelor Internet în comunicarea cu studenții. Sunt folosite mijloace variate, de la clasicele afișări pe panouri și transcrieri ale notelor în carnet, până la platformele on-line.

Problema comunicării notelor către angajatori este nerelevantă, într-un mediu profesional aproape total dezinteresat de performanțele universitare ale candidaților la angajare. Din discuții a rezultat faptul că în mediul angajatorilor nu există interes nici măcar pentru consultarea suplimentului la diplomă, deci cu atât mai puțin pentru supravegherea potențialilor angajații pe parcursul formării universitare.

În ceea ce privește modul de implementare a recomandărilor din *Ghidul și Metodologia ARACIS* în managementul curent al calității în facultățile vizitate, se poate consemna familiarizarea evaluatorilor interni cu prevederile respective și ușurința în colectarea, sistematizarea și folosirea standardelor în cauză. Datorită actualei structuri a sistemului de standarde există tendința de a se trata formal o seamă de aspecte. În opinia mea indicatorii la care s-a răspuns mai curând formal sunt:

Cerințe normative și obligatorii: II-1, II-2, II-3 din *Ghidul și Metodologia de evaluare ARACIS* (se referă la norme îndeplinite de toate facultățile), II-10 (nu are legătură cu activitatea cadrelor didactice), II-11 (se referă la prevederi obligatorii prin lege), III-2 (prea multe cerințe într-o singură formulare), II-5 și III-6 (se referă la prevederi obligatorii prin lege, deci sunt redundante), IV-2, IV-6, IV-11 (se referă la prevederi obligatorii prin lege), VI-2 (nu se poate verifica decât de experți juridici și contabili), VI-6 (este declarat, dar evaluatorii externi nu îl pot verifica decât dacă sunt experți cadastrali);

Standarde și indicatori de calitate: I-A1-1 (este normativ și de la sine înțeles), I-A2-1 (idem), II-B1-2 (este normativ și banal), II-B2-4 (este vag și greu de probat), II-B2-7 (este inclus deja în II-B2-5), III-C4-1 (este formulat confuz, a-gramatical și anti-academic).

Aceste standarde, prin caracterul lor redundant, conduc către o raportare formală, subiectivă, neacoperită cu date și fapte sau acoperită parțial și nesistematic cu informații, pe de o parte și către dificultatea colectării sistematice a datelor, pe de altă parte.

Apreciere referitoare la nucleul de standarde și indicatori de performanță ARACIS

Evaluatorii ARACIS și-au manifestat în diferite ocazii, formal și informal, nemulțumirea față de standardele folosite în prezent. Elementul cel mai des criticat a fost caracterul binar – standardele unde răspunsul este de tipul Da sau Nu nu pot permite evaluarea calității. În plus, standardele de performanță sunt redundante, mai sărace și mai puțin complete decât cele normative. Propunerile de modificare de mai jos reflectă experiențele și reflecțiile critice din acest program, corelate, prin discuții, cu concluziile la care au ajuns evaluatorii prin experiența lor anterioară (cu litere **bold** sunt menționate propunerile de completare a standardelor cu formulări suplimentare sau clarificatoare).

Comentarii cu privire la Cerințele Normative Obligatorii pentru programele de studii de licență

II. pct 5 – Standardul nu face corect distincția între etapa de autorizare și cea de acreditare; situația este greu de negociat, deoarece la autorizare argumentul instituției organizatoare este că, până la acordul ARACIS (anterior, CNEAA) nu poate risca, pe un program neaprobat, să creeze posturi de specialitate - pe care de altfel nu le poate scoate la concurs înainte de autorizarea programului și începerea efectivă a activităților.

Propun ca la toate autorizările să se acorde numai *Autorizare cu încredere limitată* și în standarde să se prevadă obligativitatea ca până la următoarea vizită de evaluare 30% din posturi să fie acoperite cu cadre didactice cu norma de bază.

II. pct 9 – Propun completarea formulei: “celelalte cadre trebuie să aibă pregătirea inițială și/sau competențe **probate prin articole, manuale, activitate profesională** în domeniul disciplinei predate” – aceste precizări ajută evaluatorul, oferind criterii pentru justificarea legitimității sau neligitimității celor care apar în multe dosare ca specialiști în diverse domenii, deși nu pot proba acest lucru

II. pct 10 – Propun completarea formulei: “au elaborat cursuri și alte lucrări necesare procesului de învățământ, **cu respectarea standardelor academice și a prevederilor legale privind proprietatea intelectuală**” – acest adaus precizează că lucrările plagiate sau compilate fără referiri nu se pot lua în calcul; fără această precizare, orice plagiat validează standardul!

III.pct 8 – Acest standard nu poate fi respectat în domeniile axate pe învățământul vocațional, de la științele ingineresti, la medicină, arte și științele comunicării! Propun aplicarea formulei “este de 1/1 **sau 1/2**”

III. pct 9 – Formula “începând cu anul II de studii” implică și ... terminând cu anul II de studii, deoarece după anul III studenții sunt absolvenți (au deja licența); formula ignoră multiplele modalități de a face practica, pe o axa care începe de la practica de observare și se termină la cea de participare la producția propriu-zisă. **Propun eliminarea acestei sintagme.**

IV. pct 4, 5, 6 și 11 – Apreciez că trebuie făcută precizare că **se referă numai la evaluare periodică și acreditare**, ele fiind inoperante la vizita de autorizare

V. pct 7 – Acesta pare a fi mai mult un standard de performanță, decât unul normativ obligatoriu: cadrele didactice pot efectua cercetări serioase și fără a fi integrate într-un centru de cercetare instituționalizat

V. pct 8 – Propun adăugarea formulei “**Editura dispune de un mecanism de validare a calității publicațiilor: regulament care impune recomandarea de către catedre, colective de cercetare, referate ale unor referenți științifici, coordonatori de colecții, etc**”. Eventual aceste precizări pot apărea la standardele de performanță.

Comentarii cu privire la Standardele și Indicatorii de Performanță pentru programele de studii de licență

A.2. pct 1 –Propun eliminarea lui sau reformularea în termeni de calitate deoarece în formularea actuală acest standard repetă prin conținut și formulare standardul de la Cerințele Normative si Obligatorii, VI. Pct 6 si 7.

B.1. pct 1 și pct 2 – Aceste standarde sunt contradictorii: primul sugerează o admitere prin probe de admitere (“competențe academice”), iar al doilea pare a impune o admitere bazată pe ordinea mediilor de la Bacalaureat. Propun fixarea unui standard unitar în care nivelul maxim de performanță să fie dat de existența unei admiteri prin probe proprii de concurs, adecvate specializării și nivelul minim să fie dat de admiterea pe baza dosarului (media de la Bacalaureat).

B.1. pct 3 – Formularea este extrem de neclară – sugerez divizarea acestui standard în 2 standarde diferite.

B.2. pct 4 – Standardul se referă la realități care nu pot fi verificate decât *prin asistență la ore*. Fără această verificare, a spune Da sau Nu este iluzoriu. Propun completarea lui cu formula “**în urma asistenței la activitățile didactice se poate consemna faptul că**”, formulă prin care se confirmă efectuarea asistenței la ore de către comisie.

B.2. pct 5 – acest standard ridică aceeași problemă a validării judecății comisiei. Propun “**În urma discuțiilor cu studenții, membrii comisiei au constatat că...**”.

B.3. pct 2 – nu se înțelege la ce se referă acest standard? Instituțiile de stat **nu** primesc fonduri speciale pentru cercetare din alocația bugetară. Se referă el la granturile câștigate prin concurs? La sponsorizări? La contracte cu parteneri economici? Cred că sunt necesare precizări

C.2. Nu există niciun standard pentru a măsura calitatea planurilor de învățământ, a fișelor disciplinelor și a programelor analitice. Propun standarde de calitate care să permită comisiei să verifice dacă:

- a. planurile de învățământ corespund modelelor europene din domeniu,
- b. dacă disciplinele fundamentale și de specialitate au un conținut adecvat domeniului respectiv (românește zis pentru a evita fenomenul “ciorii vopsite”),
- c. dacă bibliografia corespunde domeniului și dezvoltării științifice din domeniu, dacă ea include lucrările de referință din domeniu
- d. dacă aceste lucrări se află în biblioteca instituției
- e. dacă temele aplicative sunt cu adevărat aplicative, cuprind simulări și exerciții conforme cu bunele practici ale profesiei

C.2. Nu există nici un standard pentru a verifica seriozitatea examenului de licență.

Propun următoarele standarde:

- a. Structura și conținutul examenului de licență corespund profilului și listei de discipline fundamentale și de specialitate.
- b. Comisiile de examinare includ specialiștii recunoscuți din profilul probelor de examen dintre care cel puțin un profesor sau un conferențiar
- c. Bibliografia pentru examenul de licență acoperă noțiunile, teoriile și tehnicile de lucru definitorii pentru profilul probelor, prin lucrări de specialitate recunoscute pe plan național și internațional
- d. Subiectele formulate pentru examenul de licență au un caracter sintetic și permit evaluarea cunoașterii complexe a profilului și specializării
- e. Lucrările de diplomă respectă standardele academice: 1. identificarea unei teme de cercetare relevante pentru domeniu; 2. prezentarea aspectelor teoretice definitorii pentru acea temă și adecvate domeniului ales; 3. prezentarea unui aparat critic, utilizat în mod corect (tehnica citării, a parafrazelor, a trimiterilor, etc); 4. existența unei bibliografii actualizate, adecvate temei și domeniului; 5. includerea unor ipoteze de lucru, a unui corpus de elemente ce vor fi analizate și a metodelor de cercetare la care se face apel, a unor probe de cercetare (chestionare, interviuri, observație de teren, statistici, corpus de documente, etc); 6. respectarea normelor

deontologice ale cercetării (neacceptarea plagiatului, a reproducerii parțiale a unor lucrări de diplomă anterioare, preluarea unor bănci de date fără precizarea sursei, etc)

C.4 pct 2 – Formularea « și pe preferințe colegiale » nu este cea mai fericită echivalență a expresiei « peer review » deoarece ea sugerează relații amicale și nu profesionale.

Nu există niciun standard pentru a scoate în evidență deschiderea către mediile academice internaționale. **Propun adăugarea de standarde referitoare la mobilitățile studenților, mobilitățile cadrelor didactice (profesori străini invitați, profesori de la instituția vizitată care au susținut prelegeri sau au fost *visiting professors* la facultăți din străinătate) etc.**

Propuneri generale de îmbunătățire a metodologiei ARACIS de evaluare a programelor de studii

1. Eliminarea fișei privind Standardele și Indicatorii de Performanță la evaluarea dosarelor de autorizare – nu se poate verifica performanța unui program care încă nu a performat, ci este doar un proiect.
2. Formularea standardelor de la fișa cu Standardele și Indicatorii de Performanță în termeni care permit evidențierea performanței; dacă standardele normative și obligatorii pot fi formulate în termeni binari de tipul DA – NU, cele de performanță trebuie să permită nu atât o constatare, cât o ierarhizare. Propun formulări care să permită evaluări de calitate, fie pe o axa cuantificabilă (de tipul nivelul minim, nivelul mediu, nivelul excelent), fie lăsarea libertății comisiei de vizită de a face evaluări mai ample, în care alegerea termenilor și a gradelor de comparație ale adjectivelor să ofere indicii performanței.
3. Clarificarea situației evaluării programelor de master care nu sunt în derulare, care abia încep în anul universitar următor și pentru care se solicită *acreditate* (deși este o situație clară de *autorizare* de funcționare) – în aceste cazuri din nou fișa privind Standardele și Indicatorii de Performanță este inutilă, iar evaluarea nu poate fi completă și edificatoare; propun ameliorarea și amplificarea Fișei privind standardele normative obligatorii.
4. Clarificarea relației dintre mastererele cu orientarea programelor de *cercetare* și cele cu orientarea programelor de *profesionalizare* – pentru fiecare tip distinct sunt necesare unele standarde specifice, așa cum voi indica mai jos.

Analiza planurilor de învățământ

Dacă analizăm planurile de învățământ și programele de disciplină de la cele 5 unități evaluate prin prisma obiectivelor generale și specifice cu care contribuie la formarea

calificării, constatarea generală este că, prin impunerea unor liste de discipline prin standardele ARACIS s-a realizat:

- a) Compatibilizarea structurii curriculare cu modelele de formare din țările occidentale cu tradiție în acest domeniu;
- b) O anumită unitate curriculară între facultățile și secțiile de profil din România.

Totuși mai este mult de făcut până când aceste procese vor atinge în adâncime și nu doar în suprafața nomenclatorului toate unitățile din România și până când ele vor fi implementate și asumate, prin acordul dintre titlatură, conținut academic și competențele cadrului didactic care acoperă aceste discipline.

În linii mari putem constata adecvarea dintre structura planurilor de învățământ și conținutul programelor, pe de o parte, și lista de cunoștințe, competențe și abilități ce definește calificarea universitară, pe de altă parte.

Se pot face, totuși, următoarele observații:

Disciplinele fundamentale și cele de specialitate sunt încă umbrite de o pletoară de materii care, conform bunelor practici din universitățile occidentale, ar fi considerate complementare. Din nefericire, adeseori această pletoară de discipline, derivată din interesele de auto-promovare ale corpului profesoral local, este justificată prin ideea că ele sunt esențiale pentru domeniul comunicării.

Caracterul incipient al științelor comunicării în România face ca domeniul să fie vulnerabil la atacuri și tendințe de colonizare din partea domeniilor vecine: filologie, științe sociale și politice, științe economice.

Spre exemplu, planul de la o universitate conține 5 materii de profil economic general, care ca număr de ore reprezintă 50% în raport cu disciplinele fundamentale. Dacă din acestea din urmă eliminăm cele "deghizate" în discipline fundamentale, deși ele sunt complementare (filosofia, sociologia, limbile străine, cultură și civilizație contemporană), care reprezintă 30% din acest pachet, atunci numărul de ore consacrate unor discipline complementare ajunge să fie aproape egal cu cel al unor discipline fundamentale și de specialitate. În plus, disciplinele de specialitate sunt plasate în pachete de cursuri opționale în regim de "una din două". Chiar dacă în termenii absoluți ele reprezintă dublul numărului de ore față de cele fundamentale, în termenii relativi (prin alegerea a una din două), ele sunt doar 50% - ceea ce înseamnă că studentul are un număr egal de ore de specialitate și de ore la disciplinele complementare.

În cazul unei alte universități, se manifestă un adevărat fenomen de colonizare a curriculumului cu discipline complementare, dublat de un fel de "cameleonizare" prin inventarea unor titluri de discipline, care ar trebui să sune conform domeniului, dar care, după programele analitice, nu sunt în domeniu. În anul final de studii de licență, din 7 materii obligatorii și 25 opționale, doar 2 sunt fundamentale și 3 de specialitate. Planul este dominat de discipline cu titlaturi exotice: *Patologii și terapii comunicaționale*, *Argumentation and Fallacies: A Communicational Approach / Argumentare și sofisme: o abordare comunicațională*, *Concepts and Meaning. Why Communication Makes Sense / Concepte și înțeles. De ce are sens comunicarea, Training and Development*. În această listă de titluri englezo-române apar cursuri introductive, de nivel de an I, precum *Introduction to public relations*, și numeroase materii, poate atractive, dar fără relevanță pentru competențele specifice calificărilor specifice unui program de studii de licență de comunicare și relații publice: *EU-funded Programs and Projects / Programe și proiecte*

finanțate de Uniunea Europeană, Blog Communication in Contemporary Society, Managerial Decision in Project Management / Decizia managerială în managementul proiectelor, Antropologie politică, Work and Employment in the European Union / Muncă și ocupare în Uniunea Europeană.

Alte universități oferă planuri de învățământ mai echilibrate din punct de vedere al distribuției pe materii, iar cele fundamentale și de specialitate sunt dominante și se află în consens cu competențele cerute pentru exercitarea profesiilor din câmpul relațiilor publice. La una dintre aceste universități se poate observa o anume slăbiciune a segmentului de discipline opționale, puțin numeroase și oferind opțiuni numai de tipul „una din două”.

Un exemplu de bune practici se constată la o altă universitate, unde materiile opționale sunt grupate în două pachete, ”Comunicare organizațională” și ”Comunicare publică”, ceea ce dă coerență parcursului și facilitează opțiunile studenților.

Analiza programelor analitice ale disciplinelor

Majoritatea programelor sunt construite conform unui model standardizat, deja cvasi-unitar pentru toate cele cinci unități evaluate, model care respectă cerințele fundamentale din standardele ARACIS.

Dacă analizăm disciplinele fundamentale și de specialitate constatăm:

- a) În general conținutul predat este, la nivelul declativ al programei, în consens cu bunele practici și modelele din facultățile occidentale
- b) Programele analitice definesc competențele pe care cursul, seminarul sau laboratorul le va putea dezvolta; adeseori însă, acest lucru este făcut formal, într-o limbă de lemn ad-hoc inventată. Datorită faptului că ACPART nu a finalizat metodologia de definire a calificărilor universitare și a competențelor asociate acestora, există variații semnificative în formulări.
- c) Nomenclatorul disciplinelor cunoaște variații destul de mari, deși CNEAA și ARACIS, prin comisia de specialitate, au încercat să propună o anumită unitate; există un acord general pentru titlaturile unor discipline (Introducere în relațiile publice/ Fundamente ale relațiilor publice; comunicarea cu presa/ Comunicarea cu mass media; Campania de relații publice; Gestionarea crizelor de comunicare/ Gestiunea crizelor etc), dar există și discipline cu fluctuații terminologice mari (Exemplu: Informatică, Multimedia, Tehnologia informației și a comunicării, Editare în limbaje specializate. Un alt exemplu: Teoria comunicării, Comunicare și cunoaștere, Fundamente ale comunicării sociale. Încă un exemplu: Branding, Gestionarea imaginii publice, Criza de imagine).
- d) Analiza bibliografiilor recomandate studenților indică atât focalizarea pe anumite titluri, în general lucrări de referință, cât și o anumită ”obsesie a excepționalității titularului de curs”. Cu alte cuvinte, doar în puține cazuri este recomandat, ca principală sursă, un *reader* (manual) devenit de referință prin prestigiu, tiraj, organizare a materiei. Destul de frecvent, titlurile dominante sunt cele ale titularului de curs, publicate la edituri mai mult sau mai puțin necunoscute sau la editura universității. Aceste cărți nu au nici circulație și

nici recunoaștere națională. În fapt, ele circulă doar în mediile studențești din respectiva facultate, unde studenții sunt, eventual, obligați să le cumpere. În ciuda faptului că au fost traduse lucrări de specialitate clasice din bibliografia occidentală, acestea sunt mai puțin recomandate studenților, în defavoarea operei localnicilor.

- e) Constatăm că predomină titlurile autorilor români sau traduceri, ceea ce, până la un punct, nu este un rău. Rar apar și titluri în limbi străine, ceea ce ar putea sugera absența acestor titluri din bibliotecile respectivelor instituții, adică absența unor investiții consistente în achiziția de carte străină.

În concluzie, problema esențială a planurilor de învățământ nu este atât adecvarea lor la nivelul *titlurilor de cursuri* cu modelele occidentale (variațiile de nomenclator, care apar din orgolii individuale și din preocupări motivate artificial prin ”specificul național” al evoluțiilor din domeniul economic și social-politic), cât adecvarea *în profunzime a disciplinelor*: prin tematică, tehnici de predare și examinare, dezvoltarea de abilități profesionale practice, corelarea cu evoluțiile cele mai recente ale profesiei.

După aproape 20 de ani de dezvoltare a domeniului de studii, modelele occidentale sunt deja cunoscute, iar presiunea organismelor de reglementare (ARACIS), pe de o parte și a modelelor de referință din țară (cele mai prestigioase universități), pe de altă parte, a permis fixarea unor repere de această factură.

Un caz aparte îl reprezintă acele instituții de profil, care urmează o cale proprie, dezlipită de referințele universitare occidentale sau naționale. De aici derivă constructe curriculare aparte, un nomenclator disciplinar atipic și o preocupare insistentă pentru orientarea procesului formativ înspre actualitatea imediată și mai puțin pe dialog și formare perenă, cu eventuale posibilități de ajustare fină prin continuarea studiilor în ciclul de masterat.

Analiza SWOT a domeniului de studii Științele Comunicării prin prisma adecvării ofertei de educație universitară la cerințele și așteptările pieței muncii

Puncte tari

- Prestigiul profesiilor din domeniul comunicării și relațiilor publice: acesta asigură un flux mare, chiar prea mare, de studenții, permite dezvoltarea catedrelor, asigură deschidere și comunicare cu mediile internaționale, garantează existența unor parteneri profesionali interesați de evoluțiile din mediul academic
- Calitatea Planurilor de învățământ, construite cel mai adesea prin adecvarea la exigențele europene (procesul Bologna);
- Acoperirea integrală atât a tuturor formelor de pregătire, prin programele de licență și master, zi și ID, și, în 3 cazuri prin școala doctorală ;
- Calitatea echipamentelor și a surselor de informare: procesul de dotare a laboratoarelor de tip Multimedia este aproape generalizat;
- Existența pe piața muncii a unei oferte constante și de interes pentru toate categoriile de absolvenți ai facultăților; acestea se bucură de respectul instituțiilor

de relații publice, care apreciază competențele profesionale ale absolvenților ; de aici derivă inserția masivă a acestora pe piața muncii (procente de 70-80%).

Puncte slabe (ele se nasc în parte din chiar punctele tari)

- Sufocarea facultăților cu un număr prea mare de studenți: datorită nevoii de finanțare a programelor, datorită transformării unor secții în ”vacile de lapte” ale profiilor deficitare sunt acceptați sute de studenți plătitori de taxe, în condițiile unui corp profesoral restrâns și ale unor limite cantitative ale echipamentelor și spațiilor.
- Reacțiile din mediul academic: acestea au oscilat de la neîncredere la acceptare, de la suspiciune la respect. Ideea că relațiile publice nu pot face obiectul unui câmp științific distinct și a unei specializări academice autonome este încă înrădăcinată în mentalitatea unor lideri ai învățământului universitar român. De aici își trage originea și tendința de a impune materii specifice altor domenii ca fiind discipline fundamentale pentru Științele Comunicării (filologie, sociologie etc.). În consecință, este încă frecventă sufocarea curriculumului prin discipline complementare.
- Concurența: apariția a numeroase secții de comunicare, în universități de stat sau particulare a creat o presiune negativă; diferențele de calitate a formării și de capital de cunoștințe profesionale între facultăți și secții sunt foarte mari, fapt care conduce la o presiune permanentă pentru a coborî nivelul standardelor la acela specific universităților ”locale”.

Oportunități

- Menținerea interesului public pentru profesiile din domeniul comunicării : acest fapt oferă șanse de dezvoltare a programelor (în special la nivel formării adulte) și de obținere a unor surse de finanțare extra-bugetare constante ;
- Cererea de programe de conversie profesională sau de de aprofundare a cunoștințelor profesionale: acest fapt oferă noi piețe de dezvoltare pentru facultățile de profil;
- Schimbările rapide de pe piața muncii și din mediul profesional, pe plan uman și tehnologic ; acest fapt oferă oportunități de dezvoltare flexibilă a programelor și de inovare academică.

Amenințări

- Instabilitatea și incertitudinea legislativă: chiar și la 20 de ani de la căderea comunismului, cadrul legislativ al învățământului românesc nu este încă definitivat. La ora actuală, deși există legi organice și legi de profil, foarte multe hotărâri de guvern și ordine ale ministrului de resort, numeroase aspecte nu sunt definite nici de legi și nici de hotărâri, ordine, carte ale universităților și regulamente. Sistemul, prin logica sa de ansamblu, a funcționat mai mult ca un obstacol, decât ca un catalizator al dezvoltării unei instituții tinere.
- Factorul financiar: facultățile de stat și cele particulare au parte de o bugetare slabă, mai exact de sub-bugetare. Dezvoltarea facultăților de stat prin achiziționarea de echipamente și cărți străine, precum și formarea corpului

- profesoral prin burse de studiu, s-a făcut în exclusivitate din fonduri extra-bugetare – într-o pondere care te face să te întrebi pe ce teme o facultate care își auto-finanțează cele mai importante activități mai poate fi considerată o facultate de „stat“. Această permanentă și obsedantă goană pentru resurse, singurele capabile să transpună în realitate proiectul unui program de formare modern, a consumat enorm de multe energii (care nu s-au putut desfășura în plan didactic sau științific), a generat nesiguranță și a întârziat alte programe, mai ambițioase și, probabil, mai creative.
- Reacțiile studenților: acestea sunt, de obicei, variabile, după profilul generațiilor sau interesele de conjunctură. Nota comună a tuturor generațiilor din acest domeniu este dorința de a fi cât mai puțin încorsetați de programul academic: studenții caută să se integreze cât mai repede în profesie (colaborări, perioade de probă, contract cu durată determinată) pentru a-și netezi calea spre angajarea definitivă. În aceste condiții a participa la cursuri și seminarii devine un obstacol în atingerea obiectivului material major: contractul de angajare. Nu e mai puțin adevărat că, chiar și numai după un an de pregătire, studenții posedă suficiente competențe pentru a depăși pe mulți dintre cei pe care hazardul i-a adus în profesie și care au dobândit semi-competențe prin imitarea celor care erau deja acolo. Această „fuite en avant“ a studenților a influențat, pe de o parte, structura programelor, a activităților didactice și, pe de altă parte, a regulamentelor și a atitudinii corpului profesoral: primele au accentuat dimensiunea vocațională a pregătirii, în timp ce celelalte au devenit permissive și mai orientate spre promovarea intereselor studenților decât în facultățile de profil „clasic“.

Concluzii și recomandări

1. Redactarea acestui Raport cu privire la evaluarea academică a programelor de studii de licență a fost posibilă datorită activității serioase și responsabile a evaluatorilor interni, care au pus la dispoziție baze de date bogate și evaluatorilor externi, care au reușit să efectueze vizitele de evaluare în timp util.
2. Prezentul Raport nu este exhaustiv: datorită timpului scurt de care am beneficiat, nu am putut efectua o analiză a unor factori importanți precum:
 - a. CV-urile cadrelor didactice: acestea ar fi relevat faptul că există încă o dominație a cadrelor ”reconvertite”, unele venite deja cu titlurile didactice din alte domenii, altele obținând titlul în alte domenii decât cel de specialitate, cadre care nu se pot legitima nici prin manuale proprii de specialitate, măcar cu recunoaștere națională și nici prin cercetarea științifică de profil recunoscută național și internațional.
 - b. Corelarea dintre planurile de învățământ de licență și cele de master: în mai multe din facultățile analizate în curricula de la nivelul de licență sunt prezente cursuri de nivel de masterat și invers, ceea ce ar impune o analiză comparativă pentru a observa și elimina caracterul repetitiv al unor discipline și adecvarea la cerințele profesiei.
 - c. Structura bibliotecilor clasice și virtuale. O analiză aprofundată ar putea confirma impresia (rezultată din lectura programelor analitice) de sărăcie bibliografică, de absență a investițiilor în cartea și în revistele de

specialitate străine, în abonamente care să faciliteze accesul gratuit al studenților la baze virtuale de documentare.

- Un alt aspect important este dat de caracterul formal, inadecvat evoluțiilor actuale al sistemului de standarde și indicatori de performanță ai ARACIS: binarismul simplist, caracterul constativ (trebuie consemnat dacă exista X sau Z document), formulările prolixice, absența elementelor de evaluare calitativă, pe fond, discuții aprofundate cu corpul profesoral, studenții, alumnii și angajatorii, transformă aceste standarde în instrumente de autorizare administrativă, nu de evaluare a calității. Este necesară o separare în două familii de standarde, unele de atribuire a dreptului de funcționare și altele de evaluare a calității și de clasificare a instituțiilor pe criterii de calitate.

6.2. Rezultate ale studiului comprehensiv cu privire la inserția absolvenților de programe de studii din domeniul Științele Comunicării pe piața muncii

Motivația de a alege un parcurs universitar

- Pentru absolvenții de științe ale comunicării, cele mai importante motivații pentru a urma o facultate par a fi dorința de cunoaștere (99%) și previziunile unor venituri importante după absolvire (73%). Elemente ale integrării în comunitate, precum sfaturile familiei și cele ale profesorilor, se dovedesc mult mai puțin importante decât pentru ceilalți absolvenți în decizia de a urma o facultate.

Tabel 6.1.

Importanța câtorva motivații în a determina înscrierea în învățământul superior

Când v-ați decis să urmați o facultate, în ce măsură au contat fiecare dintre următoarele:	Ponderea celor ce au răspuns „în mare măsură” sau „în foarte mare măsură”*				
	Drept	IM	C&IT	SC	Total
Prestigiul social conferit de studiile superioare	72%	59%	62%	62%	64%
Opțiunile prietenilor	5%	13%	13%	7%	9%
Familia (tradiție, presiuni, sfaturi etc.)	46%	46%	41%	25%	40%
Sfaturile profesorilor	19%	36%	34%	19%	27%
Dorința de cunoaștere	96%	97%	92%	99%	96%
Dorința de a avea venituri mai mari	73%	87%	83%	73%	79%

***Notă:** Pentru fiecare cifră, diferența până la 100% este reprezentată de cei care au răspuns „în mică măsură” sau „în foarte mică măsură” și de cei care nu au răspuns la întrebarea cu pricina (aceștia din urmă sunt în jurul a 1% pentru fiecare întrebare în parte).

- În ceea ce privește alegerea facultății pe care au urmat-o, absolvenții de științele ale comunicării declară în mult mai mare măsură decât restul că au ales facultatea în cauză datorită unor motive ce țin de interesul pentru domeniu, ponderea absolvenților care declară acest lucru fiind de 100%.

Tabel 6.2.

Motivele de alegere a unei facultăți de Științele Comunicării

Când v-ați decis să vă înscrieți la facultatea pe care ați absolvit-o, în ce măsură au contat fiecare dintre următoarele?	Ponderea absolvenților de Științele Comunicării ce au răspuns „în mare măsură” sau „în foarte mare măsură”
Apropierea de casă	23%
Prestigiul facultății/universității	73%
Interesul pentru domeniu	100%
Prestigiul social	60%
Opțiunile prietenilor	8%
Familia (tradiție, presiuni, sfaturi etc.)	15%
Sfaturile profesorilor	20%
Dorința de cunoaștere	99%
Dorința de a avea venituri mai mari	74%
Îmi doream altceva dar nu am fost admis	7%
Taxele mici sau acceptarea pe locuri fără plată	30%
Eram sigur că voi fi admis	44%

Evaluări ale absolvenților privind calitatea pregătirii universitare

1. Indiferent de domeniul de studiu, majoritatea absolvenților oferă note mai mari de 5 calității predării cursurilor din facultate. Totuși, studenții de la Științele Comunicării înregistrează cele mai înalte ponderi de apreciere pozitivă, comparativ cu absolvenții din alte domenii.
2. Ca și în cazul altor categorii de absolvenți, cei care au terminat Științele Comunicării și lucrează în alte domenii decât cel în care au studiat și cei din companii private sunt ușor mai reținuți în a-și manifesta satisfacția față de calitatea predării, chiar dacă toate aceste grupuri mențin în ansamblu o evaluare medie pozitivă.
3. Alături de absolvenții din domeniul Drept, cei din domeniul Științele Comunicării tind să acorde note mai mari caracteristicilor legate de evaluare și feedback pe care le-au observat în facultate.
4. Resursele didactice sunt și ele evaluate predominant pozitiv, mai ales în ce privește bibliotecile și accesul la echipament IT. Atunci când vine însă vorba de alte echipamente, aproape jumătate din absolvenții de Științele Comunicării devin mai degrabă nesatisfăcuți de oferta facultății absolvite. Pe ansamblu însă, evaluare rămâne predominant pozitivă.
5. Același consens al aprecierii pozitive se regăsește și în cazul modului de programare a orelor și a anunțării eventualelor modificări de program. Există însă diferențe între domenii, absolvenții de Științele Comunicării evaluând cu notele cele mai mici facultatea, comparativ cu absolvenții din alte domenii.

Tabel 6.3.

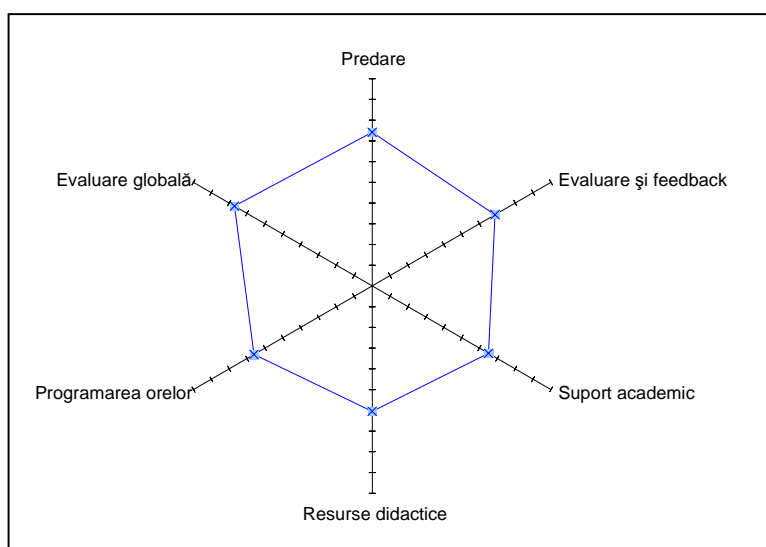
Scoruri globale acordate de către absolvenții facultății pe care au absolvit-o

Clasa de note	Ponderea în total răspunsuri a celor care au acordat clasa de note
1-2	2%
3-5	11%
6-8	36%
9-10	50%
Nu au răspuns	1%
Total	100%
Media notelor acordate de toți respondenții	8,0

6. Invitați să privească activitățile didactice în ansamblul lor, 80-90% dintre absolvenții care au răspuns la chestionar evaluează pozitiv facultatea pe care au încheiat-o. Absolvenții de Științele Comunicării par a fi însă cei mai nesatisfăcuți, aproximativ 17% din totalul acestora evaluând facultatea cu note mai mici de 6.

Grafic 6.1.

Evaluarea absolvenților de Științele Comunicării asupra calității diferitelor activități din facultate: indicatori sintetici

Utilitatea serviciilor de orientare profesională din universități

1. Birourile specializate în orientare profesională sunt mai des întâlnite în facultățile de Științele Comunicării (37%), comparativ cu facultățile de Drept (sub 22%), de exemplu. Facultățile private dețin în proporție mai mare astfel de birouri (44%) decât facultățile de stat (21%).
2. Bursele de studiu oferite de angajatori există în toate cele patru domenii incluse în analiză, însă ele sunt mult mai rar întâlnite în facultățile de Științele Comunicării (59%), comparativ cu domenii ca Drept sau Inginerie Mecanică (82%). Trebuie însă menționat că de acest tip de parteneriat nu beneficiază decât un număr foarte mic de studenți în fiecare an. Deși nu avem date în acest sens, cel mai probabil un angajator nu acordă mai mult de una-două astfel de burse pe an, pe criterii de performanță. Angajatorii par să prefere facultățile de stat (74%) celor private (63%) în semnarea unor astfel de parteneriate.
1. Birourile specializate în orientare profesională par să fie mai des întâlnite în facultățile de Științele Comunicării (37%) decât în facultățile din celelalte domenii (sub 22%). Facultățile private dețin în proporție mai mare astfel de birouri (44%) decât facultățile de stat (21%).

Parteneriatele universitate-companie

1. Aproximativ 40% dintre absolvenți au indicat că în facultatea pe care au absolvit-o existau parteneriate pentru organizarea unor programe de internship. Trebuie remarcat că acest tip de programe poate aduce atât studenților cât și angajatorilor beneficii mai substanțiale decât parteneriatele pentru efectuarea stagiilor de practică: studenții pot obține experiență practică în domeniul lor de studiu iar angajatorii pot da mai multe responsabilități internilor și îi pot controla mult mai bine. Acest tip de parteneriat este mai des întâlnit în facultățile de stat (42%) comparativ cu facultățile private (18%).
2. Parteneriatele pentru angajarea absolvenților sunt mai rar întâlnite (doar 33% din cazuri la nivelul întregului eșantion). Acestea apar, cel mai frecvent, în facultățile de Inginerie Mecanică (46%) și de Calculatoare și Tehnologia Informației (45%) și sunt mult mai puțin întâlnite în facultățile de Drept (25%) sau de Științele Comunicării (14%).

Pregătirea oferită de universități pentru intrarea pe piața muncii

1. *Abilități și competențe:* 59% dintre absolvenți consideră că nu au obținut în timpul facultății abilitățile și competențele necesare la locul de muncă. Procentul absolvenților care sunt nemulțumiți de acest aspect al educației primite este mai scăzut în cazul absolvenților de Științele Comunicării (55%).
2. *Aplicabilitatea practică a cursurilor:* 53% dintre absolvenții chestionați consideră că problemele practice cu care se confruntă la locul de muncă nu au fost abordate în cursurile pe care le-au urmat. Acest procent este mai mare (aproximativ 60%)

în cazul absolvenților de Științele Comunicării, apropiat de cel al absolvenților de Calculatoare și Tehnologia Informației și Drept, și mai mic în cazul absolvenților de Inginerie Mecanică.

3. *Integrarea pe piața muncii.* La nivelul întregului eșantion, 62% dintre absolvenți declară că nu au avut nici o dificultate în a găsi un loc de muncă după absolvire iar 53% nu au avut nici o dificultate în a găsi locul de muncă pe care îl doreau. Există însă diferențe semnificative în funcție de domeniul de studiu. Absolvenții facultăților de Științele Comunicării își găsesc un loc de muncă destul de ușor (62%) însă doar 46% se angajează la locul de muncă pe care și-l doreau.

Opiniile privind competențele dobândite în timpul facultății

1. Domeniul de activitate este asociat cu diferențe semnificative atât în opiniile absolvenților cât și în opiniile angajatorilor. Agențiile de recrutare și angajatorii din domeniul științelor comunicării exprimă cele mai mari nemulțumiri: doar 11% dintre angajatori se declară satisfăcuți. Satisfacția cu competențele absolvenților în domeniile conexe este redusă pentru toate cele cinci tipuri de angajatori.
2. Cu unele excepții, opinia majoritară a angajatorilor investigați este una mai degrabă nesatisfăcătoare cu privire la competențele pe care le dețin absolvenții la angajare. Unele dintre cele mai importante critici vin și din zona angajatorilor în domeniul științelor comunicării. Unii dintre aceștia sunt de părere că pregătirea oferită în cadrul facultăților de Științele Comunicării este nerelevantă și adesea învechită în raport cu noile practici din domeniu.
3. Chiar dacă în lotul investigat există angajatori care par a fi mulțumiți de pregătirea teoretică a absolvenților, majoritatea celor intervievați reclamă incapacitatea acestora de a transpune în practică cunoștințele dobândite. Această opinie este împărtășită aproape fără excepție, indiferent de domeniul în care activează companiile. Creativitatea, spiritul critic și gândirea analitico-sintetică sunt de asemenea competențe pe care angajatorii și-ar dori să le întâlnească la proaspeții absolvenți, dar, conform spuselor acestora, se întâmplă rar ca tinerii să se descurce satisfăcător în această privință. Mai mult, unii dintre angajatori nu au așteptări din partea universității să dezvolte astfel de competențe și pun aceste abilități pe seama altor contexte de învățare decât cele din universitate sau pe seama inteligenței native ale tinerilor.

Opiniile privind utilitatea competențelor dobândite

1. În cazul științelor comunicării, atunci când îi comparăm cu angajatorii, absolvenții au tendința de a acorda o importanță ușor sporită majorității competențelor specifice. Altfel, ambele grupuri sunt în consens în a susține importanța stăpânirii competențelor specifice despre care au fost chestionate.

Tabel 6.4.

Opinii ale angajatorilor și absolvenților de Științele Comunicării despre necesitatea unor competențe specifice domeniului respectiv

Tipul de competență	Gradul de necesitate (minim=1, maxim=5) în opinia ...	
	absolvenților	angajatorilor
Cunoașterea modului de gândire al oamenilor	4,5	4,5
Cunoașterea căilor de comunicare cele mai eficiente;	4,9	4,4
Cunoaștințe generale despre diferite domenii;	4,2	4,0
Culegerea, verificarea și interpretarea de informații cantitative și calitative referitoare la evenimente sau probleme definite.	4,4	4,3
Capacitatea de a identifica mizele sociale cu care societatea sau o organizație se confruntă	4,3	3,9
Capacitatea de a identifica abilitățile unei persoane;	4,1	3,5
Abilități de interrelaționare;	4,7	4,7
Capacitatea de analiză a unor domenii noi;	4,2	4,2
Abilități de prezentare a unor situații, domenii diferite;	4,4	4,4
Capacitatea de a rezolva situații conflictuale;	4,7	4,2

Notă: Cifrele din tabel reprezintă medii ale răspunsurilor la întrebarea: În ce măsură credeți că este util pentru un angajat din domeniul ȘTIINȚELE COMUNICĂRII să dețină următoarele cunoștințe teoretice și abilități practice: *Notați răspunsul pe o scală de la 1 „Deloc important” la 5 „Foarte important”.*

2. Diferențele dintre absolvenții de Științele Comunicării sunt minore, variațiile înregistrate fiind neconcludente la dimensiunea dată a eșantionului.

Selecția și recrutarea absolvenților

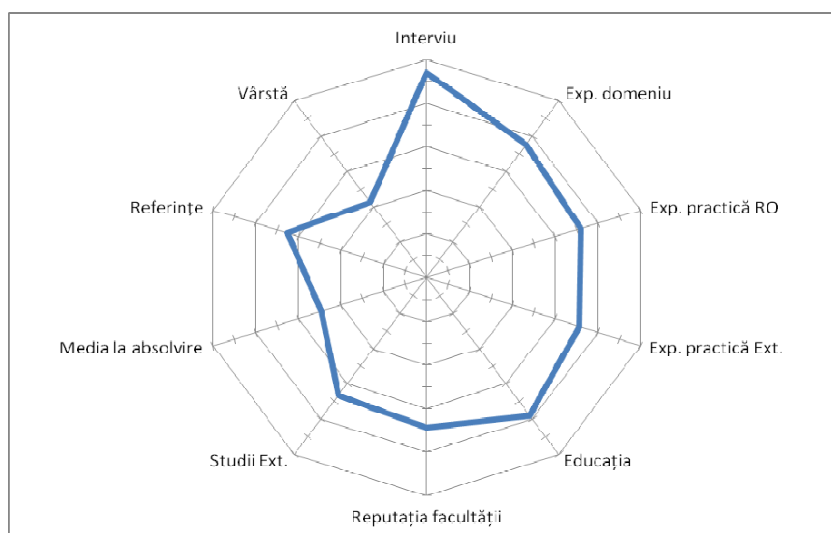
1. Experiențele de recrutare și selecție a absolvenților practicate în companiile investigate sunt adesea foarte diverse. Unele dintre practici au un grad mai mare de organizare, mai ales în cazul companiilor mari și a celor care își propun să recruteze absolvenți, ca un grup țintă predilect. Alte companii recrutează doar atunci când apare o nevoie, apelând adesea la mijloace simple de recrutare cum ar fi un CV sau un interviu cu absolventul. De cele mai multe ori, strategiile angajatorilor sunt pasive, așteptând ca absolvenții să se adreseze companiei, și nu invers.
2. Figura de mai jos reprezintă, în formă grafică, importanța acordată diferitelor criterii de agențiile de recrutare și de angajatorii din cele patru domenii incluse în

analiză.* Pentru toate cele cinci tipuri de angajatori cele mai importante trei criterii sunt aceleași: performanța la interviul / concursul de angajare, educația și experiența în domeniu. Un consens similar se regăsește și în ceea ce privește criteriile care nu au relevanță în procesul de selecție: preferințele politice, sexul și vârsta.† Forma graficelor indică și o serie de caracteristici specifice fiecărui tip de angajator în parte.

3. Angajatorii din domeniul științelor comunicării pun accentul în principal pe performanța la interviul de angajare, însă își bazează decizia de angajare și pe un set de criterii de importanță destul de ridicată (scor mediu între 7 - 8): educația, experiența în domeniu, experiența practică în România sau în străinătate, reputația facultății, stagiile de studii în străinătate și, la limită, referințele candidatului. Media la absolvire și vârsta candidatului sunt considerate criterii de importanță redusă

Grafic 6.2.

Criterii de evaluare la angajare – angajatori Științele Comunicării

Cariera profesională după absolvirea facultății

1. Absolvenții de Științele Comunicării se îndreaptă în mică măsură înspre un masterat sau doctorat în același domeniu, preferând mai degrabă să își continue studiile în alte domenii sau în afara țării.

* Datele care au stat la baza acestor grafice sunt disponibile în Anexă, în chestionarul pentru angajatori.

† Nu putem spune cu certitudine dacă acest lucru reflectă realitatea sau dacă angajatorii „au știut” cum trebuie să răspundă la aceste întrebări.

Tabel 6.5.

Opțiuni privind continuarea studiilor

Domeniul absolvit	Master în domeniu	Doctorat în domeniu	Master sau doctorat în alt domeniu	Master sau doctorat în altă țară
Științele comunicării	3%	0%	47%	4%

2. Absolvenții de Științele Comunicării nu par a avea probleme în a găsi un loc de muncă după terminarea facultății. Cu toate acestea, ei își schimbă locul de muncă mai des decât absolvenții din celelalte domenii. Așadar, doar 4% dintre absolvenții de Științele Comunicării investigați nu au avut un loc de muncă, aproape 40% au avut un singur loc de muncă și aproximativ 60% au avut mai mult de două locuri de muncă.

Tabel 6.6.

Numărul locurilor de muncă după absolvirea facultății

Domeniu absolvit	0	1	2	3+
Științele comunicării	4%	38%	29%	29%

3. Principalul motiv de părăsire a locului de muncă, indiferent de domeniu, este legat de găsirea unui nou loc de muncă, mai atractiv pentru respondent din punct de vedere al salariului (în principal), al domeniului de activitate sau al programului de lucru (în câteva cazuri). În cazul absolvenților de Științele Comunicării: aproximativ 17% dintre aceștia declară că au plecat de la locul de muncă deoarece acesta nu le aducea satisfacții profesionale.

Tabel 6.7.

Motivele părăsirii locului de muncă

Absolvenți	Științele Comunicării
Am găsit un loc de muncă cu un salariu mai bun	25%
Am găsit un loc de muncă în domeniul în care doream să muncesc	18%
Am găsit un loc de muncă cu un program de lucru mai lejer	5%
Nu îmi aducea nici o satisfacție	17%
Nu aveam nici o șansă de a promova / avansa	9%
M-am înscris la un program de master / doctorat	5%
Am plecat din țară	4%
Concediu de maternitate / paternitate	1%
Mi s-a terminat contractul	6%
Am fost concediat	2%
Alt motiv	9%

Notă: Datele din tabel sunt procente din totalul motivelor de plecare indicate de respondenți. Suma procentelor pe coloane poate diferi de 100% din cauza rotunjirilor.

4. Intenția de schimbare a locului de muncă actual variază în funcție de domeniu. Absolvenții de Științele Comunicării intenționează să își schimbe actualul loc de muncă în mai mare măsură decât absolvenții din celelalte domenii.

Tabelul 6.8.

Locul de muncă actual – siguranța locului de muncă

	Intenționați să vă schimbați locul de muncă în următorul an?			Sigur / foarte sigur că voi avea același loc de muncă peste un an
	Da	Nu	Nu știu	
Domeniu absolvit:				
DR	26%	65%	9%	66%
IM	17%	60%	23%	54%
C&TI	17%	46%	38%	65%
SC	35%	38%	27%	55%
Tip facultate absolvită:				
Stat	23%	51%	26%	61%
Privată	32%	55%	13%	52%
Anul absolvirii:				
-2005	7%	74%	19%	84%
2006-7	27%	46%	28%	54%
2008	27%	47%	26%	55%
Tip angajator				
De stat / bugetar	13%	71%	15%	74%
Privat românesc	38%	37%	24%	46%
Privat străin	16%	48%	36%	61%
Mărime angajator				
Sub 10 angajați	43%	38%	19%	43%
10-49 angajați	32%	46%	22%	47%
50-249 angajați	19%	52%	29%	62%
Peste 250 angajați	16%	60%	25%	72%
TOTAL	23%	53%	25%	61%

5. Aproximativ 86% dintre absolvenții de Științele Comunicării au considerat cursurile de specializare necesare, însă doar 55% au și urmat astfel de cursuri.

Opinii ale reprezentanților asociațiilor profesionale

1. Reprezentanții asociațiilor profesionale din domeniul Științelor Comunicării recunosc existența unui decalaj între pregătirea absolvenților și solicitările de la locul de muncă, însă opiniile față de acesta sunt nuanțate. Conținuturilor educaționale le este reproșat caracterul prea teoretic, însă este recunoscută și importanța unei solide pregătiri teoretice pe piața forței de muncă. Potrivit unora dintre respondenți, pregătirea teoretică, de nivel general, poate avea însă utilitatea sa pe termen lung pentru cariera absolvenților.

6.3. Standarde de calitate a conținutului pentru programele de studii de licență în domeniul Științele Comunicării

În bibliografia de specialitate consacrată formării universitare în domeniul științelor comunicării, precum și în documentele ENQA, UNESCO sau ale unor organisme specializate precum AEJMC din SUA, EJTA în Europa, sau QAA din Anglia se subliniază constant faptul că în acest domeniu atât conținutul teoretic și practic, cât și procesul de formare au un caracter polivalent, interdisciplinar și pluridisciplinar. Această realitate creează anumite dificultăți în stabilirea, *în amonte*, a calificărilor și, *în aval*, a competențelor necesare pentru exercitarea activităților profesionale.

Dacă profesia de *jurnalist* figura în nomenclatorul ocupațiilor, a fost nevoie de aproape 10 ani de presiuni asupra autorităților pentru ca în acest document să fie introduse și profesiile de *specialist în relații publice* și *specialist în publicitate*. Dar în aceste ultime două cazuri lipsesc funcțiile profesionale (așa cum sunt cele de reporter, redactor, fotoreporter, operator, editor, secretar de redacție etc. pentru jurnalism): în practică se întâlnesc numeroase formulări, majoritatea fiind termeni anglo-saxoni preluați în vrac de la firmele occidentale (senior account manager, account assistant, junior/senior researcher, PR executive, PR director, creative writer etc.): la o privire atentă asupra mediului profesional observăm că atât nomenclatorul, cât și sarcinile atribuite fiecărei calificări variază de la o instituție la alta, de la un reprezentant al profesiei la altul (a se vedea răspunsurile acestora din studiul *Percepțiile angajatorilor privind calitatea output-ului învățământului universitar*, la întrebările privind competențele așteptate).

În aceste condiții stabilirea profilului calificării pe baza informațiilor provenite dinspre profesie reprezintă o operație dificilă; în consecință acesta a fost conturat de ACPART mai mult pornind de la modelele occidentale, decât prin dialogul cu mediile profesionale; prin ricoșeu acest fenomen se regăsește și în standardele de conținut ale ARACIS pentru domeniul științelor comunicării și în fișele disciplinelor de la facultățile evaluate.

În efortul de a identifica standarde de calitate privind conținutul procesului de învățământ ne lovim, la ambele capete ale traseului, de două zone de incertitudine: în zona academică este dominant caracterul *pluridisciplinar* și, prin urmare, conținutul universitar al domeniului științele comunicării este caracterizat de o anumită eterogenitate, iar în zona profesională persistă un anume "vag constitutiv" (Denis

Ruellan), care conduce la funcții profesionale slab definite și de aici, la *formule neclare privind calificările specifice* și competențele așteptate. Ne putem însă sprijini pe eforturile unor specialiști din țările unde reflecția și practica asupra standardelor de calitate a conținutului formativ (*subject benchmark statement*) este mai avansată și pe modelele propuse în cadrul grupurilor de lucru pentru domeniul științelor comunicării din cadrul ACPART.

Competențe profesionale sunt prezentate pe cele două componente specifice:

Cunoștințe profesionale:

(1) Cunoașterea, înțelegerea și utilizarea limbajului specific de specialitate;

- Cunoașterea principalelor concepte (comunicare interpersonală, comunicare mediată, masă, audiență și receptare critică, informație și știre, cyberspațiu, roluri, funcții și efecte ale comunicării, serviciu public etc.), constructe teoretice și valori (libertatea de exprimare, echilibrul și neutralitatea, acuratețe, transparența, claritatea și concizia, respectarea personalității umane etc.) specifice științelor comunicării;
- Cunoașterea diferitelor modalități de teoretizare și cercetare a proceselor de comunicare, în dezvoltarea lor istorică și a implicațiilor acestor modele asupra practicilor de comunicare;

(2) Explicarea și valorificarea cunoștințelor de bază pentru interpretarea unor variate situații și procese asociate domeniului.

- Capacitatea de a interpreta și explica fenomenele comunicării pe baza cunoștințelor referitoare la rolul comunicării mediate (prin tehnologii, instituții specializate și profesioniști) în viața socială, politică, economică, în plan local, național și internațional;
- Cunoașterea metodelor de cercetare a proceselor de comunicare și a limitelor pe care fiecare din aceste metode le are în înțelegerea diversității și specificității formelor de comunicare moderne;
- Cunoașterea specificității noilor tehnologii media în raport cu mijloacele de comunicare tradiționale și capacitatea de a completa sursele de informare tradiționale cu resursele media oferite de noile tehnologii; valorificarea potențialului inovativ al noilor tehnologii media în înțelegerea și explicarea fenomenelor profesionale și, în plan mai larg, sociale;

Abilități profesionale

(3) Aplicarea cunoștințelor, transferul de cunoștințe și rezolvarea de probleme;

- Stăpânirea acelor abilități profesionale care permit activitatea de a produce bunuri media, de relații publice sau de publicitate; principale abilități vizate pentru *jurnalism* sunt cele referitoare la colectarea de informații, verificarea informațiilor, scrierea

exactă, clară și concisă, stăpânirea tehnicilor editării (în presa scrisă, în radio, televiziune și hypermedia); pentru *relațiile publice* sunt: ușurința în comunicare interpersonală, abilitățile de persuasiune, capacitatea de exprimare scrisă în mod clar, capacitatea de a rezolva probleme și a planifica strategic activitatea; pentru *publicitate* sunt: ușurința exprimării în scris, capacitatea de a soluționa creativ problemele, abilitatea de a efectua cercetări asupra publicului, capacitatea de a sintetiza rapid informații din surse variate (cercetări sociologice, cercetări psihologice, analize media, interacțiunea cu oamenii etc.);

- Stăpânirea și utilizarea tehnicilor de comunicare socială în diferite contexte și capacitatea de a le aplica (de a munci și colabora) într-un mediu social structurat sau nestructurat;
- Planificarea strategică a activității (documentare, concepere, elaborare produse, evaluare) și gestionarea ei cu ajutorul instrumentelor de comunicare disponibile;

(4) Reflecția critică și constructivă pentru rezolvarea de probleme și situații în activitatea de analiză-cercetare și la locul de muncă;

- Cunoașterea (critică) a proceselor de producție și a practicilor profesionale din câmpul științelor comunicării;
- Capacitatea de a identifica situațiile de comunicare, de a evalua datele empirice, de a evalua resursele oferite de câmpul teoretic, de a construi un traseu de rezolvare a problemei și de a evalua critic soluțiile de rezolvare identificate;
- Aplicarea criteriilor, metodelor și modelelor de evaluare folosite în managementul comunicării (criteriile SMART, metoda SWOT etc.)

(5) Conduita creativ-inovativă pentru soluționarea situațiilor și a problemelor de cercetare și/sau de la locul de muncă.

- Înlăturarea unor situații de informare incompletă prin substituirea datelor lipsă cu meta-datele oferite de aparatul conceptual și metodologic din științele comunicării.
- Operaționalizarea cunoștințelor de specialitate în comunicare; înțelegerea și utilizarea în comunicarea profesională scrisă și verbală din cadrul organizației și între organizații, inclusiv în cadru internațional, a limbajului specific relațiilor publice, jurnalismului și publicității.

Competențe generale (transversale) prezentate pe cele două categorii specifice:

Competențe de rol :

(6)Autonomie și responsabilitate pentru executarea sarcinilor profesionale în condiții de muncă în echipă, autonomie restrânsă, distribuirea sarcinilor și responsabilităților și asistență calificată la îndeplinirea obiectivelor.

- Cunoașterea, înțelegerea și utilizarea conceptelor, teoriilor, principiilor și metodelor fundamentale din științele comunicării în vederea căutării de informații necesare rezolvării unei probleme;
- Capacitatea de a se folosi de culegerea, verificarea și interpretarea de informații cantitative și calitative referitoare la evenimente sau probleme definite pentru îndeplinirea unui obiectiv profesional;
- Analizarea unor stări și situații și asumarea de responsabilități pentru a rezolva probleme, a comunica și a demonstra rezultatele propriei activități;
- Capacitatea de a efectua o evaluare a mijloacelor sociale ale unei probleme și a responsabilităților etice implicate în soluționarea acesteia;

(7) Interacțiune socială, care presupune familiarizarea cu rolurile și responsabilitățile asumate în condițiile muncii în organizații și/sau instituții.

- Capacitatea de a identifica mijloacele sociale cu care societatea sau o organizație se confruntă și de a influența deciziile privind politicile și strategiile sociale și organizaționale, fără încălcarea principiilor eticii și deontologiei profesionale;
- Capacitatea de a supraveghea realizarea unor sarcini specifice și de a rezolva situații conflictuale; capacitatea de a lucra independent sau în echipă pentru rezolvarea de probleme în contexte profesionale definite;
- Capacitatea de a comunica unor audiențe diverse evaluarea situației, strategiile și tacticile de soluționare a problemei în vederea soluționării prin eforturi comune a problemei respective;

Competențe de dezvoltare personală și profesională:

(8) Conștientizarea nevoii de formare profesională și științifică continuă și de utilizare eficientă a resurselor și tehnicilor pentru dezvoltarea profesională și personală continuă pe parcursul întregii vieți.

- Capacitatea de învățare permanentă, de integrare a cunoaștințelor în experiența de viață proprie; capacitatea de dezvoltare și exercitare a gândirii critice.
- Utilizarea tehnologiei informatice moderne pentru căutarea și verificarea de informații, procesarea de informații și realizarea de produse.
- Comunicarea verbală și scrisă în scop profesional în cel puțin o limbă de circulație internațională.

6.4. Program-cadru pentru domeniul Științele Comunicării

În urma confruntării mai multor modele curriculare din universități renumite din țările occidentale și din structurile propuse de diferite grupuri de lucru, în urma dezbaterilor din mediile academice din România (fie în cadrul normativ creat de ARACIS, fie în cadrul ideatic creat de diferite reuniuni ale cadrelor didactice și experților din domeniu), s-a conturat un program-cadru pentru învățământul de profil.

Cu titlu ilustrativ, în continuare se prezintă, pe de o parte, o listă a disciplinelor fundamentale, de specialitate și complementare care ar trebui să se regăsească în orice curriculum pentru un program de studii de licență de *Comunicare și Relații Publice*, iar pe de altă parte, un program-cadru pentru studii de licență de *Publicitate*.

Fiecare facultate care oferă un astfel de program de studii are cel puțin următoarele două grade de libertate de acțiune:

- De a „încărca” aceste discipline în propriul plan de învățământ în cea mai potrivită înșirare logică pentru formarea viitorului specialist în *Comunicare și Relații Publice*, precum și cu cel mai potrivit număr de ore de curs și de aplicații care dezvoltă cunoștințe și abilități profesionale și transversale;
- De a adăuga la lista minimală de mai jos alte discipline de specialitate și complementare care întregesc formarea viitorului specialist în *Comunicare și Relații Publice*. Aceste „alte” discipline ar trebui strict corelate cu acele competențe didactice și profesionale ale corpului profesoral, care îi asigură vizibilitatea națională și internațională a cercetărilor lor și contribuie la competitivitatea locală și transfrontalieră a respectivei instituții.

Program-cadru pentru studii de licență de *Comunicare și relații publice*

Discipline fundamentale pentru domeniul de licență Științele Comunicării :

- Introducere (fundamente ale) în sistemul mass media
- Introducere (fundamente ale) științele comunicării
- Introducere în relații publice
- Introducere în publicitate
- Introducere (fundamente ale) în științele sociale
- Etica și deontologie profesională
- Dreptul comunicării
- Comunicare interpersonală
- Tehnici de redactare
- Editare în limbaje specializate
- Metode și metodologii de cercetare în științele comunicării

N.B. Aceste discipline fundamentale sunt comune pentru domeniul Științele Comunicării, indiferent de programul de studii: jurnalism, relații publice, publicitate etc.

Discipline obligatorii de specializare pentru *Comunicare și Relații Publice*

- Redactarea materialelor de relații publice
- Comunicarea cu presa
- Managementul relațiilor publice
- Elaborarea unui produs de relații publice cu ajutorul calculatorului
- Elaborarea unui produs de relații publice cu ajutorul mijloacelor audio video
- Comunicare internă
- Relații publice sectoriale (economie, turism, ONG, politică etc.)
- Practica în instituții de profil

Discipline complementare

- Limba străină / Limbile străine ;
- Economie (Macro și microeconomie, Politici economice, Analiză economică, Doctrină economice) ;
- Management general ;
- Marketing ;
- Științe politice (Doctrină politice, Instituții politice, Comunicare politică, Geopolitică etc.) ;
- Sociologie (Sociologia comunicării de masă, Sociologie organizațională, etc.) ;
- Psihologie (Psihologie socială, Psihologia comunicării, etc.) ;
- Drept (Drept constituțional, Drept administrativ, Drepturile omului, Drept comunitar etc.);
- Etică (Elemente de etică profesională și moralitate în comunicare și relații publice).

N.B. Aceste discipline pot avea regim de discipline obligatorii sau de discipline opționale, în funcție de strategia fiecărei facultăți.

Program-model pentru studii de licență de *Publicitate*

Domeniul: **ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII**
 Specializarea/program de studiu: **PUBLICITATE**
 Titlul absolventului: **Licențiat în publicitate**
 Durata studiilor: **6 semestre**
 Forma de învățământ: **ZI**

Pentru obținerea diplomei de licență trebuie acumulate 180 credite ECTS,
 din care:

145 credite la disciplinele obligatorii

17 credite la disciplinele opționale

8 credite pentru o limbă străină (4 semestre)

Promovarea disciplinei Educație fizică fără credite acumulabile (2 semestre)

10 credite la proiectul de licență

Pentru **încadrarea în învățământul preuniversitar**, este necesară promovarea **Modulului de formare psihopedagogică I**, căreia i se repartizează 30 de credite suplimentare celor 180 aferente specializării.

Desfășurarea studiilor (în număr de săptămâni)

	Activități didactice		Sesiuni de examene			Practică	Vacanță		
	Sem. de iarnă	Sem. de vară	iarnă	vară	restanțe		iarnă	primavară	vară
Anul I	14	14	3	3	2	2	2	1	13
Anul II	14	14	3	3	2	4	2	1	13
Anul III	14	12	3	3	2	2	2	1	-

Examenul de licență

1. Perioada de întocmire a lucrării de licență: semestrele 4-6
2. Perioada de definitivare a lucrării de licență: trei săpt. din sem. 6
3. Perioada de susținere a examenului de licență: 15-30 iunie
4. Conținutul examenului de licență:
 - a. Susținerea lucrării de licență
 - b. Examen la limba străină

TABELUL DISCIPLINELOR OBLIGATORII

Cod disciplină	Discipline	Credit ECTS	Nr. ore săptămânal		Felul verificării
			C	S/L	
Semestrul 1 (Anul I)					
UTP1101	Introducere în știința comunicării și a relațiilor publice	6	2	2	EX.
UTP1102	Comunicare verbală și nonverbală	6	2	2	EX.
UTP1103	Introducere în științe politice	4	2	1	COL.
UTP1104	Metode de cercetare în CRP	6	2	2	EX.
UTP1105	Operare PC	6	2	2	EX.
UTP1106	Limba engleză	2	-	2	COL.
UTP1107	Educație fizică (cele 2 credite nu se acumulează)	2	-	2	V.
	Total semestru	30	10	13	
Semestrul 2 (Anul I)					
UTP1209	Negociere și documentare	5	3	2	EX.
UTP1210	Elaborarea lucrărilor științifice	6	2	2	EX.
UTP1211	Comunicare publicitară	6	2	2	EX.
UTP1212	Comunicare publică	6	2	1	EX.
UTP 1213	Teoria argumentării	5	2	1	EX.
UTP1214	Limba engleză	2	-	2	COL.
UTP1215	Educație fizică(cele 2 credite nu se acumulează)	2	-	2	V.
	Total semestru	30	11	13	

Semestrul 3 (Anul II)						
UTP2115	Bazele PR	5	2	1		EX.
UTP2116	Comunicare mediatică	6	2	2		EX.
UTP2117	Studii de conflict	5	3	2		EX.
UTP2118	Comunicare organizațională	6	2	1		EX.
	Curs opțional 2	4	2	1		COL.
UTP2119	Limba engleză	2	-	2		COL.
UTP2120	Educație fizică(cele 2 credite nu se acumulează)	2	-	2		V.
UTP 2121	Practică profesională	2	-	2		COL.
	Total semestru	30	11	13		

Semestrul 4 (Anul II)						
UTP2222	Tehnici și instrumente de PR și publicitate.	5	2	1		EX.
UTP2223	Branding si brand management	5	2	1		Ex.
UTP2224	Comunicare vizuala	5	2	1		EX.
UTP2225	Marketing general	4	2	1		EX.
	Curs opțional 3	4	2	1		COL.
UTP 2226	Atelier grafică design	3	-	2		COL.
UTP2227	Limba engleză	2	-	2		EX.
UTP2228	Educație fizică(cele 2 credite nu se acumulează)	2	-	2		V.
UTP 2229	Practică profesională	2	-	2		COL.
	Total semestru	30	10	13		
Semestrul 5 (Anul III)						
UTP3130	Semiotică	5	2	1		EX.
UTP3131	Tehnici de promovare în mass-media	5	2	2		EX.

UTP3132	Planificare media	5	2	1		EX.
UTP 3133	Atelier publicitate radio si TV	5	-	2		COL.
	Curs opțional 4	5	2	1		EX.
UTP3134	Event Planning	3	2	1		COL.
UTP 3135	Practică profesională	2	-	2		COL.
	Total semestru	30	10	10		
Semestrul 6 (Anul III)						
UTP3236	Etică	4	2	1		EX.
UTP3237	Publicitate politică	4	2	1		EX.
	Curs opțional 5	4	2	1		EX.
UTP 3238	Atelier text si imagine publicitara (copywriting)	2	-	2		COL.
UTP3239	Societate si mass-media	2	2	1		COL.
UTP 3240	Publicitate online	2	2	1		EX.
UTP3241	Limbaj si reprezentare in publicitate	2	2	1		V.
	Total semestru	30	12	8		

TABELUL DISCIPLINELOR OPȚIONALE

Cod	Discipline	Credit ECTS	Nr. de ore săptămânal			Felul verificării
			C	S	L	
	An I Semestrul II (se alege un curs din următoarele doua)					
UTP2142	Mentalități colective	4	2	1		COL.
UTP2143	Cultura si civilizație in secolul XX	4	2	1		COL.
	An II Semestrul IV (se alege un curs din următoarele doua)					
UTP2244	Strategii de persuasiune	4	2	1		COL.

UTP 2245	Istoria artei	4	2	1		COL.
	An III Semestrul V (se alege un curs din următoarele doua)					
UTP3146	Proiecte publicitare	5	2	1		COL.
UTP 3147	PR si autoevaluarea	5	2	1		COL.
	An III Semestrul VI (se alege un curs din următoarele doua)					
UTP3248	Publicitate si arta	4	2	2		COL.
UTP3249	Guvernanta europeana	4	2	2		COL.

N.B. În contul a cel puțin 3 discipline opționale, studentul are dreptul să aleagă 3 discipline de la alte specializări din alte facultăți ale universității.

TABELUL DISCIPLINELOR FACULTATIVE

Cod	Discipline	Credit	Nr. De ore săptămânal			Felul verificării
			C	S	L	
	An III Semestrul V					
UTP3152	Limba străină 1		-	2		COL
UTP 3153	Filosofia comunicării		2	1		COL
	An III Semestrul VI					
UTP 3154	Limba străină 1		-	2		COL

Capitolul 7

Recomandări de politici și instrumente de implementare o adaptării ofertei universitare la cerințele pieței muncii

7.1 Recomandări pentru Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior – ARACIS

Autor: Mihai Korca

7.2. Recomandări pentru managementul intern al calității în universitățile românești

Autor: Mihai Korca

7.3. Viabilitatea recomandărilor bazate pe rezultatele proiectului

Autor: Mihai Păunescu

7.1 Recomandări pentru Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior – ARACIS

Implementare Proiectului Phare 2006/018-147.05.01 „*Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii*” a relevat pe tot parcursul perioadei de pregătire și derulare o serie de constatări și recomandări venite din partea experților universitari și sociologi implicați în cercetarea premiselor implementării, în proiectarea noilor instrumente de management universitar al conținutului calității procesului de predare-învățare, în timpul discuțiilor axate pe viabilitatea rezultatelor proiectului în cele 20 de facultăți direct implicate în proiect, precum și în timpul analizelor SWOT pentru observarea capacității instituționale de a prelua și aplica în mod sistematic aceste instrumente care vizează:

- adaptarea activă a ofertei de educație universitară la cerințele pieței muncii prin sporirea continuă a calității fiecărui program de studii din fiecare ciclu de studii Bologna;
- sporirea angajabilității absolvenților.

Întregul Proiect conduce către o concluzie clară, împărtășită de o mare parte a membrilor comunităților academice care au participat la consultarea finală: La fel ca celelalte sisteme europene de educație universitară, **învățământul superior românesc resimte puternic nevoia unei noi culturi a calității în fiecare universitate, în întregul sistem.**

Noua cultură a calității se fundamentează pe opțiunea strategică de deschidere reală, activ *promovată din interiorul universității*, către societate, către mediul de afaceri, către sistemul instituțional al administrației publice centrale și locale. Pentru a fi eficient, dialogul cu entitățile interesate de rezultatele activității universităților (stakeholders) nu poate fi decât unul onest și constructiv.

Trebuie recunoscut că această opțiune a fost de multe ori evocată în anii recentți, inclusiv în România. Au fost chiar adoptate unele reglementări care încurajează asocierea de interese. Dacă ne uităm, însă, la opiniile celor aproximativ 2000 de persoane chestionate pe parcursul implementării Proiectului (cadre didactice, studenți, absolvenți, angajatori, agenții de recrutare, asociații profesionale), este evident că ea este insuficient aplicată atât la nivel de management al fiecărei universități / facultăți, cât și la nivel de sistem de învățământ superior.

Pentru a promova noua cultură a calității, constatările și recomandările colectate pe parcursul implementării Proiectului permit formularea a **patru categorii de propuneri în atenția ARACIS** – Beneficiarul direct al acestui efort de cunoaștere empirică și proiectare de instrumente de management, prin care, pentru prima dată în învățământul superior românesc se pun față în față oferta de studii universitare cu cerințele și așteptările pieței muncii:

1. **Actualizarea legislației cadru** a învățământului superior românesc în vederea compatibilizării cu reformele promovate la nivelul Spațiului European de Învățământ Superior prin Procesul Bologna. ARACIS este acum o Agenție recunoscută la nivel european pentru consistența aplicării ESG formulate și recomandate de ENQA. Prin intermediul Ministerului Educației, inițiativa legislativă a ARACIS nu numai că este așteptată, dar ea are și șansa de a oferi mai multă claritate și coerență cadrului de reglementare pentru că propunerile vin din partea unei Agenții care are cel mai sistematic contact cu fiecare furnizor de programe de studii universitare și cunoaște, probabil, cel mai bine sistemul cu toate aspectele pozitive, dar și cu toate carențele de funcționare.

2. **Alinierea Metodologiei de evaluare** recomandate de ARACIS universităților în vederea evaluării curente interne – în fiecare an universitar – a fiecărui program de studii, astfel încât aceasta acopere cât mai bine nevoile de informare ale managementului universitar la nivel de program de studii, de departament, de facultate și de instituție de învățământ superior în vederea analizei operative și, dacă este cazul, al intervenției prompte pentru a corecta eventualele curențe. În acest proces de actualizare **sunt necesare mai multe tipuri de intervenție**, astfel încât:
 - *Eliminarea unor deficiențe constatate în faza pilot de implementare a Metodologiei* actuale de evaluare presupune completări la nivel de criterii, standarde și indicatori de performanță, astfel încât calitatea conținutului procesului de predare-învățare și calitatea rezultatelor învățării să își găsească locul și ponderea corespunzătoare atunci când se face evaluarea în vederea acreditării și ulterior, a evaluării externe periodice, alături de celelalte două categorii de informații: factorii de input care garantează din punct de vedere al resurselor materiale, umane și financiare derularea corespunzătoare a programelor de studii, eficacitatea socială a rezultatelor învățării prin prisma tranziției dintr-un ciclu de studii spre cel următor, dar și prin prisma angajabilității absolvenților.
 - *Revizuirea alocării criteriilor, standardelor și indicatorilor de performanță din actuala Metodologie între cele trei domenii fundamentale de asigurare a calității educației:* capacitatea instituțională, eficiența educațională, managementul calității.
 - *Dezvoltarea semnificativă a domeniului de evaluare „Eficiența educațională”* prin diversificarea criteriilor, standardelor și indicatorilor de performanță care permit monitorizarea internă în universități, precum și evaluarea externă a calității conținutului procesului de predare-învățare. Conceperea întregului pachet de instrumente trebuie să se fundamenteze pe competențele cognitive și funcțional-acționale (profesionale și transversale) care definesc calificarea universitară promisă studenților la admiterea la studii și certificată de universitate prin acordarea diplomei de absolvire a fiecărui ciclu Bologna de studii. Colaborarea colegială dintre ARACIS și ACPART – Agenția pentru Calificările din Învățământul Superior și Parteneriat cu Mediul Economic și Social, consultarea experților implicați în proiectul DOCIS – Dezvoltarea unui sistem operațional al Calificărilor din Învățământul Superior din România

poate facilita și accelera rescrierea metodologiei de evaluare a ARACIS pentru domeniul „Eficiența educațională.”

- *Acoperirea integrală a priorităților asigurării calității în învățământul superior*, așa cum au fost ele menționate în recentul Raport trienal al Comisiei Europene asupra progresului realizat în domeniul asigurării calității în învățământul superior: modernizarea curriculum-ului universitar în vederea creșterii angajabilității absolvenților, sporirea eficienței managementului universitar pentru a asigura o mai bună calitate a serviciilor puse la dispoziția studenților, în general, calitatea consilierii studenților și absolvenților pentru alegerea carierei profesionale și/sau a locului de muncă, în particular. Mobilitatea internațională și inter-instituțională a studenților, sporirea capacității instituționale în domeniul managementului financiar și în implementarea Cartei Europene a Cercetării Științifice și a Codului de Conduită pentru Recrutarea de Cercetători sunt alte obiective prioritare ale universităților europene care ar trebui, de asemenea, să-și găsească exprimarea corespunzătoare în reformularea / actualizarea standardelor de evaluare internă și externă a calității managementului universitar.

3. Instituirea și promovarea unei proceduri complete și clare cu privire la evaluarea externă. Această procedură trebuie să acopere întregul ciclu de viață al unui furnizor de programe de studii universitare.

- ARACIS este așteptat să promoveze reguli transparente cu privire la cerințele interne și externe pe care trebuie să le satisfacă orice entitate care își propune să fie activă în educația universitară din România (reguli și standarde de „intrare pe piață”).
- La fel de necesară este promovarea unor reguli mai cuprinzătoare, însoțite de standarde și indicatori, cu privire la consecințele evaluării periodice. Prin datele multidimensionale colectate cu prilejul evaluării externe, ARACIS poate constitui acea bază informațională care să permită clasificarea programelor de studii din același domeniu / domeniu fundamental de cunoaștere, astfel încât beneficiarii direcți și indirecti de educație universitară să fie realmente documentați atunci când optează pentru a face studii de Calculatoare și Tehnologia Informației, de Drept, de Inginerie Mecanică sau de Științele Comunicării în universitatea A, în universitatea B sau în Universitatea Z. Actualele ierarhizări ale universităților nu pot fi curmate, dar mulți dintre cei chestionați în cadrul proiectului au apreciat că este de datoria comunității universitare din România, inclusiv în responsabilitatea ARACIS să promoveze clasificări echidistante, oneste, bazate pe un mănunchi adecvat de criterii, standarde și indicatori de performanță comensurate la nivelul fiecărui program inclus în analiză.
- În fine, pentru a încheia ciclul de viață, ARACIS ar trebui să aibă și proceduri clare pentru a putea constata încetarea de facto a furnizării eficiente a unui / unor programe de studii. Pot fi imaginate perioade de remediere acordate instituțiilor furnizoare, dar dacă ameliorarea nu se produce în timpul legal acordat, ARACIS trebuie să aibă proceduri legale pentru a putea recomanda Ministerului Educației încetarea legală a activității, mergând până la

propunerea de lichidare a instituției furnizoare de educație universitară. Experiențele recente din sistemul românesc subliniază și faptul că Ministerul Educației trebuie să-i consolideze capacitatea de control pentru a asista ARACIS în implementarea corectă și transparentă a deciziilor Consiliului.

- 4. Dezvoltarea unei strategii mai cuprinzătoare de comunicare și interacțiune cu instituțiile furnizoare de educație universitară.** Persoanele chestionate pe parcursul implementării proiectului au observat cu satisfacție schimbarea de atitudine a ARACIS față de fosta autoritate de acreditare, dar, în frecvente cazuri au constatat că relația colegială este de prea multe ori una formală, de constatare prin mijloace cantitative a calității (ceea ce este, în bună parte lipsit de realism și de eficiență). Din derularea meselor rotunde în cele 20 de facultăți / departamente direct implicate în proiect rezultă clar că s-a făcut un important pas în sensul conștientizării responsabilității pentru calitate, pentru calificarea promisă absolvenților, pentru relația cu principalii actori de pe piața muncii, dar numai la nivel de conducere a universităților / facultăților / departamentelor. Cele mai multe cadre didactice titulare care intervin într-unul sau altul dintre programele de studii, o bună parte din studenții și absolvenții (puțini) prezenți la mesele rotunde fie că sunt inerți / indiferenți când vine vorba de aceste aspecte ale activității lor, fie că încă nu au priceput care este diferențierea dintre cele trei cicluri Bologna de studii universitare. În unele universități există o clară preocupare pentru un dialog transparent cu privire la rezultatele învățării, dialogul adâncindu-se până la nivel de disciplină și de relație între formarea teoretică-academică și instruirea pentru practică și inserția pe piața muncii. Partea precumpănitoare a comunităților academice contactate sunt însă departe de a înțelege că fiecare dintre noi (profesor, cercetător, student sau personal administrativ) avem o responsabilitate și purtăm o răspundere publică pentru rezultatele învățării (*accountability*), indiferent dacă universitatea este de stat sau privată. Pornind de la aceste constatări ale Proiectului, se desprinde clar propunerea de îmbogățire și eficientizare a agendei de interacțiune a ARACIS cu fiecare furnizor de educație universitară. Practica ne arată că este urgent necesară o ranforsare a competenței de consiliere a Agenției prin:
- Organizarea de work-shopuri / conferințe de diseminare la nivel de centru universitar sau de universitate, cu participarea unei audiențe cât mai largi atât din partea mediului academic, cât și a principalilor angajatori și a reprezentanților locali ai asociațiilor profesionale trebuie nu numai continuată, ci realizată cu frecvență sporită. Ele conduc nu numai la conștientizarea responsabilității individuale pentru rezultatele învățării, ci și la identificarea de soluții pentru probleme critice ale educației universitare, între care sigur se numără, de exemplu: practica eficientă a studenților și mobilitatea între facultăți și universități.
 - Continuarea publicării și difuzării noii reviste a Agenției, dar și a altor documente cu caracter de bune practici românești sau internaționale, de recomandări care să genereze convergența preocupărilor la nivel de domeniu de studii și / sau la nivel de domeniu fundamental de cunoaștere.

- Dialogul și interacțiunea continuă cu toate universitățile din sistem, din chiar primul an de după evaluarea externă periodică trebuie să fie o practică sistematică a ARACIS pentru a evita coborârea ștachetei preocupărilor curente de bună funcționare a managementului intern al calității. Sunt frecvente situațiile în care, la 1-2 ani după obținerea de către universități a calificativului de „înaltă încredere” în managementul intern al calității, unele dintre programele de studii ale acestora – (re)evaluate în cadrul proiectului – nu aveau în 2009 nici baze de date actualizate, nici evaluări ale cadrelor didactice făcute de către studenți, nici programe de măsuri operative de management al calității și nici o preocupare de corectare a curențelor. Multe dintre programele de masterat acreditate recent de ARACIS (mai rar astfel de modificări au loc și în programele de studii de licență) au suferit modificări substanțiale ale conținutului ofertei de studii, uneori chiar fără o discuție formală la nivel de Consiliu al Facultății. Nici vorbă de obținerea avizului Senatului Universității. Se știe că universitatea poartă întreaga răspundere instituțională pentru (auto)certificarea calificării academice obținute la absolvirea programului de studii. Cei ce au participat la discuții în cadrul Proiectului sunt de acord că, în raport cu cerințele pieței muncii și pentru valorificarea rezultatelor cercetării științifice locale, este necesară o anumită flexibilitate a curriculum-ului de studii. Totuși, ARACIS nu poate încuviința o flexibilitate atât de mare încât să ducă la schimbarea competențelor cognitive și funcțional-acționale în numele cărora s-a cerut acreditarea programului de studii. În consecință, ARACIS are datoria de a promova un program de vizite (evident cu acordul universităților), prin care se face o evaluare selectivă a modului în care funcționează – în flux continuu – managementul intern al asigurării calității.
- Din strategia de comunicare, nu poate lipsi relația cu beneficiarii direcți și indirecti ai educației universitare, după cum informarea sistematică prin paginile web ale ARACIS și ale universităților partenere, precum și prin mass-media trebuie să rămână o practică sistematică.

Proiectul „**Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii**” are caracter de proiect pilot. Echipa de coordonare a proiectului și-a propus și a reușit să demonstreze în contextul actual al învățământului superior românesc nu numai că **este posibilă fundamentarea empirică la nivel de program / domeniu de studii a măsurilor de adaptare activă a ofertei de studii la cerințele pieței muncii**, dar și că există disponibilitate de dialog între universitate / facultate, pe de o parte și mediul extra-universitar, pe de altă parte, pentru ajustarea operativă a programelor de studii.

În condițiile conștientizării tot mai evidente a existenței unei supra-oferte în educația universitară, precum și a fărâmițării ineficiente pe programe / specializări mult prea înguste în multe dintre domeniile studiilor universitare de licență, se constată o opțiune tot mai des discutată de reprezentanții mediului academic pentru **standarde de calitate a conținutului educației universitare la nivel de domeniu, uneori chiar la nivel de domeniu fundamental de studii**. Lumea academică recunoaște astfel că această deschidere / lărgire a viziunii asupra formării studenților în ciclul de studii de licență poate mări considerabil șansele absolvenților de inserție mai ușoară pe piața muncii.

Totodată, în multe dintre universitățile publice și private, se poate observa coagularea treptată a unei mase critice în sânul comunității academice, interesate în implementarea de noi instrumente de management universitar, bazate pe supravegherea internă a calității rezultatelor învățării, aceste rezultate fiind exprimate cu ajutorul descriptorilor de calificări. Consultarea unor actori reprezentativi din rândul angajatorilor, al agențiilor de recrutare și al asociațiilor profesionale, precum și păstrarea contactului cu asociațiile de absolvenți (*alumni*) sunt astăzi percepute ca fiind mijloace eficiente de cunoaștere a nevoilor pieței muncii, dar și de educare a acestora pentru justa înțelegere a sistemului complex al calificărilor universitare după implementarea celor trei cicluri Bologna de studii universitare.

Desigur, nu întregul corp profesoral are o astfel de deschidere. Tocmai de aceea, dialogul permanent, dezbateră periodică a problematicii noi a asigurării calității, a responsabilității colective, dar și a implicării personale nu trebuie să lipsească de pe nici o agendă de lucru nici la nivel de catedră, nici la nivel de an de studii, nici la nivel de laborator de cercetare. Prezența unor parteneri din mediul de afaceri, din instituțiile administrației publice, din asociațiile profesionale, din rândul foștilor studenți este de natură să stimuleze dezbateră și identificarea de mijloace pentru adaptarea ofertei de studii la nevoile și așteptările specifice pieței muncii înalt calificate.

7.2. Recomandări pentru managementul intern al calității în universitățile românești

La fel ca și celelalte valori pe care universitatea le promovează încă de la începuturile existenței sale, CALITATEA EDUCAȚIEI este un concept dinamic, în continuă ajustare și adaptare în procesul de adaptare a universității la așteptările și nevoile societății pe care o slujește. Mai mult, universitatea s-a implicat secole de-a rândul în educarea societății, astfel încât diverșii actori sociali să înțeleagă (să perceapă corect și complet) rezultatele activității desfășurate *intra muros* și să valorifice cât mai eficient contribuția universității la progres.

Proiectul „*Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii*” își are originea tocmai în această perpetuă preocupare a universității de a răspunde prin educație și cercetare la așteptările și nevoile societății.

În societatea românească, la fel ca pretutindeni în lume, există opinia tot mai frecvent exprimată că „*școala de astăzi nu mai este (la fel de bună) ca școala de altă dată*”, că mulți au acces la educație universitară, dar prea puțini dintre absolvenți mai au valoarea, profesionalismul, moralitatea, conduita în carieră și în societate a absolvenților de acum câteva decenii, că universitățile cheltuie bani publici și impun taxe de studii pentru a produce șomeri. Mulți dintre absolvenți se declară nemulțumiți, deoarece nici la doi ani de la terminarea studiilor de licență (iar mai nou și absolvenții unora dintre programele de masterat) nu reușesc să își găsească un loc de muncă pe

măsura așteptărilor lor sau pe măsura competențelor și abilităților pe care reușesc să le dovedească/demonstreze în momentul interviului pentru angajare.

Concluzia generalizatoare este că societatea de după 1990 a evoluat rapid din numeroase puncte de vedere – economic, social, cultural, politic, informațional, internaționalizare etc. – și că universitățile – în caz particular, universitățile românești – nu au știut, în general, să țină pasul cu dinamica socială, cu modificarea rapidă a contextului pieței muncii înalt calificate, cu așteptările sociale și individuale ale beneficiarilor de educație universitară. Nu este mai puțin adevărat nici faptul că, în pofida unor avertismente izolate venite chiar din sânul lumii academice (Élie Cohen, Peter Scott, Jacques Delors, Edgar Morin, Andrei Marga, Pavel Zgaga), **universitatea contemporană s-a deschis prea puțin și cu un profesionalism labil și entuziasm redus către lumea din jurul ei, s-a implicat prea puțin în dialogul societatea pe care o slujește și a pierdut deseori în competiția cu alți furnizori de programe de formare terțiară.**

În acest context, *Procesul Bologna și Agenda Lisabona 2000* au dat un nou impuls universităților în procesul de *conștientizare a gap-ului* care risca să se adâncească între oferta de educație universitară, pe de o parte, nevoile și așteptările societății, pe de altă parte, în *efortul de recuperare a terenului pierdut în confruntarea cu viața extra-universitară*. Așteptările și nevoile angajatorilor și recrutatorilor de pe piața muncii, exigențele asociațiilor profesionale din diferite domenii, dar și satisfacția personală a absolvenților de studii superioare concretizează o bună parte din ceea ce societatea se așteaptă să primească din partea universităților.

Concluzia comună a numeroase reuniuni formale și informale locale, regionale, naționale, europene sau internaționale cu participare compozită – universitari, studenți, absolvenți, politicieni, angajatori, recrutatori, asociații profesionale, fundații etc. – este aceea că **nu este necesară confruntarea cu ceilalți actori sociali ci dialogul constructiv, abordarea activă a contextului de interacțiune și promovarea susținută a unei noi culturi a calității atât în interiorul fiecărei universități, cât și în relația acesteia cu diversitatea reprezentanților lumii extra-universitare**, acolo unde majoritatea covârșitoare a „produselor” educației, creației și cercetării universitare își găsește valorificarea.

Derularea Proiectului „*Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii*” permite formularea a două mari categorii de recomandări pentru managementul calității în universitățile românești:

- ❖ Concentrarea pe *implementarea reală și eficientă a unui mecanism intern de monitorizare operativă continuă* (semestru de semestru, curs de curs) *a asigurării calității educației universitare* în concordanță cu **competențele cognitive și funcțional-acționale promise** beneficiarilor direcți (aspiranții la studii universitare) și beneficiarilor indirecti (fie că sunt părinții aspiranților la studii sau finanțatorul acestora, fie că este statul, care acoperă integral sau parțial costurile studiilor, fie că este angajatorul de studenți și absolvenți) și cu misiunea și viziunea fiecărei universități în îndeplinirea menirii pe care și-a asumat-o public și benevol, în temeiul autonomiei universitare. Este de la sine înțeles că trebuie

înlocuiește oferta de studii dezvoltată în funcție de preferențele și competențele cadrelor didactice cu oferta centrată pe student și pe nevoile sale de a deveni un specialist eficient în cariera profesională, un cetățean activ într-o societate democratică.

- ❖ Dezvoltarea, din inițiativa universității, a unui dialog activ și continuu cu toate categoriile interesate de activitatea instituțiilor de învățământ superior (stakeholders) pentru a face transparente, bine înțelese și corect promovate rezultatele propriei activități (între acestea aflându-se și rezultatele învățării). Așa cum s-a subliniat în paragraful anterior: „Noua cultură a calității se fundamentează pe opțiunea strategică de deschidere reală, activ *promovată din interiorul universității*, către societate, către mediul de afaceri, către sistemul instituțional al administrației publice centrale și locale. Pentru a fi eficient, dialogul cu entitățile interesate de rezultatele activității universităților (stakeholders) nu poate fi decât unul onest și constructiv.

Prima linie de acțiune presupune din partea universităților abandonarea formalismului în abordarea calității educației, evitarea verificării calității prin utilizarea exclusivă a unor criterii, standarde și indicatori de natură binară (există/nu există, DA/NU etc.) sau de natură explicit cantitativă (metri pătrați de spațiu, număr de volume în bibliotecă, număr de locuri în amfiteatre, număr de echipamente în laboratoare etc.). Oricât de mult ne-am strădui, în ultimă instanță, calitatea nu poate fi redusă numai la cantitatea factorilor de input sau la cote de succes la output.

Adaptarea activă la cerințele pieței muncii nu se poate face altfel decât printr-o nouă abordare a calității, prin rafinarea instrumentelor folosite în observarea „Eficienței educaționale”. Este foarte bine că în ultimii douăzeci de ani în învățământul superior românesc – de altfel, și alte sisteme universitare au procedat oarecum asemănător – s-au introdus criterii și standarde de input și, începând cu 2006, criterii și standarde de output. A rămas în afara sferei preocupărilor tocmai miezul problemei: asigurarea calității procesului de predare-învățare. Bunele practici din alte sisteme de învățământ superior demonstrează că pot fi concepute și implementate instrumente eficiente de management al calității procesului de formare a viitorilor absolvenți dacă:

1. În conceperea programelor de studii și ale planurilor de învățământ se pornește de la profilul calificării universitare^{*}, altfel spus, de la ceea ce ne așteptăm să știe un absolvent de program de studii (în cazul prezentului proiect, studii de licență, deși conexiunea cu masteratul și doctoratul nu poate fi complet ignorată). Nu se pune problema de a abdică de la idealurile formării universitare, ci de a adapta activ oferta educațională la așteptările pieței muncii, ale societății, în general. Doar un dialog sistematic cu studenții, absolvenții, asociațiile profesionale și angajatorii

^{*} ACPART este acum în plin proces de asistare metodologică și logistică gratuită a universităților românești în preocuparea acestora de a defini unitar toate calificările universitare la nivel de studii de licență și de masterat. Activitatea este finanțată prin proiectul strategic POS DRU DOCIS, finanțat din Fondul Social European și cu contribuția Guvernului României.

- reprezentativi poate aduce inputul informațional pentru a realiza din mers ajustarea ofertei de studii.
2. Pentru a spori angajabilitatea absolvenților, în ciclul I Bologna (licență), programele de studii ar trebui astfel concepute încât să conducă la obținerea unei calificări, în bună parte, comune la nivel de domeniu de studii, competențele specifice la nivel de program având o pondere relativ scăzută la nivel licență. Masteratul, în schimb, trebuie să mute accentul către competențe aprofundate care să permită funcții de analiză, cercetare, sinteză, fundamentare și luare de decizii în nișele respective de cunoaștere.
 3. Pentru a putea valorifica specificitatea corpului profesoral local din fiecare universitate (mai ales prin prisma performanței științifice dovedite prin lucrări publicate în domeniul în care se predă), dar și pentru a spori diversitatea formării, atractivitatea diferitelor programe de studii din același domeniu, chiar domeniu fundamental de cunoaștere, proiectul propune o parte de curriculum la dispoziția facultății. Prin aceasta se încurajează competiția între universitățile care oferă programe similare de formare, dar și adaptarea la cerințele locale/regionale ale perimetrului în care funcționează universitatea. Altfel spus, hărțile conceptuale (parcursurile decizionale) legate de implementarea unui program de studii adaptat la cerințele pieței muncii reprezintă rezultatul unor consultări multiple succesive din care trebuie să rezulte mai multe alternative posibile de ajustare a planului de învățământ. Facultatea/Departamentul decide apoi care alternativă este optimală pentru contextul real și ia măsurile adecvate de implementare. Totodată, păstrează legătura cu toți *stakeholderii* pentru a sesiza din timp nevoia de ajustare viitoare, cu respectarea prevederilor din *Ghidul și Metodologia ARACIS*.
 4. Un program de studii fundamentat pe descriptorii calificării universitare a absolventului devine funcțional numai dacă fiecare disciplină din planul de învățământ este promovată printr-o fișă în care se recomandă să conțină cel puțin următoarele informații:
 - a. **Informații generale:** universitatea, facultatea, domeniul studiilor de licență, programul de studii, denumirea disciplinei, codul disciplinei în planul de învățământ.
 - b. **Localizarea disciplinei în curriculum:** semestrul, tipul (DF/ DD/ DS/ DC, respectiv obligatorie/opțională/complementară/facultativă), număr ore activități normate (C/ S/ L/ P), număr credite alocate.
 - c. **Informații despre titularul de disciplină:** numele și prenumele, instituția în care are norma de bază, catedra/ departamentul, gradul didactic, titlul științific.
 - d. **Obiectivele disciplinei.**

- e. **Competențele dobândite.** Acestea ar trebui să fie clar structurate pe competențe cognitive (cunoaștere, explicare, comunicare, utilizare de cunoștințe specifice), competențe profesionale și transversale de acțiune și interacțiune cu alte persoane de aceeași specialitate sau de specialități diferite.
 - f. **Structura disciplinei: distribuirea timpului total de lucru pentru pregătirea conținutului disciplinei (*student workload*) (curs, aplicații, alte activități).**
 - g. **Bibliografie obligatorie, din care cel puțin 1-2 lucrări să fie de referință națională și/sau internațională.** Atunci când circumstanțele cunoașterii o reclamă, unele dintre lucrările recomandate trebuie să fi fost publicate în ultimii 2-3 ani față de anul universitar în care se predă disciplina. Uneori, la bibliografia minimală obligatorie, poate fi adăugată și bibliografie facultativă relevantă pentru materie.
 - h. **Forme de predare – învățare,** modul de interacțiune cu studenții la clasă și în afara orelor de predare-seminarizare/laborator; cerințele prealabile accesului la examinarea finală.
 - i. **Modul complex de evaluare explicat astfel încât fiecare student să priceapă cum sunt verificate achizițiile cognitive și cum sunt examinate prin probe practice sau pe parcursul semestrului, prin proiecte individuale sau de grup abilitățile funcțional-acțiunale la care contribuie fiecare dintre disciplinele cuprinse în planul de învățământ.**
5. Implementarea noilor instrumente de management al calității conținutului procesului de predare-învățare se realizează în condițiile respectării principiilor implicării în procesul de evaluare internă /auto-evaluare) nu numai a corpului didactic, ci și a studenților și a absolvenților, iar după caz, a asociațiilor profesionale și a angajatorilor relevanți pentru respectiva facultate.
6. O dimensiune frecvent omisă de managementul universităților este faptul că nu numai instituția este răspunzătoare pentru angajabilitatea absolvenților, ci și fiecare cadru didactic implicat în procesul de predare-învățare, fiecare student, fiecare absolvent (prin feed-back trimis către școală) și fiecare angajator. Răspunderea publică (accountability) presupune acțiunea solidară a tuturor celor patru grupuri de interese, altfel facultatea pierde capacitatea sa de a performa pe o piață a educației deschisă mobilității internaționale, dar pe care numărul studenților tradiționali este – pe fondul tendințelor demografice negative . în continuă descreștere.

Pentru cea de **a doua linie de acțiune**, dezvoltarea dialogului dintre universitate și reprezentanți ai mediului extra-universitar trebuie recunoscut că în România s-au întreprins în ultimii ani o serie de măsuri legislative și instituționale. Multe universități au

de acum structuri proprii prin care dezvoltă parteneriate cu alte instituții, cu corporații și asociații de întreprinderi de profil, cu grupuri de cercetare științifică, asociații profesionale și organizații non-profit.

Ceea ce lipsește de cele mai multe ori din aceste aranjamente *ad hoc* este **dimensiunea consultării acestor parteneri** ai universității în:

- a) a – definirea listei de competențe și abilități pe care aceștia se așteaptă să le găsească la nivelul unui absolvent – potențial viitor angajat;
- b) b – designul planului de învățământ, cu implicarea nemijlocită a partenerilor reprezentativi în organizarea stagiilor de internship/practică reală pe parcursul anilor de studii;
- c) c – invitarea unora dintre specialiștii care lucrează la partenerii reprezentativi să prezinte activitatea firmei, profilurile job-urilor în cadrul firmei, specializarea de după terminarea facultății etc.
- d) d – participarea celor mai relevanți specialiști la unele activități de predare, la conferințe cu participare studențească largă, la ore de dezbateri/laborator etc.

Un alt aspect, de cele mai multe ori, neglijat de facultăți și departamente constă în **„educarea continuă”** a partenerilor (de la părinți de elevi și elevi, la angajatori și recrutatori) pentru a le explica noile tipuri de calificări promovate prin ciclurile de studii Bologna, pentru a le prezenta realele competențe cognitive și funcțional-acționale ale absolvenților de licență, comparativ cu cei care absolvă un program de masterat.

Nu toate job-urile dintr-o bancă, dintr-o mare corporație sau dintr-o linie de fabricație/comercializare/distribuție necesită competențele suplimentare pe care le poate demonstra, eventual, un titular de diplomă de masterat, cu solicitarea corespunzătoare a remunerării pentru munca depusă. Angajatorul trebuie educat ca să înțeleagă prin prisma propriilor sale interese de ce și în ce măsură are nevoie și de absolvenți de studii de licență.

Universitatea trebuie să educe cu totul altfel pe micii angajatori și pe acei studenți care doresc să dezvolte propria lor afacere, valorificând spiritul antreprenorial înnăscut și, eventual, educat în universitate sau în afara ei

Dialogul cu asociațiile profesionale trebuie să fie unul de apropiere și de comunicare transparentă în beneficiu reciproc:

- Universitățile explică acestora diversificarea pe trei niveluri (licență, masterat, doctorat) a absolvenților de studii universitare;
- Asociațiile profesionale aduc în universitate cele mai recente evoluții din lumea cunoașterii și practicii de specialitate.

Echipa de experți ai proiectului **„Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”** are certitudinea că spiritul de inițiativă și creativitatea membrilor întregii comunități universitare vor identifica și alte numeroase aspecte ale interacțiunii dintre universitate și mediul extra-universitar.

7.3. Viabilitatea recomandărilor bazate pe rezultatele proiectului

Pentru a verifica viabilitatea rezultatelor proiectului și recomandările care au rezultat din implementarea acestuia, în perioada septembrie - octombrie 2009, conform metodologiei de implementare a proiectului, au fost realizate 20 de mese rotunde în 19 de departamente universitare (câte 5 pentru fiecare dintre trei domenii de studii investigate – inginerie mecanică, drept, științele comunicării, respectiv 4 mese rotunde pentru calculatoare & TI).

Participanților la aceste mese rotunde le-a fost înmănat, la începutul discuțiilor, câte un chestionar cu auto-completare, chestionarele fiind predate apoi organizatorilor mesei rotunde la sfârșitul discuțiilor. În total au fost distribuite și completate 265 de chestionare astfel: Calculatoare și tehnologia informației – 58 chestionare; Inginerie mecanică – 95 chestionare; Drept – 50 chestionare; științele comunicării -62 chestionare.

Structura eșantionului

Selectarea universităților nu a fost probabilistică, universitățile participante fiind alese în proiect cu acordul Beneficiarului. Totuși, pentru domeniile investigate, universitățile au fost selectate ținându-se cont de principiul varianței maxime în funcție de zona geografică.

De asemenea, nu a fost decât parțial controlată distribuția participanților în cadrul meselor rotunde; organizatorii au cerut ca în cadrul fiecărei mese rotunde să participe 15 – 20 de cadre didactice și studenți cu rol de decizie în proiectarea și adoptarea planului de învățământ. În general, participanții meselor rotunde au provenit din rândul consiliilor facultăților. Date fiind aceste mecanisme de selecție, rezultatele anchetei nu pot fi extinse întregii populații de cadre didactice universitare, dar tendințele pe cele patru domenii, precum și comparațiile între acestea sunt valide.

Tabel 7. 1.

Distribuția răspunsurilor la chestionar în funcție de rolul repondenților în universitate

Gradul didactic	Frecvență în eșantion	Procent în eșantion
student	11	4.2%
preparator universitar	9	3.4%
asistent universitar	30	11.3%
lector universitar	52	19.6%
conferențiar universitar	61	23.0%
profesor universitar	91	34.3%
NR	11	4.2%
Total	265	100%

Din Tabelul 7.1 se poate observa că distribuția pe cadre didactice este o ”piramidă inversă”: prezența în eșantion a profesorilor universitari, respectiv conferențiarilor este mai mare ca cele ale preparatorilor, asistenților și lectorilor, primii fiind supra-

reprezentată în raport cu ceilalți. Această distribuție este totuși fidelă față de componența consiliilor facultăților și reflectă grupul țintă al cercetării, anume persoanele cu rol de decizie în adoptarea planurilor de învățământ pe cele patru domenii de studii.

Tabel 7.2.

Distribuția chestionarelor completate pe domenii de studii și universități

Universitatea	Domeniul				Total
	Calculatoare & IT	Inginerie Mecanică	Drept	științele Comunicării	
Universitatea Constantin Brâncoveanu Pitești				13	13
școala Națională de Studii Politice și Administrative				11	11
Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iași			5	8	13
Universitatea Babeș-Bolyai Cluj			11	13	24
Universitatea din București			8	17	25
Universitatea din Craiova			14		14
Universitatea Titu Maiorescu București			12		12
Universitatea Tehnică Cluj	12				12
Universitatea din Oradea	14				14
Universitatea Tehnică Gh. Asachi Iași	18	18			36
Universitatea Politehnica Timișoara	14	17			31
Universitatea Dunărea de Jos Galați		26			26
Universitatea Politehnica București	X*	17			17
Universitatea Transilvania Brașov		17			17
Total	58	95	50	62	265

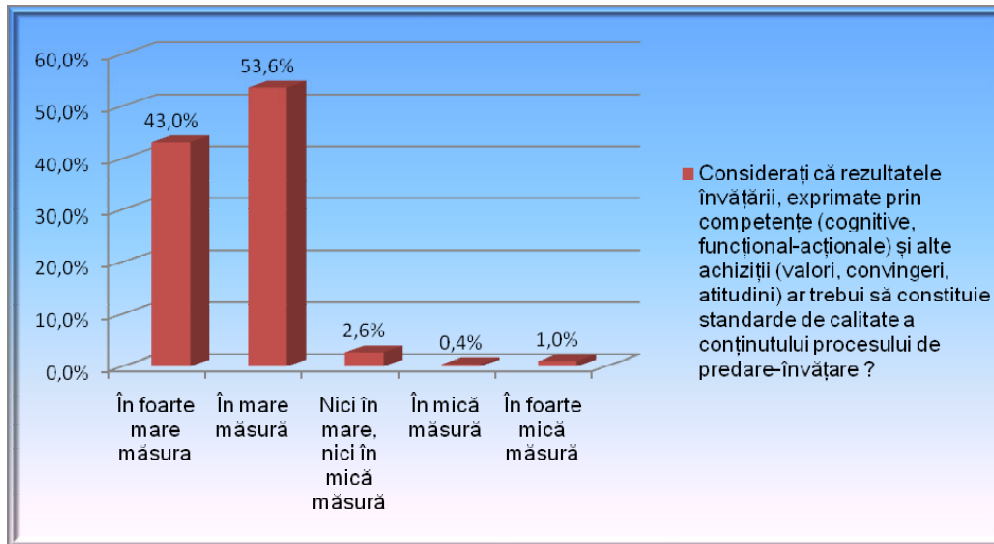
Rezultatele cercetării

În mare majoritate, peste 86%, participanții la mesele rotunde din cele patru domenii consideră că rezultatele învățării exprimate în competențe și alte tipuri de achiziții ar trebui să constituie standarde de calitate a conținutului în învățământul superior (vezi Grafic 7.1). Acest fapt ne spune că ar exista premisele pentru o centrare a proiectării curriculare pe obiective, constituite din competențe și achiziții de învățare, spre deosebire de abordarea clasică centrată preponderent pe conținuturi. Desigur, vorbim doar de premise atât timp cât deocamdată ne aflăm în spațiul declarativ și nu în cel al faptelor.

* Până la încheierea redactării acestui text, nu ne-au parvenit chestionare completate de către participanții la masa rotundă organizată de Proiect la mijlocul lunii Septembrie 2009.

Grafic 7.1.

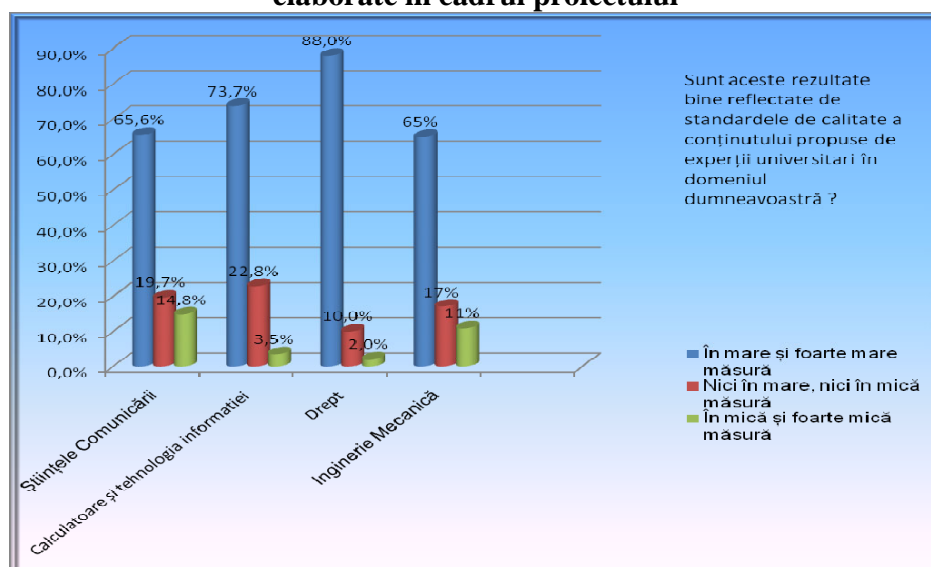
Aprecierea standardelor de calitate bazate pe rezultatele învățării

Când ne referim la viabilitatea standardelor elaborate de experții universitari din cadrul proiectului, deși în toate situațiile există majorități mulțumite, diferențele pe domenii nu sunt neglijabile: participanții din domeniul dreptului se declară cei mai satisfăcuți de felul în care au fost proiectate aceste standarde (88% considerând că rezultatele învățării sunt bine reflectate de standardele de calitate propuse), urmați de cei din domeniul calculatoare & TI, 73%, în timp ce în cazul științelor comunicării și ingineriei mecanice doar 65% consideră că standardele au fost reflectă în mare și foarte mare măsură rezultatele învățării.

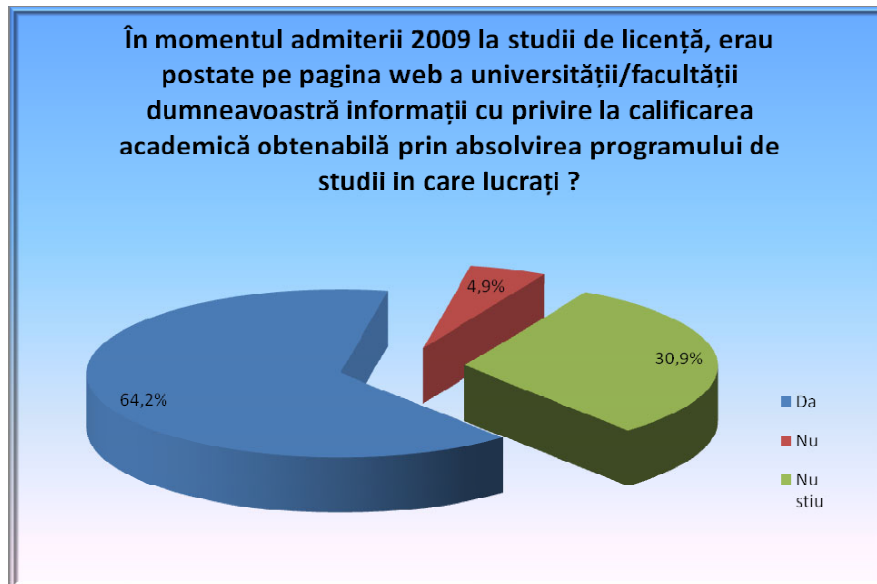
Grafic 7.2.

Cum sunt reflectate rezultatele învățării în standardele de conținut elaborate în cadrul proiectului

Grafic 7.3.

Informarea actuală a studenților în privința calificării academice obținabile

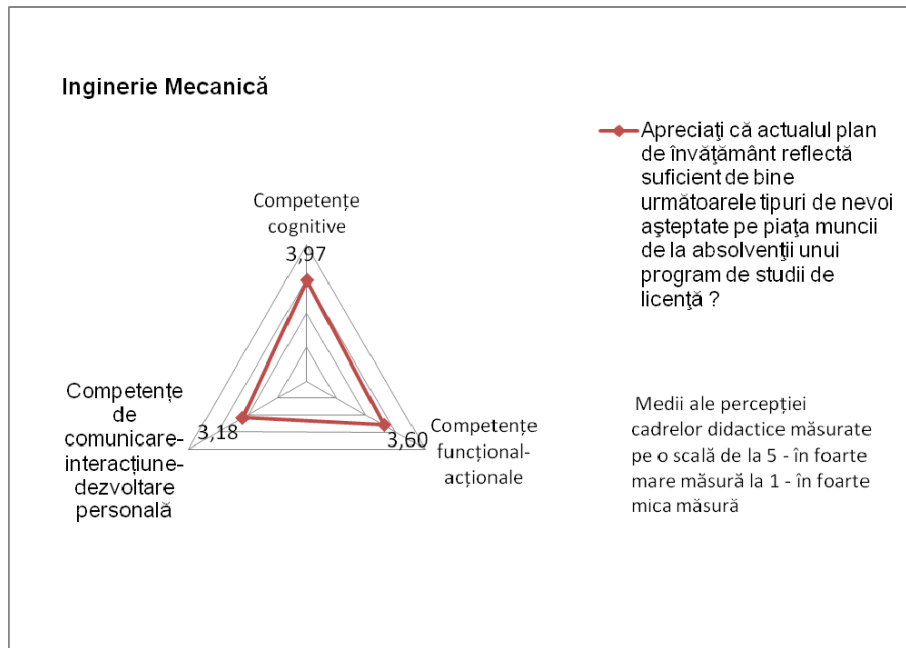
Trecând în plan factual, indiferent de domeniu, peste 64% dintre cei intervievați (Grafic 7.3) susțin că pe site-urile web ale facultăților din care provin au fost afișate informații cu privire la calificarea academică obținabilă prin absolvirea programului de studii. Acolo unde ele există în mod real, astfel de informații constituie un angajament cvasi-contractual al facultăților cu privire la rezultatele învățării și tipul de carieră oferit absolvenților. În ciuda unei majorități importante care declară că pe site-ul web există informații de această natură, ar fi interesant însă de văzut și gradul de detaliere pe care diverse facultăți îl practică: cu cât informațiile sunt mai detaliate cu atât angajamentele sunt mai clare și mai ușor de monitorizat.

Pe de altă parte, nu este de neglijat procentul de aproape 31% care declară că astfel de informații nu sunt postate pe site-ul facultății. Astfel de situații perpetuează o stare de asimetrie informațională între prospectivii studenți (clienți) și furnizorii de educație care determină o alocare sub-optimală a resurselor (a studenților pe domenii de studii, respectiv facultăți) și implică la *eșecul mecanismului cererii și ofertei pe piața de învățământ superior*.

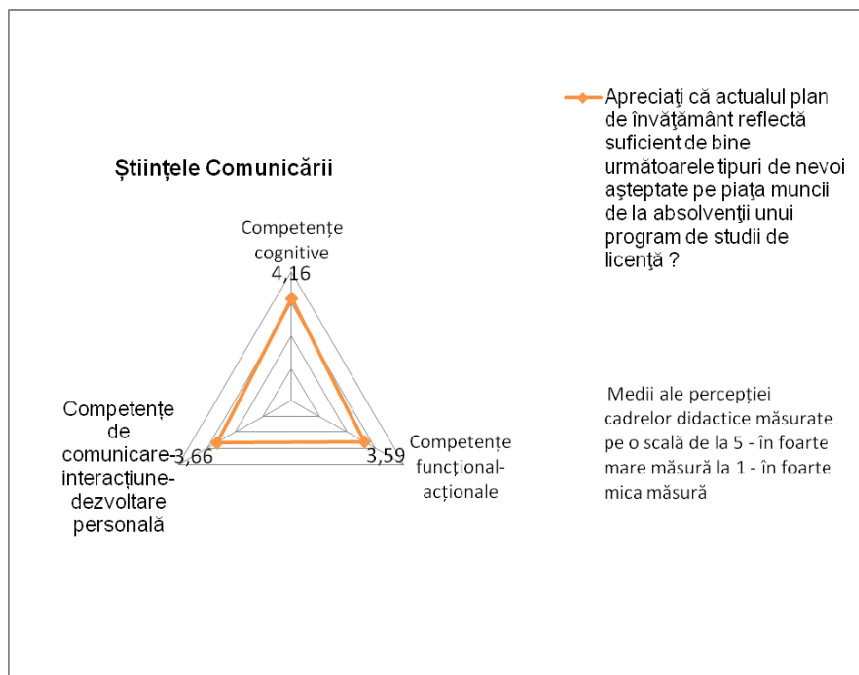
Tot în planul *situației actuale* în departamentele în care au avut loc discuțiile, în toate domeniile se observă că persoanele interviuate apreciază într-o mai mare măsură că actualele planuri de învățământ reflectă competențele cognitive decât pe cele funcțional acționale și într-o și mai mică măsură pe cele comunicare-interacțiune-dezvoltare personală (competențe transversale)*. Aprecierile fiind făcute pe o scală de la 1 (în foarte mică măsură) la 5 (în foarte mare măsură), mediile pe domenii se plasează în jurul valorii 4 pentru competențe cognitive și mai aproape de 3 pentru competențe transversale, cu cele funcționale luând valori de mijloc. Persoanele interviuate din domeniile științelor comunicării și dreptului apreciază într-o mai mare măsură că cele trei

* Cu excepția științelor comunicării unde competențele de comunicare-dezvoltare au o medie mai mare (3,66) decât cele funcțional-acționale (3,59).

Grafic 7.6.
Competențele reflectate de actualele planuri de învățământ – Inginerie Mecanică

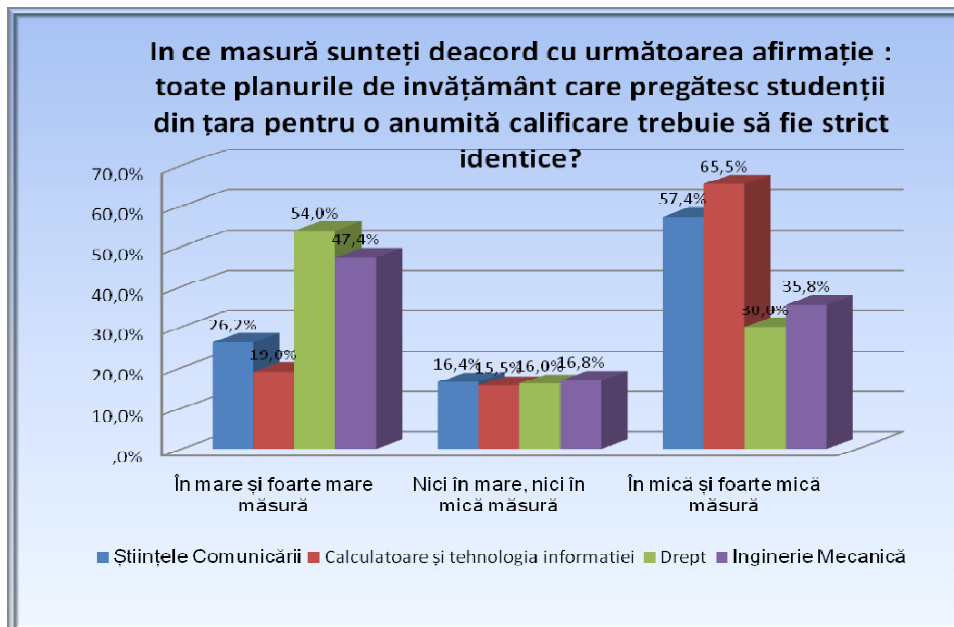

Grafic 7.7.
Competențele reflectate de actualele planuri de învățământ – științele comunicării

Grafic7.8.

Măsura în care repondenții se declară de acord cu unificarea parțială a planurilor de învățământ la nivel de domeniu de studii

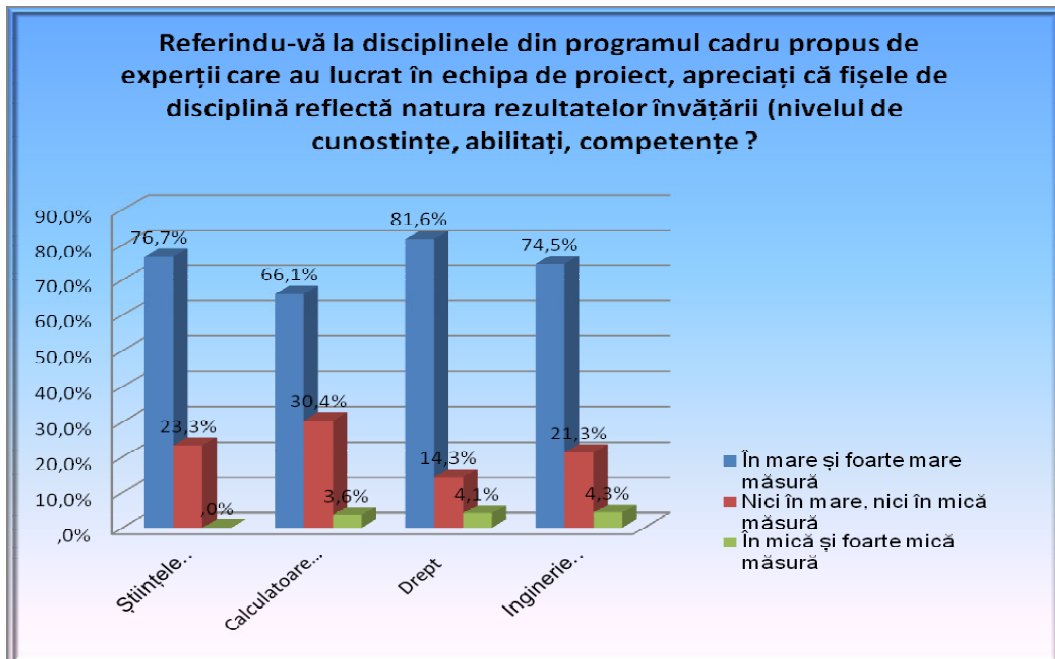

Una dintre măsurile vehiculate pentru creșterea calității și relevanței formării universitare este aceea a stabilirii unor standarde de conținut stricte și complete pentru fiecare domeniu ceea ce ar conduce la planuri de învățământ identice în departamente universitare diferite care pregătesc aceeași specializare. La întrebarea care viza acordul cu o astfel de politică apar diferențe semnificative în funcție de domeniu. Astfel, dacă cei din științele comunicării și C & TI resping majoritar propunerea (57%, respectiv 65%), 47% dintre cei din domeniul inginerie mecanică sunt de acord în mare și foarte măsură și numai 36% în mică și foarte mică măsură, iar în cazul dreptului 54% se declară de acord în mare și foarte mare măsură și numai 30% în mică și foarte mică măsură (Grafic7.8).

În ceea ce privește viabilitatea instrumentelor de management al calității propuse, respectiv a fișelor de disciplină, persoanele intervievate declară în majoritatea cazurilor că acestea reflectă în mare și foarte mare măsură rezultatele învățării (Grafic 7.9). Există diferențe între domenii, doar 66% dintre cei din calculatoare și TI apreciind în mare și foarte măsură că fisele disciplinelor propuse reflectă rezultatele învățării, față 81% în cazul dreptului. Aceeași tendință se menține și în ceea ce privește măsura în care fișele de disciplină explică modalitățile de evaluare a dobândirii de către studenți a acestor rezultate; de data aceasta însă procentul celor care apreciază în mare și foarte măsură scade la 45% în cazul domeniului calculatoare & TI, la 69% în cazul celor din domeniul drept, respectiv 72% la inginerie mecanică (Grafic 7.10). Problema detalierii unor modalități de evaluare relevante prin prisma obiectivelor de învățare stabilite se dovedește a fi o întreprindere mai dificilă și mai puțin reușită de actuala echipă de experți universitari din cadrul proiectului.

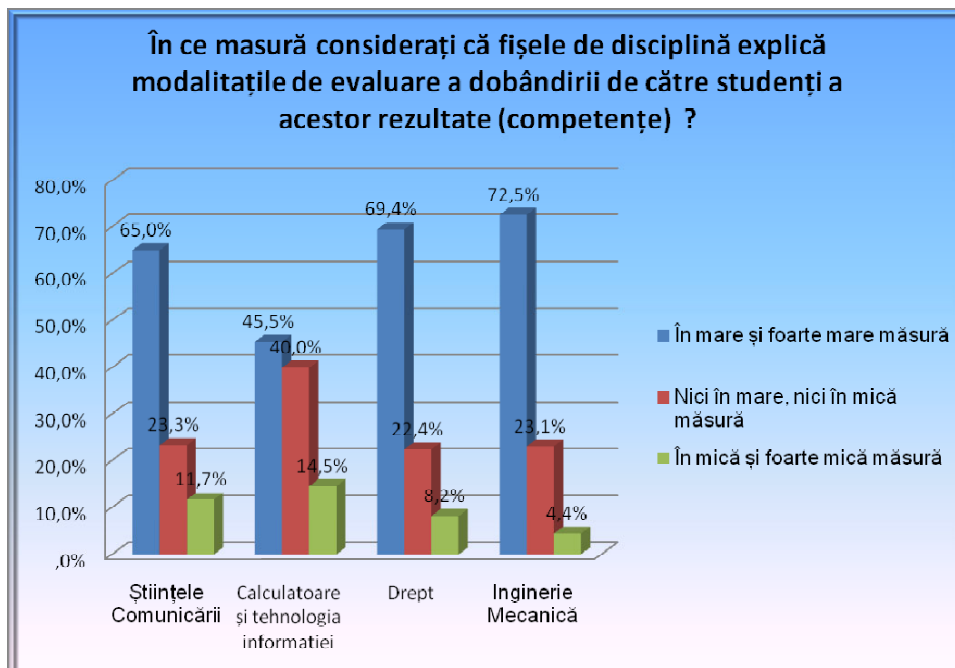
Grafic 7.9

Măsura în care fișele disciplinelor reflectă natura rezultatelor învățării

Grafic 7.10.

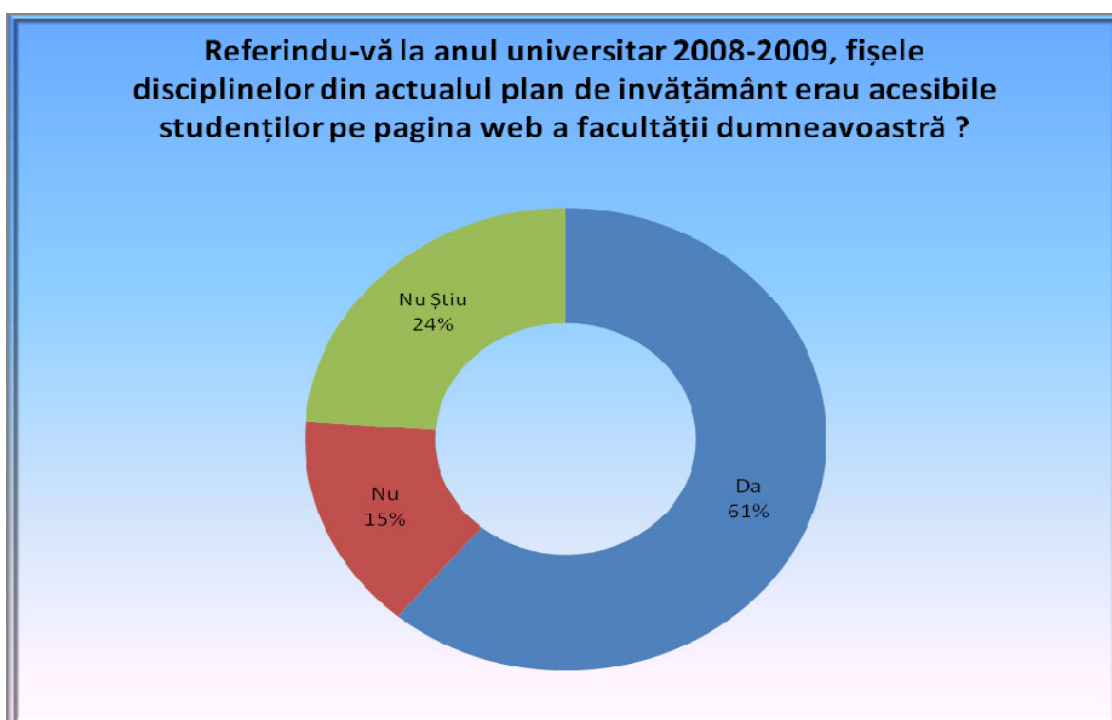
Măsura în care fișele disciplinelor explică modalitățile de evaluare a dobândirii rezultatelor

În ceea ce privește disponibilitatea pe site-urile facultăților a fișelor de disciplină (Grafic 7.11), cel puțin la nivel declarativ, 61% declară că acestea sunt accesibile, în timp ce 15% declară că nu sunt disponibile, iar 24% că nu știu acest lucru. Ultimele două situații arată că în vreme ce într-un procent important, 15%, astfel de informații nu sunt aduse sistematic și în modalitățile cele mai accesibile la cunoștința studenților, într-un alt procent și mai mare, 24%, există lipsă de interes cu privire la astfel de aspecte.

Grafic 7.11.

Disponibilitatea actuală a fișelor de disciplină pe site-urile facultăților

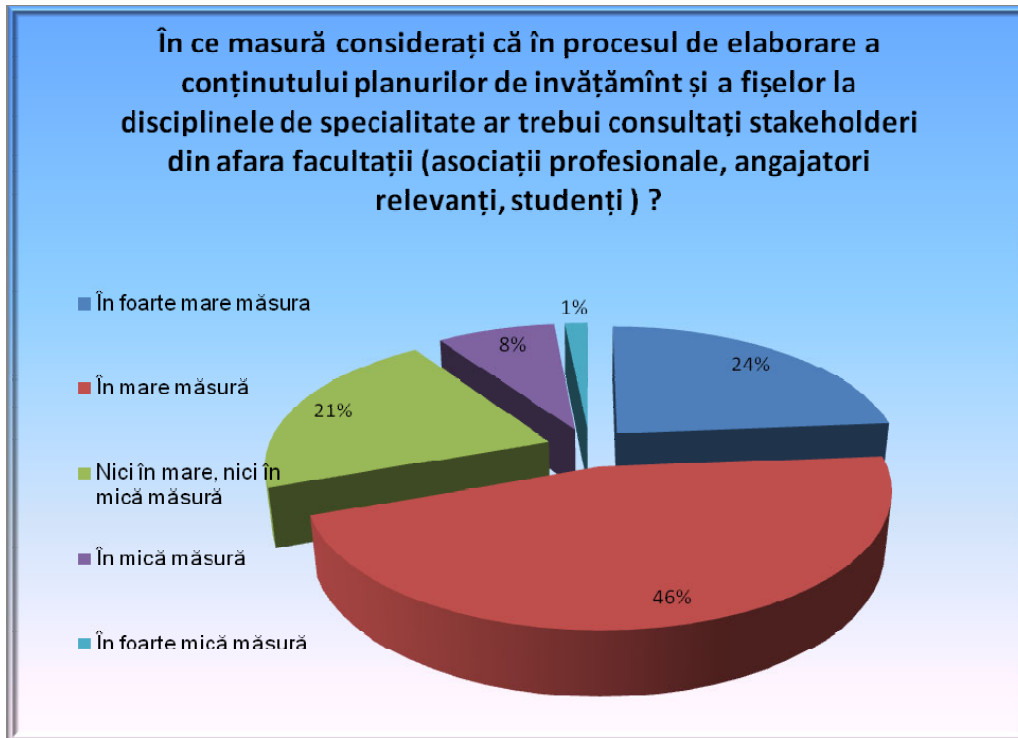

În ceea ce privește consultarea *stakeholderilor* din afara facultății (asociații profesionale, angajatori relevanți, studenți) în procesul de elaborare a conținuturilor planurilor de învățământ, 70% dintre cei intervievați se declară de acord în mare și foarte mare măsură, în timp ce numai 9% în mică și foarte mică măsură (Grafic 7.12).

Pe de altă parte, când vine vorba de practicile curente (Grafic 7.13), în doar jumătate din cazuri astfel de consultări au avut loc (cu excepția domeniului C & TI unde doar 26% au declarat că ar fi existat astfel de consultări). Procente importante (43% la inginerie mecanică, 36% la drept, 67% la calculatoare și TI și respectiv 37% la științele comunicării) declară că *nu știu* dacă astfel de consultări au avut loc; acest *nu știu* poate fi citit mai degrabă ca *nu au avut loc* atât timp cât cei intervievați provin în mare majoritate din consiliile facultăților.

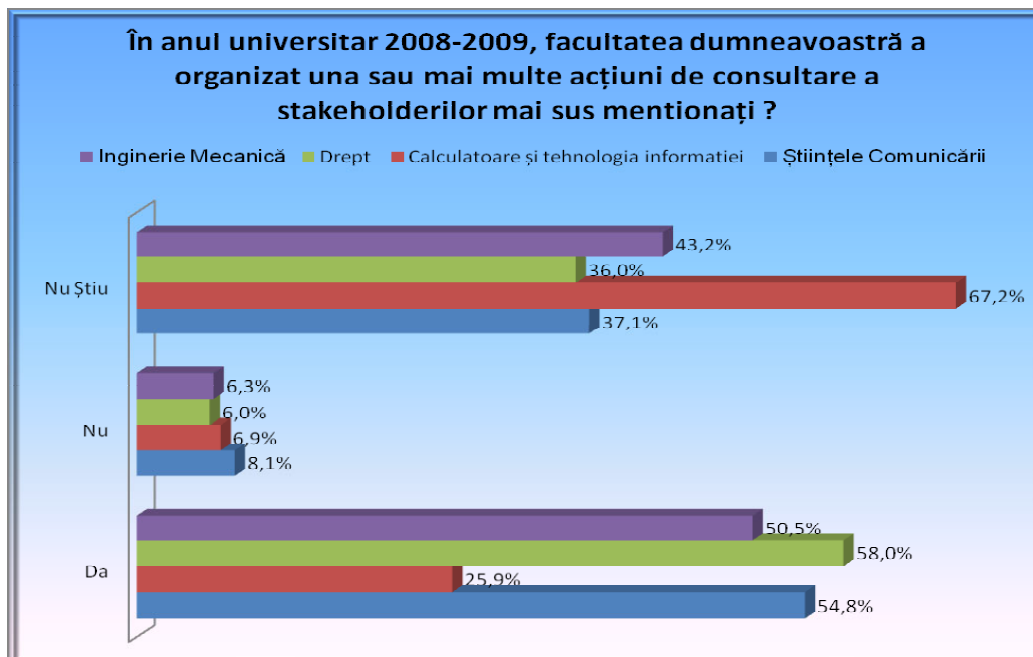
Grafic 7.12.

Consultarea stakeholderilor - nivele dezirabile

Grafic 7.13.

Consultarea stakeholderilor – situația actuală

Concluzii privind viabilitatea instrumentelor propuse în cadrul proiectului

Analizând datele culese în timpul meselor rotunde se poate concluziona:

- Starea actuală în privința reflectării și transparenței rezultatelor învățării în instrumentele de management al calității este mai degrabă nesatisfăcătoare;
- Competențele cognitive sunt bine reflectate în actualele planuri, dar cele funcțional-acționale și mai ales cele de dezvoltare-comunicare sunt mai degrabă la nivele medii;
- Practicile de informare și transparență cu privire la calificările obținabile, dar și cu privire la conținuturile formării și evaluării (fișele de disciplină) nu sunt generale;
- Există, pe de altă parte, premisele centrării curriculumului universitar pe obiective atât timp cât marea majoritate a celor intervievați declară că rezultatele învățării exprimate în competențe și alte tipuri de achiziții ar trebui să constituie standarde de calitate a conținutului în învățământul superior;
- Instrumentele de management al calității propuse în cadrul proiectului (standarde de calitate, programe-cadru, fișe ale disciplinei) sunt bine recepționate de participanții la mesele rotunde. Standardele de calitate, sunt relativ mai bine precizate decât fișele de disciplină, iar în cazul celor din urmă modalitățile de evaluare reprezintă un aspect perfectibil;
- Există majorități diferite în cele patru domenii în funcție de aprecierea necesității unor planuri de învățământ strict identice la nivelul domeniului de studiu: majoritatea celor din domeniul drept și într-o măsură importantă cei din domeniul inginerie mecanică sunt de acord cu o astfel de măsură, în timp ce participanții la mesele rotunde din domeniile C & TI, respectiv, cei din științele comunicării sunt majoritar în dezacord față de o astfel de măsură;
- Consultarea *stakeholderilor* în proiectarea curriculară este considerată ca necesară, dar actualmente mai puțin realizată; există un decalaj între necesitate și practicile curente.

Concluzia generală a proiectului

În pofida unor opinii majoritare destul de diferențiate de la un domeniu de studii la altul, explicabil, de altfel, prin situația foarte diferită a raportului dintre cererea și oferta de forță de muncă înalt calificată pe cele patru segmente ale pieței muncii, trebuie recunoscut că în cele 14 universități implicate în implementarea proiectului a putut fi identificat nu numai un interes pentru sporirea angajabilității absolvenților, ci și o mare disponibilitate de a lega dialogul cu stakeholderii, mai ales cu marii angajatori.

Echipele de management ale universităților sunt tot mai conștiente de nevoia de transparență cu privire la calificările universitare acordate la terminarea studiilor prin diplomele de absolvire și suplimentul la diplomă, dar în mediul academic profund – la nivel de fiecare cadru didactic – această afirmație nu se verifică decât în parte, Tocmai de aceea, experții cheie ai proiectului afirmă cu tărie că în eșafodarea unei noi culturi a calității, construcția trebuie începută în interiorul comunității academice, pentru a avea un același fel de discurs în dialogul cu reprezentanții mediului extra-universitar.

Sinteza implementării proiectului Phare RO 2006/018-147.05.01¹

„Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”

Proiectul *„Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”* a fost realizat în beneficiul Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior – ARACIS de către Asociația formată de *Mott McDonald Ltd* din Marea Britanie, Societatea Comercială *Educația 2000+ Consulting SRL* și Fundația *Centrul Educația 2000+*.

Finanțarea Proiectului a fost asigurată de Uniunea Europeană și de Guvernul României în perioada *1 Decembrie 2008 – 30 Noiembrie 2009* în cadrul schemei de finanțare PHARE 2006, linia de finanțare RO2006/ 018-147.05.01, prin Oficiul de Plăți și Contractare Phare, aflat sub egida Ministerului Finanțelor Publice.

1. Obiectivul general al Proiectului

Conform *Raportului Inițial de Implementare a Proiectului*, obiectivul general al proiectului a constat în **elaborarea și fundamentarea empirică a unui model de adaptare a ofertei educaționale universitare la cerințele pieței muncii**.

Prin problematica propusă, proiectul se situează, la intersecția *pieței muncii cu lumea universitară și calitatea academică a programelor de studii*. Fiecare din aceste trei domenii a avut până în prezent o dezvoltare relativ independentă. Mai mult, în cadrul fiecărui domeniu au apărut dezvoltări specifice, insuficient corelate cu celalalte.

Lumea universitară a început să internalizeze mecanisme și procese specifice competiției interuniversitare pe diverse axe, cum ar fi axa formare-cercetare, axa public-privat etc. Dar lumea universitară este în prezent mai mult centrată pe cererea de educație a candidaților la studenție și mai puțin sau deloc corelată cu cerințele și așteptările pieței muncii înalt calificate.

Piața muncii este tot mai mult animată de cerințe ale selecției și dezvoltării de personal în funcție de atribute specifice calității, eficienței și competitivității forței de muncă, dar se interacționează prea puțin cu universitățile de unde își recrutează angajații cu calificare superioară.

Calitatea academică a programelor de studii universitare, în pofida schimbărilor dramatice din ultimele decenii, este încă tributară unor criterii, standarde și indicatori de performanță pe care universitățile le-au stabilit sub forma unor cerințe interne, prea puțin sau deloc corelate cu nevoile și așteptările beneficiarilor direcți și indirecti ai educației universitare.

Proiectul abordează problematica intersectării acestor trei domenii și țintește identificarea de procese și mecanisme instituționale de adaptare activă a educației universitare la cerințele și așteptările pieței muncii prin îmbunătățirea metodologiilor de evaluare internă și externă, precum și a instrumentelor de management al calității programelor de studii oferite de universități.

¹ Acest document a fost prezentat Beneficiarului și a fost aprobat spre publicare în reuniunea Consiliului ARACIS din 29 Octombrie 2009

2. Obiective specifice ale Proiectului

În conformitate cu prevederile Raportului Inițial de Implementare a Proiectului, obiectivele specifice ale acestui proiect sunt următoarele:

1. Identificarea principalelor caracteristici ale programelor de studii universitare din patru domenii: Calculatoare și Tehnologia Informației (C&TI), Drept, Inginerie Mecanică și Științele Comunicării;
2. Identificarea nevoilor de competențe și calificări existente pe piața muncii în cele patru domenii de studii;
3. Elaborarea standardelor de calitate a conținutului procesului de predare-învățare, precum și a programului-cadru pentru studii universitare de licență în fiecare dintre cele patru domenii;
4. Pilotarea asistată a implementării programelor-cadru în 20 de facultăți/departamente universitare (cinci pentru fiecare domeniu);
5. Diseminarea rezultatelor cercetării aplicative și a acțiunilor de remediere propuse de experți în fiecare dintre cele patru domenii.

3. Metodologia Proiectului

Astfel definite, obiectivele specifice alcătuiesc un tot unitar, cu o succesiune logică și coerentă, care au oferit echipei de proiect posibilitatea de a propune o metodologie clasică de implementare în trei pași succesivi:

- **Evaluarea** caracteristicilor programelor de studii de licență, paralel cu identificarea nevoilor de competențe și calificări pe piața muncii înalt calificate,
- **Analiza** discrepanțelor dintre cerere și ofertă de calificări și identificare cauzelor specifice și a posibilelor mijloace de intervenție,
- **Acțiune** pentru rezolvarea problemei, respectiv, pentru convergența inițiativelor care contribuie la sporirea angajabilității absolvenților, urmată de verificarea viabilității soluțiilor propuse și analiza capacității instituționale de implementare a acestora.

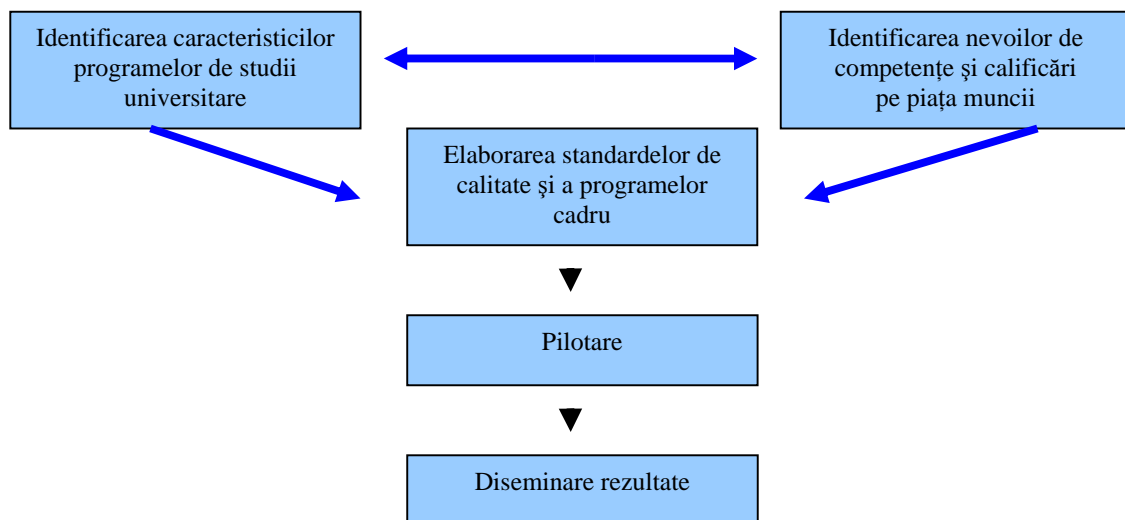

Diagrama I: Metodologia de implementare a proiectului

Enumerarea obiectivelor specifice a determinat Prestatorul să propună Beneficiarului – ARACIS o metodologie, care îmbină *diagnosticarea stării actuale a programelor de studii de licență* din cele patru domenii vizate de proiect, cu *evaluarea opiniilor și așteptărilor de pe piața muncii înalt calificate*, în vederea *elaborării și aplicării unor noi instrumente și politici de intersectare optimă și dezvoltare convergentă a ofertei universitare cu cerințele calității academice și cu deschiderea către piața muncii*. Această convergență poate fi realizată doar în măsura în care standardele de calitate a conținutului programelor de studii exprimate în termeni de rezultate ale procesului de predare-învățare sunt considerate ca punct de referință în ajustarea ofertei de educație universitară și sunt monitorizate continuu de către facultăți / departamente în managementul universitar.

Pentru aplicarea metodologiei, au fost selectate tehnici de colectare de date și instrumente de evaluare și analiză cantitativă și calitativă, care au condus la realizarea obiectivelor proiectului și care răspund așteptărilor ARACIS în calitate de beneficiar direct al rezultatelor proiectului.

Totodată, prin recomandările de îmbunătățire a metodologiei de evaluare internă și externă a programelor de studii, universitățile românești pot să compatibilizeze propria lor conduită de management al calității cu cele mai performante practici din Spațiul European de Învățământ Superior.

Centrarea educației universitare pe student și exprimarea rezultatelor învățării prin competențe cognitive și funcțional-acționale (profesionale și transversale), precum și prin alte achiziții (valori, convingeri, atitudini în cariera profesională și în viață) sunt de natură să sporească atractivitatea programelor de studii, competitivitatea și eficiența educațională a acestora.

În *Tabelul I* sunt prezentate cele opt activități asumate prin Planul Inițial de Implementare a Proiectului împreună cu principalele rezultate așteptate.

Tabel I

Activitățile programate în carul Proiectului și rezultatele așteptate

Activități	Rezultate principale
A1 Pregătirea implementării proiectului	<ul style="list-style-type: none"> • Instrumente de planificare, monitorizare și evaluare a activității agreeate de Prestator și Beneficiar
A2 Lansarea și promovarea proiectului	<p>Vizibilitate sporită a proiectului prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Conferință de presă de lansare a Proiectului; • Promovare continuă prin interviuri, prezentări ale proiectului la diverse evenimente științifice, conferințe etc. • Informații actualizate periodic pe paginile web ale ARACIS și CEDU; • Volum final al Proiectului cuprinzând rezultate și recomandări pentru ARACIS și universități;

	<ul style="list-style-type: none"> • Conferința cu acoperire națională de prezentare a instrumentelor proiectate și a viabilității aplicării generalizate a acestora
<p>A3 Realizarea unor studii de sinteză privind situația actuală a furnizorilor de învățământ superior în cele patru domenii de studii vizate de proiect (corespunde Obiectivului 1 din <i>Caietul de Sarcini</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Douăzeci de rapoarte de evaluare aferente fiecăruia dintre cele douăzeci de facultăți (universități) evaluate. • Patru rapoarte de evaluare sintetice, câte unul pentru domeniile calculatoare și tehnologia informației, drept, inginerie mecanică și științele comunicării.
<p>A4 Identificarea nevoilor de competențe și calificări de pe piața muncii (corespunde <i>Obiectivului 2</i> din <i>Caietul de Sarcini</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Raport intermediar privind opiniile și percepțiile anagajatorilor, pe baza datelor cantitative și calitative • Raport intermediar privind opiniile și percepțiile agențiilor de recrutare, pe baza datelor calitative • Raport intermediar privind opiniile și percepțiile agențiilor de recrutare, pe baza datelor calitative • Raport intermediar privind opiniile și percepțiile absolvenților, pe baza datelor cantitative și calitative • Raport intermediar privind opiniile și percepțiile reprezentanților asociațiilor profesionale, pe baza datelor calitative • Raport intermediar privind opiniile și percepțiile reprezentanților asociațiilor profesionale, pe baza datelor • Studiu comprehensiv privind adaptabilitatea și inserția absolvenților de învățământ superior pe piața forței de muncă din perspectiva actorilor-cheie investigați
<p>A5 Elaborarea standardelor de calitate și a programelor-cadru pentru studii universitare (corespunde <i>Obiectivului 3</i> din <i>Caietul de Sarcini</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Echipe de experți constituite în cele 4 domenii, formați și având capacitățile creative impuse de exigențele redactării standardelor de calitate • Set de standarde de calitate a conținutului predării-învățării și programe-cadru pentru fiecare domeniu de studii. • Standardele de calitate a conținutului și programele – cadru transmise către cel puțin 80 de facultăți/departamente universitare.
<p>A6 Pilotarea asistată a programelor-cadru (corespunde <i>Obiectivului 4</i> din</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza SWOT a fiecărei facultăți angajate în implementare noilor instrumente de

<i>Caietul de Sarcini</i>)	mangement al calității conținutului procesului de predare-învățare <ul style="list-style-type: none"> • Raport privind viabilitatea implementării programelor în cadrul fiecărui domeniu
A7 Diseminarea rezultatelor (corespunde <i>Obiectivului 5</i> din <i>Caietul de Sarcini</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Minuta Conferinței cu acoperire națională • Listă de prezență • Chestionar de evaluare • Volum tipărit al proiectului cuprinzând principalele rezultate și propuneri • Volumul transmis către cel puțin 200 de actori din diverse categorii de grupuri țintă.
A8 Raportare	<ul style="list-style-type: none"> • Rapoarte (inițial, lunare, trimestriale, final) transmise și aprobate de ARACIS • Minutele reuniunilor Comitetului de Asigurare Internă a Calității implementării Proiectului

Lista acestor opt activități pentru atingerea obiectivelor proiectului a fost detaliată în subactivități în cadrul unui *Plan detaliat de activități*, care a luat în considerare toate etapele logice impuse de implementarea proiectului și specifică termenele, responsabilitățile și resursele alocate. Totodată, în definitivarea subactivităților au fost luate în considerare supozițiile și riscurile formulate în oferta tehnică, precum și strategiile de prevenire și/sau minimizare a acestor riscuri.

Pornind de la aceste precizări, în *Tabelul II* este prezentată o analiză comparativă a angajamentelor din Raportul Inițial de Implementare cu rezultatele obținute pe parcursul desfășurării proiectului, precum și cu cele previzibile până la terminarea perioadei de implementare (30 noiembrie 2009).

Tabel II

**Studiu comparativ între angajamentele și realizările proiectului
„Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii”**

Angajamente în Raportul Inițial	Implementarea propriuzisă
A1 Pregătirea implementării Proiectului <i>Cerințele Caietului de sarcini</i> Coordonarea activităților proiectului va fi realizată de o echipă de trei experți-cheie: <ul style="list-style-type: none"> • un team leader, responsabil de coordonarea și implementarea întregului proiect și direct responsabil de obiectivul 5 și de relațiile publice; • un expert în educație responsabil pentru 	A1 Pregătirea implementării proiectului <i>Realizări cu precizarea termenelor</i> Echipa de proiect: Mihai Korka – team leader, Mihaela Vlăsceanu și Mihai Păunescu – experți-cheie, Orventina Leu – manager de proiect, Alina Tudor – asistent manager și Alina Mușat – responsabil financiar al proiectului. Prima întâlnire a echipei de proiect cu

<p>atingerea obiectivelor 2 și 4 și</p> <ul style="list-style-type: none"> • un expert în asigurarea calității în educație, responsabil de realizarea obiectivelor 1 și 3. <p>Echipa managerială își va desfășura activitatea în colaborare cu ARACIS și cu autoritatea de implementare a proiectului.</p> <p>Pentru monitorizarea activităților specifice diferitelor faze ale proiectului, se va stabili un <i>Comitet de Coordonare al Proiectului</i>. Comitetul de Coordonare se va constitui și va fi condus de către Autoritatea de Implementare – ARACIS. El va funcționa ca un <i>comitet consultativ</i> și se va întruni cel puțin o dată la 4 luni.</p>	<p>Beneficiarul a avut loc de 04.12.2008. În reuniunea din 10.12.2008 a fost constituit <i>Comitetul de Coordonare al Proiectului</i> și a fost discutată și aprobată lista universităților selectate pentru a participa în proiect. Pe 15.12.2008, Beneficiarul a aprobat: metodologia generală de selectare și angajare a experților non-cheie, manualul de asigurare a calității proiectului, precum și planul de asigurare a durabilității proiectului.</p> <p>Echipa de proiect a definitivat și prezentat până în data de 18.12.2008 atât Raportul Inițial de Implementare, cât și Planul Detaliat, însoțit de toate aspectele tehnice. Ele au fost vizate de Beneficiar și înaintate Oficiului de Plăți și Contractare Phare din cadrul Ministerului Finanțelor Publice din România.</p>
<p>A2 Lansarea și promovarea proiectului <i>Cerințele Caietului de sarcini</i></p> <p>Deși în <i>Caietul de sarcini</i> nu se fac referiri la nevoia de promovare a proiectului, Prestatorul, coordonat de Mott McDonald, a considerat această activitate ca pe una dintre condițiile asigurării succesului proiectului și a adoptat următoarele coordonate metodologice prin <i>Planul Inițial de Implementare</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • va avea un <i>plan de promovare</i> cu indicatori și responsabilități precise; • va avea un <i>caracter permanent</i>, activitățile de promovare urmând să fie organizate pe toată durata proiectului, după fiecare dintre activitățile relevante; • activitățile de promovare se vor organiza atât la nivel central (conferințe de presă, articole și interviuri în presa centrală), cât și la nivel local; • materialele publicitare realizate în cadrul proiectului vor fi difuzate atât prin mijloace tradiționale (interviuri, conferințe de presă etc.), cât și prin mijloace electronice (pagini <i>web</i> ale Prestatorului și Beneficiarului). 	<p>A2 Lansarea și promovarea proiectului <i>Realizări cu precizarea termenelor</i></p> <p>Lansarea proiectului s-a făcut printr-o Conferință de presă în data de 21.01.2009. Prin planul de promovare-diseminare aprobat de Beneficiar s-a convenit promovarea permanentă pe toată perioada de implementare a proiectului, folosind atât calea electronică de informare periodică (lansare, raport de progres în implementare la 6 și 9 luni) prin afișare pe pagina web a Beneficiarului și a Prestatorului. De asemenea, au fost pregătite rapoarte periodice de informare pentru Consiliul ARACIS.</p> <p>Team Leaderul de proiect a acordat o serie de interviuri pentru presa scrisă și a prezentat în cadrul unor evenimente științifice locale sau internaționale organizate la București atât obiectivele proiectului, cât și progresele realizate în implementare.</p> <p>La Conferința internațională a ARACIS din 15-16 Octombrie 2009, au fost prezentate rezultatele preliminare ale proiectului.</p> <p>A fost asigurată informarea organizațiilor studentești (ANOSR, Asociația Studenților din Jurnalism, LEAP,ASER), precum și a Asociației Facultăților de Economie din România – AFER.</p>

<p>A3 Realizarea unor studii de sinteză privind situația actuală a furnizorilor de învățământ superior în cele patru domenii de studii vizate de proiect <i>Cerințele Caietului de sarcini</i></p> <p>Realizarea unei descrieri cât mai exacte a principalelor caracteristici ale programelor universitare din cele patru domenii de studii presupune următoarele activități:</p> <ul style="list-style-type: none"> • evaluarea internă și externă a 20 de facultăți (departamente universitare) - câte 5 din fiecare dintre domeniile inginerie mecanică, drept, calculatoare și tehnologia informației, științele comunicării, utilizând metodologia ARACIS stabilită prin H.G. 1418/2006. • realizarea unui număr de patru rapoarte sintetice de evaluare pentru fiecare dintre domeniile inginerie mecanică, drept, tehnologia informației (IT) și științele comunicării. <p>Rezultatele acestei activități, așa cum au fost formulate în <i>Caietul de sarcini</i>, sunt următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raport de evaluare a fiecărui departament (20 rapoarte de evaluare). • Realizarea câte unui raport sintetic de evaluare a fiecărui domeniu (4 rapoarte). 	<p>A3 Realizarea unor studii de sinteză privind situația actuală a furnizorilor de învățământ superior în cele patru domenii de studii vizate de proiect <i>Realizări cu precizarea termenelor</i></p> <p>Pentru a realiza această activitate au fost mai întâi selectate resurse umane adecvate, pe baza anunțurilor publicate pe paginile web ale ARACIS și CEDU. Procedura de selecție s-a încheiat pe 21.01.09. Lista de 64 experți non-cheie a fost aprobată de beneficari, dar documentația a fost trimisă cu mare întârziere la OPCP pentru obținerea Ordinului prin care activitatea acestora era aprobată de autoritatea de implementare. Pe 26.01.09, a avut loc instruirea experților, cu sprijinul expertului în calificări universitare de la ACPART.</p> <p>Ordinul OPCP a fost obținut pe 13.04.09, ceea ce a impus revizuirea calendarului de subactivități, fără a afecta însă termenele de finalizare prevăzute în Planul Inițial de Implementare.</p> <p>După avizarea metodologiei de evaluare, în perioada 13.04 – 15.05.09 au avut loc evaluările interne și externe ale celor 20 de programe universitare din cele 4 domenii de studii, iar până la 01.06 au fost prezentate și rapoartele de sinteză la nivel de domeniu.</p>
<p>A4 Identificarea nevoilor de competențe și calificări de pe piața muncii <i>Cerințele Caietului de sarcini</i></p> <p>Identificarea nevoilor de competențe și calificări de pe piața muncii în cele patru domenii presupune organizarea activităților:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anchetă sociologică prin chestionar cu angajatori de forță de muncă, urmărind opiniile și nevoile exprimate de aceștia cu privire la pregătirea absolvenților din cele patru domenii; • anchetă sociologică prin interviu cu angajatori de forță de muncă, urmărind opiniile acestora cu privire la performanța sistemului educațional în formarea competențelor necesare; 	<p>A4 Identificarea nevoilor de competențe și calificări de pe piața muncii <i>Realizări cu precizarea termenelor</i></p> <p>După obținerea Ordinului OPCP, experții sociologi selectați în proiect au pregătit metodologiile de colectare și prelucrare a datelor cantitative și calitative obținute de la principalele categorii de actori de pe piața muncii (absolvenți, angajatori, agenții de recrutare și asociații profesionale).</p> <p>Deoarece rata de răspunsuri la chestionarele administrate on-line era modestă, am decis să solicităm sprijinul facultăților direct implicate în proiect și al unor asociații studențești, astfel că cerințele din Caietul de sarcini cu privire la număr minim de răs-</p>

<ul style="list-style-type: none"> • anchetă sociologică prin chestionar cu reprezentanți ai agențiilor de recrutare și plasare a forței de muncă, urmărind opiniile și nevoile exprimate de aceștia cu privire la pregătirea absolvenților din cele patru domenii; • anchetă sociologică prin chestionar cu absolvenți din ultimii cinci ani ai instituțiilor de învățământ superior din România, urmărind opiniile și nevoile exprimate de aceștia cu privire la eficacitatea pregătirii universitare din cele patru domenii; • realizarea a cinci focus-grupuri cu absolvenți din ultimii cinci ani ai instituțiilor de învățământ superior din România, urmărind opiniile și nevoile exprimate de aceștia cu privire la eficacitatea pregătirii universitare din cele patru domenii; • anchetă sociologică prin interviu cu reprezentanți ai asociațiilor profesionale din cele patru domenii, urmărind opiniile și nevoile exprimate de aceștia cu privire la pregătirea absolvenților și capacitatea lor de inserție profesională; • studiu comprehensiv privind adaptabilitatea și inserția absolvenților de învățământ superior pe piața forței de muncă din perspectiva actorilor cheie investigați. 	<p>punsuri au putut fi, în final, respectate. Anchetele sociologice, interviurile cu angajatorii și focus-grupurile au condus la rapoartele intermediare prevăzute în Raportul Inițial de Implementare au fost încheiate la timp, acestea cuprinzând transcrierea dialogurilor și prelucrarea datelor colectate. În data de 03.06.2009, echipa de experți-cheie a recepționat Studiul comprehensiv privind adaptabilitatea și inserția absolvenților de învățământ superior pe piața forței de muncă din perspectiva actorilor cheie investigați.</p>
<p>A5 Elaborarea standardelor de calitate și a programelor-cadru pentru studii universitare <i>Cerințele Caietului de sarcini</i> Elaborarea de noi standarde de calitate a conținutului educației universitare din cele patru domenii de studii care fac obiectul proiectului presupune:</p> <ul style="list-style-type: none"> • elaborarea unor standarde de calitate și a unor programe-cadru specifice fiecăruia dintre cele patru domenii • consultarea echipelor de lucru cu furnizorii de formare universitară și respectiv angajatorii de forță de muncă în privința formei finale a standardelor, 	<p>A5 Elaborarea standardelor de calitate și a programelor-cadru pentru studii universitare <i>Realizări cu precizarea termenelor</i> Echipa de experți cheie, în consultare cu Beneficiarul a selectat micro-grupuri de experți pentru fiecare domeniu de studii și a elaborat ghidul metodologic pentru realizarea acestei activități pentru studii de licență în cele patru domenii de interes. Pe 18.06.09 a avut loc un atelier de lucru pentru prezentarea metodologiei de proiectare a noilor instrumente de management al calității și instruirea micro-grupurilor selectați pentru fiecare domeniu.</p>

<p>indicatorilor de performanță și a instrumentelor universitare de realizare a calității pentru fiecare domeniu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • difuzarea programelor-cadru în spațiul universitar din România. 	<p>Interacțiunea continuă dintre echipa de experți-cheie și micro-grupurile pe domenii de studii a condus la elaborarea standardelor de conținut, a programelor-cadru și a fișelor aferente de discipline până la termenul de 17.07.09.</p> <p>Difuzarea rezultatelor activității 5 către cele 20 de facultăți direct implicate în proiect a fost realizată atât în perioada imediat următoare, începând cu data de 20.07.09, cât și după reluarea activității în universități, după data de 01.09.09.</p> <p>Mai mult, managementul proiectului a decis că este bine să dublăm difuzarea prin poșta electronică cu transmiterea de documente imprimate pe CD-Rom.</p> <p>Difuzarea instrumentelor proiectate către celelalte cca. 60 de facultăți s-a realizat în flux continuu.</p>
<p>A6 Pilotarea asistată a programelor-cadru <i>Cerințele Caietului de sarcini</i> Pentru realizarea obiectivelor acestei activități, se vor organiza următoarele subactivități:</p> <ul style="list-style-type: none"> • echipe de experți vor oferi consultanță în câte cinci facultăți/ departamente universitare privind condițiile de implementare a programei-cadru în vederea formării de competențe relevante pe piața muncii înalt calificate; • realizarea unui raport privind viabilitatea implementării programelor în cadrul fiecărui domeniu. 	<p>A6 Pilotarea asistată a programelor-cadru <i>Realizări cu precizarea termenelor</i> Pe 09.09.2009 s-a desfășurat la București Atelierul de instruire cu participarea a 41 de persoane reprezentând cele 20 de facultăți direct implicate în proiect, experți universitari-cheie și non-cheie cu responsabilități în organizarea și derularea de mese rotunde la sediile facultăților, reprezentanți ai beneficiarului – ARACIS și ai autorității de implementare.</p> <p>Pentru a asigura instruirea corespunzătoare, dar și pentru a avea un feed-back substanțial, experții-cheie au elaborat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • setul de materiale utilizat în Atelierul de instruire (raportul de activitate în cadrul primelor 9 luni de derulare a proiectului, procedura de derulare a meselor rotunde, comentariile preliminare ce rezultă din analiza pachetelor de propuneri cu privire la criteriile, standardele și indicatorii de performanță ce reflectă calitatea conținutului educației primite), • modele ale documentelor recomandate a fi folosite în cadrul meselor rotunde

	<p>(model de raport de sinteză, chestionar administrat tuturor participanților cu privire la viabilitatea și oportunitatea instrumentelor propuse de către experții-conceptori).</p> <p>Ca același prilej, a fost convenită și programarea celor 20 de mese rotunde. Derularea meselor rotunde a început pe data de 14.09. și s-a încheiat pe 08.10.09. În cadrul fiecărei mese rotunde, s-a realizat atât o dezbatere a pachetelor de instrumente proiectate la nivelul fiecărui domeniu de studii, cât și analiza SWOT a viabilității implementării programului-cadru, precum și a capacității instituționale a fiecărei facultăți de a introduce în managementul academic curent setul de standarde de calitate a conținutului, bazat pe rezultatele învățării și pe opiniile și percepțiile actorilor de pe piața muncii.</p>
<p>A7 Diseminarea rezultatelor <i>Cerințele Caietului de sarcini</i> Pentru realizarea acestei activități se solicită:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizarea unei conferințe cu acoperire națională cu participarea a minim 100 de persoane, reprezentând o largă diversitate de actori interesați de sistemul de învățământ universitar (furnizori, studenți, recrutatori, angajatori, reprezentanți ai autorităților educaționale, reprezentanți ai asociațiilor profesionale, părinți); • Elaborarea unui volum al conferinței, incluzând rezultatele cercetărilor, standardele de calitate și programele-cadru elaborate, precum și rezultatele pilotării și recomandările experților; • Distribuția gratuită a volumului către furnizorii de învățământ superior și reprezentanți ai celorlalți actori implicați. 	<p>A7 Diseminarea rezultatelor <i>Realizări cu precizarea termenelor</i> Dezbaterea noilor instrumentelor de management al calității în cadrul meselor rotunde și cele cca. 340 de răspunsuri primite la chestionarele distribuite participanților, au permis experților-conceptori și experților-cheie să finalizeze proiectarea standardelor de conținut și a programelor-cadru. În perioada 10.10-02.11 se finalizează volumul cu rezultatele proiectului, devansându-se puțin prevederile Planului Inițial de Implementare pentru a se asigura tipărirea în timp util a lucrării. Acest volum va fi distribuit atât în mediul universitar, cât și reprezentanților lumii angajatorilor. Au fost demarate toate măsurile care concurează la realizarea Conferinței dedicate prezentării rezultatelor proiectului pe data de 24.11.2009 cu participarea tuturor categoriilor de persoane interesate (universitari, studenți, angajatori, recrutatori, asociații profesionale, ARACIS, Ministerul Educației</p>
<p>A8 Raportare <i>Cerințele Caietului de sarcini</i> Rapoartele vor fi emise după cum urmează:</p>	<p>A8 Raportare <i>Realizări cu precizarea termenelor</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Un Raport Inițial</i>, la 4 săptămâni de la demararea proiectului va include o planificare detaliată a tuturor activităților prevăzute în proiect, inclusiv o descriere a metodologiei ce urmează a fi folosită de către Prestator, posibilele probleme ce ar putea fi întâmpinate, precum și măsurile propuse pentru evitarea acestora și indicatorii ce trebuie atinși. Raportul Inițial va constitui principalul instrument de lucru și se va face referire la el pe toată perioada de implementare a proiectului. Raportul va fi însoțit de un calendar de implementare a activităților, numărul experților și numărul zilelor de lucru necesare pentru fiecare activitate și pentru fiecare expert. • <i>Rapoarte lunare</i> elaborate în fiecare lună de către Team Leader, în care se va preciza stadiul derulării fiecărei activități, experții care au lucrat, precum și zile lucrate de fiecare expert. Se va asigura corelarea cu prevederile din Raportul Inițial. Rapoartele lunare vor fi înaintate spre analiză Responsabilului de Program din cadrul Autorității de Implementare și vor avea doar caracter informativ. • <i>Rapoarte Trimestriale Intermediare de Progres</i>, în care se va preciza toate activitățile care au fost implementate de la începutul proiectului până la data elaborării raportului, progresul înregistrat, posibilele obstacole și măsurile ce au fost luate de către Consultant pentru depășirea lor, modul de relaționare cu toate părțile implicate în proiect și comentarii generale. • <i>Un draft al Raportului Final</i> elaborat cu 1 lună înainte de încheierea proiectului, care va prezenta modul în care au fost realizate obligațiile de către Prestator. • <i>Raportul Final</i> va fi elaborat și înaintat spre aprobarea finală în termen de 2 săptămâni de la finalizarea contractului. 	<p><i>Raportul Inițial</i> de Implementare a fost prezentat, discutat și aprobat de beneficiar și apoi depus la OPCP din MFP pe data de 18.12.2008, împreună cu <i>Planul Detaliat de Implementare</i> și celelalte detalii tehnice care au permis demararea proiectului din primele zile ale anului 2009.</p> <p>La sfârșitul fiecărei luni, Prestatorul a prezentat cu titlu de informare a Beneficiarului un <i>raport lunar</i>, care subliniază realizările curente, dar și proiecția activității pe luna următoare, gradul de realizare a obiectivelor proiectului și eventualele corecții menite să ajusteze managementul proiectului, astfel încât rezultatele finale să fie obținute la timp și de calitate corespunzătoare.</p> <p>La fiecare două luni, <i>Comitetul de Asigurare Internă a Calității</i> Proiectului s-a întrunit pentru a supraveghea respectarea cerințelor cantitative și calitative, precum și a calendarului de implementare. Constatările făcute cu aceste ocazii au fost consemnate în <i>minutele fiecărei reuniuni</i>.</p> <p>La sfârșitul fiecărui trimestru de implementare, <i>Comitetul de Coordonare a Proiectului</i> s-a întrunit pentru a asculta și analiza un <i>Raport Trimestrial Intermediar de Progres</i>.</p> <p>Este în curs de elaborare <i>draft-ul Raportului final</i> spre a fi înaintat, cu acordul ARACIS către Autoritatea de Implementare a proiectului, respective, OPCP din MFP.</p>
---	--

Proiectul „**Adaptarea activă a educației universitare la cerințele pieței muncii**” a avut caracter de **proiect-pilot**.

Echipa de coordonare a proiectului, împreună cu experții din 14 universități, și-a propus și a reușit să demonstreze în contextul actual al învățământului superior românesc nu numai că **este posibilă fundamentarea empirică la nivel de program / domeniu de studii a măsurilor de adaptare activă a ofertei de studii la cerințele pieței muncii**, dar și că aceasta **este necesară și dorită de mediul academic și că există disponibilitate de dialog între universitate / facultate, pe de o parte și mediul extra-universitar**, pe de altă parte, pentru ajustarea operativă a programelor de studii în vederea sporirii capacității de inserție a absolvenților pe piața muncii.

Executive Summary of the Project Implementation²

„*Quality Education for Labor Market*” is a Phare project developed by an *association* which reunites the British company *Mott McDonald Ltd* and two Romanian entities: the *Educația 2000+ Consulting Company* and the *Centrul Educația 2000+* Foundation for the benefit of the Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education – ARACIS.

The European Union and the Romanian Government have jointly financed this project from 1st of December 2008 up to 30th of November 2009 as part of the PHARE 2006 scheme for Romania. This financing has been performed according to the RO2006/018-147.05.01 financing line, by the Phare Contracting and Payments Office, under the authority of the Romanian Ministry of Public Finance.

1. The general objective of the Project

According to the content of the Initial Implementation Report of the Project, the general objective of the project is **the empirical elaboration and substantiation of a model for adapting the higher education offer to the requirements of the labor market.**

Due to the issue it addresses, the project is located at the intersection of the *labor market with the university environment and the academic quality of programs of study*. Each of these three fields has evolved relatively independently until our days. Furthermore, specific developments, not correlated with the others, appeared within each field.

The university community has started to internalize mechanisms and processes which are specific to the interuniversity competition in various domains, such as the formation-research axis, the public-private axis, etc. But this environment is in the present more focused on the potential students’ demand for education and less or not focused at all on the requirements and expectations of the labor market for highly-qualified employees.

The labor market is increasingly animated by the necessity of selecting and training the staff according to criteria related to the quality, efficiency and competitiveness of the labor force, but there is too little interaction with the universities from where the market actually recruits its high-qualified staff.

Despite the dramatic changes in the last few decades, **the academic quality of higher education programs** is still based on criteria, standards and performance indicators that universities established in the shape of internal requirements which are too little or not correlated at all with the needs and expectations of the direct and indirect beneficiaries of higher education programs.

² This document was presented by the project management and assumed by the Council of ARACIS on 29th of October 2009.

The projects addresses the issue related to the interrelation of these three fields and aims to identify institutional processes and mechanisms for an active adaptation of higher education to the requirements and expectations of the labor market through the improvement of internal and external evaluation procedures, as well as of quality management tools applied to the programs of study offered by the universities.

2. Specific objectives of the Project

According to the provisions of the Initial Project Implementation Report, the specific objectives of this Project are the following:

6. Identifying the main characteristics of university study programs from four fields: Computing and Information Technology (C&IT), Law, Mechanical Engineering and Communication Sciences;
7. Identifying the demand for competences and qualifications existing on the labor market in the four fields of study;
8. Elaborating quality standards for the content of the teaching-learning process, as well as for the framework programs for 1st cycle university studies in each of the four fields;
9. The assisted piloting of the implementation of the framework-programs in 20 faculties/ university departments (five for each field);
10. Disseminating the results of the applicative research and the remedial actions suggested by the experts in each of the four fields.

3. The Project Methodology

Defined as above, the specific objectives form a unity with a logical and coherent succession, which provided the project team the opportunity to suggest a classical implementation strategy in three successive stages:

- **evaluating** the characteristics of 1st cycle higher education programs, while in the same time identifying the demand for competences and qualifications for highly-trained staff existing on the labor market,
- **analyzing** the discrepancies between the supply and the demand for qualifications and identifying the specific causes and the possible intervention methods,
- **taking action** for solving the problem, respectively for ensuring the convergence of the initiatives which contribute to increasing the graduates' employability on the labor market, followed by verifying the viability of the solutions and analyzing the institutional capacity of implementing them.

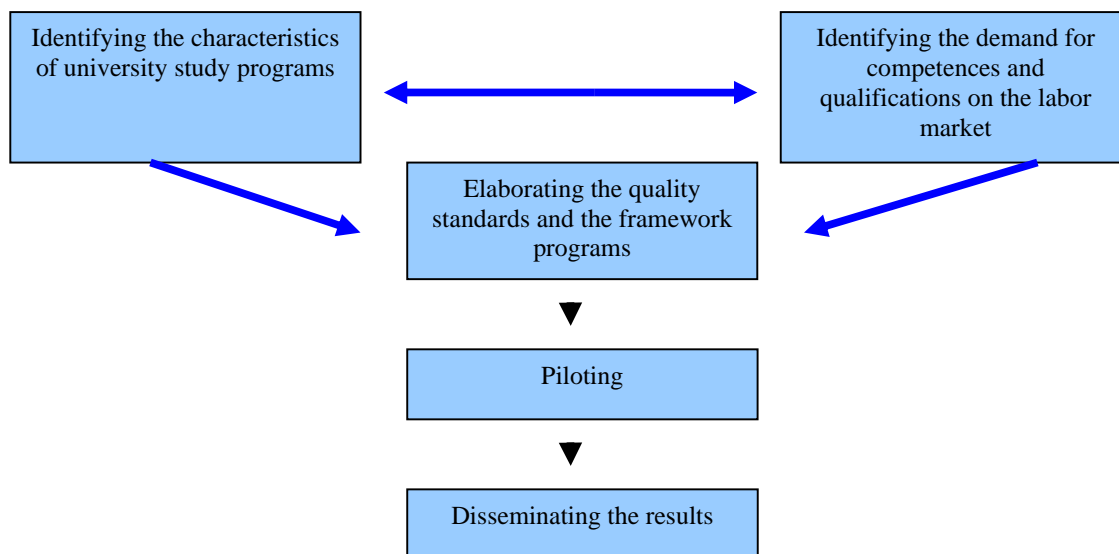

Diagram I: The project implementation methodology

The specific objectives were defined so that the methodology can combine the *evaluation* of the actual state of the monitored programs of study in the four fields with the elaboration and implementation of new instruments and policies for the optimal interconnection and convergent development of the university offer in line with the requirements for academic quality and the opening towards the labor market. This convergence can be achieved only if the quality of study programs, expressed according to the results of the teaching-learning process, is perceived as an essential reference point in higher education management.

For applying these methodological principles there was a selection of techniques and instruments which ensured the achievement of the project objectives and which respond to ARACIS's expectations as the direct beneficiary of the project results. On the other hand, by taking into consideration the suggestions for improving the methodology for the internal and external evaluation of study programs, the Romanian universities can adapt their own quality management practices to the most effective practices from the European Higher Education Area.

Focusing university education on the student and expressing the results of learning according to cognitive and functional, action-oriented competences, as well as to other acquired elements (values, convictions, professional and life attitudes) are meant to increase the educational effectiveness and the attractiveness of study programs.

In Table I, the eight activities included in the Initial Implementation Plan together with the main expected results are presented.

Table I

The activities scheduled in the Project development and the expected results

Activities	Main expected results
A1 Preparing the implementation of the project	<ul style="list-style-type: none"> • Instruments for planning, monitoring and evaluating the activity agreed upon by the Provider and the Beneficiary.
A2 Launching and promoting the project	<p>Increased visibility of the project:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Press Conference dedicated to the start of the project • Continuing promotion activities by means of interviews, conference presentations, articles etc. • Upgraded information put on the web sites of ARACIS and CEDU. • A book presenting the main outcomes and recommendations addressed to ARACIS and to the universities. • A Conference with national coverage dedicated to the presentation of the projected tools aiming at the improvement of quality management and to the viability of their generalised use.
A3 Carrying on synthesis studies regarding the actual state of higher education providers in the four study fields monitored by the project (corresponds to Objective 1 from the <i>Tender Book</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Twenty evaluation reports – one for each of the twenty evaluated faculties (universities). • Four review evaluation reports – one for each of the fields of study: computing and information technology, law, mechanical engineering, and communication sciences.
A4 Identifying the demand for competences and qualifications on the labor market (corresponds to Objective 2 from the <i>Tender Book</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Intermediary report regarding the employers' opinions and perceptions, based on quantitative and qualitative data. • Intermediary report regarding the recruitment agencies' opinions and perceptions, based on qualitative data. • Intermediary report regarding the graduates' opinions and perceptions, based on quantitative and qualitative data. • Intermediary report regarding the professional associations' representatives' opinions and perceptions, based on qualitative data. • Comprehensive study regarding the higher education graduates' adaptability and

	insertion in the labor market from the perspective of the key agents investigated.
A5 Elaborating the quality standards and the framework programs for university studies (corresponds to Objective 3 from the <i>Tender Book</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Expert teams formed in the four fields, trained and endowed with the creative competences imposed by the exigencies of drawing up quality standards. • Set of quality standards for the content of the teaching-learning process and framework programs for each field of study. • Content quality standards and framework standards transmitted to at least 80 faculties/ university departments.
A6 Assisted piloting of the framework programs (corresponds to Objective 4 from the <i>Tender Book</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • SWOT analysis of each faculty involved in the implementation of the new quality management instruments for the content of the teaching-learning process • Report regarding the viability of the implementation of the programs in each field.
A7 Disseminating the results (corresponds to Objective 5 from the <i>Tender Book</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Minutes of the nationwide Conference. • Attendance list. • Evaluation questionnaire. • Printed volume of the project, including the main results and recommendations. • Volume transmitted to at least 200 actors representing the various categories of the target group.
A8 Reporting	<ul style="list-style-type: none"> • Reports (initial, monthly, quarterly, final) transmitted and approved by ARACIS. • Minutes of the meetings held by the Committee responsible for the Internal Quality Assurance of the Project Implementation.

The list of the planned activities for achieving the project objectives was detailed in sub-activities in a *Detailed Activity Plan*, which considers all the logical stages imposed by the implementation of the project and specifies the involved responsibilities and resources. In the same time, the sub-activities were established by taking into consideration the assumptions and the risks formulated in the technical offer, as well as the risk prevention and/ or minimizing strategies.

Starting from these specifications, Table II illustrates a comparative analysis of the commitments specified in the Initial Implementation Report and the results obtained during the development of the project, as well as the results expected until the end of the implementation period (30 November 2009).

Table II

**A comparative study of the commitments and the achievements of the Project
“Quality Education for the Labor Market”**

Commitments in the Initial Report	The implementation
<p>A1 Preparing the implementation of the project <i>Requirements of the tender book</i> The coordination of the activities of the project will be done by a team made up of three key-experts:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A team leader, in charge of coordinating and implementing the entire project and directly responsible for achieving objective 5 and for public relations; • An education expert responsible for achieving objectives 2 and 4, and • An expert in quality assurance in higher education, responsible for achieving objectives 1 and 3. <p>The managerial team will carry out its activity in collaboration with ARACIS and with the institution in charge of implementing the project. A <i>Project Coordination Committee</i> will be founded for monitoring the activities specific to the various stages of the project. The Coordination Committee will be set up and controlled by the Implementation Authority – ARACIS. It will function as a <i>consultative committee</i> and it will hold meetings at least once every 4 months.</p>	<p>A1 Preparing the implementation of the project <i>Achievements with the presentation of the completion dates</i> The project team is represented by Mihai Korca – team leader, Mihaela Vlăsceanu and Mihai Păunescu – key experts, Orventina Leu – project manager, Alina Tudor – assistant manager and Alina Mușat – financial manager. The first meeting of the project team with the Beneficiary took place on 4th of December 2008. The meeting on 10th of December 2008 was dedicated to setting up the <i>Project Coordination Committee</i> and discussing and approving the list of universities selected to participate in the project. On 15th of December 2008 the Beneficiary approved: the general methodology for the selection and employment of non-key experts, the project quality assurance guidebook, as well as the plan of ensuring the durability of the project. The project team finalized by 18th of December 2008 both the <i>Initial Implementation Report</i> and the <i>Detailed Programming of Activities</i>, together with all the technical aspects. These documents were endorsed by the Beneficiary and transmitted to the Central Financing and Contracting Office (CFCU) of the Romanian Ministry of Public Finance.</p>
<p>A2 Launching and promoting the project <i>Requirements of the tender book</i> Although there are no references in the <i>Tender Book</i> to the necessity of promoting the project, the Provider, assisted by Mott McDonald, considered this activity as one of the prerequisites of ensuring the success of the project and adopted the following</p>	<p>A2 Launching and promoting the project <i>Achievements with the presentation of the completion dates</i> The project was launched in a press conference on 21st of January 2009. The promotion-dissemination plan approved by the Beneficiary included the provision to promote the project</p>

<p>methodological coordinates through the <i>Initial Pre-Implementation Plan</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • It will have a <i>promotion plan</i>, with specific indicators and responsibilities; • It will have a <i>permanent character</i>, as the promotion activities will be organized throughout the development of the project after each of the relevant project activities; • The promotion activities will be organized both centrally (press conferences, articles and interviews in the central press) and locally; • The publicity materials created during the project will be disseminated both through traditional means (interviews, press conferences, etc.) and electronic means (the Provider's and Beneficiary's <i>web pages</i>). 	<p>permanently throughout the implementation period, using the electronic means for the periodical informing (launching, implementation progress report after 6 and 9 months) by posting the information on the Beneficiary's and Provider's web pages. Periodical informative reports were also prepared for the ARACIS Council.</p> <p>The project Team Leader gave a series of interviews for the written press and presented both the objectives of the project and the progress achieved in its implementation during local or international scientific events organized in Bucharest.</p> <p>The preliminary results of the projects were presented at the international ARACIS Conference in October 2009.</p> <p>Students' organizations (ANOSR, RASJ, LEAP, ASER), as well as the Romanian Economic Faculties Association were systematically informed about the project.</p>
<p>A3 Carrying on synthesis studies regarding the actual state of higher education providers in the four fields of study monitored by the project <i>Requirements of the tender book</i></p> <p>Making an accurate description of the main characteristics of university programs from the four fields of study involves the following activities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Internal and external evaluation of 20 faculties (university departments) – 5 from each of the four fields: Mechanical Engineering, Law, Communication Science Computer and Information Technology, , by applying the ARACIS methodology promulgated through E.O. no 1418/2006. • Drawing up of four synthesis evaluation reports for each of the fields: mechanical engineering, law, computing and the information technology (IT), and communication sciences. <p>The results of this activity, as they were</p>	<p>A3 Carrying on synthesis studies regarding the actual state of higher education providers in the four fields of study monitored by the project <i>Achievements with the presentation of the completion dates</i></p> <p>In order to perform this activity, suitable human resources were selected based on advertisements posted on the ARACIS and CEDU web pages. The selection procedure ended on 21st of January 2009. The training of the experts, with the support of the expert in university qualifications from ACPART, took place on 26th of January 2009.</p> <p>The list of 64 non-key experts was approved by the Beneficiary, but the documentation was sent to the CFCU with a great delay for obtaining the Approval Order of the Implementation Authority. The CFCU Order was obtained on 13th of April 2009, which required a review of the sub-activities schedule, but without having</p>

<p>formulated in the <i>Tender Book</i>, are the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> • An evaluation report for each department (20 evaluation reports). • A synthesis report for each field (4 reports). 	<p>an impact on the finalizing deadlines specified in the Initial Implementation Plan.</p> <p>After certifying the evaluation procedure, the internal and external evaluations of the 20 bachelor degree programs from the four fields of study took place in the period 13 April – 15 May 2009, and until 1st of June the synthesis reports for each field were also presented.</p>
<p>A4 Identifying the demand for competences and qualifications on the labor market <i>Requirements of the tender book</i> Identifying the demand for competences and qualifications on the labor market in the four fields involves organizing the following activities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociological enquiry by sending questionnaires to employers and focusing on the opinions and needs expressed by them regarding the preparation of the graduates from the four fields; • Sociological enquiry by interviewing employers and focusing on their opinions regarding the performance of the education system in forming the necessary competences; • Sociological enquiry by sending questionnaires to representatives of the recruitment and placement agencies and focusing on the opinions and needs expressed by them regarding the preparation of the graduates from the four fields; • Sociological enquiry by sending questionnaires to the graduates from the last five years of higher education institutions from Romania, focusing on the opinions and needs expressed by them regarding the effectiveness of academic training in the four fields; • Organizing five focus-groups with the participation of graduates from the last five years of higher education 	<p>A4 Identifying the demand for competences and qualifications on the labor market <i>Achievements with the presentation of the completion dates</i> After obtaining the CFCU Order, the sociological experts selected in the project prepared the methodologies for collecting and processing the quantitative and qualitative data obtained from the main categories of agents from the labor market (graduates, employers, recruitment agencies and professional associations).</p> <p>Because the rate of answers to the questionnaires sent online was not high enough, we decided to ask for the support of the faculties directly involved in the project and of some students' associations, and thus we could finally comply with the Tender Book requirements related to the minimal number of answers.</p> <p>The sociological enquiries, the interviews with the employers and the focus-groups made it possible to finalize on time the intermediary reports stipulated in the Initial Implementation Report, including the transcripts of the dialogues and the processing of the collected data.</p> <p>On 3rd of June 2009 the team of key experts testified the reception of the Comprehensive Study regarding the adaptability and the insertion of the higher education graduates in the labor market from the perspective of the investigated key agents.</p>

<p>institutions from Romania, focusing on the opinions and needs expressed by them regarding the effectiveness of academic training in the four fields;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociological enquiry by interviewing representatives of the professional associations in the four fields, focusing on the opinions and needs expressed by them regarding the graduates' training and professional insertion capacity; • Comprehensive study regarding the adaptability and insertion of the higher education graduates in the labor market from the perspective of the investigated key agents. 	
<p>A5 Elaborating the quality standards and the framework programs for university studies Requirements of the tender book Design of new quality standards for the content of university education programs involving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaboration of a package of quality management tools consisting in: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Specific <i>content standards developed in terms of university qualification descriptors</i>; ➤ <i>Models of framework programs</i> which enable the providers to be competitive in covering differently the promised qualifications for each of the four fields; ➤ <i>New models of syllabi</i> with a stronger focus on learning outcomes and on the multivariate evaluation procedures. • Discussions between the work teams and the providers of university training, respectively the employers, regarding the final form of the standards, performance indicators and university instruments necessary for achieving quality for each field; • Dissemination of the framework programs in the university environment in Romania. 	<p>A5 Elaborating the quality standards and the framework programs for university studies Achievements with the presentation of the completion dates With the assistance of the Beneficiary, the team of key experts selected micro-groups of experts for each field of study and elaborated the methodological guidebook for performing this activity for 1st cycle higher education studies in the four fields of interest. On 18 June 09 there was a workshop for presenting the methodology for the creation of the new quality management tools and training the micro-groups selected for each field. The continuous interaction between the key experts and the micro-groups of experts in the four fields of study led to the complete design of the packages of quality management tools until 17th of July 2009. The dissemination of the designed tools in the 20 faculties directly involved in the project was achieved in the following periods: 20 to 31 July 2009, and after 1 September 2009, when universities restarted activity after the summer holiday. Even more, the project management team decided to double the dissemination by post by transmitting the documents</p>

	<p>recorded on CD-Rom. The transmission of the projected instruments to the approximately 60 faculties was done in a continuous flow.</p>
<p>A6 Assisted piloting of the framework programs <i>Requirements of the tender book</i> For achieving the objectives of this activity, the following sub-activities will be organized:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teams of experts will offer consultancy in five faculties/ university departments regarding the conditions for the implementation of the framework program for developing competences which are relevant on the highly-qualified labor market; • A report regarding the viability of the implementation of the programs in each field shall be drawn up. 	<p>A6 Assisted piloting of the framework programs <i>Achievements with the presentation of the completion dates</i> On 9 September 2009 there was a Training workshop at Bucharest, which benefited of the participation of 41 persons representing the 20 faculties directly involved in the project, university key and non-key experts responsible for organizing and coordinating round tables at the faculty headquarters, representatives of the beneficiary – ARACIS and of the implementation authority. For ensuring the proper training, as well as for having a substantial feed-back, the key experts elaborated:</p> <ul style="list-style-type: none"> • the set of materials used in the Training workshop (the activity report for the first 9 months of the development of the project, the coordination procedure for the round tables, the preliminary comments resulting from the analysis of the sets of proposals regarding the criteria, the standards and the performance indicators which reflect the quality of the content of the received training), • models of the documents recommended for the round tables (model of a synthesis report, questionnaire given to all the participants regarding the viability and the opportunity of the instruments proposed by the experts-conceivers). <p>On the same occasion 20 round tables were scheduled. The round tables started on 14 September 2009 and ended on 8 October 2009. During each round table there was both a debate on the sets of instruments projected at the level of each field of study and a</p>

	<p>SWOT analysis of the viability of the implementation of the framework program, as well as of the institutional capacity of each faculty to introduce in the current academic management the set of content quality standards based on the results of learning and on the opinions and perceptions of the agents in the labor market.</p>
<p>A7 Disseminating the results Requirements of the tender book For achieving this activity it is required:</p> <ul style="list-style-type: none"> • To organize a national coverage conference with the participation of at least 100 persons representing a wide range of agents interested in the higher education system (providers, students, recruiters, employers, representatives of the education authorities, representatives of the professional associations, parents); • To elaborate a volume of the conference, including the research results, the elaborated quality standards and framework programs, as well as the results of the piloting and the experts' recommendations; • To distribute the volume free of charge to higher education providers and to the representatives of the other agents involved. 	<p>A7 Disseminating the results Achievements with the presentation of the completion dates</p> <p>The discussion of the new quality management tools during the round tables and the approximately 340 answers received to the questionnaires distributed to the participants allowed the experts-conceivers and to the key experts to complete the planning of the content standards and of the framework programs.</p> <p>The volume presenting the results of the project was completed in the period 10 October – 2 November 2009, earlier than stipulated in the provisions of the Initial Implementation Program to ensure its printing on time as it will be distributed to both the university management representatives and to employers.</p> <p>Preparations were started for organizing the Conference dedicated to presenting the results of the project on 24 November 2009, with the participation of all the categories of interested persons (universities, students, employers, recruiters, professional associations, ARACIS, the Ministry of Education).</p>
<p>A8 Reporting Requirements of the tender book Reports will be issued as follows:</p> <ul style="list-style-type: none"> • An <i>Initial Report</i>, 4 weeks after the beginning of the project, which will include a detailed planning of all the activities included in this project, inclusively a description of the methodology the Provider will apply, the potential problems that could appear, 	<p>A8 Reporting Achievements with the presentation of the completion dates</p> <p>The <i>Initial Implementation Report</i> was presented, discussed and approved by the Beneficiary and then handed in to the CFCU from the Romanian Ministry of Public Finance on 18 December 2008, together with the <i>Detailed Implementation Plan</i> and the other technical details which</p>

<p>as well as the measures suggested for avoiding them and the indicators to reach. The Initial Report will represent the main work tool and it will be referred to throughout the implementation of the project. The Report will be accompanied by a schedule for implementing the activities, including information about the number of experts and the number of days necessary for each activity and for each expert.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Monthly reports</i> elaborated every month by the Team Leader, which will specify the stage in the development of each activity, the experts that contributed, as well as the number of working days for each expert. There will be a correlation with the provisions of the Initial Report. The monthly reports will be subject to the analysis of the Program Responsible from the Implementation Authority and will only have an informative nature. • <i>Intermediary Quarterly Progress Reports</i>, which will specify the activities implemented from the beginning of the project until the elaboration of the report, the recorded progress, the potential drawbacks and the measures taken by the Consultant to overcome them, the interaction pattern with all the parties involved in the project and general comments. • A <i>draft of the Final Report</i> elaborated 1 month before the completion of the project, which will present the way in which the Provider fulfilled his commitments. • The <i>Final Report</i> will be elaborated and subject to the final approval 2 weeks from the completion of the contract. 	<p>made it possible to start the project in the first days of 2009.</p> <p>At the end of each month, the Provider presented to the Beneficiary an informative <i>monthly report</i>, which highlights the current achievements and includes a forecast of the activities scheduled for the next month, as well as details about the degree of achievement of the project objectives and the corrections meant to adjust the management of the project so that the final results are reached on time and have the adequate quality level.</p> <p>The <i>Committee</i> responsible for the <i>Internal Quality Assurance of the Project</i> held meetings every two months to supervise the compliance with the quantitative and qualitative requirements, as well as with the implementation schedule. The findings made on these occasions were included in the <i>minutes of each meeting</i>.</p> <p>The Project Coordination Committee held meetings for listening to and analyzing an <i>Intermediary Quarterly Progress Report</i> at the end of each implementation quarter.</p> <p>The <i>draft of the Final Report</i> is being elaborated for being sent – with the approval of ARACIS – to the Project Implementation Authority, respectively the CFCU from the Romanian Ministry of Public Finance.</p>
---	--

“Quality Education for Labor market” – was developed as a **pilot project** for the Romanian Higher Education System.

The experts involved in the project management as well the experts working in the 14 universities directly involved in the project activities have fully documented that, even in the given context of the Romanian higher education, **the active adaptation of the educational offer to the needs and requirements of the labor market is fully possible.** Moreover, universities and the businesses tend to develop **an effective dialogue aiming at fostering the employability of graduates** through periodical up-grades of the teaching and learning curricula.

CONTENTS

Introductory remarks	5
Contents	7
Chapter 1: European and international context of a new quality culture in the higher education management in Romania	9
Chapter 2: Methodological and factual context in the adjustment of the higher education offer to the labor market requirements	31
Chapter 3: Specific project outcomes in the higher education field “Computer and Information Technology”	77
Chapter 4: Specific project outcomes in the higher education field “Law”	117
Chapter 5: Specific project outcomes in the higher education field “Mechanical Engineering”	155
Chapter 6: Specific project outcomes in the higher education field “Communication sciences”	195
Chapter 7: Recommendations of policies and instruments aiming at implementing an active adjustment of the higher education offer to the requirements of the labor market	229
Executive Summary of the Project Implementation in Romanian	253
Executive Summary of the Project Implementation	265
Contents	278